Nahit Duru

ARAYIŞ

İMGE kitabevi

Arayış

Nahit Duru

İmge Kitabevi - 2012

Nahit Duru

Samsun’da doğdu. Türkiye’nin çeşitli illerinde ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi DTCF ve Hukuk Fakültelerinde öğrenim görmek istediyse de çeşitli nedenlerle bunu gerçekleştiremedi. Sonra Özel Başkent Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu’na başladı. Yüksek okulların devletleştirilmesi üzerine diplomasim AİTİA İletişim Fakültesinden aldı. 1965 yılında DTCF’de okurken Ulus gazetesinde başlayan gazetecilik macerası, Toplum dergisi, Hürriyet, Barış, 7 Gün dergisi, Dünya gazetesi gibi çeşitli yayın organlarında sürdü.

12 Eylül’de Ecevit’in başyazarlığını ve yayın danışmanlığını yaptığı Arayış dergisi, Sıkıyönetim Komutanlığınca kapatılana kadar Yazı İşleri Müdürlüğü görevini üstlendi. Bu dönemde, hakkında çok sayıda soruşturma ve dava açıldı. Bu davaların birinden hüküm giyerek iki ay Ulucanlar Cezaevi’nde yattı.

Daha sonra THA’da Genel Müdür vekili, Güneş gazetesinde Ankara ve İzmir Temsilcisi olarak çalıştı. 1988-89 ve 1991-92 yıllarında iki kez Güneş gazetesi Genel Yayın Yönetmeni olarak görev yaptı. Kanal E ve TV8'in kuruluş çalışmalarında bulundu. Cnbc-e Ankara Temsilciliğini sürdürürken, kuruluşundan itibaren 5 yıl süre ile Kanal B’nin Genel Müdürü olarak çalıştı, “çıkış noktası" ve “kırmızı çizgi” programlarının yapımcılığım ve sunuculuğunu üstlendi. Halen Yurt gazetesinin Ankara Temsilcisi olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Önsöz

Otuz yıl önce yaşananları yazıp yazmama konusunda kararsız kalmışken, bir gün annem “Burada bazı dosyalar var, gel bak yıllardır duruyor, ” dediğinde bir hazine bulacağımı ummamıştım. Birkaç gün sonra annemin evine giderek, dolaplardan dosyaları indirdik ve ayıklamaya başladık. Dosyalan karıştırırken, üzerinde “ARAYIŞ ve Ecevit’ten gelen notlar” yazanı dikkatimi çekti. Heyecanla açtım. Ecevit’in bana yazdığı notların büyük bölümü dosyadaydı. Işıklar içinde yatsın, babam tüm notları zarflara koymuş ve dosyalamıştı.

Dosyaları alıp heyecanla eve geldim. Eşim Yasemin de çok heyecanlandı ve başladığım ancak bir türlü bitiremediğim, belge olmadığı için yazmaktan sürekli vazgeçtiğim notlarımı tamamlamam ve kitap haline getirmem konusunda ısrar etti.

Bu kitap hazırlanırken, ağabeyim Cahit Duru ile kız kardeşim Canan Ünalmışer de kitabı yazmam konusunda teşvik ettiler.

Kimi bilgileri de, birlikte çalıştığım Şahin Mengü, Oruç Aruoba ve Muzaffer Soykan gibi dostlarıma doğrulattım.

Ve sonuç olarak ortaya bu kitap çıktı.

Bu kitabı, belgeleri dosyalayan babam merhum A. Kemal Duru ile onları otuz yıl boyunca atmayıp saklayan annem Nadide Duru’ya ithaf ediyorum.

Başlarken

1980'in 12 Eylül'ü... Annem ve babam Nadide-Kemal Duru'nun evinde herkes uykuya geçmiş... Ev çok kalabalık. Evin konukları; ben, o günlerde KKTC'de yaşayan ağabeyim Cahit Duru, eşi Gülsün Duru, çocukları Zeynep ve Selin, Mahinur Demirel ablam (ağabeyimin eşinin annesi) ile amcam Zeki Duru... Saat 01.05'te telefon çalmaya başladı. Telefona yanıt veren annem kızgın bir ses tonuyla bana seslendi:

"Bu saatte aranır mı?" diye söylenerek telefon ahizesini elime aldım. Turan Salman arıyor... O tarihte bir gazetede gece sorumlusu olarak çalışan Turan Salman önemli bir haber veriyordu:

"Nahit, ihtilal oldu... Birkaç saat sonra Kenan Evren televizyonda bir konuşma yapacak... Her taraf tanklarla dolu. Uyumanın sırası değil. Türkiye çok şeylere gebe..."

Bir solukta söyledi Turan bunları.

"Yanılmış olmayasın," diye sordum... Aldığım yanıt netti:

"Haber kesin... Her taraf tanklarla dolu... TRT'nin etrafı çevrildi... Bazı siyasileri de içeri alacaklarmış... Onların isimlerini bilmiyorum. Bu gece bana uyku yok."

Telefonu kapatırken, "Bir gelişme olursa haber verir misin?"deyip teşekkür ettim.

Merakla bakan gözlere şunları söyledim:

"İhtilal olmuş. Ordu yönetime el koymuş... Demokrasi rafa kalktı. Kabak dönüp dolaşıp benim başıma patlar."

Tüm ev ayaktaydı. Televizyonu açtık, Hasan Mutlucan'dan kahramanlık türküleri vardı.

Babam her zamanki gibi ılımlıydı ve en kötünün bile iyi bir tarafı olabileceğini düşünüyordu. "Bekleyip görelim, belki 12 Mart gibi meclis kapatılmadan işler yürütülür" umudundaydı. Amcam Zeki Duru, kanın durması için böyle bir gelişmenin şart olduğunu söylüyordu. Ağabeyim de "bugünlere nasıl gelindiğinin bilinmesi ve analizinin yapılması, askerin darbe yapmadan terörü önleyip önleyemeyeceğinin ortaya çıkması" gerektiğini vurguluyordu. Ağabeyim "ne olursa olsun darbenin kabul edilemez" olduğuna, uzun

süredir “Türkiye’nin büyük bölümünde sıkıyönetim uygulaması bulunduğuna, istenilmesi halinde, darbe yapılmadan, olayların önlenebileceğine” dikkat çekiyordu. Ağabeyim, ODTÜ’de okuduğu dönemde öğrenci forumlarında yöneticilik yapmış, öğrenci önderlerinden biri olmuştu.

Darbenin resmen açıklanması için televizyon başında beklerken geçmiş olayları konuşmaya başladık.

12 Eylül'e Nasıl Gelindi?

1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı'nda Taksim'de meydana gelen olaylarda 34 kişi yaşamını yitirmiş, 136 insanımız da yaralanmıştı. Mitinge 500 binin üzerinde insan katılmıştı. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler konuşurken silah sesleri gelmeye başlamıştı. Saat 19.00'du ve kurşunlar; Marmara Oteli ile Sular idaresinden gelişigüzel topluluk üzerine yağıyordu... Sonuç; 34 ölü, 136 da yaralı... Ya olayın failleri? Gözaltına alınan 470 kişinin olayla ilgisi kurulamadığından hepsi serbest bırakıldı. Ülkeyi 12 Eylül'e götüren nedenlerin başında gelen katliamın failleri hâlâ bilinmiyor ve belki de aramızdalar...

12 Eylülcülerin bir bahanesi de Maraş olaylarıydı.

Olaylar Ülkü Ocaklarına mensup gençlerin Alevi yurttaşlara saldırmasıyla başladı. Saldırıları önlemekte kentteki güvenlik güçleri yetersiz kalınca Kayseri ve Gaziantep'ten askeri birlikler gönderildi.

Siyasal nedenlerle Alevi-Sünni ayrılığının körüklendiği günlerde, 19 Aralık'ta Kahramanmaraş'taki Çiçek Sinemasına patlayıcı madde atıldı. Bombalama eyleminin solcu ve Alevilerce yapıldığını ileri süren kalabalık ülkücü grup CHP İl Merkezine, PTT ve TÖB-DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) binalarına saldırdı.

21 Aralık'ta TÖB-DER'li Mustafa Yüzbaşıoğlu ve Hacı Çolak adlı iki öğretmen, silahlı saldırı sonucu yaşamlarını yitirdi.

22 Aralık'ta öğretmenlerin cenazeleri kaldırılırken de olaylar çıktı. Cenazelerin getirildiği camide bulunan ülkücü bir grup, ölenlerin cenaze namazının kılınmasına karşı çıktı. Bu sırada bir grup ülkücü de caminin yakıldığı söylentisini kentin Sünni mahallelerine hızla yayıyordu. Bunun üzerine harekete geçen silahlı ve sopalı kalabalık gruplar, kentin Alevi mahallelerine saldırdılar. Katliama varan saldırılar sonucunda; resmi verilere göre 105 kişi öldü, 176 kişi yaralandı; 210 ev, 70 işyeri tahrip edildi.

19 Aralık - 26 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'ta meydana gelen, sağ saldırının gerçekleştiği dönemde, Kahramanmaraş Valisi, eski İçişleri Bakanı, şimdilerde AKP Genel Başkan Yardımcısı Abdülkadir Aksu'dur. Aydınlık gazetesinin 12 Ocak 1979 tarihli sayısı olayı şöyle aktarıyor:

Kahramanmaraş katliamı, EDEM (Yağ Fabrikasında yapılan) toplantıda

kararlaştırıldı. Katliamdan 15 gün öncesine rastlayan toplantıya, EDEM ortağı Faruk A., Fabrikatör ve Hacı Çiftliğinin sahibi Muammer P., kardeşi Cahit P., Faruk A.'ın ağabeyi Hacı Osman A., Pişkinler İplik Fabrikası sahibi Abdurrahman P., Çırçır ve Prese Fabrikatörü Sıddık A., Tanrıverdi Çırçır Fabrikası sahiplerinden Zekeriya K., Yağlıca Kardeşler Kooperatif şirketi sahipleri Kasım ve Ali Y., Fabrikatör Tarık S., Çırçır Fabrikatörü Mehmet V., Kadıoğlu Çiftlikleri sahibi Faruk K., Belediye Başkanı Ahmet U., MİSK Bölge Temsilcisi (Başkanı) Cemil T. katıldılar... Toplantının açış konuşmasını Hasan B. Yaptı: 'Bugüne kadar bizleri koruyabilmeleri için ülküdaşlarımıza her ay 250 bin lira para veriyorum. Sizler ise bugüne kadar bir kuruş yardım yapmadınız. Hükümete haddini bildirmek ve alevi komünistleri yok etmek istiyorsak mutlaka birleşip bütün gücümüzü ortaya koymalıyız. Elbirliği yapalım, Maraş'ı komünistlerden, POL-DER'ci-lerden, TÖB-DER'cilerden temizleyelim.

Gizli Rapor

Dönemin İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı, Kahramanmaraş katliamının gün ışığına çıkarılması için özel bir ekip görevlendirdi. Özel ekibin hazırladığı raporun bir kısmını Gündem dergisi yayınladı. Raporun yayınlanan bölümü şöyle:

"18 Aralık günü, ÜGD Maraş Şubesi İkinci Başkanı Mustafa Kanlıdere, Ökkeş Kenger ve üçüncü başkan Mustafa Tecirli'ye 'Halkı kışkırtmak, tahrik etmek ve isyanını sağlamak için solcuların attığı süsü verilmek kaydıyla, tahrip gücü az bir dinamit atılmasını' emretmiştir.

Sinemada, gelecek program olarak 'Zeynel ile Veysel' filminin gösterileceği duyurulurken, Adana Maraş ÜGD Şubesi'ne gelen iki kişinin getirdiği 'Güneş Ne Zaman Doğacak' filmi 16 Aralık'ta aniden gösterime sokulmuştur..

Olaylardan önce, Ankara Bahçelievler, Karşıyaka ve Keçiören semtlerinde oturdukları bilinen Hüseyin Yıldız, Ünal Ağaoğlu, Haluk Kırcı, Mustafa Özmen, Mustafa Dülger, Remzi Çayır, Mustafa Demir, Bünyamin Adanalı, Ahmet Ercüment Gedikli, Mustafa Korkmaz, İsmail Ufuk ve Mehmet Gürses isimli kişiler Kahramanmaraş'a gelmişlerdir. Ökkeş, 22 Aralık günü Maraş'ta olaylar patlak verdiğinde iki ayrı telefon görüşmesi yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda Adana'dan gelen bir kişi, Malatya Özel Doğu Kliniği doktoru Muhittin Turgut'u telefonla arayarak, 'Maraş'tan oraya yaralılar gelecek, dikkatli olun' der. Muhittin Turgut ise; 'Orasını bana bırakın. Malatya olaylarında bir açık verdim mi ki bunda vereyim. Malatya olaylarında ne şekilde çalıştığımı siz de bilirsiniz' karşılığını verir..."

Bu rapor gösteriyor ki, Türkiye'de birtakım güçler, birilerini kullanıp, terörü körüklüyor, devlet güçleri de seyirci kalıyordu.

2 Ocak 1979 tarihinde İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı istifa etti ve yerine Hasan Fehmi Güneş getirildi. Olaylar nedeniyle 26 Aralık 1978 saat 07.00'den itibaren 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmişti. Bu iller; İstanbul, Ankara, Kahramanmaraş, Adana, Elazığ, Bingöl, Erzurum, Erzincan, Gaziantep, Malatya, Sivas, Kars ve Urfa'ydı.

Sıkıyönetim mahkemelerinde açılan davalar 1991 yılına kadar sürdü; 804 kişi hakkında dava açılmıştı. Sanıklardan; 29 kişi idam, 7 kişi müebbet hapis, 321 kişi de 1-24 yıl arasında hapis cezaları ile cezalandırılmıştı. İdam ve müebbet hapis cezaları dışındakilere 1/6

oranında cezai indirim uygulanmış ve cezalan azaltılmıştı. Sıkıyönetim mahkemesinin kararı Yargıtay tarafından bozulmuş, yeniden yapılan yargılama sonucunda idam cezaları uygulanmamıştı. Yargılama sonunda hüküm giyenlerin cezaları da; 1991 yılında çıkarılan Terörle Mücadele Kanunu nedeniyle ertelendi ve serbest bırakıldılar. Bu kişilerden bazıları sonraki yıllarda milletvekili olarak TBMM çatısı altında yer aldılar.

Olaylardan sonra Kahramanmaraş'ta yaşanan yoğun göç nedeni ile sol görüşlü yurttaşların ve Alevi yurttaşların yüzde 80'inin Kahramanmaraş'ı terk ettiği biliniyor.

27 Aralık Muhtırası

12 Eylülden önce, 27 Aralık 1979 tarihinde Kenan Evren diğer komutanlarla birlikte Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e bir uyarı mektubu yazdı. Bu mektupta ülkenin içinde bulunduğu "kaotik" durum hakkında bilgi veriliyor ve siyasi partilerin bu durumu gidermek için hiçbir şey yapmadığından dert yanılıyordu.

Bu mektubun yazılması, 21 Aralık 1979'da kararlaştırılmıştı. O gün, Kenan Evren'in başkanlığında İstanbul'daki Birinci Ordu Karargâhında toplanan komutanlar, siyasilere bir uyarı mektubu yazmaya karar vermişlerdi. Mektubunun 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan farkı, yalnızca partileri değil, tüm anayasal kuruluşları uyarmasıydı.

Fahri Korutürk 1 Ocak'ta, Kenan Evren'i ve diğer kuvvet komutanlarını köşke davet etti.

Ertesi gün, mektubun basında da yer almasından sonra, Başbakan Süleyman Demirel ve ana-muhalefet lideri Bülent Ecevit köşke davet edildi. Aynı gün Cumhuriyet Senatosu Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil'e, MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'e, MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a ve diğer parti liderlerine de mektubun bir kopyası gönderildi.

Darbe, böylece "geliyorum" diyordu.

Siyasi parti liderlerinin hiçbiri bu uyarıyı üzerine alınmadı. Uyarı mektubu ortada kaldı. Sanki muhtıra parlamentoda sorumluluğu olanlara değil de, vatandaşa verilmişti.

Türkiye 2 Ocak 1980 tarihinde Hürriyet gazetesinde, Cüneyt Arcayürek imzasıyla bu mektuptan haberdar oldu. Kimsenin üzerine alıp gerekeni yapmadığı "uyarı" mektubunun metni şöyle:

Sayın Cumhurbaşkanım,

Ülkemizin içinde bulunduğu ortamda Devletimizin bekası, milli birliğin sağlanması, halkın mal ve can güvenliğinin temini için; anarşi, terör ve bölücülüğe karşı parlamenter demokratik rejim içerisinde anayasal kuruluşların ve özellikle siyasi partilerin, Atatürkçü milli bir görüşle müştereken tedbirler ve çareler aramaları kaçınılmaz bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Milli Güvenlik Kurulunun muhtelif toplantılarında bu konuda alınan kararların muhalefete mensup siyasi partilerin kısır tutum ve davranışları yüzünden olumlu sonuçlara götürülemediği yüksek malumlarıdır.

Kuvvet Komutanları ile beraber yaptığım son gezilerimde Ordu ve Kolordu Komutanı seviyesindeki general ve amirallerle görüşmelerimde milli birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyduğumuz bu dönemde süratle bir sonuca ulaşabilmek için gerekli tedbirlerin müştereken tespiti amacı ile tüm anayasal kuruluşlar ve siyasi partilerin bir kere daha uyarılması bütün komutanlarca müştereken dile getirildi. Bu karar ışığında Türk Silahlı Kuvvetlerinin görüşlerini, Milli Güvenlik Kurulu Başkanı olarak zatıalilerine sunuyorum. Gereğini yüksek takdirlerine arz ederim.

Saygılarımla.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ve Kuvvet Komutanlarının 27 Aralık 1979 tarihinde, Milli Güvenlik Kurulu Başkanı olması nedeniyle kendisine verdikleri, "Türk Silahh Kuvvetleri'nin Görüşü" başlıklı yazı ve buna ekli Orgeneral Evren'in ön yazısını açıkladı. "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Görüşü" başlıklı yazıda, "Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yasası ile kendisine verilen görev ve sorumluluğun idraki içinde, ülkemizin bugünkü hayati sorunları karşısında, siyasi partilerimizin bir an önce milli menfaatlerimizi ön plana alarak, Anayasamızın ilkeleri doğrultusunda, Atatürkçü bir görüşle bir araya gelerek, anarşi, terör ve bölücülük gibi devleti çökertmeye yönelik, her türlü hareketlere karşı bütün önlemleri müştereken almalarını ve diğer anayasal kuruluşların da bu yönde yardımcı olmalarını ısrarla istemektedir" denildi.

Orgeneral Kenan Evren, Cumhurbaşkanı'na verdiği mektupla ilgili ön yazısında şu görüşleri ileri sürdü:

Kuvvet Komutanlarıyla yaptığım son gezilerimde, Ordu ve Kolordu Komutanı seviyesindeki Generaller ve Amirallerle görüşmelerimde, milli birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyduğumuz bu dönemde, süratle bir sonuca ulaşabilmek için, gerekli tedbirlerin müştereken tesbiti amacıyla, tüm anayasal kuruluşlar ve siyasi partilerin bir kez daha uyarılması, bütün Komutanlarca dile getirildi.

Genelkurmay Başkanı ve Jandarma Genel Komutanı dahil, Kuvvet Komutanlarının imzalarını taşıyan, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Görüşü" başlıklı yazı ile buna bağlı ön yazı Cumhurbaşkanlığınca, tüm siyasi partilerin Genel Başkanlıklarına gönderildi.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, davet ettiği Başbakan ve AP Genel

Başkanı Süleyman Demirel ve CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile Çankaya Köşkü'nde bir görüşme yaptı. Görüşmeden sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan Demirel, "Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının Cumhurbaşkanı'na verdikleri mektup ile ilgili bir yorum yapmayacağını" belirtti.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise, Komutanların Cumhurbaşkanına verdiği mektupla ilgili olarak şöyle dedi: "Ben dilerdim ki, iş bu üzücü noktaya gelmeden önce iki büyük parti arasında zorunlu, ciddi bir diyalog kurulabilsin. Bu konudaki iyi niyetli, yapıcı çağrılarımıza olumlu bir yanıt verilsin. Fakat maalesef bu fırsat kaçmıştır."

Başbakan Süleyman Demirel, AP Ortak Grubu'nda -o günlerde çift meclis, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu vardı- yaptığı konuşmada, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları tarafından verilen mektupla ilgili görüşlerini; Hükümette, Genel İdare Kurulu'nda ve Meclis Gruplarında görüştükten sonra ortaya koyacaklarını bildirerek, "Bunu soğukkanlılıkla yapacağız," dedi. Demirel, grup toplantısından sonra, parlamentodaki odasında Bakanlar Kurulu'nun bazı üyelerini ayrı ayrı kabul ederek bir süre görüştü.

MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Meclis'te düzenlediği basın toplantısında, "Hükümetin anarşiyi önleyemediğini, ekonomiyi düzeltemediğini" öne sürdü ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görüşlerini yansıtan mektupla ilgili olarak da, "AP ne zaman iktidara gelirse buhran dönemine girilmiştir. Ancak bu seferki daha kısa zamanda meydana gelmiştir. Bunu üzüntüyle karşılıyorum," dedi.

Muhtırayı ne liderler, ne siyasal partiler üstlerine aldı. Ancak, aynı gün Millet Meclisi'nde, anarşi paketi ile ilgili özel gündem önerileri oylanarak kabul edildi. Görüşme sırasında CHP adına konuşan Genel Başkan Bülent Ecevit, "Bütün partilerin teröre karşı el ele vermelerini" istedi. MSP adına söz alan Korkut Özal ise "MSP olarak bu tasarıların çıkmasına yardımcı olacağımıza söz verdik," dedi.

Bakanlar Kurulu da Başbakan Süleyman Demirel başkanlığında dört saat süren bir toplantı yaptı. Toplantıdan sonra yapılan açıklamada, "Kanun nizam hâkimiyetinin eksiksiz sağlanması, terör, anarşi, bölücülük ve yıkıcılığa karşı girişilmiş olan mücadelenin amansız şekilde yürütülmesine devam olunması, bu meyanda yasalardaki boşlukların bir an evvel doldurulması için her türlü gayretin gösterilmesi kararlaştırılmıştır," denildi.

Ne var ki, tüm bu çabalara karşın, şiddet bir türlü önlenemiyor, sıkıyönetim uygulamasının yaygınlaştırılmasına rağmen, olaylar

tırmanıyordu.

Polisler, öğretmenler üç gruba ayrılmıştı. Öğrenci olayları adı altında şiddet tırmandıkça tırmanıyor; polislerin, yandaşları olan militanlara hoşgörü gösterdikleri basında sık sık yer alıyordu.

Petrol İş Genel Kurulu

6 Eylül 1980 Cumartesi günü Konya'da, Kudüs'ü Kurtarma Mitingi yapılacaktı. Aynı gün, Petrol İş Sendikası'nın İstanbul'da Genel Kurulu vardı ve Genel Başkan Cevdet Selvi, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'i özel olarak davet etmişti.

Ecevit, Özel Kalem Müdürlüğü görevini üstlenen İsmail Aşıkoğlu'nu çağırarak, Petrol İş Sendikası Genel Kurulu'na "başarı telgrafı" çekmesini ister. Ancak ne olduysa, 5 Eylül günü fikrini değiştirerek Genel Kurul'a katılmaya karar verir.

6 Eylül 1980... Yer, İstanbul. Petrol İş Sendikası Genel Kurulu... Sendika Genel Başkanı Cevdet Selvi, Ecevit'i karşılar...

CHP Genel Başkanı kürsüdedir, tarihe geçecek bir konuşma yapar:

Türkiye'de sanki bir maç oynanıyor. Bu maçta sahada siyasal partiler ve siyaset adamları var. Toplumun büyük kesimi ise, tribünlerde seyirci... Sahada oynanan kavgalı, dövüşlü, tatsız, sıkıcı ve sabır taşırıcı bir maçtır. Bu maçı izlemekten usananlar, kendi takımlarına kızar olmuştur.

İşçiler de genellikle tribündeki seyirciler arasında yer alıyor... Ortada bir yanlışlık var. Nerede bu yanlışlık. Yanlışlık sahada aranıyor. Tabii kendine göre herkesin, hepimizin kusurları var.

Ama bence asıl yanlışlık, demokratik siyasal mücadelenin bir tür seyirlik maç sanılmasıdır. Öyle bir maç ki, seyirciler ayrı, tribünlerde pasif durumda. Sahada oynayan takımlar aynı..

Oysa, demokrasi ancak bu tür ayrımlar ortadan kalktığı oranda gerçeklik kazanır. Toplum tribünde seyirci, partiler de sahada oyuncu durumunda olursa, yalnızca partilerle politikacılar soyunup sahaya çıkar... Halk da tribünde seyirci gibi kalırsa demokrasi gerçeklik kazanmaz. Demokrasinin böyle sanıldığı, böyle uygulandığı bir ülkede siyaset, giderek çirkin ve anlamsız bir oyuna dönüşür. Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi. Sonunda korkarım ki, biri çıkar düdüğü çalar. "Oyun bitti, herkes evine" der ve bir anlamsız oyuna dönüşen demokrasi de böylece sona erer.

Tribünden sahaya ininiz. İşçi hareketinin ortak politikasını ve stratejisini Anayasa ve yasalar çerçevesinde saptayınız. Yalnız işçiler değil, tüm çalışanlarınızı köylüsüyle memuruyla çalışarak hayatını kazanmış olanları düşünerek, gözeterek bir strateji saptayınız. Birlikte izleyiniz. O zaman siz

de kurtulursunuz, demokrasi de kurtulur. Demokrasimiz, o zaman gerçek işleyen ve halka mutluluk getiren bir demokrasi olur ve sahada kavga biter. "Yorgan gider, kavga biter" değil; Yorgan büyür, kavga öyle biter.

Ecevit bu konuşmayı yaparken Konya'da da "Kudüs'ü kurtarma ve Milli gençlik yürüyüş ve mitingi" yapılıyordu. MSP'nin düzenlediği mitingde başı Müftü Tahir Büyükkörükçü ve Belediye Başkanı Mehmet Keçeciler çekiyordu.

Konu Kudüs olunca, İslam ülkelerinin büyükelçileri ve diğer yetkililer de mitinge davet ediliyor. Konya mitingine yüz bini aşkın insan katılıyor. Miting için bütün tedbirler alınmasına rağmen bazı hoş olmayan olaylar meydana geliyor.

Atatürk devrimlerinin yasakladığı giysileri giyenler, Arapça yazılı pankartlar, İstiklâl Marşı söylenirken çok sayıda katılımcının yere oturması...

Erbakan mitingle ilgili olarak yaptığı açıklamada, mitingi MSP'nin düzenlemediğini, provokasyona karşı İçişleri Bakanlığı'nı da uyardığını öne sürüyordu.

Olan olmuştu... 7 Eylül günü Konya olayları gazetelerin manşetlerine taşınırken, Ecevit'in konuşması da geniş biçimde yer alıyordu.

Evren'in Konuşması

Ailece olayları konuşup, neden böyle oldu sorusunun yanıtını aramaya çalışırken, Saat 04.00'te İstiklal Marşı'nın sesi ile sustuk. Ekranda Mesut Mertcan...

Yıllar sonra Mesut Mertcan'ın acı acı gülümseyerek anlattığı 12 Eylül gecesi... O gece Mesut Mertcan saat 23.00 haberlerini sunduktan sonra, evine gider. Yatmaya hazırlanırken bir telefon gelir. Arayan TRT Haber Dairesi Başkanı Muammer Yaşar Bostancı'dır. Genel Müdür Doğan Kasaroğlu ile birlikte olduklarını, kendisinin de gelmesi gerektiğini, bir araçla kendisini aldıracaklarını söyler. Bir süre sonra bir asker kapısını çalar. Mesut, iki dirhem bir çekirdek giyinmiştir. Askeri karşısında görünce biraz şaşırır, ama herhalde orduevindeler diye düşünür. Araç Genelkurmaya getirir Mertcan'ı... Kasaroğlu ve Bostancı olayı özetler... Mesut Mertcan elinde bildiri, beraberinde subaylarla birlikte TRT binasına gelir.

Biz heyecanla beklerken, TRT'de Mertcan, ordunun yönetime el koyması ile ilgili bildiriyi okumaya başladı.

Yüce Türk Milleti;

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ülkesi ve milletiyle bir bütün olan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, son yıllarda, izlediğiniz gibi dış ve iç düşmanların tahriki ile, varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fikri ve fiziki haince saldırılar içindedir.

Devlet, başlıca organlarıyla işlemez duruma getirilmiş, anayasal kuruluşlar tezat veya suskunluğa bürünmüş, siyasi partiler kısır çekişmeler ve uzlaşmaz tutumlarıyla devleti kurtaracak birlik ve beraberliği sağlayamamışlar ve lüzumlu tedbirleri almamışlardır. Böylece yıkıcı ve bölücü mihraklar faaliyetlerini alabildiğine arttırmışlar ve vatandaşların can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüştür.

Atatürkçülük yerine irticai ve diğer sapık ideolojik fikirler üretilerek, sistemli bir şekilde ve haince, ilkokullardan üniversitelere kadar eğitim kuruluşları, idare sistemi, yargı organlan, iç güvenlik teşkilatı, işçi kuruluşları, siyasi partiler ve nihayet yurdumuzun en masum köşelerindeki yurttaşlarımız dahi saldırı ve baskı altında tutularak bölünme ve iç harbin eşiğine getirilmişlerdir. Kısaca devlet güçsüz bırakılmış ve acze düşürülmüştür.

Aziz Türk Milleti,

İşte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.

Girişilen harekâtın amacı, ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.

Parlamento ve Hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır.

Bütün yurtta sıkıyönetim ilan edilmiştir.

Yurtdışına çıkışlar yasaklanmıştır.

Vatandaşların can ve mal güvenliğini süratle sağlamak bakımından saat 05.00'ten itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur.

Bu kollama ve koruma harekâtı hakkında teferruatlı açıklama bugün saat 13.00'teki Türkiye Radyoları ve Televizyonunun haber bülteninde tarafımdan yapılacaktır. Vatandaşların sükûnet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirileri izlemelerini ve bunlara tam uymalarım ve bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetlerine güvenmelerini beklerim.

Bildiriden sonra yine Hasan Mutlucan'ın sesinden kahramanlık türküleri başladı. Hava aydınlanmaya başlamıştı, aile evinin bulunduğu Şimşek Sokağı'nda da askeri araçlar devriye geziyordu.

Sokağa çıkma yasağı sürüyordu. Çok uzun süredir ilk kez ailenin büyük bölümü bir araya gelmiştik. Bir yandan Evren'in konuşmasını merak içinde bekliyor, diğer yandan da kız kardeşim ve çocukları dışında ailece birlikte olmanın keyfini sürmeye çalışıyorduk.

Saat 13.00... Radyolar ve televizyon ortak yayına girmişti. Ve Kenan Evren'in konuşması başladı:

Yüce Türk Milleti,

30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla sizlere radyo ve televizyondan hitap etmek imkânını bulmuş ve ayrılan kısıtlı süre içerisinde mümkün olduğu kadar, yurdumuzun içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durumu ile

anarşik ve bölücü eylemleri; alınması gereken tedbirleri çok kısa olarak izah etmeye çalışmıştım. Yine çok iyi hatırlayacaksınız ki, iki yıldır her fırsattan istifade ile muhtelif defalar verdiğim beyanat ve radyo-televizyon konuşmalarımda da bu hayati önemi olan konuları dile getirmiştim.

Kalbi bu vatan ve millet için atan sağduyu sahibi vatandaşlarım kabul edeceklerdir ki; ülkemizin halen içinde bulunduğu hayati öneme haiz siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlar, devlet ve milletimizin bekasım tehdit eder boyutlara ulaşmış ve bu hal devletimizi, Cumhuriyet tarihinin en ağır buhranına sürüklemiştir.

Yine hepinizin bildiği gibi; anarşi, terör ve bölücülük, her gün 20 civarında vatandaşımızın hayatını söndürmektedir. Aynı dini ve milli değerleri paylaşan Türk Vatandaşları siyasi çıkarlar uğruna, çeşitli suni ayrılıklar yaratılmak suretiyle muhtelif kamplara bölünmüş ve birbirlerinin kanlarını çekinmeden akıtacak kadar gözleri döndürülerek, adeta birbirlerine düşman edilmişlerdir.

Atatürk ilkelerini esas alarak kurulan Cumhuriyetimizin bu duruma düşürülebileceğini, bundan 10 sene evvel tasavvur dahi etmek mümkün değildi.

Bugüne kadar iktidara gelen çeşitli hükümetlerin, her yıl artan bir hu ile yaygınlaşan ve dünya tarihinde sayısız örnekleri görülen özel harbin sızma ve çökertme harekâtına karşı iç güvenliği sağlayacak kararları ve tedbirleri birinci öncelikle alacaklarını vaat etmelerine rağmen; sonuç alacak teşebbüsleri, siyasi çıkar çatışmaları ve basit parti hesapları, kaprisler, hayaller, gerçek dışı talepler ve Türk Devleti'nin niteliklerine ters düşen gizli ve açık emeller arasında kaybolup gitmiştir.

Düşmanın amaç ve yöntemleri, anarşi, terör ve bölücülüğün ulaştığı düzey; özel hukuki tedbirlere, idari düzenlemelere, sosyal koşulların geliştirilmesine milli eğitim ve iş hayatının düzenlenmesine ihtiyaç göstermekteyken; milletin vekaletini taşıyan milletvekilleri ve senatörler Meclislerde aylardan beri, hiçbir sorumluluk duymadan yalnız parti menfaat ve disiplini uğruna bu olaylara seyirci kalabilmişlerdir. İktidarların başarı ümit ederek aldıkları her tedbir, muhalefetler tarafından kınanarak ve hatta memleket yararına da olsa baltalanmıştır. Milli birlik ve beraberliğe en fazla muhtaç olduğumuz dönemlerde bile kutuplaşmalar ve bölünmeler adeta teşvik edilmiş; yangını beraberce söndürmek yerine, üzerine benzin dökülerek memleket bilerek veya siyasi çıkarlar uğruna, sırf iktidara gelebilmek pahasına bir yangın yerine çevrilmek istenmiştir.

Ağızlarından düşürmedikleri hukuk devleti kavramı, bir kısım anayasal kuruluşlarca, devletin parçalanması pahasına da olsa yalnız kişilerin

müdafaası olarak yorumlanmış, devletin ve milletin savunulması ise sahipsiz kalmıştır.

Anayasanın kuvvetler ayrılığı ilkesinin birlikte getirdiği sorumluluk, uygulamada kuvvetler çatışmasına dönüştürülmüştür.

Düşüncelerimiz, dinimiz üzerinde ve akla gelebilen her konuda dış ve iç kaynaklı bölücü ve yıkıcı faaliyetler bütün şiddetiyle sürdürülürken ne hazindir ki; bir kısım gerçeğe uymayan özerklik, dar görüşlü, sahibinden başkasının inanmadığı bilimsellik ve koşulları dikkate almayan salt hukuk savunucuları, yıkılacak devletin enkazı altında kalacaklarının, yok olup gideceklerinin idraki içinde olamadıkları görünümünü vermişlerdir. Bu acı hakikatleri görüp çare arayanların veya Türk Ulusunu uyaran ve milleti bütünleşmeye davet edenlerin ise seslerini duymak mümkün olamamıştır. Bir kısım kıymetli Türk basınının bu konuda zaman zaman yaptıkları uyarılan burada şükranla belirtmek isterim.

Siyasi partiler, bu kritik dönemde milletin özlemle beklediği önlemleri almak yerine; iç gerilimi devamlı olarak arttırarak, yıkıcı ve bölücü mihrakları büsbütün kışkırtarak, onlara cüret ve cesaret verecek beyan ve eylemleri ile adeta yarışırcasına seçim yatırımları için zemin yaratma yollarını tercih etmişlerdir.

İktidara gelen siyasi partiler, devlet teşkilatının bütün kademelerini kendi görüşleri doğrultusundaki kişilerle doldurarak, kamu görevlilerinin ve vatandaşlarımızın bir tarafa girerek kamplara bölünmesini zorunlu hale getirmişler, giderek anarşi ve bölücülüğü destekleyen kaynakların şekillenmesine ve kamu kuruluşlarında çalışanlarla, polis ve öğretmenlerin dahi birbirine düşman kamplara ayrılmalarına neden olan partizan tutum ve davranışlardan vazgeçmemişlerdir. Böylece tarafsız halkımız, devletten beklediklerini parti kapılarında aramaya mecbur bırakılarak devlet otoritesi yok olmaya, vatandaşların hak ve hukukunu korumak ve ona tarafsız hizmet götürmek yerine, devletin saygınlığı yavaş yavaş erimeğe mahkûm olmuş ve dolayısıyla ülkemizde tam otorite boşluğu teşekkül etmiştir.

Bir kısım bedbahtlar Türk Milletinin bağımsızlığını, birlik ve beraberliğini temsil eden İstiklal Marşımıza, koyu taassup veya sapık ideolojik amaçlarla protesto maksadıyla oturarak veya İstiklal Marşı yerine Enternasyoneli söyleyerek açıkça saygısızlık gösterebilmişler ve buna doğrudan sorumlu kişiler tevil yoluna sapmak suretiyle savunmalarını yapabilmişlerdir.

Uzun zamandan beri bu fevkalade üzücü olayları yakından takip eden Türk Silahlı Kuvvetleri hatırlayacağınız gibi; milletin kendisine verdiği yetkileri kullanamayan ve bu korkunç gidişi acz içinde seyreden anayasal

kuruluşların tümünü Cumhurbaşkanımız aracılığıyla uyararak, alınması gereken tedbirlere de yer vermek suretiyle büyük Türk Milletine karşı yüklendiği sorumluluğu dile getirmiştir. Aradan geçen 8 ayhk süre içerisinde yaptığımız sayısız uyarmalara rağmen hemen hemen bu tedbirlerin hiç birine yasama ve yürütme organları ile diğer anayasal kuruluşlardan yeterli bir cevap alınamamış ve bu konuda müspet faaliyederi de izlenememiştir. Bu uyarı mektubundan sonra bir kısım yasaları etkisiz hale getirerek çıkaran Meclislerimiz 22 Mart 1980 tarihinden beri siyasi çıkar hesapları ile çıkmaza sürüklenen Cumhurbaşkanlığı seçiminden dolayı içinde bulunduğumuz buhran ile mücadelede en kıymetli unsur olan zamanı fütursuzca harcamışlardır. Dünyanın hiçbir ülkesinde Cumhurbaşkanlığı makamı ve seçimi bu kadar hafife alınmamış ve bu kadar zaman boşa harcanmamıştır.

Asayiş ve ekonomik bunahma çareler getirmesi ve kanunlar yapması beklenen yasama organlarımız, memleket üzerine çöken bu kâbusa karşı kayıtsız kalmışlardır.

Anayasamız, Türk Vatandaşlarının dini inançlarından ötürü kınanamayacağını açıkça belirtmiş olmasına rağmen, tek bir oyun peşinde koşan siyasi partilerimiz, yüce Atatürk'ün Cumhuriyeti Döneminde unutulmuş mezhep ayrılıklarını kışkırtmakta faydalar görerek Erzincan, Sivas, Kahramanmaraş, Tunceli ve Çorum illerinde siyasi çıkarlar uğruna vatandaşlarımızın birbirini katletmelerine neden olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan ve kendini Türk Vatandaşı kabul eden herkesin tek bir vücut halinde Türk Milleti'ni oluşturduğu unutulmuş ve değişik mezheplere bağlı vatandaşlarımızın tam bir kardeşlik bağı ile kaynaşmalarını engellemek isteyen kışkırtıcılar siyasi destek görmüşlerdir.

Bir kısım anayasal kuruluşlar muhtelif etkiler altında anarşi, terör ve bölücülük karşısında tarafsız, adil ve ortak bir yol izlemek yerine, bizzat Anayasanın ihlali karşısında dahi sesiz kalmayı tercih etmişlerdir.

Bütün bu şartlara rağmen; hukuk devletinin temel ilkelerini savunmakla görevli anayasal kuruluşlarımız, devletin en üst kademesindeki anarşizmin yarattığı tehlikenin büyüklüğünü idrak edemediklerinden veya terör odaklarının tehdidinden çekindiklerinden, devletin temellerine konan dinamitle her an parçalanma tehlikesi karşısında olduğunu gözlerden kaçırmaya çalışmışlardır. Devlet çökertildiği zaman Anayasanın kanatları altına sığınan tüm hukuk kurumlan ile özerk, bilim ve müessese ve derneklerinin bu enkaz altında yok olacağı unutulmuştur.

Son iki yıllık süre içinde terör 5.241 can almış, 14.152 kişinin

yaralanmasına veya sakat kalmasına sebep olmuştur. İstiklal Harbinde, Sakarya Savaşındaki şehit miktarı 5.713, yaralı miktarımız 18.480'dir. Bu basit mukayese dahi Türkiye'de hiçbir insanlık duygusuna değer vermeyen bir örtülü harbin uygulandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Sevgili vatandaşlarım,

İşte bütün bunlar ve buna benzer sayılabilecek ve hepiniz tarafından yakinen bilinen daha birçok sebeplerden dolayı Türk Silahh Kuvvetleri ülkenin ve milletin bütünlüğünü, milletin hak, hukuk ve hürriyetini korumak, can ve mal güvenliğini sağlayarak korkudan kurtarmak, refah ve mutluluğunu sağlamak, kanun ve nizam hakimiyetini, diğer bir deyimle devlet otoritesini tarafsız olarak yeniden tesis ve idame etmek gayesiyle devlet yönetimine el koymak zorunda kalmıştır. Bugünden itibaren yeni hükümet ve yasama organı kuruluncaya kadar muvakkat bir zaman için yasama ve yürütme yetkileri benim başkanlığımda, Kara, Deniz, Hava Kuvveti Komutanlan ile Jandarma Genel Komutanı'ndan oluşan Milli Güvenlik Konseyi tarafından kullanılacaktır.

Büyük Atatürk'ün deyimiyle "Ulusal kültürümüzü, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmak, yurdumuzu dünyanın en mamur ve en uygar araç ve kaynaklarına sahip kılmak" hedefine yönelik hızlı bir kalkınma döneminin en kısa zamanda gerçekleştirilmesi zaruretine inanıyoruz. Bu inancımızın gerçekleşmesi için yüce ulusumuzun, bağrından çıkardığı ve yurdumuzdaki kutuplaşmada hiçbir tarafı tutmayan, sadece Atatürk ilkeleri doğrultusunda yürüyen Türk Silahlı Kuvvetleri yönetimine güveneceğinden kuşkumuz yoktur. İçinde bulunduğumuz buhrandan çıkmamız için ulusça arzu edildiğine inandığımız, disiplinli ve her türlü tasarrufa ağırlık veren bir yaşam ve dayanışma ortamına girilmesini ve milletçe gücümüzün tümünü ortaya koyacak bir çalışma hızını bekliyor ve yüce Türk Mille-ti'ne güveniyoruz.

Vatandaşlarımızı kaderde, kıvançta ve tasada ortak bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında birleştirmenin iç barış ve huzurun sağlanmasında vazgeçilmez faktör olduğu düşüncesiyle, Atatürk Milliyetçiliğinden hız ve ilham almanın, politikada "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesine bağlı kalmanın, milli mücadele ruhunun, millet egemenliğine Atatürk ilke ve devrimlerine olan bağlılığın tam şuurunu yerleştirmek ve geliştirmekle ülkemize yönelik tehditlerin ulusça göğüsleneceğine inanıyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti, NATO dahil tüm ittifak ve anlaşmalara bağlı kalarak, başta komşularımız olmak üzere bütün ülkelerle karşılıklı bağımsızlık ve saygı esasına dayah, birbirlerinin iç işlerine karışmamak kaydıyla eşit şartlar altında ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerini geliştirme kararındadır.

Uluslararası sorunların barışçı yollarla çözümlenmesinden yana bir dış politika izlenmesine devam edilecektir.

Birçok tutum ve davranışlarıyla demokratik özgürlükçü parlamenter sisteme inancını defalarca kanıtlayan Türk Silahlı Kuvvetleri, en kısa zamanda Bakanlar Kurulu'nu kurarak, yürütme sorumluluğunu bu Kurula bırakacak ve hür demokratik parlamenter sistemin şimdi olduğu gibi dejenere edilmesine ve tıkanmasına mani olucu ve Türk toplumuna yaraşır bir Anayasa ve Seçim Kanunu ile Partiler Kanununu hazırlamayı ve bunlara paralel düzenlemeleri yapmayı müteakip insan hak ve hürriyetlerine saygılı, milli dayanışmayı ön plana alan, sosyal adaleti gerçekleştirecek, ferdin ve toplumun huzur, güven ve refahına önem veren özgürlükçü demokratik, laik ve sosyal hukuk kurallarına dayah bir yönetime ülke idaresini devredecektir.

Sayılan bu hazırlıklar tamamlanıncaya kadar Yurdumuzda her türlü siyasi faaliyetler her kademede durdurulmuştur. Zorunlu olarak faaliyetleri durdurulan siyasi partilerin yeniden hazırlanacak Anayasadaki düzenlemelere ve yeni Seçim ve Partiler Kanununa göre zamanı, koşulları ilan edilecek seçimlerden yeterince önce faaliyete geçmesine müsaade edilecektir.

Parlamento üyeleri, siyasi faaliyetlerden dolayı suçlanmayacak ve yeni yönetime karşı suç teşkil edecek tutum ve davranışlarda bulunmadıkları sürece haklarında herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

Ancak, kanunların suç kabul ettiği fiilleri vaktiyle işlediği saptanan parlamenterler hakkında gerekli kovuşturma yapılacaktır. Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partilerinin parti başkanları şimdilik can güvenliklerinin sağlanması amacı ile Silahlı Kuvvetlerin koruma ve gözetiminde belirli yerlerde ikamete tabi tutulmuşlardır. Durum müsait olunca serbest bırakılacaklardır.

Memlekette idarenin tam bir tarafsızlık içinde vatandaşın hizmetine koşması sağlanacaktır. Devlet hizmetinde bulunanların siyasi etkiler dışında çalışmaları kanun hâkimiyeti altına alınacaktır. Türk Silahh Kuvvetlerinin yönetime el koyduğu şu anda devletin yanında tarafsız ve adil hizmet görecek yöneticiler, eski zamanın siyasi davranışlarına yönelmedikçe hizmet ve görevlerine devam edeceklerdir.

Kanun ve nizam hâkimiyetini sağlamada tecrübeli ve yetenekli kişilerden oluşan mahkemelerin süratle ve doğru kararlar vermelerini ve bunları korkusuzca uygulayabilmelerini sağlayacak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.

Memleketin ekonomik koşullarını kendi gücümüzle iyileştirmek için her alanda elden gelen gayret sarf edilecektir. Çalışkan ve vatanperver Türk işçisinin mevcut ekonomik koşullar çerçevesinde her türlü hakları korunacaktır.

Ancak temiz Türk işçisini sömüren, onları kendi ideolojik görüşleri istikametinde kullanmak için her türlü baskı oyunlarına başvuran, işçinin hakkı yerine kendi menfaatlerini ön planda tutan bazı ağaların bu faaliyetlerine asla müsaade edilmeyecektir.

Tüm işverenlerin iş barışının koşullarını sağlayacak esaslardan ayrılmadan üretimin arttırılması ve ihracata yönelik gayretlerin gelişmesine yardımcı olmaları için her türlü tedbir alınacaktır.

Köylünün, milletimizin efendisi olduğu inancım, kuvveden fiilen çıkarmak için tarım alanında üretimi artıracak bir tarım seferberliği ve fiyat politikası ile gerekli diğer önlemlerin alınmasına, bilhassa önem verilecektir. Türk köylüsünün tarlasından ayrılıp şehirlere göçmesini zorlayan ekonomik ve sosyal nedenlere çare aranacaktır.

Eğitim ve öğretimde Atatürk Milliyetçiliğini yeniden yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştıracak tedbirler en kısa zamanda alınacaktır.

Yarının teminatı olan evlatlarımızın Atatürk ilkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetişerek sonunda birer anarşist olmasını önleyecek tedbirler alınacaktır. Bu maksatla hepimizin tek tek saygıyla andığımız öğretmenlerimizin Der'li, Bir'li derneklere üye olarak bölünmelerine müsaade edilmeyecektir. Her düzeyde öğrencinin amacı Atatürk ilkeleri ve milliyetçiliği ile pekişmiş ve üretime yönelik bilgi ve becerisini kazanmak olacaktır.

En kıdemsiz erinden, en üst komutanına kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tüm personeli, bu amaçlara ulaşmada devletin iç ve dış tehditlere karşı kollayıcı ve koruyucu gücü olarak siyasetin dışında kalacaktır.

Aziz Yurttaşlarım;

Bir defa daha belirtiyorum ki; Silahlı Kuvvetler aziz Türk Milletinin hakkı olan refah ve mutluluğu, vatan ve milletin bütünlüğü ve gittikçe etkisi azaltılmaya çalışılan Atatürk ilkelerine yeniden güç ve işlerlik kazandırmak, kendi kendini kontrol edemeyen demokrasiyi sağlam temeller üzerine oturtmak, kaybolan Devlet otoritesini yeniden tesis etmek için yönetime el koymak zorunda kalmıştır.

Komutan, subay, astsubay ve erler olarak hepimiz vatan ve milletin refah ve mutluluğu uğruna her şeyimizi, bu arada hayatımızı dahi seve seve feda

etmeye hazırız. Memlekette her zaman bulunabilen ve özellikle son zamanlarda çoğalan kötü niyetli birçok kişi ve kuruluşlar sizlere yalanlar düzerek, bunun aksini söyleyebilecekler ve menfi propagandalara başvurabileceklerdir. Bunlara asla inanmayınız. Bütün uygulamalar milletin gözü önünde yapılacaktır.

Kıymetli Vatandaşlarım;

Her zaman milletiyle bir bütün ve Türk milletinin emrinde olan Türk Silahlı Kuvvetlerine ve yeni yönetime karşı yapılacak her türlü direniş, gösteri ve tutum anında en sert şekilde kırılarak cezalandırılacaktır.

Yurtta kan dökülmemesi için bütün vatandaşlarımın tahriklere kapılmaksızın sükûnet içinde yayınlanacak bildiriler doğrultusunda hareket etmelerini ve ikinci bir bildiriye kadar sokağa çıkmamalarını rica ederim.

Vatandaşlarımın birbirlerinin hak ve hukukuna saygıh olmalarını, sevgi içinde kırgınlıklarını unutmalarını, hepimizin bu mübarek topraklar üzerinde aynı haklara sahip bir Türk vatandaşı olduğumuzun idraki içerisinde olarak yeni yönetime yardımcı olmalarını vatanperverlik ve asil karakterlerinden bekler, mutlu ve aydınlık yarınlar dilerim.

Amerikalıların deyimiyle “bizim çocuklar” yönetime el koymuştu...

Evren’in konuşması bitince, liderlerin ne olacağı konusunda tartışmaya başladık. Ve Türkiye yeni bir döneme başlıyordu. Demokrasi askıya alınmış, kapalı bir rejim başlamıştı.

Ecevit ve Demirel

O günlerde CHP Genel Başkanı olan Bülent Ecevit, aylar sonra o geceyi bir sohbetimiz sırasında anlatmıştı.

Ecevit, 11 Eylül günü, geç saatlere kadar Trabzon mitinginde yapacağı konuşmayı hazırladı.

Saatler gece yarısını geçmişti. Ecevitler, CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ'ın telefonu ile uyandılar. Üstündağ, ordunun yönetime el koyduğunu söylüyordu... Üstündağ, devlet daireleri ve siyasi partiler de dahil her yere el konulduğunu bildirirken "Sayın Genel Başkanım ne yapacağız?" sorusunu yöneltti. Ecevit "Bekleyeceğiz" yanıtını verdi ve teşekkür etti. Sonra Rahşan Ecevit'e olup biteni özetledi. Rahşan Ecevit de, Üstündağ'ın sorduğu gibi "Bülent, şimdi ne yapacağız?" dedi ve aynı yanıtı aldı.

Ecevitlerin Oran'daki evi ile MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in evleri çok yakındı.

Ecevit, merakla pencereye gitti ve dışarıya baktı. Türkeş'in evinin önünde sokak lambalarının aydınlattığı bir tankın beklediğini gördü.

Bülent Ecevit, beklemekten sıkılmıştı ve Genelkurmay Başkanı olması için çok çaba harcadığı, kendisini saydığına inandığı Kenan Evren'i aradı. Telefona emir subay çıktı... Ecevit, Evren ile görüşmek istediğini iletti. Telefona çıkan emir subayı Yarbay Cevat Erten, görüşmenin mümkün olmadığını, ordunun yönetime el koyduğunu, durumun kendilerine de yazı ile tebliğ edileceğini bildirdi.

Bülent Ecevit, Rahşan Ecevit'le olasılıkları tartışırken, sabaha doğru kapı çalındı. Gelen CHP eski İçişleri Bakanı, emekli Orgeneral İrfan Özaydınlı'ydı... Ve hâlâ CHP milletvekiliydi, elinde bir zarf vardı. Özaydınlı, "Size herhangi bir subayla tebligat yapmak istemedikleri için benden rica ettiler," dedi ve getirdiği zarfı Ecevit'e verdi. Zarfın içinden Genelkurmay tarafından gönderilmiş bir yazı çıktı... "Sayın Bülent Ecevit" diye başlayan yazı şöyle:

Yapılan bütün uyarılara rağmen, siyasi partilerin takındıklan uzlaşmaz tutum ve aşın uçlara sempati gösterilmesi veya destek sağlanması; anarşi, terör ve bölücülüğü büyük boyutlara ulaştırarak ülkemizi parçalanma noktasına getirmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek Devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmak maksadıyla, İç Hizmet Yasasının kendisine tevdi ettiği Cumhuriyeti kollama ve koruma yetkisine dayanarak yüce Türk Milleti adına ülke yönetimine el koymuştur.

Parlamento ve Hükümet feshedilmiş, siyasi faaliyetler durdurulmuştur.

Parlamento üyeliği sıfatınız kaldırılmıştır. Hiçbir konuda beyanat vermeye yetkiniz yoktur.

Can güvenliğiniz Türk Silahlı Kuvvetlerinin teminatı altındadır. Bu maksatla, emniyet içinde evinizden havaalanına götürülecek, oradan uçakla Hamzakoy/Gelibolu'ya gideceksiniz. Arzu ettiğiniz takdirde ailenizi de yanınızda götürebilirsiniz. Geçici bir süre ikamet edeceğiniz adres aşağıdadır. Bir saat içinde hazırlanıp harekete hazır olduğunuzu güvenliğiniz için gelen subaya bildiriniz. Talimatı getiren subayın ikazlarına uyunuz.

Bu talimat ile belirtilenler dışındaki her türlü tutum ve davranışınız suçtur.

Rica ederim.

Kenan EVREN

Orgeneral Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı.

Ecevit, içinden "Keşke askerle gönderselerdi" diye geçirdi. Ve sonra Rahşan Ecevit'e hazırlık yapmasını söyledi.

Aynı yazı Başbakan ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e de gönderilmişti.

Süleyman Demirel, 11 Eylül günü Cumhurbaşkanı vekili olarak Çankaya'da bulunan Cumhuriyet Senatosu Başkanı İhsan Sabri Çaglayangil'i aramış ve bazı istihbaratlar geldiğini, Evren'le konuşmasını, havasını yoklamasını istemişti.

Birkaç saat sonra Çağlayangil, anormal bir şey olmadığını, Evren'in çok sıcak ve yakın davrandığını bildirmişti.

Ne var ki Süleyman Demirel'in sezgileri çok kuvvetliydi ve sıkıntısını Çağlayangil bile gideremeyişti, içinde hâlâ bir kuşku vardı. Ordu yönetime el koyacak mıydı?

Demirel, 11 Eylül günü Bakanlar Kurulu'nu toplamış, sonra da şu açıklamayı yapmıştı:

... Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne zarar vermek isteyenlerin, bu arzuları mutlaka kursaklannda kalacaktır. Türk Devleti azimkar bir mücadele içindedir. Esasen olay, bir millet meselesidir. Bir milli meselenin gerektirdiği şekilde mücadelenin yapılmasına gayret sarf edilmektedir...

Hükümet, Devlet demek değildir. Ama, Devletin önemli bir uzvudur. Devletin şevki ve idaresinde kalp mesafesindedir.

Hükümet canla başla Türkiye'nin, Türk Devletinin düşmanlarına, kanunlar dairesinde ve lüzumlu dersi vermek için yürütülen mücadeleyi takip, sevk ve idare etmekte, üstüne düşen görevi yapmaktadır. Yapmaya da devam etmektedir.

Demirel, bu demecinin Başbakan olarak son açıklaması olduğunu tahmin ediyor muydu? 11 Eylül'ü 12 Eylül'e bağlayan gece Süleyman Demirel, kuşkusunun boşuna olmadığını öğrenecekti.

12 Eylül günü sabaha karşı AP Genel Sekreteri Nahit Menteşe, Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanı Korgeneral Nihat Özer tarafından aranarak, Komutanlığa davet edilir. Askeri bir araçla evinden alınan Menteşe, Genelkurmay'a götürülür. Bir amiral, Demirel'e yazılan mektubu Menteşe'ye vererek götürmesini ister. Menteşe'ye "Siz hem Demirel'e, hem de Silahlı Kuvvetler'e yakınsınız. O nedenle sizi seçtik," derler. Menteşe bir amiral ve albayla Güniz Sokak'a giderek, mektubu Demirel'e verir. Amiral ve Albay dışarıda bekler. Güniz Sokak ise asker kaynamaktadır. Demirel mektubu alır, okur, Nazmiye Hanım'a "Hazırlanalım," der. Nahit Menteşe, subaylar eşliğinde Demireller, Etimesgut'a götürülürler. Demirelleri Hamzakoy'a götürecek uçak beklemektedir.

Aynı yazı, bir farkla MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a da tebliğ edilmişti. O fark da, onun Hamzakoy yerine Eşek Adası olarak bilinen Uzun Ada'ya gidecek olmasıydı. Erbakan'a tebligat askerler tarafından yapılmıştı.

MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'e ise tebligat yapılamadı. Türkeş, darbe yapılacağı haberini önceden almış ve ortadan kaybolmuştu. O, durumu görmek, darbenin hangi kanattan geldiğini bilmek istiyordu. Türkeş, daha sonra, 14 Eylül günü Ankara Merkez Komutanlığına teslim olacak ve Uzun Ada'ya gönderilecekti.

İlk Bildiri

Ecevit, Hamzakoy'da boş durmuyordu. Her zamanki gibi birkaç kâğıt arasına kopya kâğıdı koyarak yazmaya başladı. Kâğıtların arasına kopya kâğıdı koyup yazmak, onun bir alışkanlığıydı... Yazısı bittiğinde Yüksel Çakmur'u Hamzakoy'daki odasına bağlanan telefondan aradı. Daktilo ettiği metni Ankara'da bulunan Yüksel Çakmur'a, CHP örgütüne dağıtılmak üzere telefonda yazdırdı.

Yüksel Çakmur, İsmail Aşıkoğlu, Muzaffer Soykan, Mehmet Erdül, Niğde Milletvekili Burhan Ecemiş ve güvendiği iki üç arkadaşı ile bu mesajı tüm il başkanlarına ulaştırdılar, ama ne zorluklarla...

Çakmur ve arkadaşları, Konya yoluna çıkıp, oradan Eskişehir yoluna, sonra İstanbul yoluna yönelip şehirlerarası otobüsleri çeviriyor, şoförlere para verip, zarfı gideceği ildeki ofise bırakmasını istiyordu. Aynı gece Çakmur sabaha kadar il başkanlarını arayıp, zarfı alacağı şirketin adını, gönderilen aracın plakasını iletti. Ecevit'in Çakmur aracılığı ile tüm CHP İl Başkanlarına ulaştırdığı mesajı şöyle:

17 Eylül 1980 saat 8.30

1979 Mayıs Gönen konuşmasından beri sürekli uyarılarda bulunuyorum.

Belli bir oyun tezgâhlanıyordu, CHP'yi ve beni saf dışı bırakmak için. Demokrasiyi yıkma ve şimdiki gibi bir ekonomik model getirme planı.

Dokuz aydır geniş tabanlı hükümet öneriyordum. Bunalımdan ordu müdahalesine gerek kalmaksızın, demokrasinin kendi mekanizmaları ile çıkış yolunu göstermeye çalışıyordum.

Eskiden bana önerenler bile bu kez başka bir plan uygulamak istedikleri için çağrılara karşı çıktılar. Bütün demokratik mekanizmalar tıkandı, terör alabildiğine kışkırtıldı. MHP Genel Merkezi'nde Dev-Yol makbuzları bulundu. Terörün nasıl sağdan kışkırtıldığını gösterir bu olay.

Sonuç olarak ordu müdahalesi kaçınılmaz duruma getirildi. Ordunun kusuru değil, ordu icbar edildi.

Yılbaşından beri uygulanmakta olan ekonomik modelin gereği, demokrasiden ve işçi haklarından kurtulmaktı. Bunu başından beri söylüyordum, dediğim oldu. Demokrati (demokrasi yerine böyle yazılmış orijinalinde) sona erdi, işçi hakları işlemez duruma getirildi ve malum

ekonomik model devam ediyor.

O modele uygun rejim oluşturulacaktır ve bu yeni rejimin sağladığı olanaklarla ekonomik model daha başarı ile uygulanacaktır. Yani, AP'nin kendi getirip de etkin biçimde uygulayamadığı model, şimdi daha etkin olarak uygulanacaktır. AP'nin yıllardan beri istediği ama gerçekleştiremediği anayasa ve rejim değişiklikleri de gerçekleşmiş olacaktır.

Modelin devam edeceğinin açıklanması ve Özal'ın daha geniş yetkilerle yerinde kalması bunları açıkça gösteriyor.

Gerek dünya konjonktürü dolayısıyla, gerek bu modeli desteklediği için Batı, bu gelişmelerden tedirgin olmayacaktır, hatta memnun olacaktır.

Şu sırada, bu gelişmelere karşı bir mücadele açmak da yararsızdır. Çünkü Halk, can güvenliğinden başka bir şey düşünemez hale getirilmiştir planın sonucu olarak..

Aydın kesim de, kendi yozlaştırdığı demokrasiden umut kesmişti.

Şimdi birçok CHP'li bile, AP hükümetinden kurtulmuş olmanın ve can güvenliğine kavuşmuş olmanın sevinci içinde olabilir. Sonrasını, ilerisini düşünenlerin çok olduğunu sanmıyorum.

Terörden beklenen fonksiyon yerine getirilmiştir. Yer yer, sağ sol eylemcilerin, bir günde barışıp koklaşmaları perde ardında nasıl bir oyuncu eller tarafından oynatıldıklannı kanıtlıyor.

Her türlü sola karşı çok olumsuz bir ortama giriyoruz.

Çok uzun nefesli ve sabırlı bir çalışmaya hazırlanmalıyız.

Türkiye'nin bu duruma getirilmesinde ordunun bir kusuru yoktur, onu karşımıza almadan ve tedirgin etmeden mücadelemizi sürdürmeye çalışmalıyız

Eğer ısrarlı cepheleşme telkinlerine kapılmış olsaydık, ve fraksiyonların bizi çekmek istedikleri tuzağa düşmüş olsaydık, bu müdahale çok farklı olurdu. CHP bugün son derece güç durumda bulunurdu..

Bu konudaki dikkatimizi sürdürmeliyiz.

Bir süre sonra, söyleyeceklerimizin daha iyi anlaşılabileceği ortama geliriz.

19 Eylül günü Ecevit'in bu mesajı gerekli yerlere ulaştırılmıştı.

O günün koşullarında bu metni kaleme almak bir başka, dağıtmak daha başka bir cesaret istiyordu. Ve Ecevit, Çakmur ve birkaç kişi bu cesareti gösterebildiler. Ancak, CHP'nin kimi il ve ilçe başkanları, Ankara'daki üç beş kişi kadar cesur değildi, Ecevit'in bu bildirisini örgüte dağıtma yürekliliğini gösteremediler... Korkuyorlardı... Kanın durmuş olması nedeniyle mutluydular; ancak yarınlarından emin olmamanın verdiği kuşkuyu taşıyorlardı. Bu insanların büyük bölümü sonu belli olmayan bir maceraya girip tutuklanmak da istemiyordu.

13 Eylül günü Evren, yemin ederek Devlet Başkanı olmuş, 18 Eylül'de ise MGK üyeleri ant içerek göreve başlamışlardı. Bu arada, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu hükümeti kurmakla görevlendirilmiş, bir gün içinde bakanlar kurulunu oluşturmuştu. 12 Eylül kabinesi şu isimlerden oluşmuştu:öö

Başbakan Bülent Ulusu, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcıları Turgut Özal ve Zeyyat Baykara, Devlet Bakanları Prof. Dr. İlhan Öztrak, Mehmet Özgüneş, Nimet Özdaş, Adalet Bakanı Cevdet Menteş, Milli Savunma Bakanı Ümit Haluk Bayülken, İçişleri Bakanı Selahattin Çetiner, Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, Maliye Bakanı Kaya Erdem, Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, Bayındırlık Bakanı Tahsin Önalp, Ticaret Bakanı Kemal Cantürk, Sağlık Bakanı Prof. Dr. Necmi Ayanoğlu, Gümrük ve Tekel Bakanı Recai Baturalp, Ulaştırma Bakanı Necmi Öztürk, Tarım ve Orman Bakanı Prof. Dr. Sabahattin Özbek, Çalışma Bakanı Prof. Dr. Turhan Esener, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Şahap Kocatopçu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Serbülent Bingöl, Turizm Bakanı İlhan Evliyaoğlu, İmar ve İskân Bakanı Şerif Tüten, Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı Münir Raif Güney, Gençlik ve Spor Bakanı Vecdi Özgül, Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık Side, Kültür Bakanı Cihat Baban.

Ecevit, 11 Ekim 1980'de Hamzakoy'dan Ankara'ya döner dönmez Oran'daki evine gitti.

Demirel ve Ecevit'e uçaktan inerken, havaalanında, Milli Güvenlik Genel Sekreteri Haydar Saltık imzasını taşıyan bir belge imzalatılmıştı. Maddeler halinde kaleme alınan yazı şöyle:

1. Silahlı kuvvetlerce, belli bir yerde güvence altında bulundurulmanız sona ermiştir.

2. İkametgâhınızda gerekli koruma ve emniyet tedbirleri 12 eylülden evvel olduğu gibi alınacaktır.

3. Siyasi parti faaliyetleri yasaklanmış olduğundan;

a.- Siyasi amaçlı ve yönlendirici faaliyetlerde bulunmayacak ve beyanat vermeyecek,

b.- Evinizde bu amaca yönelik toplantılar tertip edilmeyecek,

c.- Bu amaçlı toplantılara katılmayacak,

d.- Şehir içinde, lehte ve aleyhte toplantı ve gösterilere neden olabilecek faaliyetlerde bulunmayacak,

e.- Bunlar haricinde normal ziyaretlerinizi yapabilecek ve makul ölçüler içinde ziyaretçi kabul edebileceksiniz.

4. Ankara dışı ve yurtiçi seyahatlerinizi güvenlik önlemleri için Sıkıyönetim Komutanlığına bildiriniz.

5. Yeni yönetimin bugüne kadar yayınlamış olduğu karar ve bildirilerdeki esaslara uymanızı ve yeni yönetimin politikasını veya icraatını etkileyebilecek her türlü davranıştan ve beyanatlardan sakınmanızı önemle rica ederim.

Milli Güvenlik Konseyi emriyle.

Ecevit, bu tebligattan hiç hoşlanmamış, kendi deyimi ile "içine sindirememişti." O nedenle adeta, demir parmaklıklar dışında "mahkûmiyet" anlamına gelen bu tebligattan kurtulmanın yolunu bulmalıydı.

O günün gecesi, Ecevitlerin evinde, Gülay-Yüksel Çakmur'un dışında, Nebil Oktay, Zeki Karagözlü ve birkaç eski parlamenter daha vardı.

Herkes, Ecevit'in, nasıl bir yol haritası çizeceğini merak ediyordu. Bülent Ecevit, Hamzakoy günlerini özetledikten sonra, Çakmur'a Hamzakoy'dan yazdırdığı bildiriyi dağıtma başarısı ve cesareti gösterdiği için teşekkür etti. Çakmur, kızardı, "Çok teşekkür ederim, ama bir görevdi, yaptık. Benim yerimde kim olsa yapardı," demekle yetindi.

Gülay Çakmur, Ecevit'in gelecekle ilgili merak edilen, ancak kimsenin de sorma cesaretini gösteremediği soruya verdiği yanıtı, sonraları şöyle özetlemişti:

"Arkadaşlar, hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Film koptu... Film koptuğu yerden başlamayacak."

Ecevit'in bu sözleri açıktı, yoruma gerek yoktu. Anlaşılan, Bülent

Ecevit, Hamzakoy günlerinde planladığı bir oyunu sahneye koyacaktı. Bu yeni senaryoda eski arkadaşlarının büyük bölümünün, belki de hiçbirinin rolü olmayacaktı. Ecevit ilk sinyali o gece vermiş, ancak Çakmurlar dışında hiç kimse kuşkuya düşmemişti.

11 Ekim'le 30 Ekim arasında CHP'nin üst düzey yöneticileriyle çeşitli görüşmeler yaptı.

Oran'daki Ecevitlerin evinde toplantılar devam ediyordu.

CHP Merkez Yönetim Kurulu üyeleri, ihtilalden sonra yaptıkları toplantılarda kararlaştırdıkları düşünceleri Ecevit'e anlattılar.

CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ, yapılan toplantıları özetlerken, İsmet İnönü'yü referans gösteriyordu. 12 Mart'ta İnönü şöyle demişti: "Askerler ancak başarılı olursa kışlaya dönerler. Buna çok dikkat etmek gerek, yani onların kışlaya dönmeleri, başarılı olmalarına ve kendilerini başarılı hissetmelerine bağlı." Üstündağ, İnönü'nün bu sözlerini hatırlattıktan sonra şunları söyledi:

"Bu sözden bizim anladığımız, askerleri sıkıntıya sokmamak, dönüş yollarını açık tutmak gerek. Kısa sürede başarılı olduklarına inanırlarsa, kışlalarına dönerler. Bu görüşten hareket ederek üç maddelik bir strateji geliştirdik.

12 Eylül kaçınılmazdı.

Türk ordusunun geleneği vardır, geleneği de demokrasidir. Geçmişe baktığımızda darbe sonrasında hep kışlasına dönmüştür.

Biz de parti olarak askerlere yardımcı olmaya çalışmalıyız."

Ecevit, hiç şaşırmamıştı. Çünkü Hamzakoy'a yakın arkadaşlarının ulaştırdıkları bilgiler bu yöndeydi. Şaşırmamıştı; ancak üzülmüştü:

"12 Eylül, bir 12 Mart değil. Bu darbe; ordunun ülke yönetimine en ağır müdahalesidir. En kapsamlı, en derin bir müdahaledir. Bu darbe bir 12 Mart olmadığına göre, elbette aynı yöntemle çıkış aranmaz. Buna da dikkatinizi çekmek isterim."

Toplantıdakilerin gözleri önünden bir sinema şeridi gibi 12 Mart sonrası yaşananlar akıp gitmişti. Ecevit, 12 Mart döneminde, Genel Sekreterlik görevinden 21 Mart günü istifa etmişti.

Bu öyküyü iyi bilen ve yaşayan CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ, Genel Sekreter Yardımcısı Altan Öymen, Erol Tuncer, Metin

Somuncu, Coşkun Karagözoğlu, Orhan Akbulut, Gündüz Ökçün, Ecevit'in Genel Başkanlıktan istifa etmeyeceği umuduyla rahat bir nefes aldılar.

Ecevit, odadakilerin rahatladığını hissetmişti. Sözlerini şöyle sürdürdü:

"Şu anda her türlü siyasal faaliyet yasak. Buna uymak zorundayız. Siyasal faaliyetin dışında partililerin başka görevleri de vardır. Yani personelin aylığının ödenmesi, zorunlu bazı teknik ve yasal işlemlerin yapılması gibi. Askerler, siyasal çalışmayı yasaklama konusunda kararlıysa, yapacağımız bir şey yok. Ama siyasal çalışmalarla, idari ve mali konular birbirinden ayrılmalı. Bu çalışmaların sürmesine bir çekirdek kadroyla izin verilsin. Mademki hükümetle ilişki içindesiniz, bunu sağlayın.

Bunu sağlayamazsanız, bazı araştırmalar yapılabilir, sorunlar saptanabilir; haklannda soruşturma, kovuşturma açılan partililerimizle yakından ilgilenebilinir.

Parlamenter arkadaşlarımız içinde maddi bakımdan çok zor durumda olanlara da ortaklaşa yardım edilmelidir."

Ecevit, arkadaşlarını bu konuşmada "hükümetle yakın ilişkide bulunmakla" da açıkça suçluyordu. Ancak toplantıya katılanlar bu suçlamayı üzerlerine almadılar. Tıpkı, 1980 başlarında ordunun muhtırasını kimsenin üstüne almaması gibi...

Ecevit, konuşmasını sürdürürken, Silahh Kuvvetler'le sürtüşmeye girmeksizin demokratik yapı oluşturulmasına azami katkı sağlanabileceğini anlattıktan sonra, "ihtiyatlı olmak"la "pasiflik" arasındaki farkı da anımsatarak şöyle dedi: "İhtiyatlı ve sorumlu davranalım derken, o gerekçeyle, bir çekingenliğe ve pasifliğe de iş vardırılmasın. Biz, halkın gözünde devleti ve demokrasiyi kuran partiyiz. Bu imajımızı canlı tutmamız ve pekiştirmemiz gerek."

Ecevit'in bu sözleri üzerine, CHP MYK üyeleri Genel Başkanlarının istifa etmeyeceğinden emin olarak Oran'dan ayrıldılar.

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Haydar Saltık, 27 Ekim 1980'de yabancı basın mensupları ile bir basın toplantısı yaptı. Saltık'ın açıklamaları, basında yasaklı siyasilerin siyasete dönüşlerinin düşünüldüğü şeklinde yorumlanınca, 29 Ekim'de Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği şu bildiriyi yayınladı:

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği'nden bildirilmiştir: 28 Ekim 1980 tarihinde MGK Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık'ın yabancı basın

mensuplarıyla yaptığı toplantıda, bazı sorulara verdiği cevaplar, basının bir kısmında Bay Demirel ve Bay Ecevit'in yasaklamalar kalktığında siyasi hayata yeniden parti lideri olarak dönebilecekleri izlenimini vermeye yol açacak manşet ve ibarelerin yer almasına sebep olmuştur.

Bu toplantıda siyasi faaliyetler serbest bırakıldığında Bay Demirel ve Bay Ecevit'in diğer vatandaşlar gibi siyasi faaliyetlerini sürdürebilecekleri açıklanmış, ancak herhangi bir partinin lideri olacaklarına dair bir beyanda bulunulmamıştır.

12 Eylül Harekâtı'nı gerektiren olaylar arasında, siyasal partilerin demokratik kurallara uygun olarak işlemesine imkân verecek yolların tıkanmış olması önemli sebeplerden birini teşkil eder. Seçim ümitlerini parti liderlerinin takdir ve kararına bağlı gören milletvekillerinin, yüce ulusun kendilerine verdiği emaneti şahsi iradeleriyle kullanmayarak Senato ve Meclis'in sorumsuz bir atalet içine düşürülmesi kamuoyunun gözleri önünde cereyan etmiştir.

Partiler Kanunu yeniden düzenlenirken, liderler sultasına yol açmayacak şekilde demokratik güvencelerin getirilmesi görüşünden hareketle, siyasi liderlerin belirli sürelerden daha fazla hizmet etmelerini önleyecek esaslar düşünülmektedir.

Ecevit, Haydar Saltık'ın açıklamasını da, MGK'nın bildirisini de "içine sindirememiş"ti. Çok dar bir kadro ile Oran'daki evinde bir toplantı yaptı. Kararını açıkladı. Arkadaşları, birkaç gün daha düşünmesi, acele karar vermemesi gerektiğini söylediler. Ancak tüm çabalar boşu-naydı. Ecevit arkadaşlarına okuduğu açıklamasını, gece yeniden düzenledi.

Ve Bülent Ecevit 30 Ekim 1980 günü, CHP Genel Başkanlığından istifa ettiğini duyuran şu açıklamayı yaptı:

Bugün Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığından ayrılmış bulunuyorum. Zorunlu olacağı anlaşılan bu ayrılışı şimdi gerçekleştirmekte yarar gördüm. Bu dönemde, tüm parti çalışmaları yasaklandığı gibi, Genel Başkanlık görevinin gereklerini yerine getirebilmem de olanaksızdı. O nedenle, Genel Başkanlığı bırakmam, Partide bir yönetim sorunu yaratmayacaktır. Parti çalışmalarına izin verilip, Kurultay toplanıncaya kadar geçecek süreyi, üyelerimizin yeni Genel Başkan seçimi üzerinde düşünerek değerlendirmeleri de böylece kolaylaşmış olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, gücünü kişilerden değil, kurucusu yüce önder Atatürk'ün ilkelerinden, Cumhuriyetle ve demokrasiyle bütünleşmiş tarihinden ve kendini hizmetine adadığı halktan alır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığından ayrıldıktan sonra da, Atatürk ilkeleri ışığında,

Cumhuriyetin sürekliliği ve demokrasinin kökleşmesi için, Türk halkının özgürlüğü ve mutluluğu için ömrüm boyunca çalışmayı görevlerin en değerlisi bileceğim.

Genel Başkanlıktan ayrılırken, Atatürk emanetinin bilincine varmış tüm Cumhuriyet Halk Partisi'ne destek olan yurttaşlarıma ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yıllarca kendilerini temsil onurunu bana vermiş bulunan Ankaralı ve Zonguldaklı hemşehrilerime şükranlarımı sunarım.

Düşünce ve parti ayırımı gözetmeksizin büyük Türk ulusuna barış ve özgürlük içinde mutluluklar, esenlikler, başarılar dilerim.

Ecevit'in açıklaması Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin Kıbrıs baskılarında ve ilk taşra baskılarında yayınlandı. Açıklama taşra baskılarının büyük bölümünden çıkarılmış; Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana şehir baskılarında ise hiç yer almamıştı. Çünkü akşam saatlerinde MGK, Bülent Ecevit'in açıklamasına yayın yasağı koymuştu. Ancak, yabancı haber ajanslarına yasak işlemedi ve Ecevit'in istifası yabancı ajanslar tarafından dünyaya duyuruldu. BBC, Ecevit'in CHP Genel Başkanlığından istifasını ve açıklamasını haber bültenlerinin tümünde yayınladı.

MGK Genel Sekreterliğinin Bülent Ecevit'in açıklamasına "memleketin muhtaç olduğu huzur" açısından yasak getirdiğini ileri sürdüğü bildirisi şöyle:

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri'nin yabancı basın temsilcileriyle yaptığı toplantıda faaliyetleri durdurulmuş siyasi partilerden CHP ile AP Genel Başkanlarının gelecekteki siyasi faaliyetlerinin ne olabileceği konusunda sorulan bir soruya verdiği cevap bazı basın organlarında kamuoyunu yanıltıcı nitelikte değişik ve yanlış manşetler ve haberler tarzında yayınlandığından, Genel Sekreterlikçe 29 Ekim'de bir bildiriyle gerçek durumun açıklanması gerekli görülmüştür. Bu bildirinin yayınlanmasından sonra Bülent Ecevit CHP Genel Başkanlığından istifa ettiğini, siyasi maksatlı bir demeç niteliğini taşıyan bir açıklama metniyle kamuoyuna duyurmak teşebbüsünde bulunmuştur.

12 Eylül 1980 günü bir numaralı bildiriyle bütün siyasi faaliyetler durdurulmuş bulunduğundan, kişisel istifa kararının duyurulması maksadını aşan böyle bir açıklama metni 12 Eylül 1980'e kadar geçen olayların akışı içinde Bülent Ecevit'in vaki beyan ve davranışlarını ister istemez bütünüyle tartışma konusu haline getirebileceğinden bu metnin yayınlanması memleketin muhtaç olduğu huzur açısından Milli Güvenlik Konseyi'nce uygun görülmemiştir.

Ecevit, artık CHP Genel Başkanı değildi ve CHP'nin de genel başkanı yoktu. CHP, yalnızca Genel Başkan Vekili tarafından temsil edilebilecekti. Onun genel başkanlıktan istifa etmeyeceğini düşünen, başta CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ ve arkadaşları şoke olmuşlardı. Onlara göre "kaptan, batırılmak istenen gemiyi ilk terk eden" olmuştu.

1981 yılının Aralık ayında, Ecevit'in bir dergi yayınlamak üzere çalışmalara başladığı söylentisi yayılmaya başlamıştı. 21 Şubat 1981 tarihinde ilk dergi piyasaya çıkmış, birinci baskısı tükenmiş, ikinci baskıyı yapmıştı.

Çakmur'un Telefonu

1981 yılının Şubat ayının 27'si... O günlerde Spor-Toto Teşkilat Müdür Yardımcısı olarak görev yapıyorum. Günlerden cuma... Özel Kalem Müdiresi Vahide Hanım, Gençlik ve Spor eski Bakanı Yüksel Çakmur'un aradığını söylediğinde, hemen bağlamasını rica ettim.

Yüksel Çakmur:

"Nahit, nasılsın? İyi misin?"

"İyiyim sayın Bakanım, siz nasılsınız?"

Yüksel Çakmur:

"Nahit seninle sonra konuşuruz. Yarın sana İsmail Aşıkoğlu ile arkadaşlar gelecekler. Dinle ve sakın hayır deme. Sana güveniyorum"

"Konu nedir sayın bakanım."

Yüksel Çakmur:

"Yarın anlatacaklar... Dediğim gibi. Sakın hayır deme. Bak sana güveniyorum. Sevgiler sunuyorum."

"Peki sayın Bakanım.."

1978 yılının Haziran ayında, hem dostum, hem saygı duyduğum zamanın Gençlik ve Spor Bakanı Yüksel Çakmur'un ısrarı üzerine, Dünya Gazetesi Ankara Temsilciliği görevinden ayrılmış, Bakan'ın Basın Halkla İlişkiler Danışmanı olarak göreve başlamıştım. Çok kısa bir süre sonra da Bakanlık Başdanışmanlığı görevine getirilmiştim.

1979 yılının Ekim ayında da Spor Toto Teşkilat Müdür Yardımcılığı görevine özel sözleşme ile yine Yüksel Çakmur'un Bakan olduğu dönemde atanmıştım.

Çakmur'un sözünü ettiği İsmail Aşıkoğlu, onun Gençlik ve Spor Bakanlığında Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü görevini yürütmüş, 1979 yılının son günlerinde CHP iktidarının düşmesinden sonra, Ecevit'in Özel Kalem Müdürlüğü görevine getirilmiş bir eğitimciydi. Aşıkoğlu bana ne anlatacaktı? İşin doğrusu, aklıma hiçbir şey gelmiyor, Çakmur'la ilgili bir konu olabilir mi, diye düşünüyordum.

28 Şubat Cumartesi sabahı Mehmet Erdül aradı. Görüşmek istediklerini söyledi. Ben öğle yemeğine gelmelerini istedim. Toto binasının karşısındaki köftecide İnegöl yedik.

Bir türlü konuya girmiyorlar, ben de konuyu açmıyordum. Aşıkoğlu ile birlikte Mehmet Erdül ve Muzaffer Soykan da gelmişti. Soykan söze girdi:

“Biz niye geldik merak etmiyor musun?”

Yanıtım netti:

“Etsem ne olacak?”

Gülüştük.

Aşıkoğlu, her zamanki soğukkanlılığıyla, ağır ağır, ayrıntıları ile anlatmaya başladı.

Arayış'ın İmtiyaz Sahibi ve Yazı işleri Müdürlüğü görevini yürüten Necdet Onur görevinden ayrılmıştı.

Gazeteci ağabeyim, ustaların ustası Necdet Onur ve yakın çalışma arkadaşı Bülent Karaboncuk’un ayrılma nedeni, Rahşan Ecevit’in her şeye karışmaya kalkmasıymış. Arayış’ın 3. sayısını baskıya hazırlarken ayrılmaya karar vermişler. İstifalarını da Ecevit’in Özel Kalem Müdürlüğü görevini yürüten Mehmet Erdül’e bırakmışlar.

Bülent Bey, bazı gazetecilerle temas etmiş, öneri götürmüş, ancak kimse bu dönemde sorumluluk üstlenmek istememiş; çeşitli mazeretler öne sürmüşler. Bülent Ecevit’in arayışları sürerken, Yüksel Çakmur beni önermiş, Bülent Ecevit, “Kabul eder mi?” diye sormuş. Çakmur da, gazeteciliğe Ulus'ta başladığımı hatırlatıp uzun uzun anlatmış, sonra Ecevit’in yanından beni aramış. Bülent Bey beni Pazar günü Dergi’de bekliyormuş.

Beni herhangi bir şekilde teşkilattan atarlarsa çok büyük tazminat almam söz konusuydu. Aşıkoğlu, bu tazminatı herkesin bildiğini, Çakmur’un buna rağmen benim Arayış’ta görev alacağımdan emin olduğunu da Bülent Ecevit’e anlattığını ifade etti.

Erdül beni iknaya çalışırken, Soykan, paraya önem vermediğimi bildiği için çok rahattı. Çok fazla da düşünmedim ve...

“Peki” dedim. “Yalnız, bugünkü yönetim çok sevinecek bu işe...” diye de ekledim.

O günlerde, kızımın annesinden ayrıldığım için, anne ve babamın evinde kalıyordum. Ve tek sorumluluğum kızım Erinç'e idi.

Akşam annemle babama açtım konuyu. Onlar Bülent Ecevit'e yardım etmem kadar doğal bir şey olmayacağı görüşündeydiler.

1 Mart Pazar günü 13.30'da Reşit Galip Caddesi 94 numaralı, Arayış dergisinin binası olarak kullanılan villada buluştuk. Villanın 3'üncü katı Bülent Ecevit'e aitti. Aslında çatı katı idi. Özel Kalem Müdürü'nün -Mehmet Erdül'ün- odası merdivenin solunda; sağda ise, makam odası... Bülent Ecevit'in görevi Arayış'ın künyesinde, Yayın Danışmanı olarak yer alıyordu. Ancak, şirketin yönetim kurulu başkanlığı da onun üzerindeydi.

Bülent Ecevit CHP Genel Başkanlığından, görüşlerini halkla paylaşabilmek, yerli yabancı basına demeç verebilmek için ayrıldığını, ancak bu konuda da bazı engellerle karşılaştığını anlattı. Ecevit, Hamzakoy dönüşü o günlerde Milliyet gazetesi Ankara Temsilcisi olan Türk basınının duayenlerinden, çok eski arkadaşı Orhan Tokatlı ile bir araya geldiklerini, Milliyet'le, yazı yazmak ya da yeni bir yayın çıkarmak konusunu ele aldıklarını söyledi.

Sonra İstanbul'da Aydın Doğan, Milliyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Turhan Aytul ve Orhan Tokatlı ile Emirgân'da bir lokantada buluştuklarını, ancak yemeği Aydın Doğan'la baş başa yediklerini söyledi. Ecevit, yazı yazmasının Milliyet için sakıncalı olacağı konusunda görüş birliğine vardıklarını belirtip şöyle devam etti:

"Ben bir dergi çıkarmayı düşündüğümü ifade ettim. Sayın Doğan, destek olacağını söyledi. Biz bunları Aydın Bey'le baş başa konuştuk. Yemekten sonra, Aydın Bey, Sayın Turhan Aytul ile Sayın Orhan Tokatlı'ya dergi çıkaracağımı haber verdi, her ikisi de beni kutladı. Habere sevinmişlerdi... Özellikle Tokatlı, mutluluğunu bana sarılarak ifade etti."

Ecevit, bir ara gazete çıkarmayı da düşündüğünü, ancak maliyetler nedeniyle dergide karar kıldıklarını söyledi, özetle...

Arayış konusunda Aydın Doğan kadar, İstanbul Sanayi Odası Başkanvekili CHP'nin eski üyelerinden Murtaza Çelikel'in de katkılarının unutulmayacağını araya sıkıştırdı.

Ecevit, konuşma sırasında, Goethe'nin, "Buldum dediğin zaman her şey bitmiştir" sözüne de atıfta bulunarak Arayış'ın adının nereden geldiğini de özetlemiş oldu. Ecevit, dergi için 600'ü aşkın kişiye

mektup yazdığını, bunlardan yalnızca 12'sinden yanıt geldiğini, ancak mektup göndermediği yiğit ve aydın insanların da katkı vermek için özveride bulunduğunu söyledi.

Ulus gazetesinden beri beni tanıdığını, övgü dolu sözlerle anlattı. Necdet Onur'un ayrılmasına çok üzüldüğünü, bir anlam veremediğini dile getirirken, sıkıntısı gözlerinden okunuyordu. Belli ki kırılmış ve çok üzülmüştü.

Ben de, Necdet Onur ve Bülent Karaboncuk'un "usta gazeteciler" ve çok iyi iki insan olduklarım belirttikten sonra, Rahşan Hanım'ın her şeye karışmasından dolayı ayrıldıklarım duyduğumu, bu koşulların devam etmesi halinde kim gelirse gelsin, dergide çalışmanın gerçekten güç olacağını ifade ettim.

Bülent Ecevit şöyle dedi: "Rahşan, bir süre daha abone işleri ile uğraşacak, başka bir şeye karışmayacak. Sonra da tamamen elini bu işlerden çekecek. Bundan emin olabilirsiniz. Bunu Sayın Onur'a da anlatmaya çalıştım. Ancak, sonra ne oldu bilmiyorum."

Sonra duraksadı, yutkundu ve şunları söyledi:

"Sayın Duru, bu zor bir iş. Yürek ister. Sayın Çakmur sizde bu yüreğin olduğunu söyledi. Biz sizinle çalışmak istiyoruz. Ancak, Yazı İşleri Müdürlüğünün sorumluluğunu size hatırlatmak anlamsız diye düşünüyorum. Bu konuda bize yardımcı olur, bu sorumluluğu yüklenir misiniz?"

Benim yanıtım zaten hazırdı:

"Yüksel Bey'le bakanlığı döneminde çok uyumlu bir çalışma yaptık. Onda mangal gibi bir yürek vardır. Siz de bunu bilirsiniz. Hamzakoy'dan gönderdiğiniz mesajları hangi koşullarda dağıttığı unutulacak bir davranış değildir. Yollarda adam gözleyerek...

Bu arada sizinle çalışmak, demokrasinin rafa kaldırıldığı bir dönemde, demokratik düzene bir an önce dönülmesi için mücadele vermek benim için onurdur. Biliyorsunuz, dergiciliğe de yabancı değilim. Ulus kapatıldıktan sonra, Rahmetli Turhan Erker'le Toplum dergisinde, Kurtul Altuğ ile de 7 Gün dergisinde çalıştım. (Kurtul Altuğ'un adını duyunca irkildiğini, bundan pek hoşlanmadığını hissettim. Kurtul Ağabey, Tercüman gazetesine bir yazı dizisi hazırlamış, Ecevit de bundan rahatsız olmuştu.) Arayış'ta çalışmak beni mutlu eder. Kaldı ki, bu dönemde demokrasi için mücadele edenler arasında adım sayılırsa, bu kızıma bırakacağım en önemli miras olacaktır inancındayım."

Ecevit, bu sözleri duyduğuna -Kurtul Altuğ'un adını anmam dışında- sevinmişti. Ve ne kadar ücret istediğimi sordu. Yaşamı boyunca hiç para konuşmamış biri için en zor soruydu. Ben şaşkın şaşkın bakarken, Bülent Bey, Toto'dan ayrılmakla neler yitireceğimi bildiğini ima ederek, "Sayın Duru, ücretinizi kendiniz belirleyin, lütfen," diye ekledi.

Ben, "Arayış'a para için değil, mücadele amacıyla geliyorum. O nedenle, siz ne takdir ederseniz itirazım olmaz," yanıtını verdim.

Bülent Bey çok ısrar etti, ancak beni bir türlü ikna edemedi. Sonuçta, bir rakam söyledi. Günün koşullarına göre ortalama bir ücretti. Toto'da aldığım ücretin biraz üstü. Bu arada, Mehmet Erdül'ü çağırarak, "Siz üzerinizdeki şirket hisselerinden bir bölümünü Sayın Duru'ya devrediniz. O da artık şirketimizin ortağı ve yönetim kurulu üyesi," dedi.

Ecevit hemen göreve başlamam gerektiğini, üçüncü sayının çok az bir bölümünün eksik olduğunu, derginin baskıya yetişmesi gerektiğini anlattı. Dergi piyasaya cumartesi günleri veriliyordu. Yani ikinci sayısı bir gün önce piyasaya verilmişti. O nedenle de üçüncü sayının hemen bitirilip dördüncü sayının hazırlıklarının yapılması gerekiyordu.

Ancak, benim devletle yaptığım sözleşme vardı ve en erken 15 gün sonra resmen başlayabilirdim. Bir de benim Yazı İşleri Müdürü olabilmem için kimi formaliteler vardı. Pazartesi günü istifa edecek, akşamları 18.00'den sonra Arayış'a gelecek ve çalışmaları tamamlayacaktım. Gerçi geceleri sokağa çıkma yasağı vardı. Kimi zaman dergi binasında sabahlayıp, erken saatlerde eve gidip duş aldıktan sonra Spor Toto'daki görevimi sürdürecektim. İhbar süremin bitiminden itibaren de adım dergide yayınlanacaktı. Bunları da uzunca konuştuk. Sonra izin isteyip alt kata indim. Binanın orta katı ev sahibinin konutuydu. Giriş kat ile üst kat Arayış'a aitti.

Yüksel Çakmur, Muzaffer Soykan, gazeteci arkadaşlarım Rahmi Özyazgan, Çağlayan Tunç, Naci Yatıkaya aşağıda bekliyordu.

Ben hiç bir şey söylemeden, Çakmur kucakladı ve "Hayırlı olsun," dedi. Bir süre sohbet ettikten sonra, Rahmi, Çağlayan ve Naci, ne yaptıklarını anlatıp dergi hakkında bilgi verdiler. Üçüncü sayının eksiklerini onlar gidereceklerdi. Ben ise son denetimi yapacaktım. Zaten başyazı ile bir iki yazı eksikti.

Biz konuşurken, Bülent Ecevit, Erdül ile aşağıya indi. "Sayın Duru," diyerek çağırdı. Sonra, koridorun sağındaki ilk odayı göstererek şöyle

dedi: “Bu oda sizin. Salondaki büyük masa da... Dilediğiniz yerde çalışırsınız.”

Hemen hiç kullanmayacağım bir odam olmuştu. Orada yalnızca konukları kabul edecek, zaman zaman da yazı kurulu üyelerine çalışmaları için tahsis edecektim. Derginin dizgi ve baskısı Milliyet tesislerinde, pikaj ve montaj işlemleri Arayış'ta yapılıyordu, tel dikiş ve kesimi yapıldıktan sonda dağıtıma gönderiliyordu. Tesisler Siteler'deydi. Şimdi belki de iki adımlık yol gibi görünen Siteler, o zaman çok uzak geliyordu insana. Yaklaşık bir yıl sürecek Arayış macerası, o gün başlıyordu.

İhtiyaçlarını Listele

Pazartesi günü öğle saatlerinde, Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi (AİTİA) Gazetecilik Bölümünde öğretim görevlisi olan yılların dostu, gazeteci ağabeyim, arkadaşım Sencer Güneşsoy'a gittim.

Güneşsoy o günlerde AİTİA İletişim Fakültesi'nde ders veriyordu. Sencer Ağabey'e Bülent Ecevit'le görüşmemi anlattım ve sabah istifamı verdiğimi, Arayış'a başlayacağımı söyledim. Önce vazgeçmemi önerdi. "Söz verdim. Dönmem olası değil, bilirsiniz, siz de ben de verdiğimiz sözden dönmeyiz," dedim. Bunun üzerine Sencer Güneşsoy şunları söyledi:

"Saygı duyarım. Ama, başın kesinlikle derde girecek. Ve büyük bir olasılıkla hüküm giyip hapse gireceksin. Hapishanede ziyaretine gelirim. Şimdiden isteklerini, ihtiyaçlarını listele de ver. Sonra ilgilenmedi deme..."

Gülüştük. Güneşsoy hapishanede benimle ilgilenecek, ancak soyadı tutmadığı için ziyarete gelemeyecekti. O zamanlar genç bir öğretim üyesi olan Korkmaz Alemdar ve kimi hocalarla da o gün tanıştım.

Aynı gün akşamüzeri yayın kurulu toplantısı vardı. Kurul her hafta toplanıyor, derginin içeriğini tartışıyordu.

Kurul; akademisyenler, bürokraside görevli ya da daha önce görev yapmış üst düzey yöneticiler ile dergide çalışan gazetecilerden oluşuyordu. Bunlar hem dergiyle ilgili öneriler getiriyorlar, hem de konularıyla ilgili makale yazıyorlar; konularıyla ilgili haberleri teknik açıdan inceliyorlardı.

Katıldığım ilk yazı kurulunda Bülent Ecevit'in dışında Merkez Bankası Başkan Yardımcılığı görevini uzun süre yapmış olan Tanju Polatkan, Doç. Dr. Necdet Sümer, Doç. Dr. Alparslan Işıklı, Doç. Dr. Metin Kazancı, Dr. Zeynep Aruoba, Dr. Oruç Aruoba, Dr. Ömer Madra, Dr. Haluk Gerger, Dr. Necmettin Erkan, Tarım Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Metin Şahin, eğitimci İsmail Aşıkoğlu, Selahattin Kaynar, Türk-İş hukuk danışmanı Av. Önder Aker, eski Anayasa Mahkemesi üyesi Ahmet Erdoğdu, Dr. Mustafa Özcan Ültanır, gazeteci arkadaşlarım Rahmi Özyazgan, Çağlayan Tunç, Naci Yatıkkaya ve hukukçu, CHP Genel Başkanlığından beri Ecevit'in avukatlığını üstlenenlerden Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve Amatör Spor Kulüpleri

Federasyonu Başkanı Rıza Sümer vardı.

Bülent Ecevit beni kurula katılanlara tanıştırdıktan sonra, hakkımda bilgi verdi.

Yazı Kurulu toplantılarına zaman geçtikçe bazı bürokrat ve akademisyenler gelmekten vazgeçecekler, ekibe Ertuğrul Özkök, Şükrü Sina Gürel, Uluç Gürkan, Dr. Turhan Temuçin, Jülide Gülizar, Ahmet Kahraman gibi isimler katılacaktı.

Arayış yazı kurulunda görev almayıp yazıları ile destek olan aydınlar da vardı. Bunlar, Prof. Dr. Münci Kapani, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Faruk Güvenç, Prof. Dr. Bedia Akarsu, Dr. Kamile İmer, Rebii Tınmaz, Prof. Dr. Hicri Fişek, Nazan ve Mazhar İpşiroğlu, Prof. Dr. Özcan Köknel, Doç. Necla Arat, Prof. Dr. Akşin Göktürk, Tahsin Yücel, Prof. Dr. Rıdvan Ege, Ural Sözen, Prof. Dr. Hakkı Bilgehan, Emin Özdemir, Av. Özcan Atalay, Betül Çotuksöken, Dr. Yalçın Memluk, Mehmet Turhan, Doç. Dr. Yahya Kemal Kaya, eski Artvin Senatörü Recai Kocaman, eski Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün, üç dönem CHP Milletvekilliği ve iki kez Çalışma Bakanlığı yapmış olan Ali Rıza Uzuner, Selahattin Keyman, Vural Güçsavaş, Doç. Dr. Ahmet Kocaman, Osman Nuri Koçtürk, Prof. Dr. Timur Karaçay, Hüsnü Cila, Doç. Dr. A. Sudi Bülbül, Nuri İyem gibi dönemin önemli isimleriydi.

Maddi olarak destekleyen, abone sayısını artırmak için uğraşanlar da vardı. Murtaza Çelikel ilk günden itibaren her türlü maddi yardımı yapıyordu. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet Selvi, İstanbul eski milletvekili Av. Engin Ünsal, abone bulmak için çaba sarf ediyorlardı. Selvi, Petrol-İş merkezine ve şubelerine Arayış'ı abone yapmıştı. Eski Yerel Yönetimler Bakanı Mahmut Özdemir İstanbul'a taşınmış, muhasebecilik yapmaya başlamıştı. Bir taraftan Arayış'a abone bulmaya çalışıyor, kıt olanaklarıyla dergiye reklâm buluyor ve kendi kurduğu mali müşavirlik bürosunun reklâmlarını veriyordu. En az ayda bir Arayış'a geliyor, Ecevit'le görüştükten sonra benimle de dertleşiyor, ne yapabileceğini soruyordu. CHP Sivas Milletvekili Orhan Akbulut, Arayış'a gelerek hem Ecevit'le, hem benimle teması sürdürüyordu. Eski Ağrı milletvekili Cemil Erhan, zaman zaman beni arıyordu. Kimi eski milletvekilleri Arayış'a maddi katkıda bulunmak isteyecekler, ancak Ecevit tarafından reddedileceklerdi.

Zaman zaman arayıp görüşlerine başvurduğum gazeteci dostlarım da vardı. Emin Çölaşan ve sınıf arkadaşım Bekir Coşkun bunların başında geliyordu. Bekir Coşkun Günaydın'da, Emin Ağabey ise Milliyet'te çalışıyordu. Emin Çölaşan, ağabeyim Cahit Duru'nun Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden arkadaşıydı ve ne zaman başım sıkışsa

danışabildiğim, arayabildiğim gazetecilerin başında geliyordu. Bir konu hakkında bilgi ya da belge gerekse, Emin Çölaşan imdadıma yetişiyordu. Emin Ağabey, Arayış dergisine verdiği desteği bugüne kadar hiçbir yerde açıklamadı. Ayrıca, Cumhuriyet'ten Erbil Tuşalp, Işık Kansu, Turhan Salman zaman zaman verdikleri bilgilerle işimi kolaylaştıran gazeteci arkadaşlarımdı.

Bir de Yol-İş Federasyonu Başkanı Muzaffer Saraç vardı... Saraç'la Bülent Ecevit'in arası bir nedenle açılmış. Bir gün Saraç Arayış'a geldi. Her konuda katkıda bulunmak istediğini söyledi. Ancak, Ecevit'in kendisine kırgın olduğunu duyduğunu da söyledi. Saraç'la Politika gazetesinde çalışırken 1977 yılında, Basın Danışmanı Fahrettin Fidan aracılığıyla tanışmıştık. Politika'nın Ankara bürosu ile Yol-İş Federasyonu İzmir Caddesi'nde yan yana, iki ayrı binadaydı. Fahrettin Fidan da, Saraç kadar yürekli bir arkadaşımızdı.

Erdül'e, Bülent Ecevit'le Saraç'ı bir araya getirmenin önemini anlattım. Ertesi gün, Bülent Ecevit beni odasına çağırdı. Saraç'ın ne istediğini sordu. Bir kırgınlık varsa, özür dilemek ve bu mücadelede sizi yalnız bırakmamak amacıyla görüşmek istediğini, Saraç'ın her açıdan yardımcı olabileceğini anlattım. Önce suratını astı. Ben "Dinlemekte yarar görmez misiniz?" diye olayı yumuşattım. Ecevit, "Çağırın, yarın gelsin" dedi.

Ertesi gün Ecevit'in üst kattaki odasında, yaklaşık üç saat görüştüler. Artık Muzaffer Saraç da Arayış ailesine katılmıştı.

Emre Kongar Hoca da o günlerde Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyesiydi. Onunla bazı toplantılarda karşılaşıyorduk. Hoca bir ihtiyacımız olursa kendisini arayabileceğimi söyleyip duruyordu. Ne var ki kendisine özgü üslûbu ile Ecevit'i, Arayış'ı ve beni eleştirmeden de edemiyordu.

Bir de Doğu Ergil vardı. Ergil, Arayış Yayın Kurulu toplantılarına bir süre katıldı. Ancak, sonraları geliş gidişleri giderek azaldı ve sonunda selam sabahı bile kesti. Ergil ayrıldıktan sonra, Bülent Ecevit, gitmesinin iyi olduğunu, ona hep kuşkuyla baktığını söyleyince şaşırmıştık.

Akşamları Arayış'a geliyor ve dergiyi hazırlamaya çalışıyordum. Kurulda belirlenen konularda, üyeler yazılarını yazıp bana teslim ediyorlardı. Bunların tümünü okuduktan sonra bir kısmını eliyor, "fincancı katırlarını" ürküteceğine inandığım yazıları Şahin Mengü'ye onaylatıyor, ardından bazı yazıların üzerine küçük notlar iliştirip Bülent Ecevit'e teslim ediyordum.

Hangi yazıları elediğimi, hangilerinin Mengü'nün onayından geçtiğini de notlara ekliyor, elediklerimin konularını özet olarak Ecevit'e sunuyordum.

Ecevit de, yazıların üzerine kendi notlarını iliştirip, değiştirilmesi gereken bölümlerin neler olduğunu belirtiyordu. Ecevit'in yaptığı değişiklikleri, ilgili yazara gösterip onaylarını alıyordum. Sonra yazılar dizgiye gidiyordu.

Milliyet gazetesinin Siteler semtindeki tesislerinde dizilen yazıları alarak, düzeltmelerini yapıp yeniden Milliyet'e gönderiyor, pikajını, dergide yapıldıktan sonra yeniden gözden geçiriyorduk. Sakındığımız yazılar Bülent Ecevit'in yazdıklarıydı. Ecevit bizden sonra kendi yazılarını okuyor, yazım hatalarının düzeltilip düzeltilmediğini kontrol ediyor, gerekli değişiklikleri yapıyordu. Ne var ki en çok hata da onun yazılarında oluyordu. "Sakınan göze çöp batar" örneği... Bir de çoğu kez, Ecevit başyazılarını yazmak için son güne kadar bekliyor, bu da zaman sıkışıklığına yol açıyordu.

İki yerde birden çalışmayı sürdürürken, Spor Toto Teşkilat Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Beden Terbiyesi'nin Genel Müdürü Albay Yücel Seçkiner çağırdı, istifamı yürürlüğe koymadığını, birlikte çalışmayı sürdürmemizi istedi.

Albay Seçkiner, Jandarma Subay ve Atsubay okullarında öğretmen olarak yıllarca çalışmıştı. Gazeteciliğe başladığım yıllarda, gencecik, çakı gibi bir üsteğmen iken onunla tanışmıştım.

Bülent Ecevit'i tanıdığını, saygı duyduğunu, ancak Arayış'ın ömrünün uzun olmayacağını, benim de başıma çorap örebileceğini anlattı.

Cevabım tek cümleydi:

"Albayım, söz verdim. Geri dönüşü yok."

Sencer Güneşsoy ağabeyimden sonra Yücel Seçkiner albay da uyarmıştı. Arayış başıma dert açacaktı.

O gün öğle yemeğini Seçkiner ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün üst düzey bürokratları ile birlikte yedik. Yıllarca CHP'yi desteklemiş, o yüzden de hep mağdur edilmiş Personel Daire Başkanı Metin Uzun Ağabey de Ecevit'in vefasızlığını hatırlatarak dikkatli olmamı istiyordu. Albay Seçkiner gerçekten de üzülmüştü.

Yıllar sonra siyaset yaparken bana, "Ayrıldığın gün söylemek istedim, ancak söyleyemedim. Senin de Bülent Beyin de hapse atılacağınızı

tahmin ediyordum. Sen gittikten sonra bazı arkadaşlarla paylaştım," diyecekti.

Dördüncü sayının piyasaya çıkış tarihi 14 Mart'tı. O nedenle 11 Mart günü Spor Toto'dan izin aldım. O gün gördüm ki, Ecevit yalnızca başyazı yazmakla, diğer yazıları okuyup düzeltmekle kalmıyor, çok sayıda imzasız yorum da yazıyordu. Çalışkanlığına ve enerjisine hayran olmamak elde değildi.

4. sayıda başyazı "Çulun İçindeki Aslan" başlığını taşıyordu. O dönemde böyle bir yazı yazmak, yürek isterdi.

Ecevit, imzasız yayınladığı Fransa'nın Utanç Verici Tutumu başlıklı yorumunda ise Fransa Devlet Başkanı Giscard d'Estaing'in Türk Dışişleri Bakanı'na söylediği "Fransa, tarihsel Ermeni olgusuna karşı gelemez" sözlerini eleştiriyordu.

Bu iddia, Milliyet gazetesi yazarı Mehmet Ali Birand tarafından yazılmıştı. Birand'ın yazısına göre Fransa Devlet Başkanı terör hareketlerine karşıydı ama, "Ermenilerin tarihsel haklarını arama ve hesap sorma niteliği taşıyan yaklaşımlarına Fransa'nın karşı çıkmayacağını" da söyleyebiliyordu. Ecevit de yorumunda işte bu sözleri ciddi biçimde eleştiriyordu.

Dergi tam baskıya girecekken Dışişleri Bakanlığı bir açıklama yaparak, Mehmet Ali Birand'ın haberinin doğru olmadığını iddia etti. Ecevit'in yorumu iki dergi sayfasından biraz kısaydı. Yazının sonundaki boşluğa da dış olaylarla ilgili kısa bir yorum koymuştuk. Montajların kalıpları çekilirken, Ecevit aradı ve yazıyı çıkarmamı istedi. Bu olası değildi. Matbaanın bulunduğu Siteler'den, Ecevit'i ikna etmek için, dergi binasına hızla geldim.

Yeni bir yazı koymak, derginin dağıtıma bir gün geç girmesine neden olabilirdi. Derginin planını da yanımda götürmüştüm. Ve hemen bir öneride bulundum:

"Sizin yazının altındaki küçük yorumu çıkaralım, buraya Dışişleri Bakanlığının yalanlamasını koyalım. Hem yorumunuzda Birand'ın yazısına atıfta bulunuyorsunuz."

Ecevit bunun etik olmayacağını söyledi. Israr ederken, ikna için şunları söyledim:

"Yeni yazı koymaya kalkarsak dizgi, pikaj, montaj, yeni kalıplar derken iş uzayacak, derginin basımı da yarına kalacak. Matbaanın bugün saat 15.00'te baskıya başlaması gerekiyor. Sonra cilt işi var.

Başka zamanımız yok. Bu da derginin dağıtımını aksatacak. Okurlar zaten çok hassas... Derginin başına bir şey geldiğini zannedebilirler. O nedenle iademiz çok olur. Halbuki yazınızın sonuna eklersek, montajda ekleme yapacağız ve tek sayfanın kalıbı çekilecek. Bu yolu seçersek 15-20 dakika sonra baskıya girebiliriz."

Bir süre daha konuyu tartıştıktan sonra Ecevit, daktilonun başına geçerek, Dışişleri Bakanlığının yalanlaması ile ilgili bir yazı yazdı. Bu yazı "Dışişleri Bakanlığı'nın Yalanlaması" başlığını taşıyordu. Yazıyı Muzaffer Soykan'a telefonla yazdırdım, yazının konulması gereken yeri anlattım. Siteler'e gittiğimde, Arayış baskıya girmek üzereydi. Derin bir "oh" çektim, dergi zamanında bayilerin tezgâhında olacaktı.

Aslında en büyük sıkıntım, Yazı İşleri Müdürü olarak hâlâ Necdet Onur'un görünmesiydi. Çünkü sorumluluk onun üzerindeydi, ancak dergiyi ben çıkarıyordum. O nedenle "kılı kırk yarıyor", Necdet Onur'u güç durumda bırakmamak için çaba harcıyordum.

Dördüncü sayı hazırlarken, eski Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit ile eski Enerji Bakanı, Denizli eski Milletvekili Hüdai Oral geldiler. Çay içtik. Birgit'in Ecevit'le randevusu vardı. Orhan Birgit, Genel Sekreterliği ve Genel Başkanlığı döneminde Bülent Ecevit'e çok yakın olmuş, Karaoğlan lakabını takmış, dağa taşa Karaoğlan Ecevit yazılmasında önemli rol oynamış usta bir gazeteci ve siyasetçiydi. Bir zamanların Kim dergisini de çıkarmış olan Birgit, 1960'ın ortalarından itibaren Ulus, Barış adıyla satılana kadar, CHP adına gazetenin üst yönetiminde de görev almıştı.

O, Bülent Ecevit'in yanına çıkınca, yıllardır tanıdığım ve saygı duyduğum Hüdai Oral, bana dört yazı verdi ve "Bunları değerlendirirsen sevinirim," dedi. Ecevit-Birgit görüşmesi uzun sürmüştü. Hüdai Oral da beklemekten sıkılmıştı. Erdül'ü uyardım. Beş on dakika sonra, Erdül aşağıya inerek Hüdai Oral'ı da yukarıya çağırdı.

O arada verdiği yazılara göz attım. Televizyon eleştirisiydi dördü de. İki eski bakan yaklaşık on beş dakika sonra geldiler. Hüdai Bey'e yazıların iyi olduğunu söyledim. Ancak, Bülent Ecevit'le konuştuktan ve yazıları gösterdikten sonra dergiye koyabileceğimi de ekledim.

Bülent Bey eve giderken her zaman olduğu gibi yanıma geldi. Bu kez beni koridorun sağında, bana ayrılmış, ancak hemen hiç kullanmadığım odaya çekti.

"Hüdai Bey size bir şey bırakmış."

“Evet, damadının televizyon yazıları... Yazılar fena değil.”

Ecevit:

“O yazıları yazanın, damadı olduğunu biliyorum. O arkadaştan uzak durun. Sayın Oral, onun vasıtasıyla bana yakın durmaya çalışıyor.”

“Efendim, Hüdai Bey’in buna ihtiyacı var mı? Bakın, yanında o olmadan geldi, siz de kabul ettiniz. Ben yazıları masanıza bırakacağım. Bu arkadaşın yazıları dergiye renk katar. Hem siz bir iletişim uzmanı istiyordunuz.”

Daha konuşacaktım, ama Ecevit sözümü keserek, bu kişiyi kendisine Oruç Aruoba’nın da önerdiğini, ancak sıcak bakmadığını, bir başka iletişim uzmanı bulmamız gerektiğini söyledi. Aynı isteğini Aruoba’ya da aktardığını sözlerine ekledi.

Bülent Ecevit çok kuşkucu olmuştu ve her şeyden, herkesten kuşkulanır hale gelmiş veya getirilmişti. Belki haksız da değildi. Çünkü; kimi siyasiler yeni bir oluşum için yakınlaşmayı, kimi “başıma bir şey gelir” korkusuyla kaçmayı, kimi ise Ecevit’i karalamayı, karşısına almayı yeğlemişti. CHP’nin önemli yöneticileri de Ecevit’in Genel Başkanlıktan istifa etmesini “hainlik”, “batan gemiyi terk etme” gibi sıfatlarla nitelendiriyordu.

Ecevit de CHP’li milletvekillerinin büyük bölümüne kırılmış, darılmıştı. Özellikle eski yakın çalışma arkadaşları; Deniz Baykal, Ali Topuz, Turan Güneş ve Orhan Eyüboğlu’na... Bunlardan Orhan Eyüboğlu Bülent Ecevit’in Genel Başkanlığının ilk yıllarında, gece gündüz demeden, ön plana hiç çıkmadan CHP’nin başarısı için çalışmış ve bunu da başarmış bir orkestra şefi gibiydi. Ecevit’in 1977 seçimlerinde Eyüboğlu’nun başarısını kimse inkâr etmiyor, edemiyordu. Ecevit, herkese kırgınlığının nedenini ima etmiş, ancak, Eyüboğlu’na neden uzak durduğunu açıklamaktan hep kaçınmıştı.

1976 yılının sonlarına doğru araları limonileşen Baykal’a, Yavuz Donat’a -o zamanlar Tercüman gazetesinde yazıyordu- verdiği demeçten; Topuz’a da Yankı dergisi ile yaptığı röportajdan ötürü çok kırılmıştı. Deyim yerindeyse, bu iki siyasetçiye kırgınlığın ötesinde kızgındı. Halbuki, Baykal ve Topuz, Ecevit’i yüzüne karşı da eleştirmişler, yönteminin doğru olmadığını anlatmışlar, fayda etmeyince bu düşüncelerini dışarıda da tekrar etmişlerdi. İkisinin de Ecevit’e husumeti yoktu. Ne var ki Ecevit her fırsatta, “Kin insan yüreğine yüktür” sözünü tekrarlar, buna karşın bu yükü “seve seve” taşırdı. Sadece onlara değil kendisine karşı çıkanlara, eleştirenlere de

kin duyardı Ecevit. Bunun tek istisnası Murtaza Çelikel'di. Çelikel'in ayrıcalığı, değişik bir özgürlüğü vardı Ecevit'in yanında.

Ertesi gün Ecevit'e, Hüdai Bey'in damadının yazılarını okuyup okumadığını sordum. Yanıt vermedi. Üç saat sonra yine sordum.

Kızgınlıkla, "Çağır gelsin" dedi. Oruç Aruoba her zamanki gibi dergideydi. Oruç'a durumu anlattım ve arkadaşını Ecevit'in çağırdığını söyledim. Oruç arkadaşını arayarak, "Ecevit'in kendisi ile görüşmek istediğini" bildirdi.

Bu genç Ertuğrul Özkök'tü. Özkök, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğretim görevlisi olan bir gençti. Ertuğrul ile tanıştım. Yarım saat kadar sohbet ettikten sonra Erdül, Bülent Bey'in bizi beklediğini söyledi. Oruç ve Ertuğrul ile birlikte Ecevit'in odasına çıktık. Ecevit, Özkök'ü tanıyordu. Rahşan Ecevit'in çıkardığı Özgür İnsan'da yazıları yayınlanmış... Sıcak bir konuşma oldu. Ancak Ecevit, Ertuğrul'a yayın kurulundan hiç söz etmedi.

Ertuğrul'u yolcu ettikten sonra Bülent Bey, "Sayın Özkök'ü Yayın Kuruluna çağırmayın" deyince, yine direttim. İnsanlar Arayış'tan kaçarken, geleceğini riske sokan bir genci dışlamak doğru olmazdı. Oruç Aruoba da şu sözlerle destek verdi: "Ertuğrul sizi sever ve sayar. Kaldı ki, iyi iletişimcidir. Nahit haklı. İnsanlar kaçarken, o gelmek istiyor". Ecevit, direnmedi. Sonraları Oruç Aruoba ile bana, yalnızca bizi üzmemek için teklifimizi kabul ettiğini ima edecekti.

Hüdai Oral ise bu olaydan sonra bir ya da iki kez, yalnızca çay içmek üzere yanıma geldi. Bülent Bey'in korktuğu başına gelmemiş, her zamanki gibi bu öngörüsü de gerçekleşmemişti. O akşam Özkök'ü arayarak yazı kurulunun gün ve saatini bildirdim.

Ecevit, ertesi sabah, Hüdai Oral'ın bana verdiği Ertuğrul Özkök'e ait televizyon yazılarından birini, bir notla göndermişti. Yazıyı genel olarak beğendiğini belirten Ecevit, yazının dilinde değişiklikler yaptığını, derginin genel yazımına uygun hale getirdiğini, Ertuğrul'a bu değişiklikleri bildirmemi ve kabul etmesi halinde yayınlamamı istiyordu. Ertuğrul Özkök'le konuştum, çok sevindi. Ve Arayış'ın 5'inci sayısında Ertuğrul Özkök'ün ilk yazısı "Toplum ve Televizyon" başlığı ile yer aldı.

Ecevit, yazının içinden bir de spot seçmişti. Spot şöyleydi:

"Hep televizyonun insanlara ne yaptığını soruyoruz, oysa insanların bu araçla ne yaptıkları da önemli değil midir? Elihu Katz."

O akşam Yazı Kurulu toplantısı vardı. Bülent Ecevit, makalelerin çok uzun olduğunu, daha çok yazı girmesi için buna bir çözüm bulunması gerektiğini söylemişti. Toplantıdan önce, haftanın önemli olaylarının yorumlarının yer alacağı bir bölüm düşündüğümü, bunu yazı kurulunda kendisinin açıklamasının daha doğru olacağını ifade ettim. Ecevit, bölüm başlığı düşünüp düşünmediğimi sordu. Haftanın Olayları, Olaylar ve Yorumlar, Olayların Yorumu gibi birkaç başlık hazırlamıştık. Ecevit, "Olayların Yorumu" başlığının uygun olacağını söyledi.

Akşam üzeri Yazı Kurulunda hem derginin genel eleştirisi, hem yeni derginin hazırlığı ele alındı. Arkadaşların büyük bölümü yazıların girmemesinden yakınıyordu. Bülent Ecevit, dergi sayfalarının sınırlı olduğunu, sayfa artırmanın ekonomik açıdan olası bulunmadığını anlattı. Ve bundan böyle çok önemli konular için daha kısa yazılmak koşuluyla bir bölüm açıldığını ifade etti ve "'Olayların Yorumu' başlığı altında bir bölüm açmak istiyoruz. İsim önerisi olan varsa söylesin," diyerek onların düşüncelerini sordu. Çoğunluk bu başlığı benimsedi.

Altıncı sayıdan itibaren, önemli konularda yorumlar daha kısa biçimde bu bölümde yayınlanmaya başlayacaktı.

İmzasız Başyazı

Beşinci sayıda başyazı, imzasız çıkıyordu. Başyazının üst başlığı “18 Mart 1915 Zaferinin Yıldönümünde” ana başlığı “Çanakkale Savaşı ve Ulus-Vatan Bütünleşmesi”ydi. Ecevit’in kaleme aldığı başyazı şöyle bitiyordu:

“Yalnız Türkiye’nin ve Türk Ulusunun değil, dünyanın da geleceği bu savaşla belirlendi. En güçlü imparatorlukların bile ulusal kimlik ve bağımsızlık bilinci karşısında gerileyip yenilmeye mahkûm oldukları, o savaşla görüldü. Dünyada imparatorluklar dönemi o savaşla ve onu izleyen Kurtuluş Savaşımızla kapanmaya başladı.

Kısacası, yeni bir ulus ve yeni bir dünya doğdu Çanakkale Savaşından.Onu izleyen Kuruluş Savaşıyla da ulus ve vatan bütünleşmesinin yeni devleti doğdu Türkiye’mizde...

Çanakkale savaşı gazilerine şükranla doluyuz.

Bu savaşın şehitlerine Allah rahmet eylesin.”

Dergi 21 Mart günü piyasaya verildi. Başyazı Bülent Ecevit’indi. Ancak imza koymamıştı Ecevit, çünkü o yazısında yönetime bir eleştiri yoktu. O nedenle de suç unsuru bulmaları olası değildi. Ecevit, gazeteciliğin temel ilkelerinden birini uyguluyor; bir yayında, bir yazarın “zorunluluk olmadığı” sürece iki yazısının imzalı çıkmasını doğru bulmuyordu. Ecevit bu nedenle, “Türk’le Türkiye bir bütündür” açıklamasını imzasıyla yayınlamayı uygun görmüştü. Başyazı yerine bu yazıya imza koymasının nedeni ise, başımın derde girmemesi içindi.

O yazıyı kaleme almasının nedeni Tercüman gazetesi, gazetenin Genel Yayın Yönetmeni ve Başyazarı Güneri Cıvaoğlu’ydu.

Kemal Ilıcak’ın sahibi olduğu Tercüman gazetesi, Bülent Ecevit’in “Pülümür'ün Yaşsız Kadını” şiirini ele alarak saldırmaya başlamıştı. Son olarak da, Tercüman gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Güneri Cıvaoğlu’nun şiiri tahrif ederek istismar etmesi, Ecevit’in sabrını taşırmıştı.

Cıvaoğlu “Ermeni Tedhişi ve Moskova” başlıklı -13 Mart 1981 tarihinde yayınlanan- “Pülümür'ün Yaşsız Kadını” şiirini konu ettiği başyazısında şöyle diyordu:

... Evet, Türk'ü, Türkiyeli yapmak. Bir şiir geldi dudaklarıma 1969 yılında yazılmış bir şiir. Türkiyeli denince akla o gelir. Sunalım:

Pülümürün dag köyünde gördüm onu/ Yaşını sordum, bir giz gibi güldü/ kimi seksen dedi köylülerden, kimi yüz/ Yüzüne baktım, bir giz gibi güldü. Bir asa vardı elinde/ Bir solmuş krallığın/ Kadifeden harmanisi üzerinde/ Bir Hititliydi o, bir Selçukluydu/ Bir Ermeni'ydi. Bir Kürt'tü. Zamanı onda yitirdim ben/ Yitik zamanlara onda eriştim/ En soylu yoksulluğun döşeli sarayında/ Bir taç gibi kondu başıma/ Türkiyeliliğim.

Şiiri hatırladınız... Şairini de tanıdınız mı? Şairi herkes tanıdı ama, çok geç...

Yazıda, şiirin o bölümünde 'Bir Türk' dizesi ve devamında da bir bölüm olduğu gibi yok sayılmıştı. Böyle olunca da kötü niyetli kimi insanlar Ecevit'le Ermeniler ve Ermeni teröristler arasında bağ kurmakta gecikmediler. Ecevit'i sinirlendiren de buydu.

Beni odasına çağırdı. Bülent Ecevit çok sinirliydi.

"Ne yapalım?" diye sordu.

Yazıyı okuyunca Şahin Mengü ile konuşmuş; Ecevit'in mutlaka tekzip göndermesi gerektiği konusunda fikir birliğine varmıştık. Bu düşüncemizi aktardım. Ancak Ecevit, bir gazeteye, bir gazeteciye tekzip göndermeyi doğru bulmuyordu. Güneri Cıvaoğlu'na hem yazar, hem de Genel Yayın Yönetmeni olduğu için açıklama göndermenin doğru olacağını söyledi. Biz konuşurken Şahin Mengü de gelmişti, o da ikna edemedi.

Bülent Ecevit, tekzibe karşı çıktı. Cıvaoğlu'na bir açıklama gönderecekti. O sinirle daktilonun başına geçti. Cumartesi öğle saatlerinde dergiye geldi ve yazıyı önce bana, sonra Şahin Mengü'ye okuttu. Yazıda, bazı değişiklikler yaptı. Son şeklini vermişti yazısına. Daktilo etmesi için, Lale Eroğlu'na verdim.

Bülent Ecevit, yazıyı son kez okuduktan sonra, Cıvaoğlu'na gönderdik. Tarih 14 Mart 1981'i gösteriyordu. Ancak, ne o gün, ne de daha sonra Tercüman gazetesi, bu açıklamayı yayınlamadı, ya da yayınlayamadı; cesaretleri, yürekleri yetmedi. Belki de, bugün kapı kapı, televizyon televizyon dolaşıp, demokrasiyi savunur görünüp, iktidara arka çıkan Tercüman'ın en önemli ismi, o gün korkup Güneri Cıvaoğlu'nun bu açıklamayı yayınlamasına izin vermedi.

Cıvaoğlu, Akis dergisinde, Metin Toker gibi bir ustanın yanında yetişmişti ve gazeteciliğin genel ilkelerine önem verirdi. Cıvaoğlu

Tercüman gazetesinde yapamadığını yıllar sonra yapacak, 2002 yılında Milliyet gazetesindeki başyazısında, o tarihteki hatanın düzeltmenden kaynaklandığını söyleyecek, bir anlamda "günah çıkaracak"tı. Ancak 21 yıl sonra gelen bu düzeltme ne işe yarayacaktı? Cıvaoğlu'nun 20 Şubat 2002 tarihinde yayınlanan yazısının "Pülümür'ün Yaşsız Kadını" şiiri ile ilgili özrü şöyle:

"... Çuvaldızı kendimize batıralım.

20 yıl önce yazdığım bir yazıda Ecevit'in Pülümür'ün Yaşsız Kadını şiirini yayınlamışım... Bir tek -ama önemli bir kelime- eksiğiyle çıkmış.

Atlamışım. Dün bunu genç bir TV gazetecisi arkadaşımdan öğrendim.

Sabah'ın yazdığı gibi 'dalgınlık' mı?...

O zamanın pikaj denen yapıştırma tekniğinde parçanın düşmesi mi?

Bilemem

Ama üzgünüm.

İlginçtir...

20 yıldır çok kez konuştuğumuz Ecevitler o bağlamda hiçbir işaret vermediler.

Sayın Rahşan Ecevit'in kapak içine nazik sözcükler yazarak imzaladığı ve gönderdiği Pülümür'de Aşk Kitabı da, kitaplığımda ve anılarımda değerli yerini almış bulunmakta."

Bülent Ecevit, açıklamasının Tercüman'da yer almaması üzerine, yazının başına bir bölüm daha ekleyerek Arayış'ta yayınlanmasını istedi.. Arayış'ın 5 ve 6. sayfalarının tamamı, 7. sayfasının da bir sütunu bu açıklamaya ayrıldı. Arayış'ta yayınlanan Bülent Ecevit'in açıklaması aynen şöyle:

Türkle Türkiye Bütündür

Yazılarımda kendimden söz etmeyi sevmem, olabildiğince kaçınırım bundan.

Şiirlerimden söz etmeyi ise hiç istemem. Çünkü şiir benim 'özel eylemim'... Beğenmediğim için dosyamdan çıkarıp attığım bazı eski şiirlerimin benden izinsiz derlenmesi üzerine yayınlamak zorunda kaldığım şiirler kitabımın önsözünde de belirtmiştim bunu...

Bir toplum görevi saydığım siyasal çalışmalarımla, 'özel eylemim' saydığım şiir çalışmalarımı da birbirinden ayrı tutmaya özen gösteririm.

Fakat benim gösterdiğim bu özene karşın, ikisi birbirine karıştırılıyor bazen...

Geçmişte iki kez olmuştu bu... Biri 22 yaşındayken yazdığım Türk Yunan Şiiri' ile ilgiliydi. 1974'te Kıbrıs Barış Harekatından bir ay kadar önce bu gençlik şiirim Millet Meclisi kürsüsüne kadar getirildi.. Bu şiiri yazan kimse mi Yunanlılara karşı Türk Ulusunun haklarını savunacak?, dendi Meclis kürsüsünden mecbur kalıp yanıt verdim. Fakat o şiirle ilgili istismar kampanyası, asıl Kıbrıs'ta ve Ege'de izlediğimiz tutumla yanıtlandı ve kesildi.

Bir süre geçti, bir başka şiirim siyasette istismar konusu olarak ele alındı. Böyle bir istismara kalkışanların, Türk-İslam tasavvufunu bilmediklerini veya bilmez göründüklerini, Yunus Emre'den Mevlana'dan, Muhyiddin Abdal'dan örnekler vererek gösterdim, o kampanya da kesildi.

Bülent Ecevit'in 16 Ağustos 1975 günü Cumhuriyet gazetesinde çıkan ve 1976'da Şiirler başlıklı kitabımın 123. sayfasında yayınlanan Siyaset, Şiir ve Tasavvuf başlıklı yazısı.

Şimdi sıra 'Pülümür'ün Yaşsız Kadın' başlıklı şiirimde... Haftalardır Tercüman gazetesi yazarlarının biri bırakıp öbürü ele alıyor bu şiiri... Belli bir siyasal amaçla, şiire zorlama yorumlar getirerek beni 'bölücülük' yapmış gibi göstermeye uğraşıyorlar..

Susabildiğim kadar sustum. Ama ben sustukça, şiiri tahrif edecek kadar ileri gittiler.

Onun üzerine Tercüman gazetesine, geçen hafta sonu bir açıklama gönderdim. Bu satırları yazıp dizgiye verdiğim sırada, gazetenin açıklamayı yayınlayıp yayınlamadığı henüz belli değil.

Fakat Arayış'ta da yayınlamakta yarar gördüm.

Çünkü bu açıklama vesilesiyle, Atatürk milliyetçiliğini nasıl anladığımı belirtmiş oluyorum.

Gerçi 12 Eylül sonrasının bazı zorlama Atatürkçülerinden olmadığım için de düşüncelerimi yıllardır yazıp söylüyorum.

'Halklar' sloganına, yıllardır masa başında güvence içinde oturup yazı yazarak değil, bu sloganın haykırıldığı meydanlarda Atatürk milliyetçiliği ile karşı çıktım. Ümmetçilere, şeriatçılara da seçim kampanyalarında

Atatürk'ün laiklik anlayışıyla karşı çıktım. Ama bazıları -şu dönemde asıl niyetlerini saklamaya çalışsalar bile- yıllardır Atatürk milliyetçiliğini öylesine saptırıyor, saptırmanın da ötesinde öylesine reddediyorlar ki, vesile çıktıkça bu konuya dönmek herhalde gereksiz sayılmaz.

Kaldı ki, asıl niyetlerini şimdilik burada saklayanlar, Almanya'da sağlı sollu bazı yayın organlarında açığa vuruyorlar.

Arayış'ın bu sayısındaki başyazıyla da değinildiği gibi, Atatürk'ün belirlediği çağdaş Türk milliyetçiliğinde, ırkı, dini, mezhebi, geçmişi ne olursa olsun 'Türküm' diyen herkes ayrım gözetilmeksizin birleşir; yine bu milliyetçilikte, vatan milletle bütünleşir ve bütünüyle geçmişiyle ve geleceğiyle özümsenir.

Bu konuda yıllardır belirttiğim düşünceleri bir ölçüde derleyip bir araya getirdiği için, okurlarımızın hoşgörüsüne sığınarak, kendimden ve bir şiirimden söz etmek zorunda kaldığım bir yazıyı, 'Tercüman'a gönderdiğim açıklama yazısını, Arayış'ta da sunuyorum.

Bülent Ecevit'in Tercüman Gazetesine Açıklaması

Sayın Güneri Cıvaoğlu,

Bir süredir gazetenizin kimi yazarlarıyla birlikte, siz de 'Pülümür'ün Yaşsız Kadım' şiirimi, belli bir siyasal amaçla ters biçimde yorumlayarak istismar konusu yapıyorsunuz.

Şiiri siyasette araç olarak kullanmadığım için, kendi şiirlerimle ilgili siyasal tartışmalardan uzak durmaya çalışıyorum. Fakat geçmişte iki kez durum almak zorunda kaldım; bu kez de 'Pülümür'ün Yaşsız Kadını' dolayısıyla bu zorunluluğu duyuyorum.

Çünkü siz, 13 Mart günlü yazınızda, şiirimi tahrif edecek kadar ileri götürmüşsünüz işi. Yazınıza şiirin tümünü aktarmış gibi görünürken, bu şiirin özünü ve çözümünü veren dizeyi (mısraı) okurlarınızdan sakladınız.

Eğer böyle tahrifçiliği siz kendi gazetecilik anlayışınızla bağdaştırabiliyorsanız, bana o açıdan söyleyecek bir şey kalmaz. Basımevindeki dizgicilerin günahına girmemek koşuluyla, bunun bir dizgi yanlışlığı olabileceğini düşünmek istiyorum.

Ayrıca şiirimin altındaki açıklayıcı 'bilgi'yi de görmezlikten gelmişsiniz veya okurlarımızdan saklamışsınız. O bilgi notu da şöyledir:

"Pülümür Doğu Anadolu'nun en yoksul yörelerinden biridir. Binlerce yıldır birbirine eklenen uygarlıkların bu deprem yöresindeki tek kalıntısı insandır."

Bir ulusal kıvanç kaynağımız olmak gereken o binlerce yıldır birbiriyle eklene gelmiş uygarlıkları, şiirimde, getirip 'Türk'e bağlıyorum.

Bu topraklar üzerindeki zaman aşamalarından gelip, geçmiş unsurlardan bazısını şiirde geçmiş zaman kipiyle (sıygasıyla) örnek olarak sıraladıktan sonra, o bölümün en sonunda sizin atladığınız 'BİR TÜRK' dizesiyle hepsini bir noktaya getirip bağlıyorum. Ötekiler için geçmiş zaman kipi kullanırken (yani 'bir hintliydi', 'bir Selçukluydu', 'bir etmeniydi', Bir kürttü' derken) 'türk'ü geçmiş zaman kipiyle değil, şimdiyi de, geçmişi de, geleceği de içeren geniş zaman kipi kullanarak vurguluyorum. Öylece 'binlerce yıldır birbirine eklenmiş uygarlıkların kalıntısı' olan bugünün insanını, bugün için de geçmiş için de gelecek için de 'TÜRK' olarak tanımlıyorum.

Bu şiiri istismar konusu yapmaya uğraşan öteki arkadaşlarınızı bilmem ama sizin kültürünüzün bunu kavrayabilecek düzeyde olduğunu sanırdım.

Bu şiir, sizin de belirttiğiniz gibi 1969'da yazılmıştır. O tarihte henüz 'Türkiyeli' sözü, bir etnik ayrımcılık aracı gibi kullanılmaya başlamamıştı. Ama öyle kullanılmaya başlamış olsaydı bile, ben, 'Türkiyeliliği', şiirde belirttiğim üzere 'başıma bir taç gibi konan' bu zenginliği, etnik ayrımcıların, bölücülerin eline bırakmaya razı olmazdım.

Çünkü ben, 'millet'le, 'vatan'ı birbirinden ayırt etmediğim için, 'Türklükle 'Türkiyeli'liği de birbirinden ayrı düşünemem..

O sırada henüz 'Türkiyeli' sözü bir ayrımcılık aracı olarak kullanılmıyordu, ama, ben daha yıllar öncesinden il il, ilçe ilçe, meydan meydan bölücülüğün de bölücülerin de karşısına çıkıyordum. Devlet yetkilileri susarken, güvenlik kuvvetleri seyirci kalırken, adalet hareketsiz dururken, her türlü saldırıya katlanarak meydan okuyordum, bölücü sloganlara ve akımlara. Örneğin bölücülük işaretlerinin ilk görüldüğü 1967 yılında, ben her işimi bırakıp Doğu Anadolu'ya koştum. Doğu gezimde yaptığım konuşmalarda, sanırım herkesten çok önce bölücülüğün üstüne yürüdüm. İşte 23 Ekim 1967 günlü gazetelerde bulabileceğiniz, Ağrı ve Doğubayazıt konuşmalarımdan bir örnek:

'Dünyanın gözünü diktiği bölgede Türk halkını, Türk Milletini kendi içinden dışından bölmek isteyenler olduğunu unutmayınız. Bir taraftan bir takım kafatasçılar çıkıyor, kafaları sakat kafatasçılar, Türk Milletinin kafatasına bakıp sen Türksün, sen değilsin diye hepsi Türküm diyen, hepsi bu vatan uğruna kan akıtmış insanları ayırt etmeye kalkışıyor...

Bizim Milliyetçiliğimiz Orta Asya milliyetçiliği değildir... Bu toprakların insanlarının hepsi Türk milletinin ayni derecede şerefli insanlarıdır. Atatürk bu türlü milliyetçidir. Atatürk Etilere, Eti Türkü demiştir, Sümerlere Sümer Türkü demiştir. Türkiye'de yaşayan, bu vatan için kanını dökmeye seve seve katlanan herkes Türktür... Bu türlü olmayan, bu toprağa bağlı, bu vatana bağlı bir milliyetçiliği reddeden kafatasçılar ve ümmetçiler, bu vatana da bu millete de ihanet etmektedirler. Biz milliyetçi olarak bu toprağa bağlıyız. Geçmişi ile, bugünü ile, geleceği ile bu topraklar bizimdir. Göçebelikten çıkmıştır Türk Milleti... O halde milliyetçiliğimizin sağlam olması için bu topraklara kök salmış olması lazımdır. Bu topraklarda en eskiden, binlerce yıl önceden beri yaşayanlarla, o cetlerden gelen insanla bundan 900 yıl önce Orta Asya'dan gelmiş insan aynı derecede Türktür. Çünkü aynı derecede Türkiyelidir. İşte bizim milliyetçiliğimiz bu.

Sağdan gelenler, size başka türlü bir milliyetçiliği telkin ederler, aşırı soldan

gelenler başka türlü bir milliyetçiliği getirirler. Biz size Atatürk milliyetçiliğini getiriyoruz. Kafatasçıların değil, ümmetçilerin değil, bu vatan benimdir diyen insanların milliyetçiliğini getiriyoruz.'

1967'de Doğu Anadolu'da söylediğim bu sözlerin ışığında değerlendirilirse, şiirin anlamı daha iyi ortaya çıkar.

29 Ocak 1971 günü de Millet Meclisi kürsüsünden şöyle diyordum:

'Doğu Anadolu'daki Türkiye'yi bölücü... tahrikler halkı kurtarmak için değil halkı Halklar diye bölerek birbirine kırdırmak için yapılan tahriklerdir.'

'Halklar' sloganına karşı Türkiye'nin her yerinde, yıllarca meydan meydan mücadele ettim. Sol kafatasçılığın da, sağ kafatasçılık kadar insanlığa aykırı, Atatürk milliyetçiliğine ters düşen ber tutum olduğunu anlatmaya çalıştım.

6 Eylül 1979 günü Küçük Kurultay'da yaptığım konuşmada ise şöyle diyordum:

'Türk Toplumunu... bölmeye kalkışmanın tarihsel gelişmeyle de solculukla da ilişkisi yoktur. Bu olsa olsa Türk Devletini ve Türk Ulusunu geçen yüz yıldan beri bölmek isteyen değişik güçlerin oyununa bilmeden veya bilerek gelmektir. Böyle bir bölücülük çabasını ırk ayrımına dayandırmaksa, sağ açıdan da sol açıdan da bakılsa, kaba bir ırkçılıktan, ilkel bir kafatasçılıktan başka bir şey değildir.

... Türk milliyetçiliğinden bir kaçış eğiliminin başlamış olmasından aslında en başta kendilerine milliyetçi diyen, ama Atatürk milliyetçiliğini reddeden bazı kafatasçılar sorumludur... . Yıllardan beri Türk Ulusunu, Türk Ulusunun üyelerini, Türk olanlar ve olmayanlar diye ayırmaya kalkışanlar onlardır. Bundan daha birkaç yıl önce bir Güneydoğu ilinde.....

Hoparlörle bütün kendi dolaşıp, 'savulun Türkler geliyor' diyerek Türk Ulusuna bağlılığını her vesileyle göstermiş olan o kent halkını kışkırtanlar, orada böylece bölücülük tohumu ekenler yine onlardır. Oy hesaplarıyla mezhep ayrılıklarını ideolojik ayrılık kalıbına dökmeğe kalkışanlar da yine onlardır... Solda bu tür kışkırtmalara kapılarak milliyetçilikten soğuma eğilimine kapılanların nasıl bir oyuna geldiklerini çok geçmeden anlayacaklarını umarım.'

Sonuç olarak yıllar boyunca vurguladığım bir inancımı bir kez daha belirtmek istiyorum. Atatürk milliyetçiliğinde etnik ayrımcılığın yeri yoktur. Vatanla milleti, yani Türk'lükle Türkiyeliliği birbirinden ayırma olanağı da yoktur bu milliyetçilikte... O'nun için ben Türkiyeliliği, Türküm

demeyenlere bırakmam. Bu topraklar üzerinde bu Devletin uyruğu olarak yaşayan herkes Türküm diyorsa Türkiyelidir: kendisini hiçbir köken ayrımı gözetmeyen çağdaş Türk milliyetçiliği anlamıyla Türk saymayı reddedenlerse, Türkiyeli sayılma haklarını da yitirirler. Çünkü dediğim gibi, vatanla millet ayrılmaz bir bütündür bu milliyetçilik anlayışında...

Henüz çağdaş milliyetçilik kavramının oluşmadığı, yüzlerce veya binlerce yıl öncesinin bazı unsurların, soylarını kavimlerini tanımlamak için kullanılan sıfatlar, artık çagdışıdır. Onun içindir ki, şiirimde onların bazılarını geçmiş zaman kipiyle sıraladım. Ulusumuzun bugününü, geleceğini ve bugünden bakarak geçmişini ise, geçmiş zaman değil, geniş zaman kipiyle, "BİR TÜRK" diye belirledim.

Bana göre, hepsi gelir, çağdaş Türk Milliyetçiliğini, o geniş insanlık anlayışı çerçevesinde, TÜRK'e bağlanır. TÜRK' te bütünleşir.

Şiirde ise bunu somut bir örnekle göstermeye çalıştım.

Bilmem anlatabildim mi Sayın Cıvaoğlu?

Saygılarımla.

Yazı burada bitiyordu.. Bülent Ecevit'e yazının sonuna "Pülümür'ün Yaşsız Kadını" şiirini koymayı önerdik. Herkes aslını görsün diye. Ecevit kabul etti, ancak kitaptaki bilginin de eklenmesini istedi. "Bülent Ecevit'in Açıklamada Değinilen Şiiri" başlığı ile Arayış'ta yerini bulan şiir şöyle:

PÜLÜMÜR'ÜN YAŞSIZ KADINI

Pülümür'ün bir dağ köyünde gördüm onu

yaşını sorduk bir giz gibi güldü

kimi seksen dedi köylülerden kimi yüz

yüzüne baktım bir giz gibi güldü

bir asa vardı elinde

bir solmuş krallığın

kadifeden harmanisi üzerinde

bir hititliydi o bir Selçukluydu

bir ermeniydi bir kürttü

bir türk

yaşını sordum bir giz gibi güldü

koluma girdi bir soylu kadınca

tozlu köy yolunda sürüyerek eteğini

beni tek gözlü sarayına götürdü

köy yapısı kulübesinin

zamanı onda yitirdim ben

yitik zamanlara onda eriştim

en soylu yoksulluğun toprak döşeli

sarayında

bir taç gibi kondu başıma Türkiyeliliğim

Şiirin sonuna kitaptan alınan bilgi notunu da ekledik: “Bilgi: Pülümür Doğu Anadolu’nun en yoksul yörelerinden biridir. Binlerce yıldır birbirine eklenen uygarlıkların bu deprem yöresindeki tek kalıntısı insandır.”

Derginin beşinci sayısını hazırlarken Bülent Ecevit rahatsızlanmıştı. Şahin Mengü ve Mehmet Erdül’le ziyaretine gittik. Yazarlarımızdan gelen ve dergiye girmesini düşündüğümüz yazıları bıraktım, bir süre fikir alışverişinde bulunduktan sonra, bana, dergiden ayrılmamamı, önerilerini notlar halinde göndereceğini bildirdi. Gerçi Ecevit, dergi binasındayken bile yapılması gerekenleri notlar halinde gönderirdi.

Bülent Ecevit, 19 Mart’ta Oran’dan üst üste üç not gönderdi. İlki şöyleydi:

Bülent Ecevit

19 Mart 1981

Sayın Nahit Duru,

Bugün daha iyiceyim. Yazılar evde elden geçirdikçe göndereceğiz. Şimdilik, "Ekonomi" bölümü için iki yazı göaderiyorum.

Rıza Güven'in yazısının 1. sayfasıyla 2. sayfasının kırmızı işaretli bölümünü ben 5. sayı için düzelterek kaleme almıştım. Aynı yaklaşımla, geri kalan bölümün redaksiyonunu da , 6.. sayı için sizin yapmanızı rica ederim. Bence tavsiyeler "yapınız-ediniz" diye değil "yapılmalı-edilmeli" biçiminde olmalı.

Koşu konusunda, sayın Necmettin Erkan'ın son TV konuşmasında, bir yürüme testinden söz ediliyordu. Ona da değinmekte yarar var. Yoksa rizikolu olur.

Saygılar.

(Kapak ve harite çok iyi olmuş)

O gün TRT Televizyonunda yayınlanmak üzere bir spot reklâm gönderdik. Spot “Bülent Ecevit’in rejimle ilgili görüşleri Arayış'ta” şeklindeydi. Ancak TRT Denetim Kurulu, spotun içinde “rejim” sözcüğü bulunduğu için reddetti. Biz de spotu, TRT’nin kabul edebileceği şekilde düzeltip yayınlattık. TRT’nin “rejim” sözcüğünden neden bu denli rahatsız olduğunu anlayamamış ve bir sonraki sayıda bu konuyu “Yazı İşleri’nden” bölümümüze taşımaya karar vermiştik. Yalnızca, Sıkıyönetim ve savcılarla değil, TRT gibi “dar görüşlü” kurumlarla da uğraşıyor, “kanuna karşı hile”ye zorlanıyorduk. Bu TRT’nin ne ilk ne de son reklâmımızı geri çevirişi olacaktı. Bu olayı sık sık yaşayacaktık. Kimi zaman da, TRT’ye yazı ile soracak, ancak reklâmlarımızın neden yayınlanmadığı sorusunun yanıtını alamayacaktık.

Aynı gün öğleden sonra ikinci bir not geldi. Bu notlar 6. sayıya aitti.

Bülent Ecevit

19 Mart 1981

Sayın Nahit Duru,

Bu yazı ancak bazı bilgiler içeriyor. Daha geniş kapsamlı bir yazı gerekli.

Sayın Gündüz Ökçün'le görüştüm, o hazırlayacak. İlişikteki yazıyla benim yine ilişikteki notumu ve daha önce size vermiş olduğum, Sayın Ökçün'ün ve benim notlarımı da ekleyerek, Sayın Ökçün'e hemen göndermenizi rica

ederim.

Ayrıca, okuma-yazma seferberliği konusunda yapılan Hükümet çalışmaları hakkımda da hiçbir bilgi verilmiyor yazıda... Bir arkadaşımız o konuda da gerekil bilgileri Milli Eğitim'den alsın. Onları da ayrıca ve ivedilikle Sayın Ökçün'e ulaştıralım.

Saygılarla.

Not: Atatürk'ün kara tahta başındaki resimi bulunacaktı.

Ecevit'in notlarının ardı arkası kesilmiyordu. Son notunda, enerji yazılarını nasıl değerlendirmemiz gerektiğini vurguluyordu, "ilişik yazı, Sayın Ültanır'ın denetiminden geçtiyse uygundur" diye başlayan notunda, kapakla ilgili önerisini de "Eğer her üç yazıda bu sayıda değerlendireceksek kapakta, okuma yazma seferberliğinin yanı sıra, enerji sorununu da vurgulamak uygun olur," diye anlatıyordu.

Ancak, o hafta konumuz çok fazlaydı. Ecevit'in "Türkiye'de Rejimin Geleceği" başyazısı ile; "Kıbrıs Görüşmeleri Çıkmazda"; "Okumazlık Yazmazlık Sorunu"; "Uzay Yarışından Uzay Savaşına mı?" başlıklı yazılarla, ilk kez başladığımız "Olayların yorumu" bölümümüzü kapakta anons etmeye karar verdik.

Bir yandan bu trafiği kontrol etmeye, diğer yandan derginin şeklini belirlemeye çalışıyordum.

20 Mart günü Ecevit'ten iki not daha geldi. Birinci not Ural Sözen'in yazısıyla ilgiliydi ve şöyleydi:

Bülent Ecevit

20 Mart 1981

Sayın Nahit Duru,

Sayın Ural Sözen'in yazısı çok iyi olmuş.

Çok küçük bazı üslup düzeltmeleri yaptım. Bir de açıklama isteyen not yapıştırdım.

Son biçimiyle sayın Sözen yazıyı lütfen görsün.

Bir de ilişik Socialist International bültenindeki "mikro-çips" resmi olduğunu sandığım resimden yararlanılabilir mi diye görüşünü alın.

Saygılar.

Arkadaşlardan Sayın Ural Sözen'i bulmalarını rica ettim. Akşama doğru geldi. Ecevit'in notunu aktardım. Yazısını gözden geçirdi. "İşsizliğe Neden Olacak mı?" ara başlığı ile ilgili değişiklikleri Ecevit'in istekleri doğrultusunda değiştirdi. Mikro-çips'in resmini de kullanmaya gerek kalmadı.

Arayış'ta insan ve işten anlayan az, ancak iş yoğundu. Ve her şey, anında yapılmak zorundaydı. İki asistan arkadaşımız da -Lale ve Ufuk- bize ayak uydurmuşlar, çoğu zaman geç saatlere kadar kalıyorlar ve yardım ediyorlardı.

İkinci not ise Özkök'ün yazısıyla ilgiliydi ve Ecevit, yazıya ilişkin görüşlerini bildiriyordu:

Bülent Ecevit

20 Mart 1981

Sayın Nahit Duru,

Sayın Ertuğrul Özkök'üna televizyon yazısı bende. Dergiye konabilecek durumda değil. Oysa içeriği çok iyi. Onun için önerilerimle birlikte kendisine geri yolluyorum. Telefonla kendisini bulabilirseniz, dergiye mümkün olduğu kadar ivedilikle uğrayıp almasını rica edelim. Eğer önerilerime uygun bir yazıyı bu sayı için yetiştirebilirse, iyi olur.

Saygılar.

Ertuğrul Özkök'ü hemen buldum, dergiye geldi ve Bülent Ecevit'in önerileri doğrultusunda "Churchill'e Göre Tarih" başlıklı yazısını yeniden kaleme aldı. Yazı çok iyi olmuştu. Bülent Ecevit'in denetiminden bir kez daha geçtikten ve küçük birkaç değişiklikten sonra, 6. sayıda yerini aldı.

Aynı sayıda, Ecevit'in önerdiği biçimde, Atatürk'ün "karatahta başındaki fotoğrafı" ile birlikte "Okumazlık Yazmazlık Sorunu" başlıklı yazı ve devamında Milli Eğitim Bakanlığından alınan bilgiler doğrultusunda "Okuma Yazma Seferberliği Başladı" yazıları da yer aldı.

Dergiye katkıda bulunanlardan biri de Rıza Sümer'di. Sümer, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Basın Dairesini yönetmiş, yaşamını amatör

sporlara adamış bir arkadaşımızdı; yazı kuruluna katılanlardan biriydi. Sümer'in yazısıyla ilgili olarak Ecevit bir not gönderdi:

Sayın Nahit Duru,

Sayım Rıza Sümer'in yazısından bazı üslup değişiklikleri yaptım. Dikkatle okunarak yeniden daktilo edilmesi gerekiyor.

Arabaşlıkları ve başlığa çıkarılacak alıntılan lütfen siz belirleyin.

Sayın Rıza Sümer'den, yazılarını üç aralıklı olarak yazmasını rica edelim.

Ecevit, Yayın Danışmanı olarak, okur mektupları dahil, dergiye girecek her yazıyı en ince ayrıntısına kadar okuyordu.

Rıza Sümer'in "Yaşam Boyu Spor ve Beden Eğitimi" başlıklı yazısını Ufuk Buzcugil'e vererek daktilo etmesini rica ettim. Ufuk Buzcugil, çok çalışkan, deyim yerindeyse hanım hanımcık bir arkadaşımızdı. Büroda çalışan iki hanım arkadaşımız vardı; Lale Eroğlu ve Ufuk Buzcugil. İkisi de birer pırlantaydı.

Ufuk'un daktilo ettiği metni yeniden okudum, küçük hataları düzeltip spotlarını çıkararak dizgiye hazır hale getirdim.

Bülent Ecevit, "Türkiye'de Faşist Yok mu?" başlıklı bir yazıyı da "Olayların Yorumu bölümüne girecek" notuyla gönderiyordu. Yazıda, "TRT'ye göre, Türkiye'deki sağcı eylemciler ya ırkçı, ya turancı ya da milliyetçi ..." deniliyor ve suç işleyenler, cana kıyanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiği sert bir üslûpla anlatılıyordu.

Bülent Ecevit, zamanının bir kısmını Oran'da, ancak çoğu zaman dergideki odasında, Arayış'a girecek yazıları okuyup değiştirerek, eklemeler, çıkartmalar yaparak geçiriyordu. 22 Mart günü gönderdiği not şöyleydi:

Sayın Nahit Duru,

Sayın Aşıkoğlu'nun hazırladığı yazı çok iyi olmuş. Gazeteci diliyle yeniden yazarak gönderiyorum.

Resim olarak, tarlada çalışma resminin büyük boyda kullanılması iyi olur.

Saygılarla.

Yazı “Toplumsal Kalkınmada Gençlik Projesi” başlığını taşıyordu. Bu proje, Yüksel Çakmur’un Gençlik ve Spor Bakam olduğu dönemde üniversite gençleri için uygulamaya konulmuş ve çok başarılı olmuştu. Çakmur’un da katkıları ile hazırlanan, Ecevit’in yeniden kaleme aldığı yazı, nottaki fotoğrafla birlikte dergide yerini aldı.

Ecevit’in 23 Mart tarihli Oran’dan yolladığı notu, kendisine gönderdiğim, Arayış'a girecek yazıların sıralamasıyla ilgiliydi. Birtakım değişiklikler yapmıştı ve bazı yazıların nerelere girmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunuyordu:

Bülent Ecevit

23 Mart 1981

Sayın Nahit Duru,

Sıralamayı gönderiyorum. (Unutulan iki yazıyı sona ekledim).

Bu sıralama, dergide yazıların nasıl sıralanacağının belirlenmesi için değil. O konuda tereddüdünüz olursa, birazdan ben gelince görüşürüz. Ama herhalde, başyazıdan ve OLAYLAR VE YORUMLAR'dan sonra KIBRIS ve UZAY yazıları biribirini izleyerek girmeli.

Size kolaylık olmak üzere, bu sayıya girmeyebilecek yazılarla ilgili önerilerimi sunuyorum: Bunlar kırmızı kalemle işaretlenmiştir. O yazıları gelecek sayıya bırakabiliriz sanırım.

Hepimiz Bülent Ecevit’in gazeteciliğinden, deneyimlerinden her gün bir şeyler öğreniyorduk. Yazıları dergiye yerleştirirken Ecevit’in önerilerini dikkate alıyor, sayfa düzenini gösterip onayını alıyorduk.

Dergiye çok sayıda yazı geliyordu. Hemen her hafta altı-yedi yazıyı derginin bir sonraki sayısına bırakmak zorunda kalıyorduk. Ecevit’in kırmızı kalemle işaretlediği altı yazı da bunlardandı. Kaldı ki ben de kimi yazıları bir sonraki haftaya bırakıyor, yaptıklarımı Bülent Ecevit’e not olarak gönderiyordum.

23 Mart günü ikinci not geldi. Bülent Ecevit üst katta çalışırken Erdül gülerek notu önüme bıraktı. Bu not Herald Tribüne ve Time dergisine abonelikle ilgiliydi. Not şöyleydi:

Sayın Nahit Duru,

Şu sırada Herald Tribüne'a abone olursak yarı yarıya ucuza elde etmiş olacağız. (Bir yıllık 172 dolar. Tanesi yaklaşık 45 liraya geliyor. Oysa biz burada alırken 80 lira ödüyoruz.)

Time dergisine de 40 sayılık abone yüzde 33 ucuza geliyor. Herald Tribüne'a, yurt dışındaki merkezine, çek göndermemiz gerekli. Merkez Bankası'ndan gerekli perminin alınabilmesi için herhalde sayın Tanju Polatkan bize yardımcı olabilir.

Time dergisi abonmanı içinse "Hollamtse Bank NV, Karaköy İstanbul" adresine TL 4800 lira yatırmanız gerekiyor.

Arada yapılacak devalüasyonlardan da etkilenmemiş olacağız.

Gereğini rica ederim.

Bülent Ecevit, bir şeyi söyledikten sonra yapılıp yapılmadığını mutlaka takip ederdi. O nedenle hemen Tanju Polatkan'ı aradım. Tanju Polatkan'a Ecevit'in ricasını ilettim, ivedilikle sorunu çözdü. Time için de para yatırıldı. Akşam saatlerinde kendisine durumu ilettim.

Ecevit'ten gelen 25 Mart tarihli not bir hayli uzundu. Bülent Ecevit, Arayış'ın 28 Mart'ta bayide olacak 6'ncı sayısının prova baskısını görmüş ve her zamanki ivecenliği ile eleştirilerini sıralamıştı. "6. Sayı ile ilgili Görüşler" başlığı ile gönderilen not şöyle:

BÜLENT ECEVİT

25 Mart 1981

Arayış

6. Sayı ile ilgili görüşler

** Abone istek kuponu sorununa mutlaka çözüm getirilmeli. Kupon altlı üstlü basılabilir. Üst tarafında Abone çağrısı bulunur ye arka sayfadaki satırların doldurulması istenir. Böylelikle, abone olmak isleyenler, kapağı veya herhangi bir yazıyı kesmiş olmaksızın, sırf abone kuponunu kesebilirler .*

** OLAYLARIN YORUMU Bölümündeki sayfa düzeni değiştirilmeli. Konu başlıkları daha büyük olmalı. Ara başlıklar küçük puntoyla dizilmeli. Konular arası, bu sayfaya özgü olarak dizayn edilecek bir işaretle belirlenmeli, örneğin bir küçük yeryuvar... Yazılardan bazıları çerçeve içinde verilebilir, bazıları ayrı puntoyla dizilebilir. Bazıları*

resimlendirilebilir.

** Sütunları ayıran çizgiler daha inceltilemez mi?*

** Dört sütun üzerinden dizilmiş sayfalarda sütunlar arası çizgi çok fazla oluyor. (İçimizden Birileri'nin ikinci sayfasındaki gibi).*

** Erdem beyin kara kalem resimleri çok güzel. Bu tür resimler dergide çoğaltılmalı.*

** Yirminci Dünya Tiyatro Günü başlıklı yazıda Necati Cumalı'dan alıntılar değişik puntoyla dizilmeliydi.*

** 47. sayfada Olayların Yorumu"nun kaçıncı sayfadan devam olduğu belirtilmemiş?*

** Köylü ilânı (KÖYDE ARAYIŞ) yinelenirken, ekli örnekteki üslup ve dil düzeltmeleri yapılmalı.*

** Doğu Ergil'in yazısının sonunda bir kopukluk var, galiba bazı paragraflar atlanmış. Aslını bulalılm, eğer atlanmış yerler varsa, yazarından ve okurlardan özür dileyerek, gelecek sayıya açıklama koyalım.*

** Mutlaka iki düzeltmen bulunmalı ve tüm yazılar karşılıklı okunarak düzeltilmeli. Sayda düzenlemesi sırasında da paragraflar üzerinde denetim yapılmalı.*

Doğu Ergil'in yazısında Bülent Ecevit'in dediği gibi, paragraf atlanmış değildi. Yazı Ergil'in gönderdiği gibi dizilmişti. Gerçekten yazının sonunda bir kopukluk varmış gibi görünüyordu. Bülent Ecevit'e durumu aktardım, Ergil'e ulaşma olanağımız da yoktu. Ben yazıyı yayınlamamayı önerdim, ancak Ecevit, yazıyı yayınlamamızın doğru olacağını söyledi. "Toplumsal Sorumluluk ve Kurumsal Özerklik" başlıklı yazıyı Doç. Dr. Doğu Ergil imzası ile 22'nci sayfada yayınladık.

Abone kuponuna da geçici bir çözüm bulduk. Arka kapaktaki "Arayış Köy'de" anonsunun altına Abone İstek Kuponu'nu koyduk. Ecevit'in diğer önerilerini de deneyip, sonraki haftalarda yaşama geçirmeye karar verdik.

Dergiye girecek yazıları zaten karşılıklı okuyorduk. Ancak Bülent Ecevit'in isteği doğrultusunda Hürriyet gazetesine "Düzeltmen aranıyor" diye ilan verdik. Başvuru oldukça fazlaydı. Ancak, başvuranların hemen tamamı öğrenciydi, ya da "ne iş olsa yaparım

abi" diyenlerden oluşuyordu. Öğrencilerin büyük bölümü SBF veya Basın Yayın Yüksek Okulu'nda okuyordu. Onlara bize tam gün çalışacak eleman gerektiğini anlatıyor, sonra da "Okulunuzu bitirin. Çalışmaya başlarsanız okulunuz yarım kalır," diye öğüt verip gönderiyordum. Öğrenci olmayanların bilgi ve kültürleri, Arayış'ta düzeltmenlik yapacak düzeyde değildi.

Bülent Ecevit'e durumu aktardık. Suratı asıldı. Herhangi birini alıp düzeltmenlik yaptıramazdık. Kaldı ki, bildik olmayan birini de Arayış binasına sokmanın sakıncaları vardı. Çünkü, burada hemen her şey konuşuluyordu. Bunların dışarıda yankı bulmaması gerekiyordu. Yazı Kurulu toplantılarında ülkenin her türlü sorunu tartışılıyor, Kurul üyesi arkadaşlar akıllarına gelen eleştirileri aktarabiliyorlardı. Kurul üyelerinin bir bölümü de hâlâ bürokrattı ve kimliklerinin sakh kalması gerekiyordu. Ecevit de bu kuşkularımıza katılınca düzeltmen almaktan vazgeçtik. Ve yine bizler yazıları karşılıklı okumayı sürdürecektik. Kaldı ki, bütçemiz de çok sınırlıydı ve iki kişiyi daha kaldırabilecek durumda değildik. Muzaffer Soykan, Mehmet Erdül, Lale Eroğlu, Ufuk Buzcugil ve ben bu görevi üstlenmiştik.

Ecevit'ten 24 Mart tarihini taşıyan bir not daha geldi:

BÜLENT ECEVİT

Sayın Nahit Duru:

İlişikteki not, gelecek sayınıza kalan çevre sağlığına ilişkin yazıyla bağlantılı olarak çerçeve içinde yayınlanabilir. Birinci satırdaki boşluğu, değindiğim yazının beşliği koymanızı rica ederim.

Bu arada, eğer, bidonlardan çöp toplayanların bir resmini çektirebilsek çok iyi olur. Saygılar.

Ecevit'in sözünü ettiği yazı, Yalçın Memlûk imzalıydı ve "Çevre Sorunlarının Çözümü Zor Değil" başlığını taşıyordu. Ancak Ecevit'in istediği gibi yedinci sayıda değil, sekizinci sayıda yayınlayabilecektik. Ecevit'in gönderdiği not ise, dördüncü sayıda yayınlanan "Çulun İçindeki Aslan" başlıklı başyazıya atıfta bulunuyordu. Ve onun istediği gibi, özel bir başlık ve kutu içinde yayınladık. Yazının başlığını "Çullardan Refaha" koyduk.

Dil konusu, Atatürk'ün vasiyeti olan Türk Dil Kurumu, Ecevit'in çok önem verdiği konulardan biriydi. Ecevit, daha hazırlıkları başlamadan yedinci sayı ile ilgili bir not gönderdi:

BÜLENT ECEVİT

Sayın Nahit Duru,

Sayın Özcan Atalay'ın ekli yazısı gelecek sayıya mutlaka girsin.

"*Yazı için, Türk Dil Kurumundan, Atatürk'ün dil çalışmalarıyla ilgili bir resimini rica edelim.*

Resimi aldırırken, sayın Mehmet Erdül benim üyelik ödentimi de göndersin. Ayrıca son kurultaya gitmediğim için kitaplarını alamamıştım. O Kurultayda sergilenen yeni yayınlarının da listesini isteyelim.

Yazıyı dizgiye gönderdim ve notu Erdül'e okudum. Ecevit'in tüm harcamalarını o yapıyordu. "Bu konularda çok hassas," diyen Erdül, Mustafa ile aidatı TDK'ya gönderirken kitaplar ile listeyi almasını da söyledi.

Yabancıların Akını

Mart ayının son günlerinde, Mehmet Erdül yanıma gelerek, “Ağabey, Hasan Cemal gelecek. Bülent Bey’den randevu istedi,” dedi. Bir yazı okuyordum, anlamamıştım ne dediğini, Erdül tekrarladı. “Ne işi varmış?” diye sordum. Vedaya geliyormuş.

“ Cumhuriyet'ten ayrılmış mı?” diye sordum. Erdül gülerek Hasan Cemal’in İstanbul’a Genel Yayın Yönetmeni olarak gittiğini, Bülent Ecevit’e veda etmeye geldiğini söyledi.

Bu konuşmadan yaklaşık iki saat sonra Erdül, “Bülent Bey seni çağırıyor,” diye telefon etti. Yukarı çıktığımda Hasan Cemal, Ecevit’in odasındaydı. Çalışırken, geldiğini görmemiştim. Lale Eroğlu da beni rahatsız etmemek için haber vermemiş, doğrudan Erdül’ün yanına götürmüştü.

Ecevit, “Sayın Cemal Cumhuriyet’in Genel Yayın Yönetmeni olarak atanmış; veda etmeye gelmiş,” dedi. Bildiğimi, Erdül’ün sabah haber verdiğini söylemeden önce, Hasan Cemal’i tokalaşarak kutladım.

Hasan Cemal’in İstanbul’a gidişini haber yapmamı istedi, Ecevit. Hasan Cemal’den bir fotoğraf göndermesini rica ettim, işlerimin çokluğu nedeniyle izin istedim ve yerime döndüm. Hasan Cemal giderken, yanıma gelip benimle de vedalaştı. Akşama doğru da, Cumhuriyet Ankara Bürosu çalışanları ile çektirdiği bir fotoğraf gönderdi.

Biz de “Hasan Cemal Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü oldu” başlığı ile haber yaptık. O günlerde devrimci, “sıkı solcu” olarak bilinen Hasan Cemal, Doğan Avcıoğlu tarafından çıkarılan, aralarında Uğur Mumcu, Uluç Gürkan gibi isimlerin de bulunduğu Devrim gazetesinde gazeteciliğe başlamıştı. Sonra sırasıyla, Kemal Bisalman’ın yayınladığı haftalık Ortam dergisinde, Altan Öymen’in kurduğu Anka Ajansı’nda ve Günaydın gazetesinde çalışmış, 1973 yılında Cumhuriyet't geçmişti. Şimdi de İstanbul’a dönüyordu.

Derginin yedinci sayısını hazırlarken başımıza nelerin geleceğinden habersizdik.

Daha önce, Turhan Erker’in çıkarttığı Toplum, Kurtul Altuğ’un önderliğindeki 7 Gün dergilerinde çalışmıştım. Dergicilik konusunda, Kurtul Altug, Attila Bartınlıoğlu, Turhan Erker, Ülkü Arman ve Sencer

Güneşsoy gibi ustaların yanında yetişmenin verdiği özgüvenle, Arayış' ta küçük değişiklikler yapmaya başladık.

Bülent Ecevit dergiye ayırdığı zaman dışında, kimi eski siyasiler, yerli gazeteciler ve yurtdışından gelen siyasetçilerle yabancı gazetecileri kabul ediyordu.

Bu arada Ecevit, Dışişleri Bakanlığına başvurmuş ve yabancılarla yapacağı görüşmelerde, Bakanlık'tan bir yetkilinin bulunmasını istemişti. Ne var ki Bakanlık Ecevit'in bu isteğini reddetmişti. Ecevit, yabancılarla yaptığı görüşmelerde devletten birinin tanıklık etmesini öngörmüştü. Amacı, yaptığı konuşmalann yanlış aktarılması halinde, Dışişleri yetkilisinin tuttuğu tutanağın esas alınmasıydı. Ve 1981 yılı sonuna doğru korktuğu başına gelecek, söylemediği birkaç cümlenin yazılması sonucu hüküm giyecekti.

Der Spiegel dergisinden Mareike Spiess-Hohnholz, Ecevit'le Arayış'taki odasında bir görüşme yaptı. Konuşma İngilizce yapılmıştı. Ne var ki, Der Spiegel yazarı söyleşiyi Almancaya çevirirken, biraz genişletmişti. Hohnholz, Türkiye'de darbecilerin olduğunu unutmuş olacak ki, bunu neden yaptığını Ecevit'e anlatırken, "konunun daha iyi anlatılması amacıyla bu değişiklikleri yapmak zorundayım," demişti.

Bu görüşme 7'nci sayıda, İngilizce olarak yapılan konuşmadan tercüme edilerek yayınlandı. Çeviriyi Ecevit yapmıştı. Ecevit'in Mareike Spiess-Hohnholz'la yaptığı mülakat özetle şöyle:

SPİEGEL: CHP Genel Başkanlığından ayrıldınız. Türkiye'ye yaptığı bir ziyaretten dönen Alman Parlamenterleri ise, sizi hâlâ Parti lideri olarak gördüğünü söyledi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

ECEVİT: ... önemli olan, benim kişisel durumum veya siyasal yaşamım değildir; önemli olan, Türk demokrasisinin geleceğidir. Ben, Türkiye'nin eskisinden daha sağlıklı ve sürekli olmasını dilediğim bir demokrasiye kavuşmasına katkıda bulunmak için çaba göstermeyi bir görev sayıyorum. Bunun için politikacı olmak gerekli değildir... Ben bunu bir vatandaş olarak görevim sayıyorum... Eski mesleğim olan gazeteciliğe döndüm ve bir haftalık dergi yayınlamaya başladım. Arayış adlı dergide... dünyanın ve gelişme sürecindeki ülkelerin özellikle Türkiye'nin gitgide ağırlaşan sorunlarım çözmeye ve bu sorunlara sosyal demokrat doğrultuda çözümler aramaya çalışacağız.

SPİEGEL: ... eski politikacıların siyasal faaliyet göstermesi yasak. Sizin derginiz Türkiye'nin iç politika sorunlarına değinecek mi?

ECEVİT: Bugünkü koşullarda söylenmesi gerektiğini düşündüğümüz her

şeyi söylemeye çalışıyoruz... Bunu yaparken siyasal polemik üslûbundan kaçınıyoruz... Türk siyasal yaşamı bir hayli ciddi bir ameliyat geçiriyor... Bu amaçla dış politikadan, iç politikadan, ekonomiden tutun da, beslenme konusuna, yazma ve felsefeye kadar hemen her alanda çok sayıda uzmanla ve bilim adamıyla işbirliği yapıyoruz.

SPİEGEL: Demokrasilerde bile, bunalım dönemlerinde özveri oldukça tek yönlüdür

ECEVİT: Demokrasi özellikle güç zamanlarda, ancak uzlaşma ve anlayış birliği sağlanabilen bir ortam varsa barış içinde işleyebilen bir rejimdir... Ama ne yazık ki, siyasal yaşamımızın üst katlarında böyle bir uzlaşma yoktu. Türkiye'de demokrasinin başarısızlığa uğramasında en büyük etkenlerden birinin bu olduğuna inanıyorum..

SPİEGEL: Yaklaşık on yıl başbakanlık veya genel başkanlık yapmış bir kimsenin ağzından bu sözler, bir özeleştiri gibi geliyor

ECEVİT: Öyle de sayabilirsiniz... 12 Eylül öncesi aylarda, iki büyük parti arasında bir uzlaşma ortamı sağlayabilmek için elimden geleni yaptım...

SPİEGEL: Türkiye'de demokrasinin yeniden kurulmasını bugünlerde ne kadar olası görüyorsunuz?

ECEVİT: ...Halk artık başka türlü bir yaşamı içine sindiremez. Ne var ki, yıllar süren terörizmden sonra, birçok kimse ameliyat için bir ara verilmesine ihtiyacımız bulunduğunu düşünüyor olabilir: fakat uzun bir ara değil...

SPİEGEL: On binlerce suçluyu, sanığı, hatta masum insanları hapishanelere doldurmak, sizce terörizm olgusunun üstesinden gelmede geçerli bir yol mudur? Şimdi yapılmakta olan budur.

ECEVİT: Kuşkusuz... Alınan önlemler demokratik ölçütlerimize ve anlayışımıza uygun düşmeyebihr... Bu açıdan terörizm ne kadar etkili veya sert olursa olsun yalnızca güvenlik önlemleriyle üstesinden gelinebilecek bir şey değildir. Uzun vadede terörizmin üstesinden daha başanh biçimde gelebilmenin yolu, ekonomik ve sosyal sorunlarımıza, etkin olduğu kadar hakça çözümler getirmektir.

SPİEGEL: Tüm bu sorunlar, gitgide kolaylaşacak yerde gitgide ağırlaşma eğiliminde. Duruma hâkim olma ve Türkiye'nin eskisine göre daha iyi bir demokrasi yolunda ilerlemesini sağlama bakımından en uygun kimselerin asker olabileceğini düşünüyor musunuz?

ECEVİT: Başkaları adına konuşmam, kendi adıma konuşayım.

Önyargılarla sınırlamaksızın muhayyilemizi işleterek geçerli çözümler arayışına önem vermeliyiz. Durum çok ciddi. Dergimize de o nedenle Arayış adını verdik.

Ankara Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Recep Ergun'un davetleri sırasında, Ecevit'in bu ve sonraki mülakatlarının MGK'yı oluşturanları oldukça rahatsız ettiğini öğrenecektim.

Yedinci sayıda Prof. Dr. Şerafettin Turan "Ulusun kara yazgısının yenildiği bir savaş: İkinci İnönü" başlıklı yazısında İnönü savaşlarının önemini ve sonuçlarını belgeleriyle anlatıyordu.

Derginin tüm hazırlıkları tamamdı. Ve Bülent Ecevit'in başyazısını bekliyorduk. Yazıyı verdi ve "Sayın Duru dikkatle okuyunuz, sonra dizgiye gönderiniz," dedi. "Kuşkunuz varsa, Şahin'e de okuturum," dedim. Ecevit, "Çok iyi olur, Sayın Mengü'yü çağırırsanız" diyordu ki, "Şahin aşağıda" karşılığını verdim.

Alt kata indim ve yazıyı bir solukta okudum. Bana göre yayınlanmasında hiçbir sakınca yoktu. Sonra da başımda bekleyen Şahin Mengü'ye uzattım. "Nahitçiğim, suç falan yok yazıda; MGK üyeleri ile Başbakanın söylediklerine de atıf var... İşkence varsa, onlar itiraf etmiş zaten," dedi. Yazıyı dizgiye gönderdim.

İşkence ve Savcıyla Tanışma

Ecevit'in başyazısının başlığı "İşkence"ydi. Ve dergi piyasaya çıktıktan üç gün sonra, 7 Nisan Salı günü Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının istemi ve Ankara 10'uncu Sulh Ceza Mahkemesi'nin kararı ile yedinci sayının toplatılmasına karar verildi. Arayış'ın mahkeme kararıyla toplatılması kararı bir gün sonra tebliğ edildi. Ancak, 7 Nisan akşamı, TRT televizyonunda, toplatma kararına ilişkin haber ilk sıralarda verildi.

BBC Türkçe servisi Arayış'ın toplatıldığı haberini tüm bültenlerinde haber olarak vermenin yanı sıra, yorum da yaptı. BBC derginin toplatılmasını basın özgürlüğüne indirilen bir darbe olarak nitelendirdi.

Bülent Ecevit, Türkiye ile ilgili haberleri genellikle BBC'den dinliyordu. Bizi de bu konuda uyarmıştı. Bizler de BBC'yi zaman buldukça dinlemeye ve kısa notlar almaya başlamıştık. BBC, Türkiye ile ilgili haberleri sansürsüz veriyor, doğruları öğrenmemizi sağlıyordu.

Arayış'ın toplatılması kararının TRT tarafından sık sık tekrar edilmesi ve gazetelerin de sayfalarında yer vermesi sonucu herkes merak edip bayilere koşmuştu. TRT ve gazeteler, istemeden Arayış'ın reklâmını yapmıştı.

Bizler 8'inci sayıyı hazırlamaya çalışıyorduk. Hemen her gece sokağa çıkma yasağı başlamadan bir iki saat kadar önce, evlere gitmek için Arayış'tan ayrılıyorduk. Haftada en az üç gün, dergiyi baskıya yetiştirmek amacıyla sabahlara kadar çalışıyorduk.

Erdül ile Muzaffer Soykan gelerek, "Ağabey eldeki dergileri ne yapacağız?" diye sordular. Mini bir zirve yaptık. Ben, "Emin bir yere götürmek gerekiyor. Burada tutamayız. Bizim evlerimiz, diğer çalışanların evleri de olmaz," dedim.

Erdül, eski arkadaşı havacı bir yüzbaşının evinde kalıyordu. "Ağabey, kimsenin aklına gelmez, bir yüzbaşının evini aramak. Oraya götürelim," dedi. Hepimiz hazine bulmuş gibi sevindik. Erdül'ün emektar Murat 124'üne yavaş yavaş yükledik. Kimseyi kuşkulandırmamak gerekiyordu. Çünkü Arayış binasının tam karşısında Jandarma Komutanı'nın lojmanı vardı. Yirmi dört saat gözetim altındaydık ya da öyle hissediyorduk. Bülent Ecevit sürekli

dinlendiğimizi düşünüyor, konuşmalarımız sırasında odasındaki radyoyu açıyordu.

Yedinci sayıdan elimizde kalan dergiler, Erdül ve Soykan tarafından Büklüm Sokak'la Balo Sokak'm kesiştiği noktada, üst katta bulunan havacı yüzbaşının evine götürüldü. Yüzbaşı bekârdı, o nedenle rahat rahat evin dört köşesine yerleştirmişler.

Arayış, tüm Türkiye'de tükenmişti.

Sekizinci sayıyı hazırlarken, Ecevit'ten gelen notta Tahsin Yücel'in iki yazısı ile ilgili öneriler vardı. Yücel'in ilk yazısı "Yaşar Nabi Serüveni" başlığını taşıyordu. Ecevit, dilersem Yaşar Nabi yazısını erteleyebileceğimi, "Doğa/Ekin" yazısını ise masala göre resimlendirildikten sonra, ileriki sayılarda kullanabileceğimi söylüyordu. Not şöyle bitiyordu:

"... Tahsin Yücel'in kızından istenebilir mi? Sayın Erdem Gülegen'in evinde gördüğümüz gibi resimler yapmaya devam ediyor mu? Tahsin Yücel'in kızı, yoksa büyüdü de bıraktı mı bilmiyorum."

Tahsin Yücel'in Yaşar Nabi Serüveni yazısını 8. sayımızda yayınlarken, Ecevit'in notu doğrultusunda "Doğa/Ekin" yazısındaki masala uygun bir resim bulabilmek için ertelemiştik. Ne var ki, Ecevit'in bu isteğini yerine getiremedik. Yazıyı Arayış'ın 2 Mayıs tarihli 11'inci sayısında yayınladık.

8 Nisan günü Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı basın savcısının Bülent Ecevit'i ve beni ifadeye çağırdığını söylediler. Mengü'nün dışında Hasan Bıyıklı da sürekli yanımızdaydı. Bıyıklı, Cumhuriyet Savcılığı görevi yapmış bir hukuk adamıydı. Ecevit'in vazgeçemediği bir avukatı daha vardı: Orhan Tosun.

Ecevit savunmasında söyleyeceklerini yazıya dökmüş, iki buçuk sayfada özetlemişti.

Avukatlar Ecevit'in ifadesinde bazı değişiklikler yaptılar. Bana da "Savcı sana soru sorduğunda, suç unsuru olmadığını, o nedenle de yayınlamakta sakınca görmediğini söyle" dediler.

Adliyeye Bülent Ecevit'le birhkte gidiyorduk.

"Sayın Duru, dün gece televizyonda haberleri izlediniz mi?" diye sordu. Çalıştığımız için izlememiştim. İzlemediğimi tahmin etmiş olacak ki, konuşmasını sürdürdü:

“TRT akşam Milli Eğitim Vakfı adıyla bir vakıf kurulduğunu söyledi. Bir bakabilir misiniz, nedir? Eğer böyle bir şey kurulmuşsa vakıf senedini alabilir miyiz?”

Araştıracağımı ve en kısa zamanda not halinde ileteceğimi söyledim.

Ecevit, sorguya giderken bile Arayış'ı ve ülke sorunlarını düşünüyordu.

Adliye binasına girerken saat 13.25’i gösteriyordu. Adliyede, odalarından çıkan memurların bir bölümü Ecevit’i alkışlıyor, koridorda olanların bir kısmı ise adeta kaçarcasına odalarına giriyordu.

Adliye, Anafartalar Caddesi’ndeki tarihi binadaydı. Hasan Bıyıklı, Şahin Mengü ve Orhan Tosun’la birlikte ifade vermeyi beklerken Ecevit, “Sayın Duru, bundan böyle sık sık burayı ziyaret edeceğe benzeriz,” sözleriyle başımıza neler gelebileceğini anlatıyordu. Sencer Güneşsoy’un “İhtiyaçlarını listele” sözlerini bir kez daha anımsadım.

Bülent Ecevit demeçleri, ben de dergideki yazılar nedeniyle adliye adliye, mahkeme mahkeme, savcılık savcılık dolaşacaktık.

Savcının karşısındaydık. Savcı çok saygılı davrandı. Çay söyledi. Bu arada ifadelerimizi daktiloyla yazacak kâtibi bekledik bir süre. Önce Ecevit’in ifadesi alındı. Savcı, Ecevit’in kimlik tespitini yaptıktan sonra savunmasını istedi.

Bülent Ecevit, savunmasını kendisinin hazırladığı, avukatların düzelttiği metinden okudu. Savunması özetle şöyleydi:

Yazımda devletin emniyet güçlerim tahkir veya tezyif yoktur.... Yönetim tarafından işkence olgusu kabul edilmiş ve çözüm arandığı kamu oyuna açıklanmıştır. Yönetim bu konudaki duyarlığı ile de övünmektedir. Bu konuda ilgili herkesin, gözlem ve önerilerini yönetimle paylaşması gerektiği inancındayım... Sayın Devlet Başkanı ve Başbakanın işkence ile ilgili söz ve iddialarını ele alarak, yol gösterici ve yapıcı bir yaklaşımla kaleme alman yazıda tezyif ve tahrikten söz edilmesi söz konusu bile edilemez...”

Bülent Ecevit’in savunmasından sonra, benim kimlik tespitim yapıldı. Savcı sordu, ben yanıtladım.

Savcı’ya, dergiye giren bütün yazıları okuduğumu ve bu yazıda da diğerlerinde olduğu gibi suç unsuru bulmadığım için yayınlamakta sakınca görmediğimi, ayrıca Bülent Ecevit’in yazılarını büyük bir özenle kaleme aldığını ve suç olabilecek şeyleri yazmayacak kadar deneyimli bir devlet adamı ve gazeteci olduğunu anlattım. Savcı, bir

şeyler yazdırdıktan sonra, tutanağa, “Suç yoktu, o nedenle yayınlamakta sakınca görmedim” yolundaki ifademi not düştü.

İfadelerimizi imzaladık.

Savcı’ya teşekkür ettik ve adliye binasını terk ettik. Binadan ayrılırken de memurların bir bölümü Ecevit’in yanına gelerek hal hatır sordu, bir bölümü de yine alkışladı.

Bülent Ecevit, Renault 12 arabayla Sıkıyönetim Komutanlığına giderken, biz de avukatlarla Arayış binasına doğru yola çıktık. Hasan Bıyıklı çok az konuşan bir yapıya sahipti. Şahin Mengü ise deli fişek. Her ikisi de bu yazı nedeniyle bir ceza almayacağımız konusunda düşün birliği içindeydiler.

Ancak Şahin Mengü, bunun bir başlangıç olduğunu, bundan böyle üzerimize daha fazla geleceklerini söyleyerek, “Önlem almak gerekiyor” deyip durdu.

Ben zaten en küçük bir kuşkuda, kendisine yazıları okutup onayını aldığımı söyleyince kahkahayı bastı. “Ne yapıp edip, seni veya Bülent Bey’i, ya da ikinizi birden içeriye almak isteyeceklerdir. Ellerinden gelse Hasan’la beni de... Bunu unutma,” dedi.

Bıyıklı’nın ağzından “Bize de çok iş düşeceğe benzer” sözleri döküldü. Gerçekten de Arayış, Mengü ve Bıyıklı’sız iş yapamayacak hale gelecek, onlar olmadan dergiye girecek yazılarda virgül bile değiştirmeyecektik.

Savcılığa çağırılmamıza neden olan Bülent Ecevit’in “İşkence” başlıklı yazısı şöyle:

Yönetim işkence iddiaları üzerinde titizlikle duruyor. İddialar inandırıcı göründüğünde üzerine yürüyor. Sorumlular belli olduğunda adalete veriliyor. Sayın Devlet Başkanı da 28 Mart günü Manisa’da yaptığı konuşmada, işkence konusuna genişçe yer ayırdı. ‘Biz işkencenin karşısındayız; bu insanlığa da vicdana da aykırıdır’ dedi. Yönetimin bu konudaki duyarlığı bir kez daha vurgulanmış oldu.

Bütün bunlara karşın, Türk kamuoyunu en çok tedirgin eden konu işkence olduğu gibi, demokratik ülkelerde Türkiye ile ilgili tartışmalar da en çok bu konudan kaynaklanıyor.

İşkence konusu üç çerçevede tartışılmaktadır.

İşkence nedir?

Sorgulama sırasında işkence yapılmakta mıdır?

Yapılıyorsa bu 'sistematik' işkence midir? Bir başka deyişle, sistemin veya rejimin gereği olarak, yönetimin isteğiyle mi yapılmaktadır?

İşkencenin ne olduğuyla ilgili olarak değişik anlayışlar var. Demokratik toplumlar genellikle işkence deyince yalnız insan vücuduna belirgin biçimde zarar verici uygulamaları anlamıyorlar. Bir sanığı beş gün beş gece dursuz duraksız sorguya çekmeyi de, mecali tükendiği zaman önüne getirilen bir tutanağı imzalatmayı, gözleri bağlatmayı da, işkence gören bir insanın haykırışlarını başka bir odadan dinletmeyi de işkence sayıyorlar.

Neyle suçlandığı bilinmeyen bir insanın, aylarca yakınlarıyla görüştürülmeksizin gözaltında tutulmasını da bir tür işkence sayanlar az değil.

Konuya bu açıdan bakanlar belli kişilere 'fizik işkence' darplı dayaklı işkence yapılmadığının kanıtlanmasıyla tatmin olmuyorlar.

Kaldı ki, fizik işkence yapıldığı kanısı da yaygın...

Ancak, yurdumuza gelen gözlemcilerden pek çoğu işkencenin 'sistematik' olmadığı görüşüne vararak ülkemizden ayrılıyorlar. Bu kuşkusuz sevinilecek bir şeydir. Yönetimin kendisine ulaşan bazı işkence iddiaları üzerine duyarlılıkla eğilmesi, yeterli kanıt bulunursa işkence yapanların mahkemeye verilmesi, gözlemcilerin bu görüşü benimsemelerinde başlıca etkendir.

Ne var ki, yönetimin iyi niyeti, işkence sorununu çözmeye ve bu konunun içerde ve dışarıda ciddi bir tedirginlik konusu olmasını önlemeye yetmiyor..

Türkiye'de, yönetimler istemese de, öteden beri 'geleneksel' olarak işkence yapılır. Açık rejimlerde yönetimler kararlılıkla üstüne yürürlerse, işkence azalır; kapalı rejim dönemlerinde ise büsbütün yaygınlaşır. Bu gerçekler bilmezlikten gelinemez.

Onun için, sorunun özüne, kaynağına eğilmek uygun olur.

İşkencenin temel nedeni, güvenlik kuvvetlerine, gerek kanıt saptamada gerekse sorgulama konusunda yeterli eğitim verilmemiş olmasıdır. Eğitim yetersizliğini dayakla ve işkence ile örtme eğilimi, öteden beri ağır basmaktadır.

İşkenceye başvurmaksızın yeterli kanıt toplayıp suçları aydınlatabilmenin bir gereği, çağımızda çok ilerlemiş bulunan bazı bilimsel yöntemlerin ve teknik olanakların geliştirilmesidir. Türkiye bu bakımdan da çok geri

bırakılmıştır.

Yabancı uzmanların bir gözlemine göre, ülkemizde güvenlik görevlilerinden çoğunun bir cinayet yerine gittiklerinde ilk yaptıkları iş, bilgisizlik ve eğitimsizlik nedeniyle kanıtları ayaklarıyla çiğnemek olmaktadır.

1987'de ve 1979'da demokratik ülkelerden uzmanlar getirtilerek veya o ülkelerde düzenlenen kurslara Türkiye'den güvenlik görevlileri gönderilerek, bu eksikliğimizi giderici adımlar atılmıştı. Güvenlikle ilgili laboratuvarlar, balistik merkezleri, hiç değilse büyük merkezlerde geliştirilmiş ve bu olanaklardan bilgili biçimde yararlanacak uzmanlarla dedektif ekipleri yerleştirilmişti.

Dedektif ekipleri, canlarını tehlikeye atarak, birçok 'faili meçhul' cinayeti aydınlatmaya, suçluları yakalamaya başlamışlardı.

Böyle yöntemlerin ve olanakların bütün yurda yaygınlaştırılması ne kadar hızlandırılırsa hızlandırılsın yıllar alacaktı. O iyi yetişmiş ekipler büyük ölçüde dağıtıldı. Eski yöntemler ve alışkanlıklar yine ağırlık kazandı.

Genel eğitim düzeyi çok düşük kimselerle polis kadrolarının şişirilmesi ve bunlara birkaç aylık kısa süreler içinde verilen 'meslek eğitimi'nin çok yetersiz kalması ise güvenlik kuvvetlerinin çok ilkel yöntemlerle çalışmasına neden olmaktadır.

İdeolojik kutuplaşmanın güvenlik kuvvetleri içine kadar büyük ölçüde sızması ve şiddete karşı şiddet eğiliminin hınçla karışık olarak artması da, işkencenin yaygınlaşmasında küçümsenmeyecek bir etkendir.

Haklarında kuşkunun veya ihbarın ötesinde hiçbir 'kanıt' bulunmayan kimselerin çok sayıda gözaltına alınmaları bilgisiz ve eğitimsiz güvenlik kuvvetlerinin yeterli istihbarat desteği olmaksızın, o sanıkları 'konuşturmaya' çabalamaları işkencenin yaygınlaşmasında bir başka neden oluşturuyor.

Maddi ve manevi bakımdan çok ağır koşullar altında yaşayıp çalışan ve son yıllarda pek çok şehit veren polislerin sosyal ve kültürel gereksinmeleriyle ilgilenilmemesi de bütün bunlara eklenince, eğitimsizlikle moral bozukluğu birleşince güvenhk kuvvetlerinde vurup kırarak görev yapma eğilimi artmaktadır.

İşkence ile ifade almanın yaygın olduğu izlenimi, adaleti de güç durumda bırakıyor. Birçok savcılar ve yargıçlar, bu izlenimi paylaştıkları için, poliste imzalı itirafı bulunan bir sanığın, 'Bana bütün bunlar işkence altında söyletildi, doğrusu bu değildir!' demesi üzerine polisten gelen evrakı ve 'kanıt'ları bir yana bırakma zorunluluğunu duyuyorlar.

Bazı kimseler, işkence altında işlemedikleri suçlan 'itiraf etmek veya suçsuz bazı kimseleri 'ihbar' edip kendi canlarım kurtarmak durumunda kaldıkları gibi, belki hiç işkence görmeden suçunu polise itiraf etmiş bazı sanıklar da adaletin elinden yakalarını kurtarabiliyorlar.

İşkence sorununu temelinden çözebilmek için öncelikle başvurulması gereken önlemler şöyle özetlenebilir:

** Polisin eğitim ve kültür düzeyi yükseltilmesi maddi ve manevi bakımdan yaşam koşulları düzeltilmelidir.*

** Uygarca yöntemlerle etkin görev yapabilecek düzeyde eğitilmiş yetenekli ve yansız görevlilerden oluşan sorgulama ve dedektif ekipleri yetiştirilmelidir. Bu alanda yeteneğini ve yansızlığını kanıtlamış yetişkin elemanlardan pasif görevlere verilenler daha yararlı olabilecekleri görevlere getirilerek, gereğince değerlendirilmelidir.*

** Bu ekipler, bütün yurda yaygınlaştırılacak laboratuvarlarla ve teknik olanaklarla desteklenmelidir*

** Yurdun her yerinde görev üstlenebilecek bu ekiplerle yerel görevliler arasında çıkabilecek yetki sürtüşmelerini önleyici kurallar saptanmalıdır.*

** Güvenlik kuvvetlerinin istihbarat örgütü güçlendirilmelidir.*

** Yıllardır sözü edildiği halde bir türlü gerçekleştirilemeyen adli zabıta bağımsız yargı organları emrinde çalışmak üzere kurulmalıdır.*

** Bir yandan bu önlemler alınırken bir yandan da sanıkların gözaltında tutuldukları yerler etkin biçimde denetlenmelidir.*

** İşkence yapanlar saptanıp mahkûm edildikçe, bunlar kamuoyuna açıklanmalıdır; işkence yapanların mutlaka cezalandırılacağı kanısı böylece yaygınlaştırılmalıdır.*

Denetim konusunda iyi niyetle bazı adımlar atıldığını gösterir belirtiler vardır. Örneğin, yer yer gözaltı süreleri dolup tutukevlerine gönderilen sanıklar, gelir gelmez muayeneden geçirilmektedir. Gözaltındayken işkence görüp görmedikleri, o yoldan saptanmaya çalışılmaktadır.

Ama bu da yetersiz kalıyor. Çünkü bilimsel kanıt toplama ve sorgulama yöntem ve tekniklerini pek bilmeyen güvenlik görevlilerinden bazıları fizik işkence belirtilerini saklama tekniğinden çok ileri gitmişlerdir.

İşkence gören birçok sanık, ancak bu 'tekniklere göre 'tedavi' edildikten sonra tutukevine gönderiliyor olabilir.

Bu tür uygulamaları önlemenin bir yolu, güvenilir ekiplerle beklenmedik anlarda sürekli denetimdir.

Geçen hafta işkence konusunda Stokholm'de toplanan bir uluslararası konferansta da, işkencenin vücuttaki izlerini tamamen gözden saklayıcı yöntemlerin çok ilerlediği ancak sinir sistemi üzerindeki tahrip edici izlerin sürdüğü açıklanmıştır.

İşkence yalnız kendisine işkence yapılan kimse üzerinde değil, en az o kadar, hatta bazen daha çok işkenceyi yapan kimse üzerinde de olumsuz etkiler bırakır.

İşkence görenler arasında kişiliği çok güçlü olanlar, eğer sinir sistemlerinde tahribat yapmamışsa, zamanla ruhlarından bunun izlerini silebilirler; işkencenin yüreklerinde açtığı yaraları kapatabilir, küskün ya da hınçlı veya saldırgan birer insan olmaktan kendi kendilerini esirgeyebilirler.

Ama işkence yapan, işkence yapmayı içine sindirebilen kimse ruhsal açıdan sağlıklı bir insan olabilme şansını büyük ölçüde yitirir. Eğer yüreğinde insanlığından bir parçayı koruyabilmiş, insan sevgisine bir yer ayırabilmişse, ömrü boyunca kendini suçlar.

Fakat işkence yapanlardan, işkence yapmayı içine sindirebilenlerden birçoğu, kendi kendini suçlayabilme olgunluğunu da gösteremeyeceği için, insanlığım baskı altına alma, insanlığını unutma güdüsüne kendini kaptırır. Saldırganlığı, can yakmayı, şiddete başvurmayı, kendi kendine mazur ve haklı gösterebilmenin yollarını arar...

Onun da ötesinde, şiddeti meşrulaştırıcı bir toplumsal ortam ve rejim oluşturmaya katkıda bulunma gereksinimini duyar. Bir yandan kendi insanlığı tahrip olunurken, bir yandan da insanca ve demokratik bir rejime geçiş yollarını tıkamaya, ya da varsa, öyle bir rejimi yıkmağa çalışır. İşlediği insanlık suçunu örtecek hoşgörecek bir ortam veya rejim arayışı içine girer.

Bu nedenlerle, işkencenin asıl kurbanları, belki işkence görenlerden dalıa çok işkenceyi yapanlardır ve onların içinde yaşadığı toplumdur.

Toplumda bu yüzden açılacak yaraların acı sonuçları, kapalı rejim dönemlerinde pek görünmese bile, açık rejimde veya açık rejime geçiş aşamasında büyük toplumsal sorunlar yaratabilir.

İşkenceyi önleme konusundaki iyi niyetini türlü vesilelerle gösteren yönetimin bu iyi niyete daha çok etkinlik kazandırıcı önlemleri almakta da gecikmeyeceği ve duraksamayacağı umulur.

Aynı gün, Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Recep Ergun, Bülent Ecevit'i Mamak'taki karargâha çağırmıştı. Görüşmeden sonra Bülent Ecevit Arayış'a geldi. Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı ile birlikte odasındaydık.

Görüşmede Recep Ergun, Gelibolu dönüşü beyanat ve görüş bildirmeme konusunda yapılan tebligatı hatırlatmış, Ecevit'e imzasına sahip çıkması gerektiğini söylemişti. Ecevit, o tarihte kendisine CHP Genel Başkanı olarak tebligat yapıldığını, şimdi CHP Genel Başkanı olmadığını, kişisel durum ve konumunun değiştiğini anlatarak, yazı yazması için sakınca kalmadığını anlatmıştı. Ecevit, basında çıkan bazı haberler üzerine iki üç gün sonra bir açıklama da yapacaktı. Ancak, açıklamanın hedefi Sıkıyönetim Komutanlığı değil, kimi gazete ve gazeteciler olacaktı.

Ecevit'ten sonra, aynı gün, Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel de Sıkıyönetim Komutanı Ergun tarafından çağırılmıştı. Ergun, Demirel'e de gizli gizli siyaset yaptığının MGK tarafından bilindiğini ve bunun kendilerini rahatsız ettiğini "saygılı" ancak "tehditkâr" bir üslûpla bildirmişti. Onları rahatsız eden en önemli olay, Demirel'in evinin "türbe" gibi olmasıydı. Ziyaretçi eksik olmuyordu. Süleyman Demirel'in evinin giriş katındaki çalışma odasının duvar kenarına yerleştirilen kırk-elli sandalye ziyaretçilerin oturmasına yetmiyor, kalabalık Güniz Sokak'a taşıyordu. Fakat, Demirel'e "ziyaretçilerini kov" diyememişlerdi.

Ancak, bazı basın kuruluşları ve gazeteciler de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı gibi düşünüyor olacaklar ki, Ecevit'i hedef tahtası olarak seçmişlerdi. Ecevit'in yazı yazması ve yabancı basına demeç vermesi şiddetle eleştiriliyor ve Gelibolu dönüşünde imzaladığı yazı anımsatılıyordu. Aynı Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Ergun gibi...

Bunun üzerine Ecevit bir açıklama yaptı. Basın bu açıklamaya ilgi göstermedi ve biz yine Arayış'ta yayınladık. Ecevit'in, "Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla" sözünü anımsatan ve 11 Nisan 1981 günü yaptığı açıklama, basında çıkan haberler bahane edilerek, Sıkıyönetim Komutanı ile MGK üyelerini hedef alıyordu:

"*Taahhüt Değil Tebligat"*

Bazı çevreler, Gelibolu'da veya Gelibolu'dan dönüşte benim, beyanat vermeyeceğime, herhangi bir konuda görüş belirtmeyeceğime dair imzalı taahhütte bulunduğum izlenimi edinmişler. Bazı yayınlardan bu sonuca varıyorum.

Böyle bir taahhüt söz konusu olmamıştır. Ancak, bana, neler yapıp neler yapamayacağımı belirten bir tebligatta bulunulmuştur; ve Ankara'ya dönüşümde, bu tebligatın bir örneği imza karşılığı bana verilmiştir.

Tebligat, siyasi parti faaliyetlerinin yasaklanması dolayısıyla, bir Parti Genel Başkanına yönelikti.

Oysa, bu tebligattan kısa bir sûre sonra, Genel Başkanlıktan ve aktif politikacılıktan ayrıldım.

Şimdi, herhangi bir yurttaşın, gazetecinin veya yazarın yararlanabildiğim izlediğim özgürlükleri, kendi sorumluluk anlayışım içinde kullanıyorum.

Bu arada derginin bir sonraki sayısıyla ilgili çalışmalarını da sürdürmek zorundaydık. Ecevit'ten her an bir not geliyor, onu yaparken diğeri onu takip ediyordu. Ecevit, 1974'te ambargo, 1978 iktidarı zamanında ise dünya krizi nedeniyle enerji konusunda çok sıkıntılı anlar yaşamış olduğundan mı bilinmez, enerji konusuna çok önem veriyordu. Bunun için de bir ekip kurmuştu. Ekibin başında da Mustafa Özcan Ültanır vardı ve enerji politikası ondan soruluyordu.

Ecevit, "Petrol Bölgesi ve Türkiye'nin Tutumu" başlığı ile ekip tarafından yazılan yazıyı eleştiren bir notla yapılması gerekenleri anlatıyordu:

"Geniş bir kurulca hazırlandığı için üslûbu biraz sadeleştirme gereği duydum. Sayın Ültanır bir kez daha görsün. Bu sayı için ayrıca, daha önce gözden geçirmiş olduğum ve dün Sayın Ültanır'ın onayladığı alkolle ilgili yazı konulabilir.

"Türkiye'de Petrol Ürünlerinin Yerine Kullanılabilecek Sentetik Akaryakıtlar Üretilebilir," başlıklı yazı bir sonraki sayıya konulabilir. Ancak, bu yazının alkolle ilgili bölümü, bu hafta çıkacak yazıda söylenenlerin bir ölçüde yinelenmesi olduğundan, o bölüm bir önceki sayıda çıkmış olacak yazıya da atıfta bulunularak kısaltılabilir. 3 Nisan 1981" Ecevit'in isteklerinin olabilirliğine baktık. Mustafa Özcan Ültanır da gelmişti. Konuştuk ve "Türkiye'de Petrol Ürünlerinin Yerine Kullanılabilecek Sentetik Akaryakıtlar Üretilebilir" başhklı yazı Ültanır tarafından kısaltılmak amacıyla alındı. Yazı, bir sonraki sayıda 32'nci sayfada yerini alacaktı.

9 Nisan günü Ecevit'ten gelen notta, TV ve gazete reklâmları ile ilgili yapılması gerekenler yer alıyordu:

Sayın Nahit Duru,

Dün akşam TV için spot'u göndermiştim.

İlişikte de gazeteler için hazırladığım lifin örneğini gönderiyorum. Bu hafta mutlaka Cumartesi çıkmasını sağlamağa çalışalım. Bu sayıda bence pekçok teknik aksaklık var. Onun için saat 16.30'de Yazı Kurulu toplantısındn önce yazıişlerinde çalışan arkadaşlarla birlikte yarım saatlik bir toplantı rica ediyorum.

Saygılar.

Saat 16.30'da, ben ve gazeteci arkadaşlarım Rahmi Özyazgan ve Naci Yatıkaya ile pikaj-montajdan sorumlu Bülent Makas'la toplandık. Çağlayan Tunç yaklaşık on gün önce ayrılmıştı. Bülent Ecevit, henüz piyasaya çıkmamış 8'inci sayıda gördüğü hataları sıralamaya başladı. "Olayların Yorumu" bölümünün bir kısmı renkli, bir kısmı siyah beyaz çıkmıştı. Başlıkları aynı puntolarla verilmemişti.

Kimi yazılarda düzeltmen hataları vardı...

Herkesin kendince bir "özrü" vardı. Söz aldım, "Bizim okura hatasız dergi vermemiz gerekir. O nedenle mazeret ileri sürmemiz bizi kurtarmaz. Sayın Ecevit yerden göğe kadar haklı," dedim.

Ve Ecevit'le Yazı Kurulu toplantısına geçmeden önce, Makas'la yan odada kısa bir konuşma yaptık. Bülent Makas gündüzleri Tercüman gazetesinde çalışıyor, geceleri de Selçuk Sümer'in bilgisi dahilinde Arayış'a. geliyordu. Selçuk Sümer o tarihte, Tercüman gazetesinin Ankara baskısından da sorumlu çok deneyimli bir gazeteciydi. Bülent Makas, ona bağlıydı. Selçuk Sümer, Türkiye'nin yetiştirdiği en iyi gazetecilerden biriydi ve onunla daha sonra, Güneş gazetesinde birlikte çalışma olanağı bulacaktık.

Bülent Makas'a, daha dikkatli olması gerektiğini, Ecevit'in haklı olduğunu, mümkünse izin gününü değiştirip, baskıyı kontrole gelmesi gerektiğini söyledim. Bülent Makas, çalışkan bir arkadaşımızdı. Kurtul Altuğ'un siyasi 7 Gün dergisinde birlikte çalışmıştık. Uyarıları dikkate alacağını söyledi.

Milli Eğitim Vakfı'nın senedini, konuyla ilgili yönetmeliği, Valiliklere gönderilen yazıları elde etmiştik ve Ecevit'e göndermiştim. Ecevit, aynı gün iki daktilo sayfası not gönderdi. Tamamı Milli Eğitim Vakfı ile ilgiliydi.

Dışişleri eski Bakanı Gündüz Ökçün hemen her gün dergiye geliyor ve elinden geldiğince katkıda bulunuyordu. Gündüz Ökçün bu not gelmeden önce dergiye uğramıştı, çay içiyorduk. Mustafa üter belgelerin fotokopilerini almaya gitti. O arada, Selahattin Keyman'ı aradım. Öğleden sonra o da geldi. Bülent Ecevit'in isteklerini ilettim. Ökçün bana ayrılmış odaya geçti ve çalışmaya başladı. Keyman belgeleri alıp gitti. Milli Eğitim Vakfı ile ilgili yazılar Ecevit'in uyarıları doğrultusunda hazırlanmaya başlamıştı.

Ecevit'i Seveni Anlarım

Bülent Ecevit bir sabah Yüksel Çakmur'la birlikte beni odasına çağırdı. Çakmur her zamanki gibi saygılıydı. O günlerde Yüksel Çakmur'un herhangi bir yerden geliri yoktu. Yalnızca Kız Meslek Lisesi'nde öğretmenlik yapan eşi Gülay Çakmur'un maaşı düzenli olarak eve giriyordu. Gülay Hanım'ın babası Nuri (Hoca) Bey zaman zaman maddi yardımda bulunuyor, Yüksel Çakmur'a da eczacı ablası ile annesi arada bir para yolluyordu. Barış o zamanlar henüz küçük bir çocuktu. Çakmur'un Renault 12 otomobili de oldukça eskiydi ve zaman zaman benzin parası bulamadığı için kapı önünde yatıyordu. Çakmur'un evi Kuleli Sokağı'ndaydı ve kirası oldukça yüksekti. Çakmur sıkıntısını belli etmemeye çalışıyordu. İşin doğrusu kendi deyimi ile "Kan tükürüp, kızılcık şerbeti içtim," diyordu. Ecevitler de durumu sezdikleri halde bilmezden geliyorlardı. Ve Ecevitler tüm özel toplantılarını Yüksel Çakmur'un evinde yapıyorlardı.

Bülent Ecevit, radyonun sesini yükseltti ve konuşmaya başladı. Çakmur'un daha önce bildiği, ancak benim hiç bilgim olmayan bir konuyu açtı. Bir vakıf kurulacak ve bu konuda toplantılar yapılacaktı. Ecevit ön planda görünmeyecek, ancak bu vakıf ülke sorunlarını belirleyecek, çözümlerini araştıracak, ileride siyaset açılınca ellerinde tüm veriler bulunacaktı. Bunları özetledikten sonra şunları söyledi:

"Sayın Çakmur yarın sabah toplanılacak. Toplantıya Rahşan başkanlık edecek. 7-8 kişi katılır zannediyorum. Sizin evde toplanılabilir diye düşündük."

Çakmur, bir bana, bir Ecevit'e baktı ve çaresiz, "Emredersiniz," dedi.

Ecevit bana dönerek, "Sayın Duru siz de katılırsanız iyi olur," dedi.

Yüksel Çakmur'un eşi Gülay Hanım, olmayan paraları ile toplantı için yaş ve kuru pasta almış, çay, meşrubat hazırlamıştı.

3 Nisan günü yapılan toplantıya, Rahşan Ecevit dışında Yüksel Çakmur, Şahin Mengü, Rıza Sümer, Mustafa Özcan Ültanır, Recai Kocaman, Necmettin Erkan, Mukbil Abay, İsmail Aşıkoğlu, Selahattin Kaynar, Özcan Atalay, Mehmet Erdül ve ben katıldık. Bu toplantıya Şahin Mengü de çağırılmış, ancak o gün önceden planlanmış işleri olduğu için katılamamıştı. Ancak bundan sonraki toplantılarda Mengü de bulunacak ve vakfın kuruluşuna katkıda bulunacak, kimi yanlışların düzeltilmesinde rol oynayacaktı.

Toplantıda, ben hariç, herkes vakıfla ilgili görüşlerini açıkladı. Rahşan Ecevit, bir ara “Siz ne düşünüyorsunuz, Sayın Çakmur?” diye sordu.

Çakmur, Vakfın neler yapması, hangi konularda faaliyet göstermesi gerektiğini anlattıktan sonra, orada bulunanları şaşırtacak, çok önemli bir konunun altım şu sözlerle çizdi:

“Bu vakıfta CHP’de parlamenter olarak görev yapmış kimse kurucu olmamalı. Aksi takdirde CHP ile ilişkilendirilip, izin verilmeyebilir, verilse de sonra kapatılabilir. Vakıf kurucuları arasında Cevdet Selvi, İsmail Aşıkoğlu, Uğur Batmaz, Muzaffer Saraç, Kemal Sarısoy gibi isimler olmalı. Bu isimler bize yakın isimler, ancak CHP ile organik bağları yok.”

Abay dışında toplantıya katılanların tümü Çakmur’a hak verdiler. Yaklaşık dört saat süren toplantıda söylenenleri Erdül kayıt altına aldı.

Toplantı çıkışı, Rahşan Ecevit, “Sayın Duru siz benimle gelin, ben de Arayış'a gidiyorum, birlikte gidelim” dedi. Devlet tarafından Ecevit’e tahsis edilmiş Renault marka araca bindik. Rahşan Ecevit’le kısaca toplantıyı değerlendirdik. Çakmur’un evi ile Arayış'ın arasındaki mesafe oldukça kısaydı. Bu arada Rahşan Ecevit bana şöyle dedi: “Bilir misiniz sayın Duru ben insanın gözüne bakınca, Bülent’in dostu mu düşmanı mı hemen anlarım. Bülent’e de bunu söylerim. O da buna göre davranır.”

Şaşırmış, hatta şoke olmuştum. Bunu bana söylemesinin nedeni benim bazı hareketlerimi beğenmemesi miydi, yoksa benim Ecevit’in dostu olduğumu anladığını ima etmek mi istiyordu, hâlâ anlamış değilim. Kaldı ki, bir insan, bir insanı tanımadan gözlerine bakarak nasıl anlardı? Anlıyorsa insan seçiminde Bülent Ecevit -kendi deyimi ile- neden bu denli hata yapmıştı? diye aklımdan geçirirken Rahşan Ecevit, Deniz Baykal, Ali Topuz gibi CHP’nin ağır toplarını eleştirmeye başlamıştı. Rahşan Ecevit’e göre, ikisi de Ecevit’i “arkadan vurmuş”lardı.

Oysa ben Ali Topuz’u İnönü’nün Genel Başkanlığı döneminden beri tanırdım, o sözüne güvenilen mert bir adamdı. CHP İstanbul İl Başkanlığı görevi de yapmıştı. Hatta o dönemde İnönü kendisini Ecevit konusunda uyarmıştı. Ne var ki Ali Topuz bu uyarıdan birkaç yıl sonra İnönü’ye karşı olan grupta yer almış ve 1972 Kurultayı’nda Ecevit’i desteklemişti. Baykal’ı Topuz kadar iyi tanımıyordum. Baykal partiye geldikten kısa süre sonra Ulus gazetesi kapatılmıştı. O nedenle kendisini tanıma olanağı bulamamıştım.

Rahşan Ecevit'le aramızda geçen bu konuşmadan yaklaşık dört yıl sonra, İzmir CHP Senatörlüğü ve CHP Genel Sekreterliği yapmış, o sırada SODEP İzmir İl Başkanı olan Şeref Bakşık'la sohbet ediyorduk. Güneş gazetesinin Ege Bölge Temsilcisi olarak göreve başladıktan sonra Bakşık ile ayda bir kez buluşup sohbet ederdik. Bazı gazeteci arkadaşları da bu görüşmeye çağırırdık. Bakşık çok kibar, kibar olduğu kadar da cesur ve mert biriydi. Sözünü esirgemezdi.

İşte bu toplantılardan birinde, kimi gazeteci arkadaşlarımın da tanık olduğu bir gerçeği daha öğreniyordum. Ben Rahşan Ecevit'in "Ecevit'in dostu olup olmadığını gözüne bakıp anlarım" sözlerini aktardım. Şeref Bakşık da şunları anlattı:

"Nahitçiğim hatırlarsın, sen o tarihte Ulus'ta çalışıyordun. 12 Mart sonrası, Ecevit Genel Sekreterlikten ayrılmıştı. Bülent Bey beni aradı. Hemen Ankara'ya gelmemi istedi. Acilen geldim. Beni havaalanında Rahşan Hanım karşıladı. Partiye giderken, benim Genel Sekreter seçileceğimi söyledikten sonra, 'Bilir misiniz Sayın Bakşık, ben adamın gözüne bakar bakmaz onun Bülent'in dostu olup olmadığını, Bülent'i sevip sevmediğini anlarım,' dedi. Sonra öğrendim ki önemli göreve getirecekleri ya da getirdikleri herkese Rahşan Hanım bu sözü söylermiş..."

Ulus gazetesi, Şeref Bakşık'ın CHP Genel Sekreteri olduğu dönemde, İsmet Paşa'nın emri ve "partiye zarar verdiği" gerekçesi ile, Vedat Dalokay-Yaşar Aysev ortaklığma satıldı. Ulus tarihe gömülmüş, yayın yaşamını Barış adıyla sürdürmeye başlamıştı.

Ulus gazetesinin kapatılması kararı nasıl alınmıştı? Bunu çoğu insan bilmez.

12 Mart günü Türk Silahlı Kuvvetleri, Başbakan Süleyman Demirel'e muhtıra vermiş, o da istifa etmişti. Saat 14.00 sıralarında Ulus gazetesini Genel Sekreter Bülent Ecevit adına yöneten parti yöneticileri alt kata inerek yazı işlerine geçtiler. Ve Ulus'un ikinci, üçüncü baskılarını hazırladılar. O gün, yıldırım baskılarda, Ulus birkaç değişik başlık attı. Başlıklardan biri "Şapkasını alıp gitti" şeklindeydi. Diğer başlık ve haberler ise, ordunun yönetime el koyması övülüyor havasındaydı.

Akşam saatlerinde CHP'nin alt katındaki Ulus gazetesinden içeri adeta kükreyen bir aslan girdi. Hepimiz kimin geldiğini anlamıştık. Bu kişi CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ydü ve "Cemal.." diye kükrüyordu. Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Cemal Saltık'tı. Paşa ona sesleniyordu. Haber Müdürü ise Sertaç Tözün'dü. Paşa, Saltık'ın

odasına geçerken Sertaç ağabey ayağa kalkmış, ancak bir şey diyememişti. Saltık'ın odası, haber merkezi ile yazı işlerinin arasındaydı. Paşanın sesi dışarıdan duyuluyordu.

"Saltık, bu ne rezalet? Böyle başlık atılır mı? Şunu biliniz ki, en kötü demokratik sistem, en iyi askeri yönetimden iyidir. Darbelere alkış tutulmaz. Bu alkışı demokrasiyi getirmiş Cumhuriyet Halk Partisi'nin yayın organı Ulus gazetesi hiç tutmaz. Bu tek kelime ile rezalettir."

Cemal Saltık, Paşa'yı çok iyi tanıyordu. Sözlerinin bitmesini bekledi ve "Paşam, bunları biz değil, gazete yönetimine atanan parti yöneticileri hazırladı. Siz de bilirsiniz ki, ben bu tür kritik konularda sizin görüşünüzü almadan hareket etmem," dedi. Cemal Saltık (Cemal Baba) gerçekten de Paşa'ya sormadan iş yapmazdı. Hatta, Kemal Satır hastalanınca ziyarete gitmek için bile Paşa'dan izin istemişti. Çünkü, Ecevit ile Satır'ın arası iyi değildi. Saltık da bir hata yapmak istememişti. Ancak Paşa'mn siniri geçmemişti ve elinde Ulus'un yıldırım baskıları ile üst kattaki CHP Genel Merkezinin merdivenlerine yöneldi.

Bu olaydan bir süre sonra 28 Temmuz 1971 günü Ulus gazetesi son olarak yayınlandı ve Barış adını aldı. Son sayıda Cemal Saltık gazetenin künyesinden adını çıkarttı. Saltık, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Ulus gazetesinin kapatılmasını içine sindiremediğini bu hareketiyle göstermişti.

Vakıf toplantısı bir hafta sonra yeniden yapıldı, yer yine Yüksel Çakmur'un eviydi. Toplantı çok uzun sürdü. Ben bir tarafta dergiyi yetiştirmeye çalışıyordum, diğer yandan da bu tür toplantılara katılıyordum... Her kafadan bir ses çıkıyordu. Hâlâ, parlamenterler vakfeden olsun olmasın tartışması sürüyordu. Ancak Çakmur eski siyasilerin kurucu olarak katılmasının sakıncalarını anlatmayı sürdürüyor, Şahin Mengü de bu görüşü şiddetle destekliyordu.

Bu benim katıldığım ikinci ve son toplantı oldu...

Sonraki toplantılarda vakfın adı, "Ulusal Geliştirme ve Eğitim Vakfı" olacak, 3 Aralık 1981 günü de 11'inci Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile tescil edilecekti.

Vakfedenler arasında, Özcan Atalay, M. Cevdet Selvi, Muhsin Bilgehan, Ahmet Rebii Tınmaz, Muzaffer Saraç, İsmail Aşıkoğlu, O. Avni Başdoğan, O. Selahattin Keyman, Ruşen Keleş, Uğur Batmaz, Mustafa Özcan Ültanır, Şerafettin Turan gibi isimler vardı.

Bu isimlerin büyük bölümünü Çakmur, 3 Nisan 1981 günü yapılan

toplantıda önermişti.

Sonraları, Vakfın belgelerine el konacak, sermayesi az bulunarak, 18 Mart 1982 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesince kapatılacaktı. Ecevit'ler bir zamanlar her şeylerini paylaştıktan Yüksel Çakmur'u "muhbirlik"le ve "vakfın kapatılmasına neden olmakla" suçlayacaklardı.

İhbarı yapanın Yüksel Çakmur olmadığını onlar da biliyor, ancak övünmek için Bülent Ecevit'le vakıf kurduğunu her yerde söyleyen kişi ile arayı bozmak istemiyorlardı. Bu nedenle de Ecevitler, bir suçlu yaratıyorlardı. işte tam bu günlerde Yüksel Çakmur, "Kan tükürüp, kızılcık şerbeti içtim" demekten vazgeçiyor, 1982'nin Mayıs'ında Ankara'yı terk etme kararı alıyordu.

Vakıf kuruluşunun ikinci toplantısından Arayış'a döndüğümde Tercüman gazetesi yazarı ve gazetenin sahibi Kemal Ilıcak'ın eşi Nazlı Ilıcak, Bülent Ecevit'in odasından çıkıyordu. Ecevit aşağıya inerek Ilıcak'ı dış kapıdan uğurladı. Bülent Ecevit'e "Hayırdır, hangi dağda kurt ölmüş?" diye sordum. Hiç alışık olmadığım bir biçimde hafifçe gülümsedi. "Ziyarete gelmiş," demekle yetindi. Israr etmedim. O günlerde Bülent Ecevit'e Yavuz Donat dahil çok sayıda sağ gazetede yazan arkadaşlarımız geldiği için normal bir görüşme olarak kabul ettik. Tabii, yalnızca sağ gazete yazarları gelmiyordu; o günlerde sıkı solcu olan Hasan Cemal, Yalçın Doğan, çizgisini hiç bozmamış olan ve yaşadığı sürece de bildiğini okumaktan yılmayan Uğur Mumcu, Erbil Tuşalp ve genç gazeteciler, Arayış'a akın ediyorlardı. Tümü Ecevit'le sohbet ediyor, fikir alış verişinde bulunuyor, duyumlarını anlatıyorlardı. Ancak, hiçbiri Ecevit'in söylediklerini yazamıyor, yazsalar da gazetelerinde yayınlanmıyordu.

Bunların hiçbirini yadırgamamıştık, ancak Nazlı Ilıcak'ın ziyareti... Bu ziyaretin nedenini anlayamamıştık.

O günlerde Kenan Evren her gün eski siyasileri kötülüyor, aralarındaki dargınlıkları, kırgınlıkları dile getiriyor ve bunları darbenin nedeni olarak gösteriyordu.

Muzaffer Soykan ile Mehmet Erdül, böyle bir konuşmanın ardından, "Nahit Ağabey, Bülent Bey'le Süleyman Bey'i zaman zaman gittiğimiz Milka'da buluştursak, birer çay içseler karşılıklı, ortalık yerinden oynar..." dediler.

Fikir çok iyiydi. Genel kanı, Süleyman Demirel'in böyle bir buluşmayı kabul edeceği yönündeydi. Bunu adımız gibi biliyor ve inanıyorduk.

Ancak, Bülent Ecevit'le ilgili kuşkularımız vardı. Yarı şaka, "Bunu, sizin öneriniz olarak söyleyelim mi, Bülent Bey'e ?" diye sordum. İkisi birden "Hayır" dediler. Çünkü Ecevit'in sert tepki vereceğinden korkuyorlardı.

Bu olaydan bir hafta kadar sonra, Bülent Ecevit'e bu öneriyi dolaylı olarak anlatma fırsatım oldu, biraz şaka yollu... Rahşan Hanım, Bülent Bey'in zorunlu olmadıkça dışarıdan bir şey yemesini istemiyordu. Ecevit'in midesinin rahatsız olması nedeniyle de baharatlı yemeklere asla izin vermiyordu. Ve genellikle evde hazırladığı sandviç türü şeyleri yediriyordu.

O gün Rahşan Ecevit'ten habersiz döner ekmek söylemiş ve birlikte yemiştik. Ecevit o günlerde Rothmans sigarası içiyordu. Biz kahvelerimizi, o çayını yudumlarken, bir sigara yaktı. Çok keyifliydi. Şöyle dedim: "Milka'da gazeteci arkadaşlarımız sizinle Sayın Demirel'in karşılıklı bir çay içmenizin darbecilerin planlarını alt-üst edeceğini söylüyorlar. Böyle bir öneriyi Demirel'in kabul edeceği konusunda da fikir birliği içindeler." Ancak, bunun şakasına bile tahammülü yoktu. "Buna nasıl izin verirsiniz? Bunun söylentisi bile doğru değil. Adamlar ne diyecek, 12 Eylül'den önce bir araya gelmediler, şimdi bizim zorumuzla geldiler demeyecekler mi?" diye çıkışırken, gözlüğü yere düştü ve kırıldı.

Ancak, daha sonra Erdül, gözlüğün yere düşmediğini Ecevit tarafından atıldığını söyleyince çok üzüldüm. Erdül, "Gözlüğü sana atamadığı için yere atmıştır," dedi. Meğer bu tür olaylar çok sık oluyormuş, gözlük kırılıyor, Necatibey Caddesi'ndeki gözlükçü tamir ediyormuş.

Derginin 8'inci sayısını hazırlamaya başlamıştık. Bülent Ecevit'e Hamburg Üniversitesi'nden "Atatürk'ün yüzüncü doğum yılı nedeniyle, Atatürkçülüğün gelişmesi üzerine ve Türkiye'de son 30 yıllık gelişmeler ve Türk şiiri" konularında bir sömestr ders vermesi için davet geldi. Aynı günlerde, Hindistan'daki Nehru Vakfı da, "Nehru'yu anma töreninde konuşma yapması" için çağırdı. Ne var ki, Ecevit her iki davete de gidemedi.

Bülent Ecevit'in davetleri bahane edip yurtdışına kaçacağı ve dönmeyeceği dedikodusu yayılıyor, kimi gazetelerde bunu ima eden yazılar yayınlanıyordu.

Ve Ecevit'in yurtdışına gitmesine izin verilmedi.

18 Nisan'da satışa sunulan Arayış dergisinin 9'uncu sayısında konuyla ilgili şöyle bir habere yer verildi:

“Geçen sayımızda Bülent Ecevit’e Almanya’da Hamburg Üniversitesinden bir sömestr ders vermesi ve yine bu kentte konferanslar vermesi için, ayrıca Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı Willy Brand’dan Almanya’yı ziyaret etmesi için, Hindistan’daki Nehru vakfından da kasım ayında Nehru’yu anma töreninde konuşma yapması için çağrılar geldiğini bildirmiştik.

O arada, Sosyalist Enternasyonal Genel Sekreteri Bernt Carlsson da Ecevit’e bir tel göndererek, 29 Nisan’da bu kuruluşun Amsterdam’da Willy Brand Başkanlığında yapacağı ve ‘Doğu Batı Sorunları’ ile, ‘Orta Amerika Sorunları’nın görüşüleceği ‘Liderler Konferansı’ için, ‘Sosyalist Enternasyonal’ adına bir çağrı yaptı.”

Bülent Ecevit, bu çağrılara uyma olanağı olup olmadığını Başbakanlık’tan sordu.

Ancak, hafta başında kendisine olumsuz yanıt verildi. Bu çağrılar dolayısı ile yurtdışına gitmesinin ‘içinde bulunduğumuz dönemde siyasal spekülasyona sebep olur gerekçesiyle, Konseyce münasip görülmemiş olduğu’ bildirildi.”

O sayının Başyazı’sı “Egemenlik Ulusta mı, Vakıflarda mı?” başlığını taşıyordu.

Ecevit, ikinci yazısını -buna ikinci Başyazı demek daha doğru olur- “Zorunlu Açıklama” başlığı ile kaleme almıştı. Henüz yurtdışı yasağı Ecevit’e tebliğ edilmeden, kimi yayın organları “Ecevit’in yurtdışına kaçacağı”nı öne sürmüşler, yasaktan sonra da “kaçacağı için izin verilmediğini” iddia etmişlerdi. Ecevit, konseyden “bir açıklama” beklemiş, o gelmeyince de tüm içtenliği ve öfkesiyle bu yazıyı kaleme almıştı:

Yazının spotları Ecevit tarafından özenle seçilmişti ve şöyleydi:

* Topluma barış getirmek gerekçesiyle siyasal polemikler yasaklandı. 12 Eylül öncesine dönük tartışmaların kesilmesi istendi.

* Ancak bu kuralın genel bir kural olmadığı anlaşılıyor. Çünkü uygulamaya bakılırsa Cumhuriyet Halk Partisi’ne karşı, bu partinin geçmişteki tutumuna karşı ve eski Genel Başkanı olarak bana karşı her türlü vuruş serbest. En ağır ve haksız saldırılar serbest, hareketlerin en çirkinleri serbest.

* Bu kampanya sürdükçe herhalde hiç kimse daha çok susmamı benden beklemeyecektir. Bekleyenler de haklı olmayacaktır.

Ecevit'in bu yazısı "Başyazı" başlığı altında yayınladığımız yazıdan çok daha sert bir üslûp ile kaleme alınmıştı. Ecevit, yazıyı bana ve Şahin Mengü'ye defalarca okuttu. Mengü'nün belki de ilk kez bazı tümcelerini sansürlediği yazı şöyle sonlanıyordu.

... Kimlerden niye kaçacakmışım, neyin hesabını veremeyecekmişim, anlayamadığım için işbu satırları yazmak zorunda kaldım. Ayrıcalıklı, imtiyazlı bazı yayın organları kuşkusuz yine bildiklerim okuyabilirler. Yıllardır bazı büyük sermaye çevrelerinin desteğiyle sürdürdükleri karalama kampanyasını, böyle bir açıklama yaptık diye, herhalde kesecek değiller. 'Görevlerini yine sürdürecekler. Bunları biliyorum. Ama bu kampanya sürdükçe, herhalde hiç kimse, daha çok susmamı benden beklemeyecektir. Bekleyenler de haklı olmayacaklardır.

Aynı sayıda, Bülent Ecevit'in başyazısı "Egemenlik Ulusta mı Vakıflarda mı" başlığım taşıyordu. Olayların yorumu Bölümünde de Selahattin Keyman ve Gündüz Ökçün tarafından hazırlanmış, "Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı Nedir, Ne Yapacak?"; "Milli Eğitim Vakfının Örgütlenme Biçimi ve İşleyişi"; "Ulusal Eğitim Politikası Nasıl Saptanacak" başlıklı yazılara yer verdik.

8'inci sayı hazırlanırken Ecevit'in çok önem verdiği eğitim konusunda "Onuncu Milli Eğitim Şûrasına Doğru Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrasından Anımsamalar" yazısı ile ilgili not geldi:

BÜLENT ECEVİT

Sayın Nahit Duru,

Eğitim Şurası ile ilgili yazı iyi olmuş.

Ancak 4. sayfada yanına kırmızı soru işareti koyduğum bölümde, neye niçin itiraz edildiği iyi anlaşılmıyor. Tartışılması gereken bir konu olduğunu da düşünüyorum. Kaldı ki, bizim programımızda "her lisede yerel koşullara göre değişik bölümler bir arada bulunacaktır" denirken, İmam-Hatip okulları da kastediliyordu. Bu bazı sorunlar yaratsa bile, eğitimde birliği ve gençler arasında bütünlüğü ve kaynaşmayı sağlamak bakımından yararlı.

Fakat bu yazıda, o kadar hassas bir konuda ayrıntılara girilemiyeceğine göre, işaretlediğim paragaf -yazarın izni alınarak- çıkarılırsa iyi olur.

Konuya, eğitimci arkadaşlarla birlikte görüştükten sonra, ayrıca değinilebilir.

CHP programı açısından en önemli konulardan biri, "çok amaçlı lise" ve

"dikey ve yatay geçişler"...

Eğitim mesleğinden olmayanlar, yazıda değinildiği kadarıyla, bunun önemini anlamayabilirler. Onun için, CHP Programının 180-182-183. sayfalarındaki işaretlediğim paragraflarına bakılarak konunun biraz açılması iyi olur.

Saygılar.

İsmail Aşıkoğlu ve Selahattin Kaynar'a notu ilettim. Aşıkoğlu ve Kaynar yazıyı toparladılar. Yazıyı Ecevit'e çıkarttım. Yaklaşık yarım saat sonra bir not daha geldi. Ecevit, yazının iyi olduğunu söylemesine karşın pek beğenmemişe benziyordu:

O hafta renk verebileceğimiz sayfalara reklâm geldiği için, resimleri siyah-beyaz basmak zorunda kaldık. Ecevit, önce biraz üzüldü, ancak daha sonra önemli olanın İpşiroğlu'nun yazısının iyi bir şekilde yer alması olduğunu ifade ederek, gönlümüzü aldı. İpşiroğlu, İslam sanatından da esinlenen ressam Paul Klee ile ilgili bir yazı yazmıştı. Resimler de Klee'nin Arap kaligrafisinden esinlenerek yaptığı eserlerdi.

25 Nisan 1981 tarihli Arayış'ın kapağında TBMM'nin boş sıralarının göründüğü bir fotoğraf koymuştuk... Sol alt köşede, Atatürk'ün TBMM önünde arkadaşları ile dua eden fotoğrafı, sağ alt köşede ise "Atatürk ve TBMM-Başyazı Bülent Ecevit" anonsu vardı... Derginin orta bloğunda ise:

"Büyük milli dertler şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi'nde şifa buldu.

Gelecekte de yalnız orada kati tedbirlerini bulabilecektir. Mustafa Kemal (1924)" sözleri yer alıyordu.

Bülent Ecevit, isteyen herkese randevu vermiyor, tabir doğruysa "kılı kırk yarıyordu"...

O günlerde, İsviçre'den Türkiye'ye bir parlamento heyeti gelmişti. Bu heyetin temaslarını Sosyal ve İktisadi Siyasal Araştırmalar Vakfı (SİSAV) düzenliyordu. SİSAV Tercüman gazetesi yetkilileri aracılığıyla Ecevit'ten randevu istemiş, Ecevit, heyete randevu vermemişti. Haber Ankara'da çabuk yayılmıştı. Gazeteciler, Ecevit'e İsviçre Parlamentosu'ndan gelen heyete randevu vermeme nedenini sordular. Ancak, Ecevit'in yanıtı yine gazetelerde yer almadı. Ecevit' in, gazetecilerin sorusuna verdiği ve Arayış'ın 10'uncu sayısında

yayınlanan yanıtı şöyle:

SİSAV, ülkemizde çok sınırlı bir demokrasi isteyen, daha doğrusu demokrasi görüntüsü altında başka tür bir rejim isteyen bazı çevrelerin desteğiyle oluşturulmuş bir kuruluştur. Demokrasiyi olduğu gibi Atatürkçülüğü de yozlaştırmaktadır.

Temel işlevi siyaset yapmak olan partilere bile her türlü siyasal faaliyetin yasaklandığı bir dönemde bu ayrıcalıklı vakıf, adından da belli olduğu gibi, aktif siyaset yapmaktadır.

Bu Vakıf ayrıca Türkiye'nin dış ilişkilerinde de etkin bir yer edinmeye çalışmakta ve kendisine bu olanak sağlanmaktadır.

O kadar ki, Avrupa Konseyi Siyasal Komisyonunun Türkiye ile ilgili olarak düzenlediği bir toplantıya bile ülkemiz hakkında bilgi vermek üzere bu Vakıfdan bir heyetin çağırılması sağlanmıştır.

Avrupa Konseyinin bazı üyeleri nasıl bir oyuna getirildiklerini fark etmektedir.

Fakat İsviçreli parlamenterler, inanıyorum ki, bunlardan -habersiz olarak- Türkiye'yi ziyaretlerinde SİSAV'ın aracılığını kabul etmek durumunda bırakılmışlardır.

Görüşme isteğini kabul etmeyişimin, değerli heyet üyeleriyle hiçbir ilgisi yoktur. Kendilerine saygım vardır. Demokrasinin en iyi işlediği ülkelerden biri olan İsviçre'nin Parlamenterleri, kuşkusuz, demokrasiye içtenlikle bağlı kimselerdir. Kendileriyle görüşme olanağını bulamamak benim için bir yoksunluktur.

Fakat, SİSAV gibi bir kuruluşun dış ilişkilerimizde etkinlik kazanmasına katkıda bulunmayı içime sindiremediğimden ötürü, sayın heyet üyelerinden özür dilemek zorunda kaldığıma çok üzgünüm. İleride kendileriyle daha uygun bir vesileyle görüşme olanağı bulabileceğimi umarım."

Bu yazı ve davet hepimize Nazlı Ilıcak'ın anlam veremediğimiz ziyaretini anımsatmıştı.

Bu arada kimi eski siyasiler, MGK'ya Ecevit ve Arayış'la ilgili olarak yakınmalarını sürdürmekle kalmayıp açık açık ihbar ediyorlardı. Ancak, bu ihbarların bir bölümü Ecevit'e ulaşıyor, ulaştırılıyordu. Ecevit de, kimi politikacıların kendisini ve Arayış'ı ihbar etmesine içerliyordu. Politikacılar dışında ihbarda bulunanları da ciddiye almıyordu. Ne var ki, bir siyasetçinin karşı görüşten birini ya da bir yayın organını ihbar etmesini içine sindiremiyor ve sinirleniyordu.

Ecevit, hem dışarıdaki söylenti ve dedikodularla, hem de Arayış'a girecek yazılarla uğraşıyordu.

10'uncu sayıda yayınlanan ve Hüsnü Cila imzasını taşıyan "Okuma Seferberliği Yeter mi" başlıklı yazı için Bülent Ecevit'in gönderdiği not şöyle:

BÜLENT ECEVİT

Sayın Nahit Duru:

Sayın Hüsnü Cila'nın yazısı çok güzel.

Ancak tabloları ne ölçüde verebileceksek, yazıdaki tablolara atıf cümlelerinde ona göre değişiklikler gerekebilir.

Birinci sayfadaki kırmızı soru işaretinden kastım şu: "her ülkenin" diyor. Tablodaki her ülke mi, dünyadaki her ülke mi?

BE

Yazıda Ecevit'in işaretlediği yerin doğrusu 'her ülke"ydi. Tablolardan dergiye gireceklere göre yazıyı düzelttim ve Arayış'ın 10'uncu sayısının 28, 29 ve 30'uncu sayfalarında yer verdim.

Ecevit, kendisine gelen tüm yazı, resim, fotoğraf ve belgeleri uzmanına gönderiyor, inceletiyordu. 25 Nisan günü bir not geldi; Gündüz Ökçün'e iletmem için bana gönderilmişti:

"*Sayın Gündüz Ökçün,*

Bugün SSCB Büyükelçiliğinden gelen bazı yazıları gönderiyorum. Baktıktan sonra, arşivimizde kalmasını gerekli gördüklerinizi geri yollamanızı rica ederim. Saygılarla..."

Ökçün'ü aradım, notu okudum ve ekindeki yazıları nereye göndermemi istediğini sordum. O da dergiye geleceğini söyledi. Ökçün, çok kibar, hassas bir insandı.

Arayışa gelen Ökçün yazıları okuduktan sonra, bir bölümünü arşiv için iade etti. Ökçün'e notu vermek istedim, ancak gereğini yaptığını, notu almasının anlamı bulunmadığım söyledi.

Ecevit 1978'de iktidar ortağı olan bağımsızların yargılanmasından rahatsızdı. Onları yalnız bırakmadığını göstermek için zaman zaman

aileleri veya yakınları ile görüşüyor, Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı'dan da durumları ile ilgili bilgi alıyordu...

Arkadaşlarım, Tuncay Mataracı'nın yargılanması ile ilgili bir haber yapmışlardı, okuyup Ecevit'e gönderdim. Aynı gün akşam saatlerinde Ecevit'in notu geldi:

"*Mataracı ile ilgili haberi de dengeli olmadığı için çıkarttım. Ahmet Çakmak'la ilgili haber de eklenebilirse olur. Bu arada Esat Kıratlıoğlu hakkındaki soruşturma ciddi aşamaya varmışsa o da eklenebilir.*"

Ecevit, özellikle yakından ilgilendiği Tuncay Mataracı'nın haberini, onun aleyhine olabileceği düşüncesiyle yayınlamamıza izin vermemişti. Bülent Ecevit, eski bakanlarının aleyhine olabilecek, onların yanlış anlaşılmasına yol açabilecek bir iddiayı, bir imayı bile dergiye koydurmadı ve benden de bu konuda hassas davranmamı istedi. Kaldı ki, Şerafettin Elçi ve Tuncay Mataracı ile aynı platformlarda birlikte olmuştuk. Hilmi İşgüzar'ı çok iyi tanımamakla birlikte arkadaşlarından bir bölümü ile dostluğum olmuştu. Ben de bu konularda hassas davranıyor, gelen haberleri, bilgi notu olarak gönderiyordum. Ecevit'in de gelişmelerden doğru bilgi edinmesini bu yolla sağlamaya çalışıyordum.

Hepsi Kötü mü?

O günlerde İstanbul'dan iş adamı Murtaza Çelikel gelmişti. Çelikel, aynı zamanda İstanbul Sanayi Odası Başkan vekiliydi. Ecevit'in en çok güvendiği kişi olan Çelikel, 1950'li yıllardan beri CHP'nin içinde yer almış, başta İsmet İnönü olmak üzere, Kemal Satır, Kasım Gülek, Turan Feyzioğlu, Orhan Öztrak, Ali İhsan Göğüş gibi CHP'nin ağır topları ile arkadaşlık yapma fırsatını yakalamış, sözünü esirgemeyen, adam gibi bir adamdı.

Bülent Ecevit'i beklerken bana "Vatandaş, -Çelikel, samimi olduğu kişilere vatandaş diye hitap eder- dergi dışarıdan iyi gidiyor gibi görünüyor. Ama, içeride nasıl bilemiyorum, reklâm almıyor musunuz ki, hiç reklâmınız yok" sorusunu sordu.

Ecevit'in reklâmlar konusunda çok seçici davrandığını, banker reklâmlarını reddettiğini, özellikle çocukları ve dar gelirlileri özendirici malların reklâmlarının alınmadığını, abone olmak isteyenlerin bile seçildiğini, herkesin abone olmasına izin verilmediğini anlattım. Güldü. Biraz sonra Ecevit geldi. Rahşan Ecevit de yanındaydı. İkisi birden salona girdiler, Çelikel'e "hoş geldiniz" dedikten sonra, Rahşan Ecevit, işleri olduğunu söyleyip idare odasına geçti. CHP'li parlamenterlerin eşleriyle abonelerin tasnifini yapmaya başladı.

Bülent Ecevit, Çelikel'i odasına götürürken, birden dönerek, "Sayın Duru, siz de gelin," dedi.

İki eski dostun "sıcak ve içten" konuşmalarına tanık oluyordum.

Söz, döndü dolaştı, "vefa" ve "vefasızlık" konusuna geldi. Bülent Ecevit, eski çalışma arkadaşlarından yakınıyor, büyük bölümünü vefasızlıkla, ihanetle suçluyordu. Çoğu Murtaza Çelikel'in de tanıdığı kişilerdi; hatta büyük bölümü yakın arkadaşıydı..

Çelikel, her zamanki haliyle "lafını esirgemeden" konuştu:

"Bülent Bey, bir insanın etrafının tümü kötü ise, çevre kadar o kişinin seçiminde de hata vardır diye düşünüyorum. Kaldı ki, Eyüboğlu kötü, Baykal kötü, Topuz kötü, eski genel sekreterler Kamil Kırıkoğlu ve Şeref Bakşık kötü... Diğerlerini saymıyorum. Kırıkoğlu, sizin Genel Başkan olmanız için büyük bir çaba harcadı CHP Genel Sekreteri olarak; Paşa'ya karşı geldi. Bildiğim kadarıyla Sayın Eyüboğlu ile

Genel Başkanlığınızın önemli bir bölümünde birlikte uyum içinde çalıştınız. Sonra ne oldu? Baykal ve Topuz'la da yakın çalıştınız. Bunların hepsi kötü müydü? Belki sizin de hatanız vardır."

Çelikel'in bu sözlerine sinirlenmiş olacak ki, Ecevit'in tiki çoğaldı. Ben çok rahatsız olmuştum. "Ecevit güç durumda kaldı, benim önümde," diye düşünürken, o sinirlerine hâkim olmaya çalışarak şunları söyledi:

"Sayın Çelikel, kimi yanıma aldıysam, beni arkamdan hançerledi. Herkese çok güvendim, hepsi beni yanılttı. Şimdi teker teker isimler üzerinde durmayalım, ama genel olarak durum bu. Bugünkü askeri yönetime bile beni şikâyet eden eski yakın çalışma arkadaşlarım oldu... 12 Eylül öncesi gidip 'ne duruyorsunuz el koymak için' diyenler yalnızca Adalet Partili mi sanıyorsunuz. Bizim içimizden de çok sayıda arkadaş var. Bunların hepsini bile bile bunlara iyi diyebilmem olası mı ?"

Çelikel, benim yanımda olayı daha fazla büyütmemek için şu sözlerle konuyu kapattı: "Bazı konularda haklı olabilirsiniz, ancak tümünü aynı kefeye koymak da doğru değil. İçlerinde samimi olan, size hâlâ bağlı olan insanlar olduğunu biliyorum. Zaman zaman sizi eleştirmeleri, yöntemlerinize karşı çıkmaları nedeniyle onları ihanetle suçlamanızı anlamakta güçlük çekiyorum. Sizi her eleştiren hain değil Bülent Bey. Ancak, sizin tercihlerinize de saygı duyarım."

Çelikel, alt katta konuştuğumuz konuları dile getirirken, benim adımı hiç anmadı ve reklâm politikamızı eleştirdi:

"Dergide ilan göremiyorum, İstanbul'da kimi arkadaşlar, ilan vermek istediklerini, ancak geri çevrildiklerini söylüyorlar. Bu doğruysa, satışla dergiyi ayakta tutmak pek zor görünüyor. İlansız dergi olur mu? Bu anlayışa bir son vermek gerekiyor. Bazı arkadaşlar da abone olmak istediklerini, ancak yanıt verilmediğini ileri sürüyorlar. Buna ihtimal vermek istemiyorum."

Çelikel, yine Ecevit'in damarına basmıştı. Halkın yoksulluğundan, dar gelirliliğinden söz ederek özendirici ilanları almama kararını anlattı. Banker reklâmlarının alınmamasını açıklarken haklı gibiydi. Ecevit'e göre, bankerlikle ilgili bir yasa yoktu ve batmaları halinde halkın paralarını geri alması mümkün değildi. Ve Arayış buna alet olmamalıydı.

Çelikel, banker ilanları konusunda Ecevit'in haklı olabileceğini; ancak her yayın organının bu tür ilanları aldığını, bu konunun bir tercih meselesi olarak görülebileceğini, ancak diğer ilanların alınmamasını

hâlâ anlayamadığı ifade etti.

Konuşma çok uzuyordu, o arada Mehmet Erdül içeri girerek önce özür diledi, sonra bana dönerek, “Aşağıda, odanızda İran Büyükelçiliği basın müşaviri sizi bekliyor. Ufuk Hanım randevunuz olduğunu söyledi” deyince, izin istedim.

İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği basın müşaviri Sait Bey, 22 Nisan’da randevu talep etmişti. Basın müşaviri, hoşbeşten sonra, büyükelçiliğin kimi yazılardan rahatsız olduğunu, bu tür konularda kendilerine danışmamız halinde ilişkilerimizin gelişebileceğini söyledi. Yazılan yazıların yalan, yanlış olup olmadığını sordum. Olayların doğru, ancak, yorumların abartılı olduğunu söyledi. Yaklaşık yirmi dakika süren ziyaret, onlar açısından sonuçsuz kalmıştı.

Akşama doğru Çelikel -genelde sabah gelir akşam saatlerinde de İstanbul’a dönerdi- dergiden ayrılmadan önce, vedalaşırken; kulağıma abonelik işini de çözdüğünü fısıldadı.

Ne var ki, bir süre sonra, Rahşan Ecevit, İstanbul’dan iki bin abonelik isteyen Kadıköy grubunun aboneliğini reddedecekti. Kadıköy grubunun tek isteği, dergilerin Varan Kargo ile gönderilmesiydi. Rahşan Hanım bunların aboneliğine şiddetle karşı çıkıyordu. Sonraları, bu gruptan yaklaşık iki yüz elli kişinin Rahşan Ecevit’ten habersiz abonelik başvurusunu kabul edecektik. Bir taraftan kemerleri sıkıyor, diğer taraftan para vermek isteyenlere kulp takıyor, abonelik isteklerini bile reddediyorduk...

Bir 12 Mart Anısı

Bülent Ecevit'le fırsat buldukça sohbet olanağı da yaratıyor, 27 Mayıs'ı, 12 Mart'ı konuşuyorduk. Bu sohbetlerden birinde, Ulus muhabiri Deniz Gökkılıç arkadaşımızın başından geçen bir olayı anlattım. Ecevit'i çok güldüren öykü şöyle:

Deniz arkadaşımız Erzurum Atatürk Üniversitesi'nden atılan bir asistandı. Ve parti yöneticileri tarafından gazeteye gönderilmişti. O tarihlerde Deniz Gezmiş ve arkadaşları polis tarafından her yerde aranıyordu. Ankara'da pek çok eve baskın yapılıyordu. Ulus gazetesi ekibi olarak da bir gurubumuz emniyette bekliyor, bir grup arkadaş da gazetede nöbet tutuyordu.

Bir gece saat 22.30 sıralarında gelen bir telefon ortalığı karıştıracaktı neredeyse. 12 Mart'ın ilk günleri ve Ecevit henüz Genel Sekreterlik görevinden istifa etmemiş. Telefondaki ses, Deniz'i istiyor ısrarla. Deniz heyecanla telefonu alıyor.

Ses: Deniz bey, Deniz Gezmiş sadece sizinle konuşacak.

Deniz: Siz kimsiniz?

Ses: Benim kim olduğum önemli değil.. Siz Deniz'le görüşmek istiyor musunuz, istemiyor musunuz?

Deniz: İstemez olur muyum... Nerede görüşeceğiz?

Ses: Bahçelievler.....sokak... No...

Deniz, Gece Yazı İşleri sorumlusu Şeniz Yurtman'a haber bırakıyor. Gittiği adresi de her ihtimale karşı yazıyor.

Ankara Emniyet Müdürlüğü önünde beklerken bir polis memuru " Ulus muhabirleri nerede?" diye bağırdı. Rıza Ezer'le arabanın içinde uyukluyorduk. Hemen kalkıp polisin yanına gittim. Polis gazeteyi aramamı istedi. Şeniz Ağabey, olayı özetledikten sonra, "Deniz'in gittiği ev Bülent beye ait... Çabuk ondan önce gidip, felaketi önleyin" dedi...

06 AY 101 plakalı araç ve şoförümüz Erol'la yola koyulduk. Ecevit'in evinin önünde kimse yoktu. Telaşlandık. Sonra Ecevitlerin evde olmadığını öğrenince rahatladık.

Gazeteye döndüğümüzde Deniz, yüzü bembeyaz halde oturuyordu. Ve çok üzgündü...

Bir gün sonra Akşam gazetesinde "Ulus muhabiri, Deniz Gezmiş'i Ecevit'in evinde aradı" başhkh haberi görünce çok üzüldük...

Olay da aydınlanmıştı. O günlerde Akşam gazetesinde çalışan Yavuz Donat, Deniz Gökkılıç'ı işletmiş, onun gazetecilik heyecanından yararlanmış ve kendince haber yaratmıştı.

Ecevit, olayı anımsadığını, ancak, ne olduğunu şimdi daha iyi anladığını söyleyip çok gülmüştü. Ecevit'i bu kadar çok gülerken bir daha hiç görmedim.

Arayış'a başladıktan bir süre sonra Ecevit, "Ekonomi haberlerinde geride kalıyoruz. Bu konuda iyi birini bulmamız gerekiyor" deyince, "Emin Çölaşan ağabeyden yardım alıyorum," dedim. Ecevit, bize sürekli birinin gerektiğini söyleyince de, aklıma Uluç Gürkan geldi. Bülent Ecevit'e kısaca anlattım Uluç'u. O'nu öğrencilik yıllarından tanıyordum. İlerici, devrimci bir aydın olmanın yanı sıra, gözü kara bir gençti. Doğan Avcıoğlu'nun çıkarttığı Devrim dergisinin yazıişleri müdürlüğü görevini yapmıştı. Gürkan, ANKA Ajansında önemli bir görev yapıyordu.

Ecevit, "Gelir mi?" diye sordu.

"Konuşursanız, size hayır diyeceğini sanmıyorum," dedim.

Bülent Ecevit, reddedilmek istemediği için sanıyorum, benim bir ön görüşme yapmamı önerdi. Uluç'u aradım, randevu alarak Çankaya'daki ANKA binasına gittim.

Olayı anlattım, öneriye sıcak baktı. Bunun üzerine, Bülent Bey'in kendisini yarın beklediğini söyledim. Uluç Gürkan, profesyonelce görev alamayacağını, ANKA'yı bırakmasının söz konusu olamayacağını, ancak imzasını kullanmamızın da Ajans'ı güç duruma sokabileceğini; verdiği hizmet karşılığında herhangi bir ücret talep etmeyeceğini söyledi. Ertesi gün, Uluç'la birlikte Ecevit'in yanındaydık. Bir süre sonra ben dergiyi hazırlama bahanesiyle ayrıldım.

Genel olarak bu tür konuşmaların başında bulunur, sonra ayrılırdım. Zaten, anlaşma büyük ölçüde sağlanmıştı. Uluç konuları bana bildirecek, ben de kurula götürecektim. Güncel ekonomik konularda da yazı yazacak olan Uluç Gürkan zaman buldukça yazı kurulu toplantılarına da katılacaktı. Uluç, çok önemli katkı verecek,

ekonomik olaylardan anında bilgi sahibi olmamızı sağlayacaktı.

Yeni Matbaa Peşinde

Bülent Ecevit Mayıs ayının ilk günlerinde beni çağırarak Milliyet gazetesi ile yollarımızı ayıracağımızı, yeni bir matbaa bulmamız gerektiğini söyledi. Sinirliydi, nedenini sormadım.

Ankara'da Arayış'ı basabilecek matbaa sayısı çok azdı. Aklıma Ulus gazetesinin adını Barış yaparak sattığımız Yaşar Aysev geldi. Bülent Bey'e söylediğimde, "Yaşar Bey'in bize hayır diyeceğini zannetmem. Gidin konuşun. Benim de selamlarımı söyleyin," dedi.

Erdül, Muzaffer, Makas ve ben, Yaşar Aysev'in Yönetim Kurulu Başkanlığını yaptığı, Barış Gazetecilik A.Ş.'ye gittik. Bina Rüzgârlı Sokak'taydı (Şinasi Sokağı). Yaşar Aysev bizi çok iyi karşıladı. Beni çok iyi tanıyordu. İki kez birlikte çalışmıştık. Durumu anlattım. Ancak baskı makinesi sadece siyah beyaz olarak 32 sayfalık dergiyi basabiliyordu. Aysev, dergiyi nasıl olsa mücellide verdiğimizi, iki partide basabileceğini söyledi. Bu şekilde basmak mücellit masrafını artıracaktı. Teşekkür ettik ve ayrıldık.

Arayış'a döndük, Ecevit'e durumu anlattık. Başka matbaa olup olmadığını sordu. Daily News matbaası vardı. Sahibi İlhan Çevik, çok eski saygın bir gazeteciydi, ancak Süleyman Demirel'e yakındı. Bunları Ecevit'e aktardım. "Arayış'ı basar mı?" diye sordu. Bunun tek yolu vardı, gidip konuşmak. Erdül'e randevu almasını söyledim. Erdül, Soykan, Makas ve ben yola çıktık.

Daily News tesisleri İstanbul yoluna taşınmıştı. Baskı makinesi yeni gelmiş, pırıl pırıl baskı yapıyordu. İlhan Çevik (Ağabey), bize matbaayı dolaştırdı. Her yer tertemizdi. Kalıp makineleri son modeldi. Ancak burada da bir yüzü renkli olmak üzere ancak 32 sayfalık dergi basılabiliyordu. Yapacak başka bir şey yoktu.

Sonra, muhasebecisini ve teknik müdürünü çağırarak bize bir fiyat çıkarmalarını söyledi. Biz İlhan Çevik'in odasında kahvelerimizi yudumlarken, fiyat geldi. İlhan Çevik, Milliyet'in koşullarını sordu. Bilmediğimi, onların çok özel bir fiyat vermiş olabileceklerini söyledim.

Çevik, muhasebecisi ile teknik müdüre "Ben de Arayış'a özel fiyat vereceğim, haberiniz olsun," dedi.

İlhan Çevik'in verdiği fiyat o dönem için normalin altındaydı. Yaşar

Aysev'in verdiği fiyattan bile biraz ucuzdu. Gerçi fazla fiyat verse de yapabileceğimiz bir şey, başka çaremiz yoktu ve "evet" demek zorundaydık.

Dergiye gidip durumu Ecevit'e anlattık. Milliyet'le yolumuzu ayırdıktan sonra dergiyi 32 sayfa çıkarabileceğimizi söyledik. 48 sayfa devam etmenin maliyeti ise Milliyet'in verdiği fiyatın çok üstüne çıkacaktı. Çaresizlik Ecevit'i çileden çıkarmıştı. Üzüntüsü yüzünden okunuyordu. Ancak, Ankara'da olanaklar sınırlıydı. Zorunlu olarak kabul etti.

Artık, yeni bir matbaada dergiyi basacaktık. Muzaffer Soykan ile Bülent Makas sözleşme örneğini alıp Arayış'a geldiler. Şahin Mengü sözleşmeyi inceledi, birkaç değişiklik yaptı. Değişiklikleri İlhan Çevik'e aktardık, onlara da "Peki" dedi.

Sözleşmeyi Lale Eroğlu'na temize çektirip, imza altına alıp gönderdik. İmza sirkülerini de eklemiştik. Onlar da, aynı şekilde imzalayıp, imza sirkülerini sözleşmenin ekinde göndermişlerdi.

Pakistan Yargıçları

Yedinci sayıdan itibaren TRT spot halinde verdiğimiz reklâmları çeşitli bahaneler ileri sürerek reddediyordu. Biz her seferinde reklâmımızı "neden" almadıklarını "soruyor" ancak yanıt alamıyorduk. Çünkü, verecek yanıtları yoktu. Onlar da "sahibinin sesi" olmuşlardı, işkence yazısından ifademiz alınıp dergi toplatılınca, TRT, reklâmlarımızı almamak için yorgunu yokuşa sürmeye başlamıştı.

11'inci sayıyı hazırlarken, 24 ve 25 Nisan tarihlerinde Ecevit'ten iki not geldi. İki not da her zamanki gibi, "Sayın Nahit Duru" diye başlıyordu. Birinci not şöyleydi:

Bülent Ecevit

24 Nisan 1981

Sayın Nahit Duru,

Ertuğrul Özkök'ün yazısı çok güzel. Yalmız ikinci sayfada can alıc bir noktaya bir paragraf değinip geçmiş. Bu haliyle bırakılırsa o paragrafın, bazı çevrelerce, kasıtlı veya kasıtsız yanlış yorumlara yol açacağından kaygı duyarım. Onun içim, sayfanın kenarına üç paragraflık bir tamamlayıcı bölüm ekledim. Telefonda yazarla görüşerek onayına sunmanızı rica ederim.

Bir de yine 2. sayfanın son paragrafının başına X işareti yanına elyazısıyla bir eklenti yaptım.

Eğer Özkök, ilave bölümü benimserse, başlık altındaki alıntı olarak, ek bölümün "Eğer çocuklarımızın" diye başlayan ve "düşünüyor insan" diye biten birinci paragrafı kullanabiliriz.

Ertuğrul, not geldiği anda, zaten Arayış'taydı. Ecevit'in yazıda yaptığı değişiklikleri ve eklentiyi gösterdim. Lale Eroğlu yazıyı temize çektikten sonra, Ertuğrul yazının son şeklini okudu. Ecevit'in yaptığı değişiklikleri çok beğendi. Ve bana "Bu yazıya imza koymak doğru mu? Bülent Bey'in katkısı çok fazla," diye sordu. Yanıtım şöyle oldu:

"Yazının konusu senin, ana fikri senin, çatısı senin. Bülent Ecevit, Yayın Danışmanı sıfatıyla gördüğü bir eksiği tamamlıyor. Kaldı ki, bu

tür değişiklikleri Yazı İşleri Müdürü olarak ben, hukuk danışmanı olarak Şahin Mengü de yapabilir. Ama bu; yazının sahibinin sen olduğun gerçeğini değiştirmez. Ecevit büyük bir nezaket örneği göstererek değişiklikleri onayına sundu. İnan ben bu kadar nazik olmazdım. İleride bu mesleğe girersen bu tür olaylarla çok sık karşılaşacaksın. Kaldı ki; Ecevit'in yaptığı bir sansür, yazının anlamım bozacak bir değişiklik değil. Yalnızca katkıda bulunmuş."

Ertuğrul Özkök, ikna oldu ve imzasını çekmekten vazgeçti.

Yazısının spotuna Ecevit'in eklediği bölümü çıkarmıştık:

* Eğer çocuklarımızın gençlerimizin kişiliklerini daha serbestçe geliştirebilmelerine kendi geleceklerini seçebilmelerine, ergenlik yaşıyla birlikte oy hakkına kavuşarak demokratik sürece sağlıklı yoldan katılabilmelerine olanak veren bir eğitim sistemi benimsenseydi, acaba onlar, radikal çözüm arayışlarını hırçınlığa, protestoya ve giderek şiddet eylemine dönüştüren baskılardan, telkinlerden kurtarılamazlar mıydı, diye düşünüyor insan..."

İkinci not, Ahmet Erdoğdu'nun yazısıyla ilgiliydi. Ecevit, onun "Pakistan'ın Yeni Anayasası ve Yargıçlar" yazısında da bazı eklemeler yapmıştı. Bu değişikliklerin Erdoğdu tarafından onaylanmasını istiyor, benim, Erdül'ün veya Aşıkoğlu'nun yazıyı götürerek onaylatması gerektiğini belirtiyordu. Not şöyle bitiyordu:

"Redaksiyonu yapılmış metinle ilgili olarak yazarın bir itirazı olursa veya danışma gereği duyulursa, oradan bana telefon edilebilir. Saygılar."

11. sayı bayilere ulaşmadan Çankaya'ya ve Sıkıyönetim Komutanlığına ulaşmıştı. Hem Bülent Ecevit'in, hem de Erdoğdu'nun yazıları Çankaya'yı çok sinirlendirmişti. Bülent Ecevit'in başyazısı "Anayasa Değişikliğinin Demokratik ve Geçerli Yolu" başlığını taşıyordu.

Aynı sayıda, Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu çok önemli bir konuya değiniyordu. Ecevit'in bazı değişiklikler yapıp yeniden redakte ettiği ve benim Erdoğdu'nun Emek Mahallesi'ndeki evine giderek onaylattığım yazısının başlığı "Pakistan'ın Yeni Anayasası ve Yargıçlar"dı. O yazının spotları şöyleydi:

* Yeni Pakistan Anayasasının demokratik olmayan kuralları karşısında bazı yargıçların görevi bırakmaları ve dikta uygulamalarına karşı koymaları bir yargıçlık ve yurttaşlık örneği sayılmalıdır.

* Bütün demokrasilerde yargıçlara bağımsızlık tanınmıştır. Yargıçlar

bu bağımsızlığın sağladığı güvenle vicdanlarına göre karar verirler.

Erdoğdu'nun yazısı "Bağımsız yargı, türe (hukuk) devletinin temel öğelerinden ve en önemlilerinden biridir," diye devam ediyordu..

O günlerde, ülkemizde yargının büyük bölümü emir komuta zinciri içinde karar veriyordu. Yönetimi elinde tutanlar, hem Ecevit'in, hem Erdoğdu'nun yazılarında suç unsuru bulamadıkları için bir şey yapamamışlardı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılara yazıların incelenmesi için talimat vermişti. Ancak, Nurettin Soyer ve ekibi, yazılarda hiçbir suç unsuru bulunmadığı, bildirilere aykırı bir yorum yapılmadığı sonucuna varmışlardı.

Uluç Gürkan da, 11'inci sayıda Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'ı kızdıracak bir yazı yazıyordu. Yazıyı okuduktan sonra Ecevit'e gönderdim. Aynı gün akşamüzeri Ecevit, Uluç Gürkan'ın yazısıyla ilgili olarak şu notu gönderdi:

Bülent Ecevit

Sayın Nahit Duru,

İşler tıkırında yazısıyla birlikte hem o karikatürü hem de Turgut Özal'ın o karikatürdeki adama benzer resimlerinden birini yanyana yayınlayalım ve altına "Turgut Özal: Herkes memnun, işler tıkırında" diye yazalım.

Yazıyı dergiye yerleştirirken, Ecevit'in önerilerini dikkate aldık; ancak Özal'ın fotoğrafını yukarıda, karikatürü ise aşağıda kullandık. Gerçekten dolu dolu bir dergi yapmıştık.

Timur Selçuk'un o günlerde çok meşhur olan "Ekonomi Tıkırında" adlı şarkısını hatırlatan "İşler Tıkırında" başlıklı imzasız yazı şöyle:

Başbakan Yardımcısı Sayın Turgut Özal, geçen hafta İzmir'de Ege Bölgesi'nin iş adamlarıyla kapalı kapılar ardında bir uzun toplantı yaptıktan sonra gazetecilere güleç yüzle verdiği demeçte; 'Her çeşit insan artık memnun gözüküyor' dedi ve şunları ekledi: 'Gayemiz dertleri dinlemekti. Ancak gördüğüm, ciddi problemlerin olmadığıdır. İşler tıkırında gidiyor gibi bir izlenim edindim.'

Türkiye'de bugün 'işleri tıkırında' gidenler bulunduğuna kuşku yoktur.

Örneğin, ekonomik darboğazlar ve bunalım nedeniyle işyerleri kapanır, üretim düşer, işçiler işsiz kalırken ve halk çoğunluğu yıllar önceki geçim

düzeylerine doğru gerilerken, o arada gelişme hızı sıfırın altın düşen Türk ekonomisi büyüme döneminden küçülme dönemine girerken, dünya ölçüleriyle zaten aşırı olan kârlarını bir yılda yüzde 50 arttırabilmiş bazı büyük holdingler vardır.

Elbette onların "işleri tıkırında...

İnşaat sektöründeki durgunluk son haddine vardı.

... İşsizlik o yüzden büyük ölçüde artıyor. O nedenle, geleneksel bir mevsimlik iş olanağından yoksun kalan köylülerin de geçim sıkıntısı büsbütün artmış durumda..

Ama bir de devletten geniş destek gören ayrıcalıklı bazı büyük "toplu konut" şirketlerdi var ki, onların işleri gerçekten "tıkırında". Bu şirketlerden birinin ortakları arasında, bir ünlü gazete patronuyla birlikte, sayın Turgut Özal da yer alıyor..

Ne var ki onlar "herkes" değil...

"Herkes" denince akla örneğin esnaf gelir... Esnafın büyük çoğunluğu mal satamadığı için perişan...

"Herkes" denilince akla köylü gelir. Köylünün büyük çoğunluğu bugün yeterince gübre kullanamaz, traktör kullanamaz durumda.

"Herkes" denince akla işçi gelir. İşçiler toplu sözleşme ve grev haklarını kullanamıyorlar. Sosyal haklan da bir bir ellerinden alınıyor.

Yine "Herkes" denince akla, bir avuç büyük iş adamından önce, sayılan çok daha fazla olan küçük ve orta işletme sahibi sanayiciler gelir. Onlar da, borçlarını ödeyemez, kredi maliyetlerinin yüksekliğinden ötürü, yeterince kredi kullanamaz, yatırım yapamaz, kapasiteleri kullanamaz dürümdalar.

Nitekim, İzmir'de, o kapalı kapılar ardındaki toplantıda, anlaşılan, bu gibi "işleri tıkınnda" olmayan birçok iş adamları da konuşmuşlar... Ekonomiyi yakından izleyen bir gazetenin belirttiğine göre, durgunluktan yakınmışlar, sanayide kullanılan elektriğe yüzde 47 zam yapılmasından yakınmışlar, kredi faizlerinin aşırı yüksekliğinden yakınmışlar.

Ama belli ki, onlan bile "herkes"ten saymıyor sayın Başbakan Yardımcısı... Ve toplantıdan çıkarken güleç bir yüzle "Her çeşit insan artık memnun" diyebiliyor, "Ciddi problemlerin olmadığı"nı söyleyebiliyor ve "işler tıkırında" diyebiliyor.

29 Nisan günü Ecevit'ten gelen not Hürriyet gazetesinde yer alan bir haberle ilgiliydi.

Bülent Ecevit

29 Nisan 1981

Sayın Nahit Duru,

Bugünkü Hürriyet'in birinci sayfasında, özel sektörün elektrik üretmesiyle ilgili yeni ilginç gelişmeler haber veriliyor.

Sayın Ültanır bunlara da değinse iyi olur. Yazı çok uzun olacaksa, Sayın Ültanır esas metni biraz kısaltabilir.

Hatta flaş olarak yeni gelişmelerle yazıya girmek uygun olur.

Ültanır'ın yazısının 2 Mayıs tarihli 11'nci sayıya yetişmesi olanaksızdı. O nedenle de ancak, 12'nci sayıda "Elektrik İşletmeciliği Özel Sektöre Bırakılamaz" başlığı ile 15'inci sayfada yerini alıyordu..

11'inci sayının bayilere verildiği 2 Mayıs günü Ecevit'ten gelen notlar ise ekonomi ağırlıklıydı...

12. sayımızda Ecevit'in Başyazısı'nın başlığı "Ocağı Söndürülen Demokrasi"ydi. Başyazıda 27 Mayıs'm en büyük yanlışlarından birinin, Siyasi Partilerin Ocak-Bucak teşkilatlarının kapatılması olduğu vurgulanıyordu. Ecevit başyazısını şöyle tamamlamıştı:

... Ocaklar kapatılmakla demokratik siyasal yaşamın halk içindeki ocağı söndürülmüştür. Ülkemizde eğer sağlıklı ve gerçek bir demokrasinin oluşması isteniyorsa, her şeyden önce, 21 yıl önce söndürülen bu ocak yeniden yakılmalıdır.

Ecevit'in notlarında sözünü ettiği Tercüman gazetesinin Atatürk semineri ile ilgili yazıyı kaleme almadan önce, Cumhuriyet gazetesinde çıkan Tercüman yazarlarının orijinal yazılarını bularak alıntıyı buradan yaptım. Gerçekten de 1970'li yıllarda köşe yazarları Mustafa Kemal Atatürk'ü karalayan yazılar yazmışlar, bunlar da Tercüman gazetesinde yerini almıştı "Olayların Yorumu" bölümünde yer alan yazıyı "Yeni Atatürkçüler" başlığı ile yayınladık. Yazının bir bölümü şöyleydi:

... Tercüman'ın 10 Kasım 1976 tarihli sayısında yayınlanan bir başka

yazıda bunu kanıtlayacaktır sanırız: 'Büyük Allah ile yetinmeyerek, daha doğrusu onu asla anlayıp hissetmeyerek ve Yüce Kuran'ın Ulu Peygamber'in kıymetini bilmeyerek Gazi Mustafa Kemal'den kâh bir 'tanrı' kâh bir 'peygamber' çıkartmaya kalkanlar... O'nu hiçbir dine sığdıramayarak, tabutu, sandukası ve heykelleri etrafında yeni acayip ayinler icadına kalkanlar, bu mübarek ay ile 10 Kasım'ın iç içe gelişine dikkat etsinler. Ruhlarını yıkasın, ihtiras ve kötülükten arınsın ve hatadan dönmenin fazilet olduğunu öğrensinler..

... Sonra birtakım dalkavuklar toplandılar, O'nda uzun bir süre uğraşarak meydana getirmeye çalıştıkları kibri okşamak için 'Atatürk' sıfatı verdiler parmak zoru ile. Niçin Atatürk? Mustafa Kemal'den önce Türklük yok mu idi? Veya Türklük ondan mı doğmuştu?

... Atatürk düşmanlığı yapan yazarların yazılarına sütunları hâlâ açık olan, 'sonradan olma Atatürkçülerden' Tercüman, bu seminerle günah mı çıkarttı, yoksa eski günahlarını unutturmaya mı çalıştı?...

... 27 Ağustos 1976 tarihinde aynı gazetede yayınlanan aşağıdaki metin, taşra kalıbında, yani Anadolu baskısında daha değişik yayınlanmıştır. Ankara-İstanbul baskısında yayınlanan metin ise şöyle:

'Lozan deyince, siz meşhur Deniz Kulübü'nün danslı, şanslı, mehtaplı, maytaplı, pokerli, jokerli gecelerini hatırlarsınız. Bizzat bundan 50 küsur sene önce Türk'ün birçok haklarının heba edildiği İsviçre şehrini...

Biz 'ceddim' deyince kastımız 'adem peygamberdir', siz 'ceddimiz' dersiniz, kastınız maymundur.

Bu son paragraf Anadolu baskısında ise şöyle yayınlandı aynı gün:

... Biz atam deyince kastımız 'Adem Peygamberdir', siz Atamız dersiniz, kastınız maymundur.'

İşte bu gazete kalkıyor, 'Atatürk Semineri" düzenliyor, bir bakan açış konuşması yapıyor.

Tüm bu yazdıklarımızın dışında başka yoruma gerek var mı? Atatürkçülüğün kimlere kaldığını söylemeye gerek kaldı mı?

Bu yazıyı hazırlarken, Tercüman gazetesinde o kadar çok örnek bulmuştuk ki, Ecevit, birkaçı ile yetinmemi, yazıyı çok uzun tutmamamı istedi. Yazıyı iki kez okudu, değişiklikler yaptı, Şahin Mengü'ye de okuttuk. Arayışa "yalan", "yanlış" bir yazı girmesine, insanların haksız yere karalanmasına Ecevit'in de bizlerin de tahammülü yoktu. O günlerde Ecevit'le ilgili olarak başlatılan iftira

kampanyası hâlâ sürüyordu. Ancak yapılacak fazla bir şey yoktu.

O sayıda Nuri İyem'in de "Türkiye'de Resim" başlığı ile bir yazısı yer alacaktı. Ecevit, o konuda da bir not gönderdi:

Bülent Ecevit

Sayın Nahit Duru,

Nuri İyem'in yazısıyla ilgili olarak, ressamın bir resimini basmamız yararlı olur. Ankara'da yeni açılan Devlet Resim ve Heykel Müzesinden bir Nuri İyem tablosu fotoğrafı çekilebilir veya Güzel Sanatlar Genel Müdürü Sayın Mehmet Özel'den benim adıma rica edilebilir.

İyem'in büyük boy köylü portreleri içeren tablolarından biri olması iyi olur.

Saygılar.

Naci Yatıkkaya ayrıldığı için foto muhabirimiz yoktu, Muzaffer Soykan ben çekerim diyerek, elimizdeki köhne fotoğraf makinesi ile yola koyuldu. Bir makara dia çekip geldi. Otuz altı kare diadan ancak beşi işe yarardı. Bunlardan biri de tam Bülent Ecevit'in istediği gibiydi. Hemen onu renk ayrımına gönderdik ve 12. sayıda yazıyla birlikte yer aldı.

Bülent Ecevit'in istediği Münir Nurettin Selçuk'un ölümüyle ilgili yazıyı arkadaşlarımız kaleme aldı. Yazıda, Selçuk'un sanatçı kişiliği, yaşamı anlatılıyordu. Ecevit'in istediği gibi, Münir Nurettin Selçuk'un oğlu Timur Selçuk ile bir fotoğrafını da dergiye yerleştirdik.

TRT Yine Reklâmı Yayınlamıyor

TRT ile hemen her hafta uğraşır olmuştuk, yine reklâmımızı reddetmişlerdi. Arayış'ın 13'üncü sayısında Yazı İşleri'nden bölümünde konu ile ilgili olarak yazdığım yazıyı, Ecevit'e gönderdim. O bazı değişiklikler yaparak iade etti. İşte o yazıdan bir bölüm:

... Ne var ki, tüm iyi niyetimize karşın, son günlerde başta TRT olmak üzere bazı kuruluşların engellemesi ile karşılaştık. Örneğin geçen hafta verdiğimiz 10 saniyelik TV spotu Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Bülent Ecevit'in adı geçtiği için geri çevrildi. Bu tutumla Bülent Ecevit'in yazı yazmasını önleyebileceğini hiç kimse düşünmesin. Böyle düşünenler varsa aldandıklarını göreceklerdir.

TV spotumuzu götüren arkadaşımıza verilen yanıt, 'Bülent Ecevit'in adını çıkarın, öyle alalım' oldu. Bülent Ecevit daha önce kendisi de açıkladığı gibi, CHP Genel Başkanlığından ayrılmış ve mesleği olan gazeteciliğe dönmüştür. Öyle ise, başka gazetecilerin, yazarların adları TV spotlarında, reklâmlarında yer alırken, Bülent Ecevit'in adına sansür uygulamak ne anlama geliyor...

Sayın okurlarımız, bu hafta dergimizin ikinci cildine başladık. Fakat, Milliyet Matbaası, işlerinin çokluğu nedeniyle Arayış'ı bu haftadan itibaren basamayacağını bildirdi. Ankara'da yararlanabileceğimiz matbaaların teknik zorlukları nedeniyle 48 sayfalık dergiyi gerekli süre içinde basma olanakları yok. Onun için, başka olanaklar buluncaya değin, 32 sayfa çıkarmak zorundayız. Bunun için bizleri bağışlayacağınızı umuyoruz.

Yazı İşleri'nden bölümünde, "Sayın okurlarımız, bu hafta dergimizin ikinci cildine başladık. Fakat, bu arada ikinci bir darbe de Milliyet'ten geldi. Milliyet Matbaası, nedendir bilinmez, Arayış'ı bu haftadan itibaren basamayacağını bildirdi..." diye yazmıştım. Ancak Ecevit bunu çok sert bulmuş ve değiştirmişti...

TRT reklâmımızı almayınca, bir yazı ile nedenini sorduk. Ancak hiçbir zaman yazımızın yanıtını alamayacaktık. 30 Mayıs tarihli 15'inci sayının "Yazı İşleri'nden" bölümünde "TRT ve Arayış" başlığı ile şu görüşleri okurlarla paylaşmıştım:

... Öte yandan güçlüklerimiz sürüyor. Bildiğiniz gibi TRT Genel Müdürlüğü Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Bülent Ecevit'in adı geçtiği için TV reklâm spotumuzu almamıştı. TRT Genel Müdürlüğüne bunun nedenini yazılı olarak 15 Mayıs günü sorduk. Ancak 26 Mayıs

salı gününe değin bir yanıt alamadık. Bir iki gün içinde yanıtın verileceği belirtildiği halde bu söz de yerine getirilmedi...

“Yazı İşlerinden” bölümünde genellikle okurlarımızla dertleşmeye başlamıştım. Arayış'ın üstündeki baskıları, yapılan haksızlıkları ve dergi içindeki önemli konuları onlarla paylaşır olmuştum.

Biz ikinci cilde başlarken, Milliyet'te bastığımız 13’üncü sayıyı da 32 sayfa çıkarma kararı aldık. Zira, cildin tamamının aynı düzeyde olması konusunda görüş birliği oluştu. Ecevit, bu sayının en azından 48 sayfa çıkmasını istiyordu. Ancak Yazı Kurulu benim görüşümü destekliyordu. Hem ekonomik açıdan yarar sağlayacak, hem de ikinci cildin tamamı 32 sayfa olacaktı, ilk kez Ecevit’in itirazına karşın, Yazı Kurulunun istediği gerçekleşiyordu.

Bülent Ecevit, her konu ile ayrı ayrı ilgileniyor, gözümüzden kaçan haberler konusunda notlar gönderiyordu. Gerçi iş yoğunluğu ve kadronun az olması nedeniyle, çoğu zaman günlük gazetelere yalnızca göz atabiliyor, TV izlemeye, radyo dinlemeye zaman ayıramıyorduk.

Spor bölümünde, “Voleybolda ve Basketbolda Başarı Haftası” başlığı ile Ecevit’in istediği haberi iki fotoğrafla verdik.

Bülent Ecevit, hiçbir ayrıntıyı kaçırmıyor ve mutlaka bunlarla ilgili notlar gönderiyordu. 19 Mayıs günü gönderdiği not Ağca ile ilgiliydi:

Bülent Ecevit

Sayın Nahit Duru,

18 Mayıs günlü Herald Tribune'da çıkan demecinde İstanbul Em. Md. Şükrü Balcı, Ağca'nın herhangi bir "bir örgütle ilişkisini» kanıtlanamadığını söylemiş.

Washington Büyükelçimiz Şükrü Elekdağ da benzer şeyler söyledi.

TRT yayınları da aynı dogrultuda.

Arkadaşların, gerek Cumhuriyet'te çıkmakta olan Reha Öz'ün yazılarından gerek temmuz 1979 sonrasın gazeteleri tarayarak Ağca'nın Ülkücülerle ve MHP ile ilişkilerinin kesinleşen kanıtlarını (son aşamada pasaportunun Nevşehir'de bir ülkücü lideri adına çıkarılmasına kadar) kısa kısa ve madde madde bir liste halinde, önümüzdeki sayı için hazırlamalarını rica ederim.

Belki Sayın Hasan Fehmi Güneş de yardımcı olabilir.

Hasan Fehmi Güneş o gün akşam saatlerinde Arayış'a geldi. Ecevit'in notunu gösterdim. Bir kâğıt kalem alarak notlarım yazdı. O sırada Bülent Ecevit de gelmişti ve Hasan Fehmi Güneş'e "hoş geldiniz, sizi yorduk," dedikten sonra, birlikte odasına çıktık. Bir süre sonra, ben izin istedim ve arkadaşlarımın konuya ilişkin notlarını toparlayıp getireceğimi söyledim. Ecevit, Hasan Fehmi Güneş'le söyleşirken, arkadaşlarımın toparladığı belgeleri Ecevit'e sunulacak hale getirdim.

Hasan Fehmi Güneş ile Ecevit görüşmesi bitmeden notları Ecevit'e uzattım. Arkadaşlarımın üç koldan bu bilgileri elde ettiklerini söyledim. Bülent Ecevit teşekkür ettikten sonra notları Güneş'e uzattı. Ben izin istedim.

Hasan Fehmi Güneş, saat 16.30 gibi geldiği Arayış' tan saat 19.00 gibi ancak çıkabildi. Bülent Ecevit, Hasan Fehmi Güneş'i kapıya kadar uğurladı.

Ecevit ertesi sabah "Ağca Düğümü Çözülmeli" başlığı ile bir yazı gönderdi.

Spotlarını da özenle seçmişti. Yazı, Hasan Fehmi Güneş'in katkıları ve arkadaşlarımızın araştırması sonunda bir günde ortaya çıkmıştı. İşte o yazının özenle seçilmiş spotları:

* Ağca'yı ve onun gibileri kimler koruyor?

* Ağca'yı kimler kaçırdı?... Kimler kullandı?

* Kimler Ağca'nın eline silah verdi, cebine pasaport koydu, cüzdanını dövizle doldurdu? Kimler ona Mayorka'nın Perugia Üniversitesi'nin yolunu gösterdi?

* Ağca'yı ve onun gibileri yetiştirenlerin, koşullandıranların ve kullananların Türkiye'deki ve başka ülkelerdeki koruyucuları kimlerdir? Bazı devletlerin bazı örgütleriyle ilişkileri nelerdir?

* Bütün bu gibi soruların yanıtlarını bulmak için, yalnız Türkiye'de değil, Uluslararası alanda da, daha ciddi bir çaba gösterilmesi gerekir.

* Özellikle Türk ve Alman makamlarının bürokratik engelleri aşan etkin bir işbirliğine yönelmeleri zorunludur.

Bülent Ecevit'in bu yazısını hemen Başyazı'nın arkasına koymayı

planlamıştık. Ancak, sayfa planını götürdüğümde, Ecevit, bu yazının büyük puntolarla ve Başyazı'nın önüne konulmasını istedi.

Başyazı'nın konusu ise, 27 Mayıs'la ilgiliydi ve "27 Mayıs'la ilgili Gerçekler" balığını taşıyor ve şu iki paragrafla başlıyordu:

"Anayasa ve Özgürlük Bayramı kaldırıldığı için, 27 Mayıs Devriminin 21'inci yıldönümü, önümüzdeki hafta ortalarında sessizce gelip geçecek. Fakat, bir ulusal bayram günü olmaktan çıkarılması 27 Mayıs'ın tarihsel öneminden hiçbir şey eksiltmeyecektir."

Ecevit başyazısında 27 Mayıs'ı yapanların yanlışlarını da sıralıyor, doğru yapılanları da övüyordu. Ecevit, "12 Eylül 1980 öncesi bunalıma bu Anayasa yüzünden sürüklenmiş değildir Türk Toplumu" dedikten sonra, yazısını şöyle tamamlıyordu: "27 Mayısı ulusal bayram olmaktan çıkarmak, 27 Mayıstan alınabilecek bazı derslerin göz ardı edilmesini gerektirmez."

Arayış'ın 14'üncü sayısı Daily News Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Tesislerinde basılıyordu. Milliyet serüveni ancak 13 sayı sürebilmişti. Halbuki Aydın Doğan Ecevit'e, dergiyi sürekli destekleme sözü vermişti.

Matbaa değişmiş, ancak Arayış'ta heyecan durmamıştı. Her gün yeni olaylar, yankılar, yorumlar...

Bu arada Av. Şahin Mengü'nün "Yargıçların Güvencesi Kaldırılıyor mu?" başlığı ile yazdığı ve 14. sayının 17'nci sayfasında yer alan yazının spotu çok şey anlatıyordu:

"2461 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle, Yüksek Hakimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun görevleri sona ermiştir. Görevleri biten kurulların yerine oluşturulacak, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun, tek parti dönemlerindeki kadar olmasa bile, iktidarların etkisi altında kalabileceğinden kuşku duyulmaktadır."

Şahin Mengü'nün duyduğu kuşku gerçekleşecek, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yargı tam anlamıyla güdümlü hale gelecekti...

15'inci sayıdaki başyazının konusu yargı bağımsızlığı ile ilgiliydi. Ecevit'in "Adalete Karşı Adaletsizlik" başlığını taşıyan başyazısı şöyle sonlanıyordu:

... Toplumda huzur ve barış için ve demokrasimizin sağlam temeller üzerinde gelişebilmesi için yargı organlarının ve yargıçların saygınlığına ve inandırıcılığına en çok gereksinme duyduğumuz bir

sırada, tarihimizin kıvancı olan Türk adaletine gölge düşerse çok yazık olur...

Türk toplumunun ve demokrasisinin bunalıma sürükleniş nedenleri üzerinde dururken, adalete karşı adaletsizlikten sakınılmalıdır. Adalet dağıtanlara, Devlette ve toplumda, İngiliz tarihçinin deyimiyle, üzerine iktidar gölgesinin düşmeyeceği kadar 'yüksek ve onurlu bir yer' sağlanmalıdır.

Ecevit'in istediği yazı, kutu içinde "Yeni ABD Yönetiminin insan Hakları Politikasında Totaliter-Otoriter Ayrımı" yazısının içinde yerini aldı.

Zoraki Ayrılık

Arayış'ın satışı gayet iyi gidiyordu. Her sabah dergiye gidiyor, ekip olarak iş bitimine değin çalışıyorduk. 2 Haziran 1981 Salı gününe de büyük bir keyifle başlamıştık. O gün Arayış'ta deprem olacağı aklımızın ucundan bile geçmiyordu.

Milliyet matbaasından ayrılmıştık. Derginin dizgisi bir başka yerde yapılıyor, pikajı için dergiye geliyordu. Sonra, film çekimi için Necatibey Caddesi'ndeki ofise gönderiliyor ve montajı dergide Bülent Makas tarafından yapılıyor, Daily News'te basılıyordu.

Atalarımız, boşuna "Büyük lokma ye, büyük konuşma" dememişler. Ben 13'üncü sayının Yazı İşleri'nden bölümünde, "... Bu tutumla Bülent Ecevit'in yazı yazmasını önleyebileceğini hiç kimse düşünmesin. Böyle düşünenler varsa aldandıklarını göreceklerdir" diye yazmıştım. Sen misin meydan okuyan! İki hafta sonra bana yanıt verdiler. Ecevit için "özel yasa" çıkarılmıştı.

2 Haziran Sah günü akşam saatlerinde 52 sayılı bildiri yayınlandı. Bildiride, adı verilmeden Bülent Ecevit tanımlanıyor, yazı yazması, demeç vermesi yasaklanıyordu.

Bildiri aynen şöyle:

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlığına, bağımsızlığına ve rejimine yönelik fikri ve fiziki hain saldırıların olanca genişliği ve şiddetiyle süre geldiği bir ortamda, milletimiz için başkaca bir çıkış yolu kalmadığı anda, Türk Silahlı Kuvvetleri emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yönetime el koymuş; 12 Eylül Harekatını zorunlu kılan sebeplerle harekatın amaçları; Milli Güvenlik Konseyinin 1 Numaralı bildirisi ve Konsey Başkanı'nın 12 Eylül günü radyo ve televizyonda yayınlanan konuşması ile kamuoyuna açıklanmıştır.

Olağanüstü durum ve şartlar, olağanüstü tedbirleri gerektirir. Bundan dolayı, Milli Güvenlik Konseyinin 1 Numaralı bildirisi ile parlamento ve Hükümet feshedilmiş, parlamento üyelerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış ve bütün yurtta Sıkıyönetim ilan edilmiştir. Milli Güvenlik Konseyinin 7 Numaralı bildirisinin l'inci maddesi ile Siyasi Parti faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu yasak, Milli Güvenlik Konseyi Başkanı'nın 11 Eylül 1980 günlü konuşmasında belirttiği gibi, her türlü siyasi faaliyetin her kademede durdurulmasıdır.

Memleketin muhtaç olduğu huzur ortamının bir an önce sağlanması ve sağlanacak huzurun korunması için konulan bu genel siyasi faaliyet yasağı, parti yöneticilerinin, eski parlamento üyelerinin ve bütün parti mensuplarının faaliyetlerini kapsamaktadır.

Hal böyle iken, memleketi 11 Eylül 1980 ortamına getiren şartların doğmasında ve ağırlaşmasında olumsuz davranışları ile rol oynamış bulunan kimseleri eleştirmek yahut övmek veya yermek maksadı ile yayınlar yapıldığı, demeçler verildiği dikkati çekmektedir.

Ayrıca eski parlamenterlerin, siyasi parti yöneticilerinin ve mensuplarının dünkü, bugünkü ve gelecekteki durumları konu yaparak beyanlarda bulundukları, yorumlar ve yayınlar yaptıkları görülmekte, umumi yerlerde siyasi gösteri izlenimi veren özel toplantılar düzenleyerek bunu siyasi amaçlarla kamuoyuna yansıttıkları izlenmektedir.

2324 Sayılı Temel Hukuk Düzeni Hakkındaki Kanunla açıklandığı gibi istisnaları dışında yürürlükte olan 1961 Anayasasının Sıkıyönetimi düzenleyen 124 üncü maddesine göre, gerektiğinde Sıkıyönetim süresince bazı hürriyetlerin kısıtlanması ve kullanılmasının durdurulması zorunludur.

Bu nedenlerle 12 Eylül Harekatının amaçlarına bir an önce ulaşmasını sağlamak maksadıyla her kademede, her türlü siyasi parti faaliyetleri ile birlikte aşağıda açıklanan hususlar yasaklanmıştır.

1 - Faaliyetleri yasaklanmış bulunan siyasi partiler ve parti mensupları arasındaki siyasi çekişmelerin sürdürülmesi,

2- 11 Eylül 1980 tarihinde, parlamento üyesi bulunan siyasi parti mensupları ile her kademede siyasi parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş veya gelecek siyasi veya hukuki yapısıyla ilgili olarak kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçlarla toplantı yapmaları,

3 - Sıkıyönetim uygulamalarına ilişkin olarak Sıkıyönetim Komutanlıklarının koyduğu yasakların ve aldığı kararların herhangi bir şekilde tartışılması,

4 - Kamu davası açılıncaya kadar haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılan siyasi parti, işçi teşekkülleri, meslek kuruluşları, demek ve siyasi kişilerle ilgili olarak kamuoyunu yanıltıcı ve ilgilileri etkileyici yazı yazmak, sözlü veya yazıh beyanda bulunmak, yorumlar yapmak,

5 - Açılan kamu davalarında verilecek mahkumiyet veya beraat kararları kesinleşinceye kadar ilgilileri suçlayıcı veya savunucu herhangi bir yorum ve yayında bulunmak (sadece açık cereyan eden duruşma

safhaları doğru olmak şartıyla tam yahut özet olarak yayınlanabilir).

6 - Bu karar ile konulan yasaklara uymayanlar hakkında, filleri başka bir suçu oluştursa dahi, ayrıca 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun 16 ncı maddesi uyarınca yasal işlem yapılacaktır."

Bildiriyi o sırada Arayış'ta bulunan Yüksel Çakmur'la birlikte dinledik. Bildiriyi dinlerken ürperdik ve Yüksel Çakmur Bülent Ecevit'i aradı. Ecevit dergiden bir saat kadar önce ayrılmış, Oran'daki evinde çalışıyordu. Çakmur'a dergiye geleceğini söyledi; toplantı için hazırlık yapılmasını, Şahin Mengü'nün de çağırılmasını istedi. Çakmur, "Şahin'e Nahit haber verdi, yolda, birazdan burada olur," dedi. "Hazırlık yapın" demek, toplantı için Yüksel Çakmurların evi anlamına geliyordu.

Çakmur, "Bizim evde toplanacağız. Önce buraya gelecekmiş," dedi.

Ecevitler, Arayış'a gelmeden doğrudan Çakmurların evine gitmiş... Biz Arayış'ta beklerken, Gülay Çakmur aradı ve "konukların dergiye gelmeyeceğini, bizleri çaya beklediğini" söyledi. Çakmur, Mengü, Erdül, Aşıkoğlu ve Muzaffer Soykan ile birlikte Kuleli Sokak'a gittik. Ecevit ve Rahşan Hanım oturuyorlardı... Ecevit'in suratı kapkaraydı... Sinirlendiği zaman Ecevit'in suratı kararırdı... Bildiriyi satır satır okuduk, yoruma gerek yoktu gerçi ama; o yine de herkesin düşüncesini sordu. Rahşan Ecevit'in ağzını bıçak açmıyordu. Şahin Mengü "Bu yalnız size yasak getiriyor, sizi tanımlıyor," dedi.

Herkes düşüncesini açıkladı. Sıra Yüksel Çakmur'a geldi:

"Sayın Ecevit, bu size yapılan ikinci bir darbedir. Hedef yalnızca sizsiniz. Hukuki yollardan hak aramak da olası değil. Ancak bu günler de geçecek ve siz yine ayakta kalacaksınız."

Ecevit, bundan sonra nasıl bir yol izleyeceğimizi sordu.

Ben bildiriyi hiç dikkate almadan, aynı şekilde yola devam etmekten, hiç değilse Ecevit'in iki yazısını da bu sayıya koymaktan yanaydım. Zaten baskı için iki günümüz vardı, yeni bir şeyler yapabilmek oldukça zordu.

Şahin Mengü, bildiriye muhalefetten hapse atılabileceğimizi söyledi. Haklıydı, ama en azından bu haftayı atlattıktan sonra gereğini yapmayı önerdim.

"Efendim, 15 sayıdır başyazınız ve diğer yazılarınız bu dergiye can verdi. İzin verin bu sayı iki yazınızı da imzanızla yayınlayalım..."

Şahin Mengü de Bülent Ecevit de karşı çıktılar. Mengü biraz da sinirli şunları söyledi:

“Nahitçiğim, artık anla... Olmaz, tekrar ediyorum; dergiyi kapatırlar, seni de Bülent Bey’i de 52 sayılı bildiriye aykırı davranmaktan içeri atarlar. Olayları bu anın heyecanı ile değerlendirmeyelim. Bence, Bülent Bey’in iki yazısını da yayınlamayalım. Sayın Ecevit’in yazılarının yeri 1960 öncesi gibi boş kalsın. 60 öncesi bir habere sansür gelince, haberin konulacağı yer boş bırakılıyormuş. Biz de öyle yapalım. Bu bir eylemdir.”

Ecevit, buna izin vermeyeceğini söyleyince, Erdül, “O zaman, bu sayıda iki yazınızı biraz değiştirip imzasız yayınlayalım,” önerisini getirdi...

Bülent Ecevit, Erdül’ün önerisini “Böyle bir şeyi içime hiç sindiremem... Bu da olmaz,” diyerek kabul etmedi.

Şimdilik geleceği değil, 16’ncı sayıyı düşünür olmuştuk. Herkes gibi ben de “16’ncı sayıda ne yapacağız?” sorusunun yanıtını düşünüyordum. Birden aklıma Ecevit’in Rudyard Kipling’den çevirdiği “Adam Olmak” şiiri geldi. Ancak, hem Şahin Mengü’nün hem de Bülent Ecevit’in tepkisinden çekiniyordum.

Çözüm bulunamıyordu, TRT’de akşam haber saati gelmişti. Konuyu, bildiriyi biliyorduk, ancak TRT’nin haberi nasıl vereceğini merek ediyorduk.

Hep birlikte haberleri izlerken Şahin’e, “Bir düşüncem var, destekle” dedim. Şahin, güldü ve “Yine kendini içeri attıracak bir şeyse evet dememi bekleme” yanıtını aldım. Düşüncemi anlattım. Kipling’in şiirini koymak istememin amacı, hem Ecevit’i anımsatmak, hem de birilerinin “adam olmadığını” ima etmekti. Şahin fısıldayarak şunları söyledi:

“Bu deminki fikrinden iyi. En azından dergiyi kapattırmaz. Kipling hakkında dava da açamazlar. Seninle ilgili dava açarlarsa da, seni aslanlar gibi savunuruz.”

Haberlerde 52 sayılı kararın okunması henüz bitmişti ki, “Sayın Ecevit, bu sayıda madem yazılarınızı yayınlayamıyoruz, ‘Adam Olmak’ şiirini yayınlayalım. Bir tarafa size teşekkürü koyarız, şiirin yanına da Yazı İşlerinden bölümünü koyarız. Ben de oraya sizinle ilgili bir şeyler yazarım,” dedim.

Ecevit, Şahin Mengü’ye baktı. Mengü, bana söylediklerini biraz daha

diplomatik bir dille anlattı.

Ecevit, “Yalnız, hem bana teşekkürü, hem de sizin yazınızı görebilirsem iyi olur... Yani benimle ilgili tüm yazıları görmek istiyorum, abartılı bir şey yapılmasın,” görüşünü dile getirdi.

Hepimizin kafasında kırk tilki dolaşıyordu, İsmet İnönü gibi tilkilerin kuyruklarını birbirine değdirmemeye çalışıyorduk. Kolay değildi, on beş sayı boyunca Arayış'a giren her satırı kontrol eden, başyazılarını yazan Bülent Ecevit artık yazı yazamayacak, konuşamayacak, hatta dergide yayınlanacak yazılara müdahale edemeyecekti. En azından resmi olarak müdahalesi söz konusu olmayacaktı.

Ve 2 Haziran 1981 tarihinden sonra Arayış'ta “Başyazı” adı altında bir köşe de olmayacaktı.

Çankaya’da oturan beş cuntacı Ecevit’i susturmuşlardı ya da susturduklarını zannetmişlerdi.

Halbuki Bülent Ecevit, yazabilmek, konuşabilmek, demeç verebilmek için CHP Genel Başkanlığından istifa etmiş, mesleği olan gazeteciliğe dönmüştü. Yani sıradan bir vatandaş olarak yazma, konuşma olanağına kavuşmak, mesleğini yapmak istemişti.

Eski parti yöneticilerinden muhasebeci, mimar, mühendis, doktor, avukat, tüccar, müteahhit olanlar mesleklerini yapabiliyorlar, ancak gazeteci Bülent Ecevit’e mesleğini yapması konusunda yasak getiriliyordu. 52 sayılı Karar Ecevit’in mesleğini yapma hakkını da elinden almıştı.

Ecevit’in Arayış'ta yazmasını, bunun da ötesinde konuşmasını, demeç vermesini yasaklayan Milli Güvenlik Konseyinin 2 Haziran 1981 tarihli kararı, aynı gün resmi gazetenin 17361’inci sayısının mükerrer baskısında yayınlanarak yürürlüğe giriyordu.

Bülent Ecevit, susmamaya kararlıydı. Arayış'ı kapattırmamak için yazı yazmayacak, kontrollerini sürdürecekti. Yurtdışından gelen herkesle konuşacak, yabancı basının sorularını yanıtlayacak, uluslararası platformda sesini duyuracak, düşüncelerini söyleyecekti. O gecenin son kararı buydu.

Ecevit’lerle saat 22.00’ye kadar konuştuk. Rahşan Ecevit’in, zaman zaman Gülay Çakmur’la fısıltı halinde konuşmasının dışında sesini duymadık. Ağzını yalnızca, ev sahibemizin ikram ettiği börekle kuru pastaları yemek ve çay içmek için açtı.

Onlar, Çakmur'un evinden Oran'daki evlerine doğru yola çıkarken biz de dergiye gittik. Arayış'ın perşembe sabahı baskıya ve mücellide ve dağıtıma verilmesi, Cumartesi de bayilerde satışa sunulması gerekiyordu. O nedenle sabaha kadar çalıştık, yazıları yazdık, yerlerini ayarladık.

52 sayılı MGK kararı, Ecevit'in "Suçlamalar ve Gerçekler I" yazısı yerine "Milli Güvenlik Konseyinin Kararı" aynı başlıkla dergide yer aldı... Başyazı yerine Ecevit'in dilimize çevirdiği ve Arayış'ın 5. sayfasını süsleyen ve hem Sıkıyönetim Komutanı'nı hem de MGK'yı sinirlendiren, küplere bindiren o şiir yayınlandı:

ADAM OLMAK...

adam olmak

çevrende herkes şaşırsa bunu da senden bilse

sen aklı başında kalabilirsen eğer

herkes senden kuşku duyarken hem kuşkuya yer bırakır

hem kendine güvenirsen eğer

bekleyebilirsen usanmadan

yalanla karşılık vermezsen yalana

kendini evliya sanmadan

kin tutmayabilirsen kin tutana

düşlere kapılmadan düş kurabilir

yolunu saptırmadan düşünebilirsen eğer

ne kazandım diye sevinir ne yıkıldım diye yerinir

ikisine de vermeyebilirsen değer

söylediğin gerçeği eğip büken düzenbaz

kandırabilir diye saflan dert edinmezsen

ömür verdiğin işler bozulsa da yılmaz

koyulabilirsen işe yeniden

döküp ortaya varını yoğunu

bir yazı turada yitirsen bile

yitirdiklerini dolamaksızın dile

baştan tutabilirsen yolunu

yüreğine, sinirine dayan diyecek

direncinden başka şeyin kalmasa da

herkesin bırakıp gittiği noktada

sen dayanabilirsen tek

herkesle düşüp kalkar erdemli kalabilirsen

unutmayabilirsen halkı krallarla gezerken

dost da düşman da incitemezse seni

ne küçümser ne de büyültürsen çevreni

her saatin her dakikasına

emeğini katarsan hakçasına

her şeyiyle dünya önüne serilir

üstelik oğlum adam oldun demektir

Bu şiirin yanında ise; “Yazı İşleri’nden” başlığıyla kaleme aldığım, Bülent Ecevit’in onay verdiği yazı yer aldı:

Sayın okurlarımız, Milli Güvenlik Konseyinin 52 numaralı kararı 2 Haziran akşamı bu sayımızın baskı hazırlıkları bittiği sırada yayınlandı. Bülent Ecevit’in bu sayımız için yazmış olduğu, “Politikacıdan önce Demokrasi” başlıklı yazısıyla “Suçlamalar ve Gerçekler” başlıklı açıklamalarının birinci bölümü, 52 numaralı Milli Güvenlik Konseyi Kararının getirdiği yasaklar kapsamına giriyordu. O nedenle bu yazıları son dakikada dergiden çıkartmak zorunda kaldık. Ancak Başyazıda

değinilen bir şiir vardı. Bülent Ecevit'in yıllar önce, Rudyard Kipling'den "Adam Olmak" başlığı ile çevirmiş olduğu bir şiir... Rudyard Kipling'in yasaklar kapsamına girmeyeceğini düşündüğümüz için bu şiiri dergiden çıkartmaya gerek görmedik ve yayınlıyoruz. Sayın okurlarımız, Arayış'ın bugüne değin izlediği politikadan ödün vermeden yayın yaşamını sürdürmesi için, elimizden geldiğince çalışacağız. Yeni Arayış'larda buluşabilmek umuduyla mutluluklar ve esenlikler diliyoruz. Saygılarımızla.

"Bülent Ecevit'in yıllar önce, Ruyard Kipling'den 'Adam Olmak' başlığı ile çevirmiş olduğu bir şiir" cümlesini Bülent Ecevit eklemişti. Bizi kurtarmayı mı amaçlıyordu, yoksa başka bir amacı mı vardı, bunu asla öğrenemedik. "Kipling'in yasaklar kapsamına girmeyeceğini düşündüğümüz için" sözcüklerini de, Şahin Mengü'nün Çakmurların evinde söylediklerinden esinlenerek yazıya yedirmiştim. Ecevit, bu tümceyi kaldırmıştı. Biz Şahin'le bunu özellikle koyduğumuzu belirttik. Ecevit "Yeterince kızacaklar, üstlerine fazla gitmesek" deyince, Şahin Mengü, "Hiçbir şey olmaz, sorumluluk bana ait" dedi. Mengü'nün kastettiği sorumluluk, beni savunmaktı.

Arayış'ın kapağının da ne olacağını çok tartıştık. Bir Ecevit fotoğrafı koyup veda yazısını koymayı düşündük. Ancak, Ecevit "hayır" dedi. Sonra Şahin, Mehmet kafa kafaya vererek bir kapak biçimlendirdik. Mavi Ecevit'le bütünleşmiş bir renkti. Mavi, Ecevit'i anımsatacaktı. O nedenle de mavi bir kapak üzerine şu yazıyı yayınladık:

BÜLENT ECEVİT VEDA EDİYOR

Milli Güvenlik Konseyince 2 Haziran 1981 günü yayınlanan 52 numaralı kararla, Bülent Ecevit'in "Arayış"daki yazılarım ve görevini sürdürmesi yasaklanmış olmaktadır. Bu nedenle dergimizin Yayın Danışmanlığından ve Başyazarlığından ayrılmak zorunda kalan Bülent Ecevit, "Arayış"a ilgileriyle destek olan okurlarımıza ve kalemleriyle, düşünceleriyle emekleriyle katkıda bulunanlara şükranlarını sunarak veda etmektedir...

Bu yazıya da son şeklini Ecevit vermişti, hatta büyük bölümünü değiştirmişti. Yazı Kurulundaki arkadaşlarımızla yazıp, Ecevit'in daha sade hale getirdiği metin ise, 4. sayfada yayınlandı. O yazı da şöyle:

Milli Güvenlik Konseyi'nin 2 Haziran 1981 Salı günü yayınlanan 52 numaralı kararıyla Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Sayın Bülent Ecevit'in Dergimizdeki görevini sürdürmesi ve başyazılarını yazması yasaklanmıştır. Arayış'ın kuruluş aşamasından, bugüne değin her anında çaba harcayan, emek veren Sayın Bülent Ecevit'e Arayış çalışanları ve okurları adına şükranlarımızı sunarız.

Sayın Ecevit'e bundan sonraki yaşamında mutluluklar ve esenlikler diliyoruz. Arayış çalışanları.

Yayınlanmamış iki Yazı

Arayış'ın 16'ncı sayısında; Bülent Ecevit'in demokrasiyi savunduğu, demokratik ilkelerin birer birer nasıl yok edildiğini anlattığı başyazısı yer alacaktı. Ecevit'in "Suçlamalar ve Gerçekler I" yazısında da sık sık atıfta bulunduğu, spotlarını da özenle seçtiği, 52 sayılı MGK kararı gereğince yayınlayamadığımız başyazısı şöyle:

POLİTİKACIDAN ÖNCE DEMOKRASİ

Eğer Türkiye'nin "12 Eylül noktası"na getirilmesinden yalnızca bir avuç politikacı sorumluysa, neden o politikacıları parlamento dışında tutup cezalandırmakla yetinilmiyor da, demokrasinin temel kurumlarma ve kurallarına bir bir el atılıyor?

Yok eğer Türkiye'nin "12 Eylül noktası"na gelmesinden bütün bu kurumlar da, demokratik haklar özgürlükler de sorumluysa, o zaman niye, dünya önünde, Türk kamuoyu önünde sürekli politikacılar suçlanıyor?

Sorun, hangi politikacıların ne olup ne olamayacağından önce, Türkiye'de demokrasinin olup olmayacağı sorunudur. Onun için, politikacılar tartışılırken demokrasi unutulmamalı, dikkatlerin bir avuç politikacı üzerinde yoğunlaştırılmasına, öylece demokrasiye yönelen asıl tehlikelerin gözden kaçırılmasına fırsat verilmemelidir.

Sayın Devlet Başkanı, Türk kamuoyu önünde, özellikle de dünya önünde, sürekli, parti liderleriyle yöneticilerini ve politikacıları suçluyor. Bu suçlamalar da partilerin yönetici kadrolarına veya son dönem parlamento üyelerine seçilme yasağı uygulanmasının gerekçesi olarak kullanılıyor.

Özellikle geçen ay, dünya önünde bu suçlamayı ve yasaklama kararım sık sık yineledi sayın Devlet Başkanı.

Örneğin, 18 Mayıs günlü "Financial Times" gazetesine demecinde şöyle diyor:

'Türkiye'yi geçen Eylül bilindiği duruma getiren politikacıların Kurucu Mecliste veya onu izleyecek olan parlamentoda yer almaları uygun olmaz. Halk da istemez bunu.'

Tüm eski parlamenterlerin mi yoksa yalnız parti liderlerinin mi dışarıda bırakılacakları yolundaki soruyu da şöyle yanıtlıyordu:

Ben politikacıları kategorilere ayıracak bir yargıç durumunda değilim.

İçlerinde çok iyileri de vardı. Fakat, iyileri bile, parlamentonun ne duruma geldiğini gördüklerinde istifa etmediler. Onun için hepsini ilk parlamentonun dışında bırakmak daha iyi olur. İlk parlamentodan sonrasının ne olacağını ise kimse bilemez.'

Daha sonra, sayın Devlet Başkanı, bu görüşleri, geçen ay BBC'ye verdiği demeçte yineledi:

Türkiye'yi 12 Eylül noktasına getiren parti liderleriyle, o parlamentoda görev alanların bundan sonra yapılacak ilk seçimlerde görev almaması herhalde doğru olur ve bu da milletin genel arzusu istikametinde olur.' Geçen ay 'Almanya'nın Sesi' radyosuna demecinde ise, sayın Devlet Başkanı, 'parti liderleri" ile üst kademe yöneticilerinin' bundan sonra oluşacak parlamentoda yer almamaları"nın uygun olacağını söyledi.

İçeriye ve özelikle dışarıya verilen demeçlerde, yapılan konuşmalarda bu konu o kadar sık işleniyor ki, dışarıdan Türkiye'de neler olup bittiğini derinliğine izlemeyenler, içeriden de sorunlara yüzeysel bakışla yetinenler, Türkiye'nin politikacılarından başka derdi yok sanabilirler. Sanki, demokraside partiler ve politikacılar toplumdan soyutlanabilirmiş gibi!..

Devlet Başkanmın da öteki Devlet yetkililerinin de konuşmalarım demeçlerini inceleyenler, Türkiye'de demokratik haklarla ilgili olarak demokrasinin temel kurumlanyla ilgili olarak, başka hiçbir sınırlama düşünülmediği izlenimini edinebilir. Böyle bir izlenim edinilmesini kolaylaştıran yargı erkinin bağımsızlığını büyük ölçüde kısan bir anayasa değişikliği bile, bağımsızlığı güçlendirici bir yenilikmiş gibi sunuldu kamuoyuna...

Sanki bütün haklar ve özgürlükler demokrasinin gerektirdiği genişlikte tutulacak, sanki demokratik hakların ve özgürlüklerin baş güvenceleri arasında yer alan bağımsız ve özerk kuruluşlara dokunulmayacak da, yalnızca parti liderlerinin, üst düzey parti yöneticilerinin ve onlarla birlikte belki son parlamentoda görev almış politikacıların seçilme haklarını bir süre için kaldırmakla yetinilecek! Dünyada ve Türkiye'de bu hava yayılmak isteniyor.

Seçilme hakları kaldırılacak olanlar da genellikle "politika çamuruna bulaşmış kötü kişiler" gibi gösterildiğine göre, içeride ve dışarıda pek çok kimsenin, bu yüzden kıyamet kopmayacağını ve kurulacak demokraside büyük bir eksiklik olmayacağını kabul etmesi bekleniyor olsa gerek.

Dikkatler o konuda yoğunlaştırılıp, bütün sorun bazı politikacılar için seçilme hakkının kaldırılmasından ibaretmiş gibi gösterilince, işin içyüzünü bilmeyenler veya kendi kendilerini aldatmak isteyenler rahatlıyorlar.

Bir yandan demokrasiyi savunuyormuş gibi görünüp bir yandan da, tehlikeli sulara açılmadan, sığ kıyılarda küçük ayrıntılarla oyalanmak isteyenlerin de işine geliyor bu durum...

Demokrasinin özüyle ve demokrasiye yönelen asıl büyük tehlikelerle ilgilenmek, bazı politikacıların haklarını da o çerçevede ele almak yerine, sırf bu konuya eğilmekle yetinenler, sayın Devlet Başkanınm politikacılara değinen her konuşmasını, demecini büyüteçle inceleyelenler var. Bir demeçte bütün parlamenterlere değinmişken, onu izleyen bir başka demeçte yalnızca liderlerin veya parti yöneticilerinin parlamentoya giremeyeceğinden söz edilmişse, demokrasi yolunda bir engel aşılmışçasına seviniliyor. Hele bir yerde kesin konuşulmuşken, daha sonra bir başka yerde "herhalde" gibi bir sözcük kullanılmışsa bundan, henüz ortada belirgin bir karar bulunmadığı anlamı çıkarılıyor ve demokrasinin geleceğine daha çok umutla bakılıyor.

O arada sendikalardan birçoğu kapatılmış, kapatılmayanların tüm hakları kaldırılmış, toplu sözleşme düzeni işlemez olmuş... Bunlar üzerinde durulmuyor.

Kurucu Mechs bile kurulmadan Anayasanın özü değiştirilmeye başlamış... Yargı erkinin bağımsızlığı, yargıçların güvencesi kalkmış... Bunlar bilmezlikten geliniyor.

Yargıçlar savcılar için Devlet Başkamna tanınan yetkilerle veya Devlet Başkanma bağlı Denetleme Kuruluyla, güçler ayrılığım ortadan kaldıracak bir başkanlık sistemine doğru adımlar atılıyormuş... Bu da önemsenmiyor.

Üniversite özerkliği kısılacakmış... Kamu görevlilerinin hiçbir güvencesi kalmıyormuş... Örgütlenme özgürlüğü budandıkça budanıyormuş... Bazı bakanlıkları, şimdiki yöneticilerle büyük iş adamlarının ortak vakıfları yönetecekmiş; ilerde seçimle gelecek hükümetler devlet içinde devlete dönüşen bu vakıfların gölgesinde çalışacakmış... Bütün bunlar umursanmıyor...

Varsa yoksa, parlamentoya kimler girebilecek kimler giremeyecek?.. Bütün sorun bu!.. Sanki demokrasinin düğümü de çözümü de burada!..

Oysa sağlıklı bir demokrasinin bazı politikacıları saf dışı bırakmakla güvence altına alınacağım ummak gerçekçilikten ne kadar uzaksa, böyle bir önlemin demokrasi açısından sakıncasını gözde büyütmek de o kadar yersiz olur. Bu tür önlemlere takılıp demokrasimizin geleceğine yönelik asıl tehlikeli gelişmeleri ve eğilimleri görmezden gelmekse, kendi kendini aldatmak olur.

Eğer Türkiye'nin "12 Eylül noktası"na getirilmesinden yalnızca bir avuç

politikacı sorumluysa, neden o politikacıları parlamento dışında tutup cezalandırmakla yetiniliyor da, demokrasinin temel kurumlarına ve kurallarına bir bir el atılıyor? Neden Anayasa budanıyor? Neden demokrasinin ve çoğulcu demokratik toplumun vazgeçilmez koşulu olan örgütlenme özgürlüğü kısıldıkça kısılıyor? Neden yargı erkinin bağımsızlığı kaldırılıyor? Neden üniversite özerkliğiyle, neden işçi haklarıyla uğraşılıyor?

Yok eğer Türkiye'nin "12 Eylül" noktasına getirilmesinden bütün bu kurumlar da, bütün bu haklarla özgürlükler de sorumluysa, o zaman Dünya önünde ve Türk kamuoyu önünde neden sürekli politikacılar suçlanıyor?

Politikacıların haklı veya haksız suçlanmaları, belli siyasal kadrolann ilk seçimlerde veya ömürleri boyunca seçilme hakkından yoksun bırakılarak cezalandırılmaları, doğru da yanlış da olsa çok önemli değildir aslında...

Fakat demokrasinin temel kurumlan ve kuralları zedelenirse toplumun demokratik haklan ve özgürlükleri kısılırsa, o zaman demokrasinin önü tıkanır, yolu kapanır.

Onun için, kimlerin Kurucu Meclise veya parlamentoya girebileceği, kimlerin giremeyeceği gibi, yapay, yüzeysel ve bir anlamda kişisel sorunlara takıhp kalmaktan kurtulmak gerekir; dikkatlerin bir konu üzerinde yoğunlaştırılmasını önlemek ve demokrasinin özüyle ilgilenmek gerekir. Kişilerin siyasal kaderinden önce, demokrasinin kurum ve kuralları üzerinde durmak gerekir. Demokrasinin kurumlan yıkıldıktan, kuralları çiğnendikten sonra, demokratik haklar ve özgürlükler büyük ölçüde kısıldıktan ve "demokrasi" adı altında güdümlü bir rejim kurulduktan sonra, parlamentoya kimler girmiş kimler girmemiş ne önemi var?

Her meslekte olduğu gibi politikada da her türlü insan bulunabilir. Kişisel ihtirastan veya iktidar hırsından ötürü siyasete girenler olduğu gibi, topluma bir şeyler verebilmek, toplumun demokratik gelişmesine katkıda bulunabilmek için siyaset yapanlar da vardır ve böylelerinin sayısı politikayı "çamur" sayanların sandığı kadar az değildir.

Eğer Türkiye'de gerçek bir demokrasiye erişebilmenin bedeli bir avuç politikacının saf dışı bırakılması ise, bunlar arasından demokratik bir toplumda yaşamanın kıvancını ve doyumunu kişisel ihtirasların üstünde tutanlar, böyle bir bedel ödenmesine seve seve razı olurlar..

Ama hem onlara böyle bir bedel ödetilir, üstelik bütün Dünyanın ve kendi uluslarının önünde ikide bir hakaret edilir, hem de toplumdan demokrasi esirgenirse, bunda en hafif deyimiyle, bir tutarsızlık var demektir. O bedel

boşuna ödettiriliyor demektir.

Bir yandan her şeyin günahı belli politikacılara yüklenir, bir yandan da demokrasinin kurumlan yıkılıp kuralları çiğnenerek, demokratik haklar ve özgürlükler kısılarak, tümüyle toplum cezalandırılırsa, bunda, yine en hafif deyimiyle, bir adaletsizlik ver demektir.

Kişisel ihtirasla veya iktidar hırsıyla siyaset yapanlar dışında politikacılara hiçbir özveri fazla ağır gelmez.

Demokraside politikacının gecesi gündüzü yoktur; rahatı huzuru yoktur; güvencesi dinlencesi yoktur; özel yaşamı bile çok sınırlıdır. Halkın hakları ve özgürlüğü için uğraş verirken kendi yaşamında birçok özgürlüğü yitirir.

Başlangıçta sırf seçilebilmek için halka hizmet etmeğe çalışan politikacılardan bile birçoğunda, giderek, bir alışkanlığa, bir içgüdüye dönüşür hizmet... Görünür gelecekte bir daha bir yere seçilmeyeceği ilan edilen nice eski parlamenter şu sırada İzlense, birçoğunun bir yandan kendisine yeni bir yaşam kurmağa çalışırken, bir yandan da gücü yettiği kadar eski seçmenlerinin hizmetine koştuğu, onlann getirdiği hastalar için kapı kapı dolaştığı, gözaltına alınmış gücendiği hemşerileri varsa onlara yardımcı olmağa uğraştığı görülür.

Politikacı haksızlığa uğramayı da içine sindirir.

Başka mesleklerde başarısızlık bir kusur olarak kalır ama, aşamayacağı engellerle karşılaşmış olsa bile, politikacının başarısızlığı veya kısa dönemde başarısızmış gibi görünmesi, suç olur, günah olur.

Bazen başarı bile cezalandırılır politikada... Bunun en acı örneği kendi kurduğu Devlette, Atatürk'ü, kurucusu olduğu parlamentonun dışında tutmak isteyenler, hatta onun canına kastedenler çıkmış olmasıdır.

Politikacı hayal kırıklığına da alışıktır.

Toplumda bir rüzgâr eser, bir deprem olur, politikacının bütün yaptıkları unutulur. Tüm siyasal yaşamını verip tuğla üstüne tuğla koyarak yükselmesine katkıda bulunduğu yapıların bir anda yıkıldığını görebilir politikacı... Ömrünü çalışanların insanca yaşayabilmeleri için gerekli hakları elde etmelerine adamış bir politikacı, bütün bunların bir gecede çöküp gittiğine tanık olabilir. Ama yine de küsmez, yine de yılgınlığa kapılma hakkını kendinde görmez.

Politikacılığın çilesini çekmiş, bilincine varmış insanlardan biri olan rahmetli Faik Ahmet Barutçu, "politikacılık mesleklerin hem en hakiri hem en asilidir" derdi.

Politikacılığı kendinden öte bir şeyler uğrunda üstlenen kişi, bütün kapılar önünde kapandığı zaman da, meslek olarak değil, bir insanlık ve ötesinde - Rudyard Kipling'in şiirindeki anlamda- "adam olma"nın gereği sayar.

Kendi kişiliklerini ve kişisel ihtiraslarını aşan bir amaçla ve görev duygusuyla politikaya atılanlar, hakir görülmeyi de, haksızlığa uğramayı da göze almak ve karşılığını beklemeksizin kendilerini topluma adamak zorundadırlar.

Şimdi sorun, hangi politikacıların ne olup ne olmayacağından önce, Türkiye'de demokrasinin olup olmayacağı sorunudur. Onun için politikacılar tartışılırken demokrasi unutulmamalı, dikkatlerin bir avuç politikacı üstünde yoğunlaştırılmasına, öylece demokrasiye yönelen asıl tehlikelerin gözden kaçırılmasına fırsat verilmemelidir!

Bülent Ecevit, başyazısının devamı sayılacak bir yazı daha yazmıştı ve o da 16'ncı sayıda yer alacaktı. Biz bu yazının da imzasız olarak, biraz değiştirilmesini ve yayınlanmasını istemiştik. Ancak, Ecevit "böyle bir şeyi içine sindiremediğini" söyleyerek reddetmişti.

Ecevit, Devlet Başkanı Kenan Evren'in, demeçlerinde, konuşmalarında, hemen her fırsatta yaptığı yerli yersiz suçlamalardan rahatsız oluyordu. Bu nedenle de bir yanıt verip vermeme konusunu Yayın Kurulunda tartışmaya açmıştı. Yazı Kurulunun tamamı, bir yanıt verilmesinin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görüşünü savundu. Yalnızca, Tanju Polatkan, "konuya itidal ile yaklaşmak gerektiğini", Bülent Ecevit'e yasak getirebileceklerini, hapse bile atabileceklerini söyledi. Şahin Mengü "Nahit bize bütün yazıları okutuyor. Suç olabilecek unsurları Hasan'la birlikte ayıklıyoruz," deyince o da sözlerini geri çekti. Yazı Kurulunun tamamı cevap hakkının doğduğu yönünde oy kullanmış, Ecevit'in gerçekleri yazmasını istemişti. Gerçi, karar ne çıkarsa çıksın, Ecevit bildiğini okuyacak, bu yazıları yazacaktı. Ecevit, bu konuyu Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve benimle de konuşmuştu.

Ecevit, önce başyazısını kaleme aldı. Ardından; iki bölümden oluşacak "Suçlamalar ve Gerçekler" yazısının birincisini yazmaya başladı. Başyazıda yazdıklarının onu tatmin etmediği yazısından anlaşılıyordu.

Her zaman olduğu gibi hem ben hem de Şahin Mengü yazıları okumuş, ancak herhangi bir suç unsuru görmemiş, dizgiye göndermiştik. Ancak, Ecevit'e gelen yasak yazıyı yayınlamamızı olanaksız kılmıştı. "Suçlamalar ve Gerçekler" yazısının ikinci bölümü asla kaleme alınamadı. İşte Ecevit'in, Kenan Evren'e, demokrasi, hatta yakın tarihle ilgili ders niteliğindeki o yazısı:

BÜLENT ECEVİT'İN AÇIKLAMASI: SUÇLAMALAR VE GERÇEKLER: I

Sayın Devlet Başkanı, geçen ay BBC'ye verdiği -23 Mayıs günlü Türk gazetelerinde çıkan- demecinde şunları söylüyordu:

"*Durumun vahamet kasbettiğini görünce 27 Mayıs 1979 tarihinde o zamanki sayın Cumhurbaşkanına bir mektupla durumu ilettik. Buna bir çare bulunması lazım geldiğini, bütün partilerin, bütün anayasal kuruluşların el ele vererek buna bir çözüm yolu bulmaları gerektiğini izah ettik. Sekiz ay gibi uzun bir zaman bekledikten sonra gördük ki bu sekiz aylık zaman içerisinde dahi çare bulması lazım gelen parlamento hâlâ birbirle-riyle çekişme halindeydi.. Ve millet de buna bir son verilmesini arzu ediyordu ve bunu da Silahlı Kuvvetlerden bekliyordu...*

... Türkiye'yi 12 Eylül öncesine getiren baş sorumlular herhalde bu partilerin liderleriydi. Eğer bu parti liderleri partilerine sahip olup da birbirleriyle iyi bir diyalog kurup bunlara bir çare bulsalardı Türkiye 12 Eylüle gelmezdi"

Yine geçen ay "Almanya'nın Sesi" Radyosuna verdiği ve 27 Mayıs günlü Türk Gazetelerinde metni yayınlanan demecinde de, sayın Devlet Başkanı şöyle diyordu:

'*Herhangi bir partinin lideri ve üst kademe elemanlan her seçimde büyük ölçüde yenilgiye uğradıklarında bu partinin lider kadrosu ve yöneticileri zannederim ki değişir; bir başbakan başbakanlıkta muvaffak olamazsa başbakanlıktan düşürülür. Bu partiler de 12 Eylül'e gelinceye kadar yaptıklarının hesabım bir mahkeme önünde vermemekle zaten büyük bir affa uğramışlardır. Nasıl ki, bir komutan muharebeyi kaybettiği zaman artık o komutanlıkta tutulmazsa, bu partilerin liderlerinin ve üst kademe yöneticilerinin de herhalde bundan sonra oluşacak parlamentoda yer almamaları uygundur.'*

Başyazıda da değindiğim gibi, sayın Devlet Başkanı, özellikle yabancı basına, radyoya ve televizyona, sık sık, partileri ve politikacıları kötüleyen demeçler veriyor. Bu, kuşkusuz, kendi takdirleri içindedir.

Ancak herhalde yine takdir edilir ki bu tür karalamalarla karşılaşanların kendi görüşlerini açıklamaları da bir haktır.

Bir taraf vursun, vurulanlar sussun!.. Herhalde bu beklenemez.

Gerçi Sayın Devlet Başkanı, partilerin ve bazı politikacıların "12 Eylüle gelinceye kadar yaptıklarının hesabını bir mahkeme önünde vermemekle büyük bir affa uğramış" olduklarını söylüyor. Ama milletten aldıkları oylarla parlamentoda temsil edilen partiler ve Anayasamıza göre, yalnız

“kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil eden” parlamento üyeleri, mahkeme önünde hesap verme durumunda bırakılmasalar bile, millete hesap verme gereğini duyabilirler.

Bu yazıyı böyle bir hesap verme anlayışıyla yazıyorum.

Önce şunu belirtmek gerekir ki, 12 Eylüle kadar geçerli olan rejim, çok partili demokratik rejimdi. Çok partili rejimde de her partinin ayrı görüşler ayrı düşünceler taşıması, ayn tutumlar davranışlar izlemesi doğaldır ve kaçınılmazdır. O bakımdan partilerin tümü bir tutulamaz. Üstelik, muhalefette bulunan partilerin ve politikacıların yetkileri ve olanakları ile iktidarda bulunanların yetkileri ve olanakları çok değişiktir.

Fakat gerek sayın Devlet Başkanı, gerek birkaç yıldır Türkiye’de kamuoyunu belli bir yönde etkilemeye çalışan bazı çevreler, tüm partileri ve politikacıları bir torbaya koyma eğilimindeler:

- Bunların hepsi bir, bunların hiçbirinde iş yok, demeye getiriliyor.

Bu yaklaşım bazı partilere ve politikacılara haksızlık yapılmış olmasından daha sakıncalı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır: Milletler bütün partilerden ve politikacılardan umut kesmeye yöneltilmiş olmaktadır. Bütün partilerden ve politikacılardan umut kesilince de çok partili demokratik rejimden umut kesilmesi gibi tehlikeli bir eğilim belirmektedir.

Bazılarının, o anda Sayın Devlet Başkanının, niyeti bu olmayabilir. Ama niyetin bu olmaması sonucu değiştirmez.

Kaldı ki, böyle bir yaklaşımla partiler ve politikacılık kurumu kötülenirken, bunun gölgesi ister istemez millete de düşer.

Çünkü, başyazıda da belirttiğimiz gibi, demokraside partiler ve politikacılar toplumdan soyutlanamaz.

Nasıl soyutlanabilsin ki, kimse kimseyi seçmeye mecbur olmadığı halde, her seçim günü, seçmenlerin büyük çoğunluğu sandık başına gider, oyunu kullanır; uygun gördüğü kimseleri parlamentoya seçer, uygun görmediklerini seçmez; tuttuğu partilere oy verir tutmadıklarına vermez. Seçilenler de, adı üstünde, milletin “vekil”leridirler.

Üstelik ülkemizde oy kullanma zorunluluğu da yoktur. Nitekim, bazı konuşmalarından öğrendiğimize göre, Sayın Keman Evren, hiçbir seçimde oy kullanmamış.

Ama ülkemizde seçmenlerin büyük çoğunluğu, kendi özgür iradesiyle sandık başına gidip oyunu kullanır. Kimi hasta hasta gider; yürüyemeye-

cek durumda olanlardan bazısı yakınlarının koluna girip öyle gider. Mecbur olmadığı, zorlayan olmadığı halde, halkın büyük çoğunluğu her seçimde oyunu kullanır. Bunu, demokratik bir hak olmanın da ötesinde, bir görev sayar.

Seçimlerde oy kullanmanın bir işe yaramadığı, gereksiz olduğu propagandasını yayarak hatta yer yer kaba kuvvet kullanarak seçmenlerin sandık başına gitmelerini önlemeye kalkışanlar bile, genellikle halkı bu görevlerden alıkoyamamışlardır.

Parlamentoda temsil edilen partilerin tümü ve parlamentoya girebilen üyelerin de büyük çoğunluğu "sandıktan çıkma"dırlar. Bir başka deyişle, bu toplumun içinden çıkanlar halkın iradesini ve siyasal tercihlerini yansıtarak parlamentoya girerler. O nedenle de toplumdan soyutlanamazlar.

Herhalde Sayın Devlet Başkanı, bunca yıldır her seçim oy kullanmakla Milletin büyük çoğunluğunun yanlış davrandığını, hiç oy kullanmamakla yalnız kendisinin doğru davranmış sayılabileceğini düşünüyor olamaz.

Ama tümüyle partilerin ve politikacıların suçlanması, karalanması, kötülenmesi, bir noktadan sonra, onları seçmiş olanların da alınmalarına yol açabilir.

Bu gerçekleri anımsatmak, partilerin ve politikacıların kusurlarına toplumu, milleti ortak etmek anlamına gelmez.

Bazı partiler ve politikacılar, seçmenlerin kendilerine oy vermelerine neden olan programlarını gereğince uygulayamayabilirler, onların beklentilerini yeterince karşılayamayabilirler. Başarılı sayılmayabilirler. Bazen de söz verdiklerinin tersini yapmış veya yapmak zorunda kalmış olabilirler.

Bu gibi durumlarda milletin ne yapabileceği de, çok partili demokratik rejimde, kurallara bağlanmıştır.

Eğer partiler veya politikacılar, yasa ve anayasaya göre suç sayılan işler yapmışlarsa, bunun hesabını yetkili yargı organları önünde vermeleri gerekir.

Yasaya ve Anayasaya göre suç işlemiş olmakla birlikte, çoğunluğun yanlış saydığı, beğenmediği tutumlar izlemiş, çoğunluğun sakıncalı veya başarısız saydığı uygulamalarda bulunmuş iseler, o zaman bunun hesabı, sayın Devlet Başkamnın dediği gibi, "mahkeme önünde" verilmez, fakat, konusuna yerine göre, Millet önünde verilir, parlamento önünde verilir, parti delegeleri kongreleri önünde verilir.

Siyasal anlamda cezalandırılmaları gerekiyorsa, bu cezanın ölçüsünü ve niteliğini de, belli kurallara göre ve yine konusuna yerine göre, Millet kararlaştırabilir, parlamento kararlaştırabilir ya da yetkili parti organları kararlaştırabilir.

Seçimde yenilgiye uğrayan her partinin lideri veya üst kademe elemanları değişir diye bir genel kural da yoktur. Partinin yetkili organları gerekli görürse değiştirir onları, gerekli görmezse değiştirmez.

Bir örnek vermek gerekirse, Fransız Sosyalist Partisi lideri Mitterand, 1981 Mayısı'na gelinceye kadar, girdiği her seçimde, partisiyle birlikte yenilgiye uğramıştır. Ama değiştirilmemiştir. Yıllar sonra da büyük bir seçim zaferi kazanmıştır...

İsveç'te Sosyalist Demokrat Parti iktidardan düşmüştür, iki seçimdir de yenilgiye uğramaktadır, fakat, Olof Palme Genel Başkanhktan düşürülmemiştir.

İnönü, herhalde, ne pahasına olursa olsun parti lideri kalmak için uğraşacak direnecek bir kimse değildi. Ama partisi birçok kez seçimlerde yenilgiye uğradığı halde, İnönü de uzun süre Genel Başkan kalmıştır. Çünkü parti üyeleri, partinin yetkili organları, bu yenilgilerden tek başına İnönü'yü sorumlu tutmamışlardır. Ülkenin içinde bulunduğu koşulları, Partinin tarihsel gelişim sürecinin ortaya çıkardığı engelleri, İnönü'nün kişiliği ve tutumu ile bir arada değerlendirmişler ve liderliğe devam etmesini uygun görmüşlerdir. Karşısına başka aday çıktığında bile yine İnönü'yü seçmişlerdir.

Sayın Devlet Başkanının demeçlerinde hedef alınanlardan biri olduğum için, okurlarımızın hoşgörüsüne sığınarak, kendimden de söz etmek zorundayım.

Genel Başkanlığım sırasında, Cumhuriyet Halk Partisinin oylan, yüzde 27 dolayından, yüzde 31'e, yüzde 35'e yüzde 41'e, yüzde 42'ye yükseldi; fakat 1979 seçimlerinde Partimin oylarında büyük bir düşme olmadığı halde, yalnızca kısmi Senato seçimleri ve ara seçimler niteliğinde olduğu halde, Parti kurultayını olağanüstü toplantıya çağırdım ve Kurultayın güvenoyuna başvurdum. Buna gerek görmeksizin kendi özgür irademle çekilseydim, güç bir aşamada görevden kaçmış gibi olabilirdim. Onun için liderlikte kalıp kalmamamı, yetkili Parti organının takdirine sundum. Parti içi demokrasinin tüm kurallarına uyularak yapılan bu Kurultayda, isteyenler, özgünce, güvensizlik oyu verdiler. Ama çoğunluk güvenoyu verdiği için görevde kaldım.

Derken 12 Eylül dönemine girdik. Tam yetkiyle ülkeyi yönetmeye başlayan

Milli Güvenlik Konseyi uzunca süre görevde kalmış parti liderlerinin, siyasal faaliyet serbest bırakıldığında bu görevde kalmayacaklarını açıkladı. Bu karar doğruydu, yanlıştı diye tartışmadım, mesele yapmadım; devlet gücüyle kolumdan tutulup görevden ahnacağım günü beklemeye de gerek görmedim ve Genel Başkanhktan ayrıldım. Daha önce de, bir zorlayan olmadığı halde Genel Sekreterlikten ayrılmıştım.

Demek ki politikada her lider yerine yapışmıyor. Fakat, sayın Devlet Başkanının demeçleri konuşmaları, öyleymiş gibi bir izlenim bırakıyor.

Her lider yerine yapışmaz ama, hiçbir lider de, canı istediği, sabrı tükendiği veya partisi seçim yenilgisine uğradığı zaman, kendi kararıyla görevden ayrılma hakkını kolay kolay kendisinde göremez. Buna karar verme hakkını, öncelikle partisinin yetkili organına tanır. En çok, benim 1979'da yaptığım gibi, parti yetkili organının, kendisini görevden ayırmasını kolaylaştıracak girişimlerde bulunur.

Sayın Devlet Başkam ise, konuya askerlik açısından bakıyor; "nasıl ki bir komutan muharebeyi kaybettiği zaman artık o komutanlıkta tutulmazsa", partisi seçim yenilgisine uğramış bir liderin de liderlikte tutulmaması gerektiğini düşünüyor.

Oysa askerlikle politikacılık birbirinden çok ayrı şeylerdir.

Askerliğin hiyerarşik dizeni içinde, her görevdeki bir boşluk anında atama yoluyla doldurulabilir. Kimin yerine kimlerin gelebileceği de aşağı yukarı bellidir.

Politikada ve particilikte ise, yönetici kadrolardaki boşluklar böyle otomatik biçimde ve atamayla doldurulmaz. Yönetici kadrolarda boşalacak bir yere kimlerin gelebileceği önceden kolay kolay kestirilemez. Partinin her üyesi her göreve aday olma hakkına sahiptir. Belli görevlere seçilebilmek için belli rütbelere erişmiş olmak gibi bir kural yoktur. Bu, yönetici kadrolarındaki boşlukları doldurmayı kolaylaştırırmış gibi görünse bile, gerçekte zorlaştırır. Partinin yetkili organı, zorluğu aşabilecek durumdaysa gerekli değişikliği yapar; zorluğu aşamayacak durumda ise yapmaz.

Başbakanlıkta başarılı olamayanların başbakanlıktan düşürülmesi de yine belli demokratik kurallara bağlıdır. Başarının veya başarısızlığın kesin nesnel ölçütleri olmadığına göre, kimin nerede ne zaman başarılı veya başarısız sayılması gerektiği, seçimlerde milletin, seçimler arasında da Parlamento çoğunluğunun takdirine kalmıştır.

Bazen bir başbakanın başarısız olduğu izlenimi yaygınlaşsa bile, Parlamento çoğunluğu, ülke ve dünya koşullarının başarıyı zorlaştırdığı yargısına varabilir veya alternatifleri daha sakıncalı bulabilir ve Başbakanı

değiştirmekten kaçınabilir.

Buna karşılık, çoğunluğun kendisini başarılı saydığı veya sayabileceği dönemlerde, belli ilkelere bağlılığı nedeniyle veya belli sorunları başında bulunduğu hükümetle çözemeyeceği kanısına vararak, hiç kimsenin işaretini, "git" demesini beklemeksizin, kendiliğinden görevi bırakan Başbakanlar da görülür.

Almanya'da Willy Brant böyle yapmıştır.

1974'te de ben, kamuoyunun veya parlamentonun başbakanlıktan ayrılmamı istediği bir sırada değil, istemediği bir sırada, ancak Kıbrıs Barış Harekatının o günkü Hükümetle sağlıkh bir siyasal sonuca bağlanamayacağı kanısına vardığım için, kendi sorumluluk anlayışımın gereği olarak, Başbakanlığı bıraktım. (O sırada Başbakanlıktan ayrılarak sorumluluktan kaçtığımı öne sürenler oldu: ama sorumluluktan kaçtığım için değil, belli bir sorumluluk anlayışıyla Başbakanlıktan ayrıldığım Kıbrıs sorununa siyasal çözüm sorumluluğunu üstlenmek özere, kısa bir süre için de olsa, bir azınlık hükümeti kurmaya talip olmamla görüldü. Fakat o fırsat verilmedi).

1979'da da, anayasal bir zorunluluk olmadığı halde, kısmi Senato seçimlerinde beliren komuoyu eğilimine saygı göstererek, Başbakanlıktan ayrıldım.

Demek ki, Sayın Devlet Başkanının, Türkiye'de bir kez Başbakan olan herkesi, Başbakanlık koltuğundan ayrılmamak için çırpınan, direnen kimseler gibi göstermesi, Dünyaya öyle tanıtması da haklı değildir.

Ama bütün partiler veya politikacılar bir torbaya konunca, partiler ve politikacılık kurum olarak kötülenince, böyle haksızlıklar ister istemez yapılmaktadır.

Sayın Devlet Başkanı, 12 Eylül öncesinde sorunlara çözüm bulunması için partilerin diyalog kurmaktan, el ele vermekten kaçındıklarını demeçleriyle Dünya'ya ilan ederken de, herkesi ve her partiyi bir torbaya koymuş olmaktadır.

Bu durumda, Sayın Devlet Başkanının kendi demecinde belirlediği çerçeve ve ölçü içinde kalarak ve geçmişle ilgili polemiklere yol açmamağa özen göstererek, 12 Eylül öncesi on bir aylık dönemin bazı gerçeklerini anımsatmamız herhalde yadırganmayacaktır.

Onu da gelecek sayımıza bırakıyorum." Bülent Ecevit.

Ecevit, gelecek sayı bir yana, 16'ncı sayıda yazı yazmasının

engelleneceğini, çalışma özgürlüğünün elinden alınacağını, mesleğini yapmaktan bile men edilebileceğini nereden bilecekti? Zaten, yukarıda da değinildiği gibi, "Suçlamalar ve Gerçekler"in ikinci bölümü hiç kaleme alınmayacaktı...

Ecevit 23 Mayıs günü Ağca olayıyla ilgili bir not daha göndermişti. O notta yine Hasan Fehmi Güneş'le görüşmemiz isteniyordu:

Ecevit'in bu isteğini ancak, 6 Haziran tarihli 16. sayıda gerçekleştirebilecektik. Hasan Fehmi Güneş'in desteğiyle ve Ertuğrul Özkök imzasıyla "Basın" bölümünde "Bir Efsane Yaratmak" başlığı ile yayınlayabilecektik.

Hasan Fehmi Güneş yalnızca bir siyasetçi değil, aynı zamanda bir devlet adamıydı. O dönemde ne zaman sıkıntıya girsek, başvurabileceğimiz bir kapıydı. Ve hep öyle oldu. 12 Eylül'den sonra da Ecevit'e destek veren siyasilerin önde gelenlerindendi.

Doç. Dr. Necla Arat'ın yazısını 16. sayıda yayınladık. Ecevit'in istediği kişilerden oluşan kurul, ekonomi notlarını birleştirmiş ve kaleme almıştı. "Olayların Yorumu" bölümünde "Belediye Gelirler Vergisi" ve "Sıkı para yüksek faiz politikaları eleştiriliyor" başlığı ile yayınlandı.

Ertuğrul Özkök de, Ecevit'in istediği Ağca ile ilgili yazısını "Bir Efsane Yaratmak" başlığı ile, TRT'de yasaklanan Anarşi ve Terör programı ile ilgili isteği "Aysbergin Altındaki Dev" başlığı ile kaleme alıyordu, iki yazıyı da art arda dergiye yerleştirdik. Anarşi ve Terör programının yapımcısı Baki Özilhan kısa bir süre sonra Arayış saflarında bizlerle birlikte demokrasi mücadelesi verecek, cuntacıları sinirlendirenlerin safında yer alacaktı.

Ertuğrul Özkök'e hangi yazısına imza koymamı istediğini sordum. Şaşırmış göründü. Ben de, aynı sayıda bir yazarın iki yazıya birden imza koymasının doğru olmadığını anlattım. Gazetecilikte bunun bir gelenek olduğunu, ancak Bülent Ecevit'in, benim başımın derde girmemesi için kimi yazılara ikinci imzasını koyduğunu anlattım. Bunun üzerine Ertuğrul Özkök, "Bir Efsane Yaratmak" yazısına imza koymak istediğini söyledi. Bu konuda ben de onunla aynı şeyi düşünüyordum.

Ecevit'in yazı yazmasının yasaklandığı günlerde gazeteci kardeşim, Özcan Yurdalan geldi. Özcan, AFSAT'ın kurucularındandı. Özcan Yurdalan'ın hem kalemi çok iyiydi hem de mükemmel fotoğraf çekiyordu. Yardım etmek istediğini söyledi. Para veremediğimizi, ekonomik durumumuzun kritik olduğunu söyledim. Özcan Yurdalan,

önemli olmadığını, her halükârda katkıda bulunmak istediğini tekrarladı. Arayış'a çok katkısı olacak Özcan da böylece bizimle çalışmaya, bize yardım etmeye başlamıştı.

Sıkıyönetimle Tanışma

16’ncı sayı piyasaya çıktıktan hemen sonra, 8 Haziran Pazartesi sabahı, Arayış'a bir telefon geldi. Asistanlarımızdan Ufuk Buzcugil, “Sizi sıkıyönetim komutanlığından arıyorlar, ne diyeyim?” diye heyecanla sordu. Ufuk çok çabuk heyecanlanan, hemen morali bozulan bir arkadaşımızdı, sesi titriyordu, sakin olmasını söyleyip, bağlamasını istedim.

Sıkıyönetim Komutanlığından bir görevli, komutanın benimle görüşmek istediği, istersem beni aldırabileceklerini ifade etti. Mamak gözümde büyüdü ve “Aldırırsanız sevinirim” demek gafletinde bulundum. Yaklaşık yarım saat sonra, bir üsteğmen ve bir grup asker Arayış'a gelerek beni aldılar. Arayışın girişinde askerler karşılıklı olarak dizilmişlerdi. Adeta beni tutuklamaya gelmiş gibiydiler. Çevredeki evlerden de telaşlananlar vardı ve pencerelere çıkmışlar, meraklı gözlerle bakıyorlardı. Arayış’ın yanındaki villada, CHP’den Tunceli Milletvekilliği yapmış, Ali Haydar Veziroğlu oturuyordu. Onun aile efradı da, pencereden ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı...

Sıkıyönetim Komutanlığı binasına, beni götüren subay ve erlerin eşliğinde girdim. Subay, askerlere kapıda beklemelerini emretti, biz Komutanlığın kapısından subayla birlikte girdik. Subay beni adli müşavirin odasına götürdü. Karşımda güleç bir insan vardı. Hâkim Yüzbaşı Yılmaz Hızlı. O günden sonra hep desteğini göreceğim Yılmaz Hızlı ve Tülin Hızlı ile, Arayış dergisi ve Bekir Coşkun sayesinde dost olacaktık. Hızlı Yüzbaşı, beni rahatlatmak için elinden geldiğince çaba sarf ediyordu. Önce birer çay içtik. Çay içerken, küçük odasının adeta bir kütüphane havasında olduğunu görünce hayret ettim. Hukuk kitaplarının yanında, Uğur Mumcu’nun eserleri, kimi davalarla ilgili dosyalar duruyordu. Bu arada komutana benim geldiğimin bildirilmesini istedi. Biraz sonra haber geldi ve bir üst kata çıktık. Komutanın odasının bulunduğu koridora nasıl geldiğimi anımsamıyorum. Çok heyecanlanmıştım; hatta korkuyordum dersem abartmış olmam. Hızlı Yüzbaşı ile içeri girdik. Komutan ummadığım kadar sevecendi. “Hoş geldiniz,” dedi ve ne içeceğimizi sordu. Yılmaz Hızlı’ya da oturmasını söyledi. Ben Hızlı Yüzbaşı’nın odasında çay içtiğimizi söyleyince, “o zaman kahve içelim,” dedi. Adli müşavir Yılmaz Hızlı, işleri olduğunu öne sürüp izin istedi.

Korgeneral Recep Ergun’la baş başa kalmıştık. Anlatılanlar nedeniyle, ne zaman ne yapacağı belli olmaz olduğuna inandığım Recep Ergun’la

baş başaydık.

Kahveler geldi; ben sade kahve söylemiştim. Eliyle çikolata ikram etti... Ve söze girdi, üslûbu çok yumuşaktı:

“Bak kardeşim, bu derginin kapatılması için üzerimde çok baskı var. Ama ben dergi kapatan biri olarak anılmak istemiyorum. Üstlerim de, kapatma konusunda yurtdışından gelebilecek baskılardan çekiniyorlar... Bizi zorda bırakmayın, o nedenle bu dergiyi kapatın gitsin... Ne dersin?”

Yutkundum, “Benim dergiyi kapatmam mümkün değil. Benim görevim dergiyi yaşatmak ve çıkartmak. Zaten Bülent Ecevit’in yazmasını da yasakladınız...” diyebildim.

Korgeneral Recep Ergun, sözlerimi ya duymamış ya da duymazlıktan gelmişti ve sakin bir ses tonuyla, “Adam Olmak” şiirinin neden yayınlandığını, kimin veya kimlerin kastedildiğini sordu.

Ben de o akşam Yüksel Çakmur’un evindeki olayı şöyle özetledim: “O gün, Ecevit’le toplandık. Biz, Bülent Ecevit’in yazısının imzasız olarak, değiştirilerek kullanılmasını önerdik. Bülent Ecevit bunu reddetti. Baskıya zamanımız yoktu. Sayfanın boş çıkması da hem bizim açımızdan, hem sizin açınızdan hoş olmayacak bir durum yaratacaktı. Bülent Ecevit’i anımsatması açısından Kipling’ten dilimize kazandırdığı bu şiiri koymayı kararlaştırdık. Zaten “Yazı İşleri’nden” bölümünü okuduysanız, Başyazı’da bu şiir vardı. O nedenle dergiden çıkarmadık. Kimsenin üzerine almasına da gerek yok. Biz kimseyi kastetmedik. Üstüne alıp, alınan mı olmuş?”

Bu sözlerim üzerine güldü. Güldü demekten çok acı bir tebessümdü bu. Demek ki, bu soru bir yerlerden ona sorulmuştu. Ama, açıksözlülüğüm de hoşuna gitmişti galiba. Komutan, Ecevit’in yazmasının yasaklanmasından hoşnut olmadığını uzun uzun anlattı. Nisan ayında Bülent Ecevit’e bugünlerin gelebileceğini ima ettiğini, daha dikkatli olması gerektiğini söylediğini, ancak onun “burnunun dikine” gittiğini öne sürdü. “Biraz dengeli gitseydi, şimdi yazıyor olacaktı,” dedi. “Gel direnme kapat şu dergiyi. Gerekirse, senden daha yetkililer varsa onlara söyle, onlar kapatsın, kimsenin başı derde girmeden. Beni de zor durumda bırakmayın,” diye sürdürdü konuşmasını.

Verdiğim yanıt kısaydı:

“Komutanım, başta da size arz ettim, benim dergiyi kapatmaya yetkim yok. Benim görevim ve yetkim, Arayış'ı yaşatmak, çıkmasını ve

okurun eline ulaşmasını sağlamak. Yetki sizde, siz kapatın.”

Kolordu komutanı Ergun, umduğumdan zeki biriydi. Sürekli konu değiştiriyor, sonra konuşmayı Arayış'ın kapanmasına getiriyordu. Beni şaşırtmayı, köşeye sıkıştırmayı düşünüyor olsa gerek ki, yine konuyu değiştirdi. Arayış'ta sürekli ekonomik gidişin kötü olduğunun vurgulandığını anımsattı. Hem hükümetin hem de Konsey’in bundan duyduğu rahatsızlığı anlattı. Benim tepkisiz oturmamdan biraz rahatsızlık duymuş olmalı ki; sesini ilk kez yükselterek şöyle dedi: “Kardeşim, terörün azmasının arkasında ekonominin kötü oluşunun bulunduğunu söylüyorsunuz. ‘Ekonomi suçlu, ekonomi suçlu’ deyip duruyorsunuz. Ne yapalım yani, ekonomiyi hapsedip de anarşistleri serbest mi bırakalım?!”

Yanıtım “Paşam, yetki sizde, istediğinizi içeri alırsınız, istediğinizi serbest bırakırsınız,” olunca sinirlendiğini belli etti.

“Bak kardeşim, bizi askerin Almanya’daki durumuna mı düşürmek istiyorsunuz? Askerin itibarını sıfırlamak mı amacınız? Buna izin vermeyiz. De Gaulle Almanya’ya gidince, uçaktan inmeden üniformasını çıkarmak zorunda kaldı. Dışarıda resmi elbisesi ile dolaşamadı. Üniformasını yalnız Almanya’da askeri kışlaya girerken giyebildi. Biz askerler olarak, bizi bu duruma düşürmenize de izin vermeyeceğiz.”

Recep Ergun, bana uzun gelen bir konuşma yapmıştı. Belki sözlerine devam edecekti ama, dayanamadım, ilk kez korkunun cesareti körüklediğine tanık oluyordum. Ergun’dan korkmamak olası değildi. Neler yaptığı, yaptırdığı belki yazılamıyor, ama fısıltı gazetesi ile yayılıyordu. Bunları süratle düşünüp, kararlılıkla konuşmaya başladım:

“Paşam, bizim amacımız, sizi halkın gözünde küçük düşürmek değil. Bizim amacımız, hata yapıp küçük düşmenizi önlemek. Kaldı ki, bizim gücümüz, sizi küçük düşürmeye yetmez... Siyasilerin hata yaptıklarını, o nedenle halkın size yönetime el koymanız için baskı yaptığını söylüyorsunuz. Bu, doğru olabilir. Biz sizin de yakındığınız siyasilerin durumuna düşmemeniz için uyan görevimizi yapıyoruz. Bizim sizi küçük düşürmeye çalışmamız ne hakkımız, ne de haddimiz... Ancak, sizi, sizin yapacağınız hatalar halkın gözünden düşürür. Yoksa bizim yazdığımız, size yol göstermek için kaleme aldığımız yazılar sizi küçük düşürmez. Siz, bürokratlarınızın ve arkadaşlarınızın hata yapmasını engellemeye çalışırsanız, üniforma ile başınız dik dolaşabilirsiniz...”

Hızımı alamamıştım, Recep Ergun Paşa, hayretle dinliyor, ben de

sözlerimi sürdürüyordum:

“Biz de bu ülkenin geleceği için çaba sarf ediyoruz. Bizi, askeri halkla karşı karşıya getirmekle suçlamanızı içimize sindiremem. Arayış'taki hiçbir arkadaşımın da böyle bir düşüncesi, niyeti yoktur, izninizle tekrar etmek istiyorum, bizim askerimizi küçük düşürmek gibi bir niyetimiz olamaz... Çabamız askerlerin üniformasız dolaşması değil, o üniformayı şerefle taşımaları içindir.”

Konuşmayı sürdürecektim, ama sözümü tamamlayamadım. Paşa da soğukkanlılığını neredeyse yitirmişti. Sesinin tonunu yükselterek, ancak kırmamaya özen göstererek konuştu:

“Seni bir kez daha uyarıyorum. Dergiyi bir an önce kapat. Yarın olacaklardan ben değil, sen sorumlu olacaksın... Dikkatli ol... Mert ve cesur bir çocuğa benziyorsun..”

Konuşma tatsız bir hal almaya başlamıştı, izin istemeye hazırlanırken, elindeki dergiyi gösterdi ve ikinci sayfadaki “Sendika Ağası” başlıklı okur mektubunun suç unsuru taşıdığını, yazanın kimliğinin sahte olduğunu, gerçek kimliğini vermem gerekeceğini söyledi.

“Paşam, o mektubun neresinde suç var?” diye sordum. Dergiyi bana verdi. Yüksek sesle okumaya başladım:

“İşverenin her istediklerini söyleyebildikleri ve alabildikleri bir devirde; işçilerin toplu sözleşme hakları ellerinden alınırken susan,

İşçilerin ikramiyeleri sınırlandırılırken hiç ses çıkarmayan, işçilerin işten ayrılmak zorunda kaldıkları zaman bile kıdem tazminatlarını alma hakları ellerinden alındığı halde susan:

Kısaca ekonominin ve anarşinin bütün suçu işçinin sırtına yıkılarak bir de ondan fedakârlık beklenip, işverenin kulu kölesi haline getirildiği bir zamanda, kendisi işçinin parasıyla gezen, sözüm ona sendikacıya Sendika Ağası denmez de kime denir?”

Ben, “Yazı bu Paşam, suç unsuru nerede? Hukukçu arkadaşlara sormadan virgül bile dergiye girmiyor,” deyince, bir acı tebessüm yayıldı yüzüne. Ayağa kalktı ve görüşmeyi şu sözlerle noktaladı: “Tekrar ediyorum, dikkatli ol ve Arayış'ı siz kapatın... Sonra Paşa beni uyarmadı deme... Ecevit’i de uyarmıştım.” Ben de ayağa kalktım...

Saat 11.00’de başlayan görüşme yaklaşık bir saat sürmüştü. Beni kapıya kadar yolcu etti.

Makam odasının kapısında sözlerini tekrarladı.

“Bak kardeşim, iş işten geçmeden Arayış'ın yayınına son verin. Tekrar ediyorum, Recep Paşa beni uyarmadı deme. Şimdi git ve söylediklerimi düşün. Üstlerine anlat...”

Elini uzattı, tokalaştık, kapıdaki askere beni uğurlamasını söyledi. Ben teşekkür etmek için Yılmaz Hızlı’nın yanına gittim. Hakim Yüzbaşı Hızlı birlikte yemek yememiz için çok ısrar etti. Ancak, akşam yazı kurulu toplantısı yapacaktık. Hazırlık yapmam gerekiyordu, izin istedim. Beni göndereceğini söyledi. Bu kez ne subay ne de askerler vardı. Yalnızca yanlış bir anlama yüzünden biri subay olmak üzere askerlerden oluşan bir ekip beni almaya gelmişti.

Ancak, bu bana ders oldu. Ondan sonra Sıkıyönetim tarafından çağırıldığımda, hiçbir biçimde, “beni aldırın” demeyecektim.

Baki Özilhan Arayış'ta

Bülent Ecevit'in yasaklandığı tarihten bir süre sonra Baki Özilhan geldi. TRT'den 1402'lik olmuş ve Yankı dergisine çalışmaya başlamış, fakat kadroya alınmamıştı. Yankı'nın çalışma ortamı da bizdeki kadar rahat olmasa gerek ki, "Müdürüm, -Baki yıllardır bana böyle hitap eder- burası rahat, burada çalışıp, yazılarımı burada yazabilir miyim?" diye sordu. Ben de istediği gibi çalışabileceğini, her zaman gelebileceğini söyledim.

Aynı gün akşam saatlerinde Erdül, Baki'yi gördü ve kim olduğunu sordu.

Baki Özilhan kısa bir süre öncesine kadar TRT'de çalışıyordu. "Anarşi ve Terör" dizisini 12 Eylül'den sonra yayına hazırlamıştı. Dizinin üçüncü bölümü yayınlandıktan sonra Baki Özilhan işten atılmış, programlardan sorumlu Televizyon Daire Başkanı Tarcan Gönenç de kızağa alınmıştı.

Bu anlatımımdan sonra Erdül, "Ağabey, madem Yankı'da kadrosu yok biz alalım," dedi.

Olayı biraz daha ayrıntılı olarak düşünmeden karar veremezdim. Erdül'e şöyle dedim: "Kadro durumumuz ne? Verebileceğimiz kadro var mı? Nasıl para vereceğiz, ne kadar ücret ödeyebileceğiz? Rahşan Hanım'la, Bülent Bey'e ne diyeceğiz? Sonuçta, bu derginin büyük hissedarı Bülent Ecevit."

Erdül, gençliğin verdiği cesaretle daha ataktı ve "Nahit Abi, dergi ikimizin üstüne kaldı," diye başladı. "Yorgunluktan neredeyse öleceğiz... Ayakta duracak halimiz kalmadı... Bir üçüncü hamala ihtiyacımız yok mu? Baki'yi tanıyorsun, sağlam adam olduğunu söylüyorsun. Başlatalım. İşsiz birine sahip çıktığımız için kızacaklarsa kızsınlar. Oran'da oturup, ellerini taşın altına sokmadan ahkâm kesmek kolay. Sen hangi işe koşacaksın; haber mi yapacaksın, yazıları mı okuyacaksın, Bülent Bey'den gelen notları okuyup gereğini yapmaya mı çalışacaksın, düzeltmenlik mi, sayfa sekreterliği mi yapacaksın? Bir aynaya bak yahu ne hale geldin... Günlerce uyumuyorsun, gözlerin kan çanağına dönmüş...

Kızını, Erinç'i haftada bir gün, pazar günleri görüyorsun, onu Luna Park'a götüreceğine Arayış'a getiriyorsun. Ne derlerse desinler."

O günlerde, Çağlayan Tunç'tan sonra çalışmaya devam eden gazeteci arkadaşlarım, Rahmi Özyazgan ile Naci Yatıkkaya da dergiden ayrılmışlardı.

Çağlayan, ben göreve başladıktan hemen sonra, Günaydın gazetesinde göreve başlamıştı. Rahmi de Tercûman'a gidiyordu. Naci ise kendi işini kurmaya karar vermişti. Bunu Bülent Ecevit'e anlatabileceğimi düşündüm. O arada Erdül'le karşılıklı çay içiyorduk. Çayımı bitirdim. Odada biraz dolaştıktan sonra, Erdül'ün yanına giderek, "Gel ulan deli, seni öpeyim... Hadi Baki ile görüşelim" dedim.

Erdül, "Ağabey, onu buraya çağırsak... Para pul konuşacağız. Kabul etmeyebilir," dedi. Erdül, bana göre kuralcıydı. Belki de bu asker kökenli olmasından gelen bir alışkanlıktı.

Baki'yi odama çağırdım ve "Baki, Erdül'ün bir teklifi var," dedim. Erdül başladı konuşmaya:

"Nahit ağabeyle birlikte donkişotluk yapıyoruz. Bu savaşı kazanabilmek için de gece gündüz çabalıyoruz, çalışıyoruz. Bu yükün altına girebilecek, elini taşın altına sokabilecek biri daha gerekiyor. Uzun lafın kısası sana iş teklif ediyoruz. Bizimle çalışır mısın?"

Baki Özilhan, bir an düşündü ve ağzından "olur" sözü çıktı. Salondaki masalardan birini benim masamın yanına çektirerek, "istediğin masa senin" dedim. Baki ile Arayış maceramız başlamıştı.

O gün akşam, herkesten habersiz, Bülent Ecevit'e giderek durumu anlattım. Konuşmamız sırasında her zaman olduğu gibi Rahşan Ecevit de vardı. Ünce Baki Özilhan'ın TRT'den neden atıldığını ayrıntıları ile anlattım. Baki Özilhan'a iş teklif ettiğimizi söyledim. Üç arkadaşımızın ayrıldığını, takviyeye gereksinimimiz olduğunu o da biliyordu. Rahşan Ecevit, Baki Özilhan ismine, "biraz soğuk" duruyordu. Çünkü Baki, TRT'de yaptıklarıyla Sıkıyönetim'in hışmını üzerine çekmişti. Başımıza iş açabilirdi. Rahşan Ecevit'e karşı çıktım ve Baki Özilhan'ın bize çok yararlı olacağına inandığımı söyledim. Bülent Ecevit, Baki Özilhan'ı terör belgeselinden tanıyordu. Baki'ye sıcak baktığını hissettim. Bir süre düşündükten sonra şöyle dedi: "Yazılarına çok dikkat edin... Bizi güç durumda bırakacak bir şeyler yazmasın. Bu dergi giderek önem kazanıyor. Sayın Özilhan'ı uygun bir dille uyaracağınızı, bu endişelerimizi aktaracağınızı umuyorum."

Ben, Erdül'le birlikte gerekeni anlattığımızı, kendisini uyardığımızı söyledikten sonra, uygun bir zamanda, Özilhan'ı kendisi ile tanıştırmamda bir sakınca olup olmadığını sordum.

Ecevit, onay verdi. Ondan habersiz Baki'yi işe başlattığımız için biraz kırılmıştı, ancak belli etmemeye çalıştı.

Baki Özilhan'ı ne bu konuşmadan önce ne de sonra, hiçbir şekilde uyarmaya gerek duymadım. O, işini iyi yapan bir neferdi. Haftanın iki, üç günü Sıkıyönetim Komutanlığına gidiyor, DİSK, MHP ve MSP duruşmaları başta olmak üzere yetişebildiği tüm davaları izliyor, diğer günlerde de derginin toparlanması için yardımcı oluyordu.

Baki Özilhan'ı o gün biraz zorlama ile kabul eden Ecevit sonraları, onunla çok iyi anlaşacaktı. Dahası Rahşan Ecevit bile Baki'yi kabullenecekti.

Bir badireyi daha atlatmıştık.

Baki Özilhan, Arayış'a her açıdan yararlı olacaktı.

Dedikodu Niteliğindeki Yorumlar

Bülent Ecevit hem “Yayın Danışmanlığı”, hem de “Başyazar”lık görevlerinden ayrılmıştı. Ancak, kimi siyasiler ve gazeteciler bu ayrılığın “özde” değil, “sözde” bir ayrılık olduğu söylentisini yaymaya başlamışlardı. Kimi gazeteler, özellikle de Tercüman gazetesi, 52 sayılı MGK kararından hiç söz etmeyerek bir anlaşmazlık sonucu Ecevit’in Arayış'tan ayrıldığını yazmayı inatla sürdürüyorlardı.

Bir açıklama yapmak zorunluluğu doğmuştu... Derginin 17’nci sayısının baskıya gireceği gün “Yazı İşleri’nden” köşesine bu konu ile ilgili bir yazı yazdım. Başlığı “Söylentiler ve Gerçekler”di. Ecevit’in yasaklanan yazısının başlığı ise, “Suçlamalar ve Gerçekler I”di. Ondan esinlenmiş, hatta kopya çekmiştim. Yazıyı önce Şahin Mengü okudu, sivri birkaç cümleyi değiştirdi, sonra Bülent Ecevit’e götürdüm. Bülent Ecevit dördüncü paragraftaki, “... çok üzücü ve kabul edilemez bir durum” cümlesini, “çok üzücü ve içine sindirilemez bir durum...” olarak değiştirirken, beşinci paragrafın sonuna “doğasına da aykırıdır” sözcüklerini ekledi. Sonra da “Şahin Bey bir daha okusun...” diye uyardı.

Ecevit’in ve Şahin Mengü’nün onayından geçen yazı şu hale geldi ve dergide yerini aldı:

SÖYLENTİLER VE GERÇEKLER

Sayın okurlarımız, yayın danışmanımız ve başyazarımız Sayın Bülent Ecevit’in, Milli Güvenlik Konseyi’nin 52 numaralı kararı sonucu 3 Haziran günü Arayış'tan ayrılması, asılsız bazı söylentilerin yoğunlaşmasına neden oldu. Kimi çevreler ve yayın organları, Sayın Ecevit’in dergimizden aynlışını yayarken Konseyin 52 numaralı kararından hiç söz etmeyerek, sanki Sayın Ecevit’in bir anlaşmazlık sonucu ayrılmış olduğu izlenimi verdiler. Bu arada Sayın Bülent Ecevit’in ayrılış nedenini bilenler de, yayın danışmanımız ve başyazarımızın Arayış'tan “sözde” ayrılmış olduğunu ve imzasız yazı yazacağını yaymaya başladılar.

Bu iddiaların ikisi de gerçek dışıdır, tek sözcükle kasıtlıdır.

Her şeyden önce, Arayış dergisi ile Sayın Bülent Ecevit arasında anlaşmazlık bir yana, aksine, tam bir uyum, anlaşma, saygı ve sevgi vardır. Başta Sayın Bülent Ecevit olmak üzere tüm çalışanların tek amacı

Arayış'ı "demokrasiye inananların", "demokratik düzeni savunanların" dergisi yapmak çabası olmuştur. Bu çaba, bugün de sürdürülmeye çalışılacaktır.

İkinci söylentinin ise, Sayın Bülent Ecevit açısından "çok üzücü" ve "içine sindirilemez bir durum" olduğu kanısındayız. Sayın Ecevit'in imzasız yazı yazarak Arayış'a katkıda bulunacağı, kendisini yakından tanıyanlar, O'nu anlayanlar, O'nu bilenler açısından düşünülemeyecek, düşünmek bir yana, akıldan bile geçirilemeyecek bir durumdur.

Yayın danışmanımız ve başyazarımızı tanıyanların çok iyi bildikleri gibi, kendisini gizleyerek yazı yazmak ve mücadele etmek, Sayın Ecevit'in yapısında yoktur, doğasına da aykırıdır.

Kendisini gizleyerek yazı yazmanın ve mücadele vermenin Sayın Bülent Ecevit'in bugüne değin sürdürdüğü açık, dürüst ve onurlu politikasına aykırı düşeceğinin, sağduyu sahibi halkımız ve bu arada Arayış'm siz değerli okurları tarafından da gereği gibi değerlendirileceğine inanıyoruz...

Sayın okurlarımız, Sayın Bülent Ecevit'in ayrılışından sonra, şimdilik Arayış'larda Başyazı olmayacak..."

Yazının bundan sonraki bölümünde derginin içinde neler olduğu ile 14'üncü sayımızda yer alan "Ağca Düğümü Çözülmeli" başlıklı yazının New York Times'ta ve Herald Tribüne'de geniş biçimde yer aldığı bilgisine yer veriliyordu.

Bir Mektup

Gazetelerin bir kısmı Ecevit'e yasak geldiğini haber yapmıştı. O günlerde 5 Haziran tarihi taşıyan bir mektup geldi. Antakya'dan Ahmet Pençe imzasını taşıyan mektup hepimizi şaşırtmıştı. İşte o mektubun bir bölümü:

"Sayın Nahit Duru

Arayış 15 hafta sonra Başyazarından koparıldı. Böylece Arayış'ı var eden en önemli etken şimdi yok. Ama bu panik yaratmamalı. Nasıl ki, eskiden 'Arayış için Ecevit'in başyazı yazdığı dergi' deniliyor ve ilgi topluyordu, şimdi de 'Ecevit'in düşüncesi doğrultusunda dergi' denilebilir...

... ÇOK ÇOK ÖNEMLİ NOT:

4 Haziran perşembe günü Cumhuriyet'te çıkan Ecevit Arayış'tan Ayrıldı haberi çok yanlış yorumlara yol açtı. Sanki Ecevit Arayış'tan dergi yönetimi tarafından atılmış gibi yorumlar yapıldı. Ecevit'in yasal zorunluluk nedeniyle ayrıldığı belirtilmeli idi. Büyük hata yapıldı o haberin verilişinde. Bu yanlış anlama giderilmeli..."

O gün gerçekten bu haber gözümüzden kaçmıştı. Biz, Tercüman başta olmak üzere, öteki gazeteler ve kimi yazarlarla uğraşırken, Cumhuriyet gazetesini gözden kaçırmıştık. Cumhuriyet'in Ankara Bürosundan arkadaşlarla konuştum. Ne var ki yapılacak bir şey yoktu. Ankara Bürosu haberi, "MGK Kararı ile yazı yazması yasaklandı" diye göndermiş, ancak, İstanbul, "Ecevit Arayış'tan ayrıldı" başlığı ile vermişti. Haber de anlaşılmaz bir hale getirilmişti.

Gerçi 16'ncı sayıda Arayış okurlarına Ecevit'in neden ayrıldığını ayrıntılarıyla açıklamıştık. Ama, Cumhuriyet'in haberi birçok kişinin olayı yanlış anlamasına neden olmuştu. Kaldı ki, Cumhuriyet gazetesinin başında "devrimci" ve Ecevit'e "saygılı" bir Hasan Cemal vardı. İstanbul Cumhuriyet'i aradım ve Hasan Cemal'le görüşmek istediğimi bildirdim. Sekreteri Hasan Cemal'in yerinde olmadığını söyleyince not bıraktım. Hasan Cemal'e not iletilmemiş olacak ki, aramadı.

Ecevit, bu hatanın düzeltilmesi için ne yaptığımızı sordu. Ankara büroyu, sonra Hasan Cemal'i aradığımı, not bıraktığımı anlattım. Ecevit, "Sayın Hasan Cemal'i benim aramamda yarar görür müsünüz?" diye sorarken, yararı olmayacağını biliyor gibiydi. "Efendim,

Ankara'daki arkadaşlar, Sayın Cemal'e bildirmişlerdir. Yapabileceği bir şey olsaydı arardı. Utancından arayamamıştır," karşılığını verdim. Ecevit, acı acı gülümsemekle yetindi. En güvendiği gazete bile haberi doğru vermemişti. Başında da dünün devrimcisi, bugünün "demokrat"ı Hasan Cemal varken. Günaydın, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri haberi en azından saptırmadan doğru olarak verirken, Ecevit'in ayrılışını 52 sayılı MGK kararına bağlamışlar, yazı yazmasının yasaklandığını anlatmışlardı.

Arayış'ta artık Başyazı olmayacaktı. Buna karar vermiştik, ancak başyazı yerine bir şey konulmalıydı. Hepimiz olaya daha soğukkanlı bakıyor, daha sağlıklı düşünmeye çalışıyorduk. Şahin Mengü ve Erdül'le küçük bir toplantı yaptık. Başyazı yerine ne koyabilirdik? Yazının anonim olması konusunda görüş birliği oluştu. Arayış'ın düşüncesi, Yazı Kurulu üyelerinin tümünün katılımı ile yazılacaktı ve imzasız yayınlanacaktı. Sonra konunun nasıl saptanacağını da ele aldık. Konu Yazı Kurulunda belirlenecekti. Her hafta bir kişi de gelen notlan kaleme alıp yayına hazır hale getirecekti.

Mengü ile birlikte Oran'a gittik. Durumu anlattık. Ecevit düşünceli bir biçimde, neden Başyazı olarak devam etmediğimizi sordu. Şahin Mengü, Bülent Ecevit'in kullandığı başlık altında yazı yazılmasını doğru bulmadığımızı anlattı. Ecevit köşeye isim bulup bulmadığımızı sordu. Cevap vermemize fırsat tanımadan, "haftanın yazısı" olabilir dedi. Biz de zaten ona benzer isimler sıralamıştık. Hiç kendi fikrimizi söylemeden bu ismin uygun olacağını ifade ettik. Ve onun da uygun bulması halinde "Haftanın Yazısı," 19'uncu sayıda başlayacaktı. Biz yazı kurulunda önerilen konuları kendisine iletecek, tavsiyelerini alacaktık. Bir de son isteğimiz vardı. Yazıları görmesi, onların Arayış'ın ilkelerine uygun hale getirilmesi, varsa maddi hataların giderilmesi konusunda yardım etmesini istiyorduk.

Bu Ecevit'in hoşuna gitmişti. Hem kendisi yazı yazmamış, hem de kontrolü elinden kaçırmamış olacaktı.

Oran'dan ayrılırken Yazı Kuruluna götüreceğimiz öneriler kesinleşmişti.

Ecevit'e yasak gelir gelmez bazı arkadaşlarımız Arayış'a "uğramaz" olmuşlar, bir kısmı da "gelir gibi" yapmaya başlamıştı. Derginin tüm sorumluluğu, Şahin Mengü, Mehmet Erdül, Selahattin Kaynar ve benim üzerimde kalmıştı. Şahin hukuki açıdan daha da baskı altındaydı.

Ancak derginin genel sorumluluğu benim üzerimdeydi. Baskı ve kâğıt

işinin takibini de Muzaffer Soykan ile Mustafa İlter sürdürüyorlardı.

Birçok kişi, “Ecevit gidince dergi batar” düşüncesindeydi. Özellikle Konsey, Hükümet ve kimi basın kuruluşları böyle düşünüyordu. Ancak, derginin satış rakamları onları yalanlıyordu. Hiçbir maddi çıkar gözetmeksizin; Zeynep Aruoba, Oruç Aruoba, Tanju Polatkan, Doç. Alpaslan Işıklı, Haluk Gerger, Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu dergiden çıkmaz olmuşlardı. Ertuğrul Özkök, Necdet Sümer, Mustafa Özcan Ültanır gibi isimler de katkılarını artırarak sürdürüyorlardı. Murtaza Çelikel, Yücel Özkök, Muzaffer Saraçoğlu, Önder Aker de katkılarını artırmışlardı.

Önemli Bir Yasa

29 Haziran'da MGK, Kurucu Meclis yasasını kabul etti. Yasaya göre, Kurucu Meclis, MGK ile Danışma Meclisinden oluşuyordu. Danışma Meclisinin 120 üyesi illerden Valilerce saptanacak adaylar arasından MGK tarafından seçilecekti. Danışma Meclisinin 40 üyesi ise doğrudan Konseyce belirlenecekti.

Murat Yetkin Arayış'ta

Temmuz ayının ilk günlerinde, Lale Eroğlu, Mahmut Tali Öngören'le birlikte bir gencin geldiğini söyledi. Mahmut Tali Öngören'in adını duyunca, hemen ayağa kalkıp kapıda karşıladım. Yanında gencecik bir delikanlı vardı. Birlikte çay içtikten sonra, Öngören Hoca, gence dönerek "Söyle bakalım" dedi. Birlikte çaylarımızı yudumlarken elinde Arayış dergisini tutan genç konuşmaya başladı:

"Adım Murat Yetkin... ODTÜ Makine Mühendisliği öğrencisiyim. Size yardım etmek, Arayış'ta çalışmak istiyorum. Arayış'ların her satırını okudum. Bu konuda kendime güveniyorum."

İlke olarak öğrencileri dergiden içeri sokmuyor, Basın Yayın Yüksek Okulu öğrencilerini bile okulları bitmeden mesleğe başlamamaları konusunda ikna edip gönderiyordum. Yetkin'e de aynı şeyleri söyledim.

Murat Yetkin, "Siz de öğrenciyken başlamışsınız" diyerek beni köşeye sıkıştırmaya çalıştı. Ben "olmaz" diyordum, o "inadını ve direncini" sürdürüyordu... Murat Yetkin, "Siz kabul etmezseniz, bir başka yere gidip orada başlarım," diye isyan etti. Uzun süre dil döktüm, ancak Murat Yetkin Nuh diyor, peygamber demiyordu. Mahmut Tali Öngören, "Kırma bu genci" deyince, Baki Özilhan'ı çağırdım. O esnada Mehmet Erdül de yanımıza geldi. Sonuçta, Öngören Hoca'yı kırmayıp "Peki" dedim ve devam ettim:

"Yalnız bir koşulum var. Şimdi tatildesin. Her gün gelebilirsin. Okul başlayınca, ancak derslerini aksatmadan çalışmayı sürdürebilirsin... Yalnız unutma, dersini aksattığını anladığım an, buraya adımını atamazsın."

Murat şu yanıtı verdi: "Yüzdüm yüzdüm sonuna geldim. Tabii okulu bitireceğim. Ama, ben gazeteci olmak istiyorum, iyi bir başlangıç olacağım düşündüğüm için Arayış'tayım."

Yanıtı, benim de Özilhan'ın da Erdül'ün de hoşuna gitmişti. Murat Yetkin'in ilk patronu Baki Özilhan olacaktı. Bu arada Erdül'e, Bülent Ecevit'in müsait olup olmadığını sordum. Ecevit yalnızdı. Erdül haber verdi. Bizi bekliyordu. Mahmut Tali Öngören "siz çıkın" diye nezaket gösterdi. Ecevit'in odasına Murat Yetkin'le çıktık. Mehmet Erdül'ün bilgilendirdiği Ecevit'e, Yetkin'i tanıttım. Yabancı dil bildiğini, işimize yarayacağı için işe başlatmak istediğimizi söyledim. Ecevit, Murat ve

ben bir süre sohbet ettik. Murat Yetkin çok heyecanlanmıştı.

Yetkin, sözünü tuttu, ODTÜ'yü ihmal etmedi. Arayış'ta verilen tüm görevleri yaptığı gibi, Yazı Kurulu toplantılarını da kaçırmamaya çalıştı.

Murat Yetkin'in, henüz işin başlangıcında olmasına rağmen, Arayış'a yararı dokunuyordu.

Platon Eflatun Tartışması

Bülent Ecevit, Haziran ayının hemen başında, yasaklandığı günün sabahı bir not gönderdi... Not şöyleydi:

BÜLENT ECEVİT

21 Haziran 1981

Sayın Nahit Duru,

Sayın Evren Antalya'da basınla yaptığı sohbetten, kendisinin demokrasiyi Eflatun'dan öğrenmeye çalıştığı anlaşılıyor. Bunun çağımızda insanı demokrasi açısından düşürebileceği yanılgı üzerine sayın Necdet Sümer sanırım ilginç bir yazı yazabilir.

Tabii, sayın Evren'i doğrudan atıfda bulunmağa gerek yok.

Saygılarla.

Ecevit'in yasaklanmasının ardından birçok arkadaşımız şaşkınlığını atamamış, Arayış'a devam edip etmeme konusunda kararsız kalmıştı. Necdet Sümer ile Zeynep Aruoba'ya olayı aktardım. Onlar da Arayış'ın 17'nci sayısı için birer yazı kaleme aldılar. Yazılar; "Şiir ve Demokrasi" ve "Adil Kişinin Adil Devleti" başlığını taşıyordu. İki yazı da Evren'e yanıt niteliğinde olduğu halde, konuşmasına hiç atıf yapılmamıştı. Yazıları Bülent Ecevit'e götürdüm, dikkatle okudu. Yazılarda küçük değişiklikler yaparak, yazıların spotlarının hangi cümleler olabileceği konusunda öneride bulundu.

Bülent Ecevit, Necdet Sümer'in "Şiir ve Demokrasi" yazısının spotlarını şöyle belirlemişti:

" Demokratik yaşam biçimi bugün çağdaş uygarlığın temel ölçütlerinden sayılmaktadır. Ancak, demokratik düzeni yerleştirmiş görünen toplumların, demokrasiye ilişkin sorunlarından kurtulduğunu sanmak yanlış olur.*

** Demokrasiyi sürekli kılmak, onu geliştirmeyi bilmekle olanaklıdır."*

Sümer'in yazısı şöyle bitiyordu:

Demokratik yaşam biçimi bugün çağdaş uygarlığın temel ölçütlerinden

sayılmaktadır. Ancak, demokratik düzeni yerleştirmiş görünen toplumların, demokrasiye ilişkin sorunlardan, artık kurtulduğunu sanmak yanlış olur. Demokrasiyi sürekli kılmak onu geliştirmeyi bilmekle olanaklıdır. Gerçekte bu sorun bütün insanlığın ortak sorunudur. Yolsa demokrasiyi hep dönüp yeniden kurmanın kısır döngüsünden kurtulunamaz. Bu soruna getirilecek çözümler ise çağı aşmak olacaktır.

Çünkü demokratik yaşam biçiminin öz değeri ve ereği bireyin ve toplumun sorunlarına insancıl ölçülere dayalı, insanın bütünlüğünü gözeten ve yaratma yetilerini besleyen çözümler getirmenin vazgeçilmezliğini gütmesidir."

Zeynep Aruoba'nın, Necdet Sümer'in yazısının altında yayınladığımız makalesinin spotları ise şöyleydi:

*"*İnsandan bağımsız değil, insan için olan bir devlet, adaleti yazıda gerçekleştirmiş devlettir."*

**Adil devlet, adil kişilerin adil ilişkileri üzerine kurulur."*

**İnsanların, içinde yaşadıkları siyasal toplumun sorumluluğunu taşımaları, olayların dışında kalmamalarına, olayların yabancısı olmamalarına bağlıdır."*

Bu spotlardan sonra yazı şöyle başlıyordu:

Platon'un Devlet Felsefesi görüşünden söz etmek, ilk bakışta, yadırgatıcı gelebilir; çünkü Platon'un bir devlet biçimi önerisi getirdiği, bir anlamda ilk Utopia sayılabilecek bir ideal ortaya koyduğu düşünülebilir. Oysa bu görüşün bir felsefe disiplini içinde yer alabilmesi için o disiplinin bilgi alanında bir adımı oluşturması beklenir. Platon'un devlet görüşü, daha sonraki uygulamalarına bakılarak, yalnızca bir ideali gerçekleştirme çabası olarak mı değerlendirilebilir yoksa, Devlet Felsefesi içinde yeni bir bilgi adımı olarak mı? İkinci bir soru daha sorulabilir. Bunlar birbirini engelleyen bakış biçimleri midir?..."

Aruoba, daha sonra Platon'un adalet anlayışım anlatıyor ve bir bölümünde şu görüşlere yer veriyordu:

... Adil kişi ruhundaki öğelerin kendi işleri olmayanı yapmalarına ya da birbirlerinin işlerine karışmalarına izin vermez; bu öğeleri yerli yerine koyar, ve kendi kendisinin efendisi olur...

Zeynep Aruoba, yazısını şöyle tamamlamıştı:

... Platon'un bu görüşü, Devlet Felsefesinde yeni (özgün) bir görüş

olmasının yanında değerli bir görüştür de. Çünkü insanın bir siyasal toplumda yaşaması kaçınılmaz ise toplumun ilişkiler düzenini insana en az zarar verecek biçimde kurmak, siyasal toplumun insandan bağımsız değil, tersine, insan için olduğunu vurgulamak ve ona insandan kalkarak, hatta ona insanın özelliklerim vererek yaklaşmak, ve insanı, kendinden dolayı adil olma sıfatı yüklenen bir siyasal yapıdan sorumlu tutmak, her an bir 'leviathan', bir dev canavar olmağa hazır duran devletin devliğini önemsemenin uygun bir yolu olsa gerek.

Tekin Erer, Son Havadis'in 28 Haziran tarihli sayısındaki yazısında Evren'in konuşmasını övgüye değer bularak, "Eflatun" adını Platon'un Arapçalaştırılmış biçimi olarak yorumluyor, "Eflatun'un 40 kadar eseri vardır. Bunların içinde en önemlileri 'Cumhuriyet' ve 'Devlet' adındaki eserleridir," diyordu.

Arayış'ın "Olayların Yorumu" bölümünde Oruç Aruoba imzasız olarak Tekin Erer'in bilgilerinin yanlışlığını vurgulayarak, şu görüşlere yer veriyordu:

... Platon'un çeşitli çağdaş incelemecilerce sahici sayılan toplam 27 diyalogu ve üç mektubu vardır. (Erer'in verdiği bilgi, hemen herkesin Platon adı altında diyalog yazdığı Ortaçağa geri gidiyor. O zamanlar Platon'un adıyla anılan dialog sayısı 43'ü buluyormuş) Öte yandan sahici diyaloglar arasında Politeia adlı uzun diyalog bulunur. Siyasal bütün, siyasal birlik anlamına gelen bu ad, başka dillere bazen Cumhuriyet, bazen Devlet diye çevrilir. Bu diyalog iki ayrı eser değil tek kitaptır.

(Tabii bizim tanımadığımız, Eflatun adlı 40 "eser" "muharriri" bir arap yazar var da, onun Cumhuriyet ve Devlet adlı iki kitabı varsa yanılıyor olabiliriz)

Tekin Erer, Arayış'ta imzasız yayınlanan bu yoruma 19 Temmuz tarihinde yanıt verdi. Belli ki sinirlenmiş, biraz da araştırma yapmıştı. Erer, Eflatun'la Platon'un aynı kişi olduğu savında ısrar ediyor, ilk yazısında Eflatun'un Arapçalaştırılmış Platon olduğunu öne sürmesine karşın, yeni yazısının iki yerinde "Türklerin Platon'a Eflatun dedikleri"ni iddia ediyor ve Arayış'taki yazının imzasız yazılmasını eleştiriyordu.

Oruç Aruoba ve Zeynep Aruoba, Ankara dışındaydılar. Kendilerine birkaç gün sonra ancak ulaşabildik. Oruç Aruoba'dan yazıyı bulup okumasını ve yanıt yazmasını istedim. Yazıyı telefonla yazdırdı. 8 Ağustos tarihli Arayış'ın 25'inci sayısında yayınlanan yazı özetle şöyle:

... Türkçe ile Arapçayı bir sayanların dil bilgisi düzeyinden beklenmeyecek

bir başka ayrım daha belirtelim: Kültürel diller, alışverişte bulunmuş diller arasında, aynı adın farklı okunuş/yazılış biçimleri vardır; ama özel isimler dillere göre değişmez. Örneğin Arapça 'Muhammed' adı Türkçeye 'Mehmet' olarak geçmiştir, yani Muhammed adlı Araplar ve Mehmet adlı Türkler vardır. Şimdi, Tekin Erer, Peygamber Hazreti Muhammed'e acaba Hazreti Mehmet mi diyecek? Ya da İsmail adlı bir Türk, kendisini bir Avrupalıya Samuel diye mi tanıtacak? Ya da Jacob adlı bir Avrupalı Türkiye'ye gelince Yakup mu olacak? Yaksa biz de Tekin Erer'e Mutemet Vasıl diye mi hitap etmeliydik? ...

... Yine de bir noktada memnun olduğumuzu belirtelim. Yorumumuz üzerine Erer paçaları sıvamış, derin araştırmalara girişerek, Platon'un iki diyalogu şöyle dursun, tam üç diyalogunun adlarını doğru öğrenmiş, hem de (ufak tefek yanlışlar dışında) bunları doğru yazmış. Yalnız bunları Türkçeye çevirirken, küçük bir çeviri yanlışı (oyunu?) yapıyor yine de: 'Politikos', 'Devlet veya Devlet adamı tarzında' değil, yalnızca devlet adamı tarzında çevrilir. Grekçe 'os' eki, eril isim yalın halini (maskülin nominatif) belirtir; burada da kişi belirtmektedir. Böylece 'Politikos' devlet adamı, ya da olsa olsa politikacı demektir. Erer'in ilk yazısında yaptığı yanlışı, 'kazı çevirerek' düzeltmeye çalışması boşuna... 'Cumhuriyet' ve 'Devlet' adları ancak Politeia diyalogunun adı olabilir, yani iki ayrı eserin değil, tek bir eserin...

Bu arada Erer kendisi, kendi çapında Devlet Başkanı'nın Platon (Eflatun) okuduğu haberine değinmemizi fırsat bilerek bize çamur atıyor: 'Yoksa asıl gaye Sayın Devlet Başkanımızı küçük düşürmek midir?' diyor. Platon okumak yalnız Sayın Devlet Başkanı'nı değil, herkesi küçük düşürmek şöyle dursun, yüceltir, biz de bu haber üzerine Platon konusunu Türk Basınına getirmiş bir dergi olarak memnun olmuş, hatta gururlanmıştık...

... Biz, Erer'in yanlışlarını düzeltirken, güvenilir bir kaynağa başvurmasını salık vermiştik. Erer de, yorumumuzda ad bulunmadığından bize 'Nokta Yazar' diye hitap ederek, aynı tavsiyede bulunuyor. Arayış Dergisinin Yazı Kurulunda, bu konuları herhangi bir kaynağa başvurmaya gerek duymadan bilen, hatta mesleği bu konuları öğretmek olan kişiler vardır. Bu kişilerin Platon gibi bir konuda, Tekin Erer gibi bir 'muharrir'in yanlışları düzeltilirken adlarını kullanmalarını Yazı Kurulumuz uygun görmez.

Tekin Erer'e Arayış Noktası yeter de artar bile.

Erer bizi Evren'e açıkça ihbar etmiş, ancak amacına ulaşamamış, üstelik bilgisizliği de ortaya çıkmıştı. Ecevit'in bir isteği sonucu kaleme alınan Necdet Sümer ve Zeynep Aruoba'nın yazıları da Arayış'ın ihbar edilmesine neden olmuştu. Gerçi ihbar mekanizması Arayış kapatılana kadar hiç durmayacak, sürecekti... Gerek Milli

Güvenlik Konseyi'ne, gerek Sıkıyönetim Komutanlığına ihbar üstüne ihbar yağıyordu.

O günden sonra, Tekin Erer ve Son Havadis ne Eflatun ne de Arayış'la ilgili bir yazı yayınladı.

Basın özgürlüğünü savunması gereken gazeteler, birbirlerine çamur atıyorlar, adeta açıktan ihbar ediyorlardı. 18'inci sayıyı görüşmek üzere Ecevit'le konuşurken, bu konu gündeme geldi. Ecevit, bu konuyu "Yazı İşleri'nden" bölümünde işleyebileceğimi söyledi. Dergiye girecek diğer yazıları ele aldık. Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu, "Mahkeme Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesi" başlığı ile bir yazı kaleme almıştı. Ecevit, yazıyı dikkatle okudu. Ve yazının spotlarını çıkartarak bana uzattı. O spotlar yazı ile birlikte yer aldı:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kurulmasına ilişkin yasanın mahkeme bağımsızlığını, yargıç güvencesini koruduğu söylenemez. Yargıçlık güvencesi, yargıçların ulus adına karar verebilmeleri için; azlolunmamaları, özlük haklarının yürütme gününün elinde olmaması, yürütme organının işlevlerinden korku ve çekimserlik duymamaları ilkelerine bağlıdır."

Dergiye girecek diğer yazıları da belirledikten sonra, aşağıya indim.

Birkaç gün önce Bekir Coşkun'u ziyarete gitmiştim. Masasının arkasında çerçevelenmiş bir yazı vardı.

Yazıya, "Basın Özgürlüğü" başlıklı yazıya Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Basın hürriyetinden doğan mahzurların yegâne izale vasıtası, yine basın hürriyetidir" sözü ile başladım. Yazının ortalarına doğru, Bekir Coşkun'u aradım. Ondan, masasının arkasındaki duvarda asılı duran çerçeve içindeki yazıyı yazdırmasını rica ettim. Bekir ne yapacağımı sordu. Basın özgürlüğü ile ilgili bir yazı yazdığımı, o yazının da günümüze "cuk" oturduğunu söyledim. Bekir Coşkun yazıyı okurken, ben daktilomun başında, onun hızına yetişmeye çalışıyordum. Yazı bitince, bir hata olmaması için tekrarladım.

Bekir Coşkun'un arkasındaki duvarda asılı çerçevedeki yazının altında, Hürriyet'in kurucusu Sedat Simavi'nin imzası vardı. Sedat Simavi'nin bu sözlerini de yazıma yedirdim:

Genç gazeteci arkadaşlarıma,

Bu meslek yorucu bir meslektir. Ama, insan büyük bir zevkle çalışır. Kalemine daime efendi kal, uşak olmamaya gayret et. Mecbur kalırsan kır, sakın satma.

19'uncu sayıda ilk "Haftanın Yazısı" yayınlanacaktı. Toplantı üstüne toplantı yaptık. Konu belirledik, notlar yazdık. İlk "Haftanın Yazısı" Haluk Gerger tarafından toparlanmıştı. Haluk Gerger, Oruç-Zeynep Aruoba, Necdet Sümer, Ertuğrul Özkök, Şükrü Sina Gürel, Özcan Ültanır, İsmail Aşıkoğlu, Şahin Mengü, ben ve birkaç arkadaş daha notlar hazırlamış, Haluk Gerger'e vermiştik. Haluk benim kullanmadığım odaya geçti ve tüm notları tek metin haline getirdi. Akşam saatlerinde Ecevit'e gösterdik. Çok küçük değişiklikler yaptı. Mantığı belki yazıyı yeniden yazmasını öneriyordu, ancak, ilk yazıya fazla karışmayı da "içine sindiremiyor"du...

Ecevit'in "Yasalar ve Demokrasi" başlığını verdiği ve ayrılmasından sonraki ilk başyazı niteliğinde olan, "İnsanoğlunun toplumsal yaşama geçişi bir tür toplum sözleşmesi ile sağlanmıştır" cümlesi ile başlayan "Haftanın Yazısı" şöyle son buluyordu:

... İncelemeye çalıştığımız demokratik yasa yapma sürecinin Türkiye açısından da geçerliği yadsınamaz. Bu bakımdan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin geçmişte yasa çıkarma konusunda iyi bir sınav vermemesinin nedeni, parlamenter demokraside, onun yasa çıkarma teknikleri ve yöntemlerinde aranmalıdır.

Arayış'ın ikinci sayısındaki başyazıda da belirtildiği gibi, 'Türk Toplumu çağdaşlaşma ve demokratikleşme yolunda geri dönülebilecek noktayı çoktan aşmıştır. O nedenle kazaya uğrayıp dağılan araç onanlacak ve er geç yeniden yola koyulacaktır.' Bu onarma süresi içinde yasama işlevini temsil ve katılma mekanizmalarını tam olarak işletmeyecek platformlara kaydırmaktan mümkün olduğunca kaçınmak yerinde olacaktır.

"Haftanın Yazısı"nın önemli bölümü Ecevit'in notlarından derlenmişti. O'nun yazım üslûbunu bilenler bunu anlamakta zorluk çekmediler. Ve Haftanın Yazısı metinlerini Ecevit'in kaleme aldığı söylentisi hızla yayılmaya başladı.

Haftanın Yazısı 19'uncu sayıdan itibaren, anonim hazırlanıyordu. Her hafta bir arkadaşımız, kendisine verdiğimiz notları tek metin haline getiriyordu. Son şeklini Ecevit veriyor, o haliyle de dergide yerini alıyordu.

20'nci sayıda matbaamızı yeniden değiştirdik. Em-Aş matbaasının kayyumları, Sıkıyönetim Adli Müşaviri Yüzbaşı Yılmaz Hızlı ile görüşmüşler, Komutan'ın izniyle bizi basmaya karar vermişlerdi. Em-Aş, eski adıyla Rüzgârlı, yeni adıyla Şinasi Sokağı'ndaydı. Yani, Reşit Galip'e İstanbul yolundan çok daha yakındı ve otobüsle bile yirmi-yirmi beş dakika mesafedeydi. Daily News matbaası yöneticilerine

teşekkür ettik. Bizi en zor zamanımızda yalnız bırakmamışlardı. Gazete ve matbaanın sahibi İlhan Çevik ağabey de üzgündü.

Milliyet'le Hesaplaşma

Milliyet'le baskı işini noktalamıştık, ancak, alacak verecek hesabı yapmamız gerekiyordu.

Şahin Mengü, Mehmet Erdül, Mustafa İlter ile günlerce uğraşıp hesapları çıkarttık. Baskı raporlarını, harcanan kâğıtları, sözleşmeye göre, azami fire oranını, hepsini kâğıda döktük. Alacak verecek hesabı yaptık. Milliyet'in bize kestiği faturaları inceledik. Bazı faturalarda fire miktarının da Arayış'a fatura edildiğini saptadık.

Hesap özetlerini Bülent Ecevit'e rapor olarak sunduk, inceledi ve teşekkür etti. Bir gün sonra da "Yarın İstanbul'a gidiyoruz, hazır olun," dedi. Ertesi gün öğleden sonra, İstanbul'da Milliyet ekibi ile buluşacaktık. Ecevit, "Sayın Çelikel'e de haber verin," dedi.

Temmuz ayının ilk haftasında, Milliyet gazetesi yetkilileriyle İstanbul'da Tarabya Otel'de buluştuk. Bülent Ecevit, Murtaza Çelikel, Av. Şahin Mengü, Mehmet Erdül ve ben Arayış'ı temsil edecektik. Milliyet'ten ise, Aydın Doğan, Turan Aytul ve Yekta Okur, Tarabya'da Ecevitlerin kaldığı otel odasındaydılar.

Yekta Okur o güne kadar yapılanların bir dökümünü yanına almıştı. Her şey normaldi, ancak kimi kalemler fazla yazılmış gibiydi, bizim hesabımızla uyuşmuyordu, itiraz ettim. Masanın etrafında, Milliyet tarafı ile birlikte Bülent Ecevit, Murtaza Çelikel, Şahin Mengü ve ben oturuyorduk. Rahşan Ecevit ile Erdül arkadaki koltuklarda bizi izliyorlardı. Rahşan Hanım, Bülent Bey'i yan odaya çağırdı. Biraz sonra da Erdül beni Bülent Ecevit'in istediğini söyledi. Bülent Bey, neden itiraz ettiğimi sordu. "Ayıp ettiniz" diye devam etti. Ben ise, hesapları Ankara'da yaptığımızı, Erdül ve Mengü ile sözleşmeyle karşılaştırdığımızı, hesaplar arasında fark bulunduğunu, bu konuları kendisine de anlattığımızı anlatıyordum ki, içeriye Murtaza Çelikel girdi. Çelikel, mini toplantının amacını anlamış olacak ki, Ecevit'e dönerek şöyle dedi: "Nahit, Arayış'ın çıkarlarını korumaya çalışıyor, içimizde bu konuyu bilen yalnız o. Rahat bırakın da çıkarımızı savunsun. Onlar Milliyet'in çıkarları için burada değil mi?" Bülent Ecevit, Çelikel'e hak verdi. Ancak Rahşan Ecevit'in siniri geçmemişti ve "Bülent ben sana söylemiştim," diye sesini yükseltti. Bülent Ecevit, Rahşan Ecevit'i susturarak; bu derginin Aydın beyin desteği ile bugüne geldiğini, o nedenle itirazlarımı sinirlenmeden yapmamı istedi ve Çelikel'e de teşekkür etti.

Toplantı yeniden başlamıştı. Yekta Okur ile Turan Aytul, bir yanlışlık varsa düzeltilebileceğini söylediler. Aydın Doğan hesabın yanlış yapılmasından üzülmüş görünüyordu. Genel Müdür Yardımcısı Ali Rıza Temuroğlu'nu otelden arayarak, Şahin Mengü ile birlikte Milliyet't gideceğimizi, hesapları birlikte gözden geçirmemiz gerektiğini anlattı.

Şahin Mengü ile birlikte Milliyet'e gittiğimizde Ali Rıza Temuroğlu, hesapları bizim istediğimiz gibi düzeltmişti. Anladığımız kadarıyla, Aydın Doğan ya da Yekta Okur bu işin uzamamasını, bir an önce bitirilmesini istemiş ve bizim otelde kendilerine verdiğimiz hesabın sonuçlarını Temur'a bildirmişti. Borcun ödenmesi için ise, satış gelirinin bir bölümü Milliyet'e temlik edilecekti.

Bülent Ecevit'in anlattığına göre Aydın Doğan, Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Recep Ergun'un daveti üzerine Ankara'ya geliyor. Ergun, başlangıçta çok kibar bir üslûpla; " Arayış'ı neden çıkarıyorsun?" diye soruyor. Aydın Doğan, derginin Bülent Ecevit'e ait olduğunu, kendilerinin yalnızca basıp dağıttıklarını söylüyor. Komutan sesini yükselterek, "Biz bilmiyor muyuz ne olduğunu; madem öyle sen de artık basma, hatta kapat," diye çıkışıyor. Aydın Doğan direniyor, kendisinin olmadığı için dergiyi kapatmasının söz konusu olamayacağını tekrarlıyor. "Ben yapamam, istiyorsanız siz kapatın," yanıtını veriyor. Recep Ergun, "Bizim kapatmamız, dış dünyaca hoş karşılanmaz," diyor. Sonuçta, Aydın Doğan, Arayış'ı birkaç sayı sonra Milliyet'te basılmayacağı sözünü veriyor ve Ecevit'e bu görüşmeyi aktarıyor.

İnönü mü Ecevit mi?

22’nci sayıyı hazırlıyorduk. Yayın Kurulunda -30 kişiyle toplanan kurula bizim dışımızda ancak 8-10 kişi geliyordu- konuları ele aldık. Şahin Mengü, Mehmet Erdül ve ben, o hafta hangi konuların işlenebileceğini planlıyor, Yayın Kuruluna bir taslakla gidiyorduk.

Kurul toplantısından bir gün önce, Bülent Ecevit’in Oran’daki evine gittim. Düşüncelerimizi anlattım.

Arayış'ın 22’nci sayısı, 18 Temmuz 1981 günü piyasada olacaktı. O hafta içinde Kıbrıs Barış Harekâtı’nın (20 Temmuz 1974), Lozan Anlaşması’nın (18 Temmuz 1923) ve “Sendikalar ve Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt” (24 Temmuz 1963) yasalarının yürürlüğe girmesinin yıldö-nümleriydi. Bu olayları işlemeyi düşündüğümüzü söyledim. Grev ve Lokavt Yasası ile ilgili yazıyı Önder Aker’den, Lozan Anlaşması ile ilgili yazıyı da Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu’dan rica edeceğimizi söyledim. Uygun buldu.

“Haftanın Yazısı” ile ilgili olarak bir önerisi olup olmadığını sordum. Ecevit şu yanıtı verdi: “Danışma Meclisi ile ilgili olabilir yazı. Herhangi bir partiye üye olanların Danışma Meclisine alınmaması konu edilebilir. Bunun sakıncaları anlatılabilir”. Bazı notlar yazdırdı. Ecevit, konuların iyi işlenmesi gerektiğini, bir sıkıntıya girersem kendisini aramaktan çekinmememi istedi.

Yazı Kurulunda bu önerileri enine boyuna tartıştık. Önder Aker, Bülent Ecevit’in Çalışma Bakanlığı zamanında kabul edilen yasanın önemini, Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu, Lozan Barış Anlaşması’m kaleme alacaklardı. Haftanın Yazısı ve Kıbrıs Barış Harekâtı’yla ilgili yazılara ise tüm kurul üyeleri katkıda bulunacaktı. Mehmet Erdül de, Kurtuluş Savaşı’ndan Lozan Anlaşması’na kadar olan dönemdeki kimi çirkin olayları, Mustafa Kemal’i devre dışı bırakmak için oynanan ayak oyunlarını derleyecekti.

Sıra, kapağı tartışmaya gelmişti. Ecevit’in fotoğrafının kapağa konulması konusunda hiç kimsenin itirazı yoktu. Hem Kıbrıs Barış Harekâtı, hem de işçi hakları onun eseriydi. Şahin Mengü ile göz göze geldik. Şahin, konunun Bülent Ecevit’e götürülmesi gerektiğini anımsatınca devreye girerek, İnönü’nün de kapak yapılabileceğini söyledim. Bir başka arkadaşımız, Meclis’in boş sıralarının da kapak yapılabileceğini söyledi. Çok yakın zamanda kullanmıştık o fotoğrafı.

Yazıları iki gün içinde hazırlanmak zorundaydı. Ayrıldık. Danışma Meclisi ile ilgili herkes not getirdi. Notları kontrol ettim ve o gün erken gelmiş olan Ertuğrul Özkök'e notları yayına hazır hale getirip getiremeyeceğini sordum. Severek yapabileceğini söyledi. Salonda bir daktilonun başına geçerek yazıyı toparladı. Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili notları da Şükrü Sina Gürel'e verdim.

Ahmet Erdoğdu yazısını erkenden yazıp getirmişti. O tam bir görev adamıydı. Ayağı kırılmıştı, Emek Mahallesi'nde oturuyordu; buna rağmen bastonuyla Arayış'a geliyor, üstüne düşen görevi hiç aksatmadan yerine getiriyordu.

Yazıların tümü hazırdı. Erdül ve Mengü ile bir toplantı yaptık. Yazıların Bülent Ecevit'e gösterilmesi ve kapak konusunda fikrinin alınması gerekiyordu. Şahin Mengü, dergiye girecek diğer yazıları okumak zorundaydı. Ben hazırlık yapacaktım. Erdül "Ben giderim," dedi.

Erdül, Oran'dan Bülent Ecevit'in değişiklik notlarıyla geldi. Erdül bunları Lale Eroğlu'na daktiloya çektirdi, hangi notun nereye gireceğini, hangi cümlelerin çıkacağını yazdırdı. Sonra Şahin Mengü ile Hasan Bıyıklı yazıyı her zaman olduğu gibi tekrar tekrar okudular, kimi değişiklikler yaptılar. Bu kez yazının son halini temize çekmek Ufuk Buz-cugil'e düşmüştü.

"Haftanın Yazısı"nın başlığını da Bülent Ecevit koymuştu: "Danışma Meclisi Kimlere Kapalı"

Kapak konusunda ise, Ecevit kendi resminin kullanılmasına "Arayış'a zarar verir" kuşkusuyla karşı çıkmış ve "Kapak İnönü olsun" demişti.

Haftalar önce bir İnönü fotoğrafı gözüme ilişmiş, arkadaşlara göstermiştim. Tüm arkadaşlar da çok beğenmişti. Erdül'e "O fotoğraf' deyince, "Fotoğraf elimde" karşılığını verdi.

Bülent Makas gelince kapağa girecek fotoğrafı renk ayrımcıya gönderdi. Yazılar dizgiden gelmişti; derginin pikajını yapmaya başladık. Sabaha karşı işimiz bitti. Her birimiz bir koltukta uyumaya çalıştık. Ertesi sabah gece yaptığımız pikajlar, filme çekilmek üzere gönderildi.

16 Temmuz akşam saatlerinde filmler gelmiş, baskı için montajına (sayfa filmlerinin asetata yerleştirme işine) başlanmıştı. Önce derginini iç sayfalarının montajı yapılıyor, biz kontrol ediyorduk. Biz bu işleri yaparken, Bülent Makas da kapak montajını sürdürüyordu.

Montaj ışıklı masada yapılıyordu. Saat 21.30 sıralarında, derginin iç sayfalarının montajı sürerken elektrikler kesildi. Uzun süre bekledik... Ancak elektriklerin gelmeye niyeti yoktu. Arayış'ın tam karşısında Jandarma Genel Komutanı'nın lojmanı vardı. Işıl ışıldı... Bizim bulunduğumuz yerden bakıldığında Komutan lojmanının alt ve üstündeki binalarda da ışık vardı. Muzaffer Soykan dışarı çıktı, biraz sonra geldi. Şair Sokak'tan sonra bize doğru elektrikler kesilmişti. Diğer taraflar ışıl ışıldı.

Ertesi sabah saat 07.30'da Rüzgârlı Sokak'taki, benim hiç de yabancı olmadığım, uzun süre büyük bir keyifle çalıştığım 7 Gün dergisinin de ortağı olduğu EM-AŞ matbaasında olmak zorundaydık. Bize belirli bir zaman ayırmışlardı, o gün, o saatte baskıyı yapmak zorundaydık. Montaj yetişmezse, baskı ertelenecek, Arayış'ı gününde bayilere veremeyecektik.

İyi giden satışlarımız bir anda tersine dönebilirdi.

Mustafa İlter "Mum var, montaj masasının içine mum koysak?"diyordu ki, "Olmaz, iki dakikada, cam is olur, hiçbir şey yapamayız," diye karşı çıktım. Bülent Makas söylediklerime katıldı. Saatler geçiyordu... Zamanımız da giderek azalıyordu. Birden aklıma bir fikir geldi...

Mehmet Erdül'ün Murat 124'ü vardı. Montaj yaptığımız odanın yanındaki odanın penceresinin bulunduğu, ön bahçeyi arka bahçeye bağlayan aralığa aracı sokup sokamayacağını sordum. Tüm arkadaşlarım, "Ne yapacaksın?" diye sordular. "Bir deneme yapacağız," karşılığını verdim. Erdül dışarıya çıktı, biraz sonra geldi ve "Arabayı o koridora sokarım, kapı açılmaz ama aracın penceresinden çıkabilirim," dedi.

Hemen uygulamaya koyduk. Araç pencerenin yayına yanaştı. Gerçekten de Erdül, aracın penceresinden ancak çıkabildi, içeri girer girmez "Eee, ne yapacağız şimdi? Getirdik arabayı istediğin yere," dedi. Erdül'e şöyle dedim: "Deli, şimdi, deliliğini göstereceksin. Farları söküp montaj masasına yerleştirmeyi becereceksin. Bu iş için kablon var mı? Becerirsek, elektriklerimizi kesenlere sevinme fırsatı vermemiş olacağız. Bülent de sen de tarihe geçeceksiniz." Bunun üzerine Muzaffer "Harikasın, Nahit abi" diye üzerime atladı.

Bülent Makas'la Mehmet Erdül de ne yapmak istediğimi anlayıp işe koyuldular; önce aracın farları söküldü. Erdül ve Bülent Makas aracın farlarını içeri girebilecek şekilde kablo ile uzattılar. Montaj masasını pencereye yaklaştırdık. İkisi de teknik konularda yetenekliydi. Erdül,

124'ün pencerelerini açık bırakmıştı. "Ağabey arabayı çalıştırmam gerekiyor. Yoksa akü biter, montaj bitmez," dedi. Erdül, odanın penceresinden sarkarak, aracın açık olan camından araca girebildi. Mehmet Erdül'e benzinin yeterli olup olmadığını sordum. Murat 124'ün deposu belki de ilk defa doluydu. Rahat bir nefes aldık.

Farlar, montaj masasının içine yerleştirilmeden önce, mat camın altında bulunan floresan lambalar itina ile söküldü.

Bülent Makas, belki de dünyada bir ilki gerçekleştiriyordu. Otomobil farlarının yerleştirildiği montaj masasında dergiyi yayına hazırlıyordu.

Derginin iç sayfalarının montajı bittiğinde saat sabahın 03.30'unu gösteriyordu. Hepimiz yorulmuştuk, ama Bülent Makas'ın gözleri kan çanağına dönmüştü. Biraz ara vermeyi önerdim, ancak Makas direndi ve "Zamanımız yok, işi bir an önce bitirelim ağabey," dedi.

Haklıydı. Hemen kapak montajına başladık. Dört ayrı resim (sayfa filmi) üst üste, dört ayrı asetata tutturulacaktı. Saat tam 06.35'te işimizi bitirmiştik.

Derginin kapağında İsmet Paşa'nın kızgınlık ve kuşkuyla bakan bir fotoğrafı yer almıştı. Paşa sanki ülkenin o gününü görerek, bilerek bu pozu vermişti. "Kıbrıs Barış Harekâtı" başlığının sağında "İşçi Haklarının Kabul Edilişi"; ikisinin altında, ortalanmış vaziyette "58 Yıl Sonra Lozan" anonsları yapılmıştı. Kapak herkes tarafından çok beğenilecekti. Otomobil farında yapılan dergi montajı hatasızdı ve gerçekten dergi içimize sinmişti.

Dergiyi Bülent Ecevit'e götürdük ve Arayış'ın bu sayısının öyküsünü anlattık. Ecevit, belki de ilk kez "içtenlikle teşekkür" etti. "Sayın Duru, nereden geldi aklınıza?" diye sorunca, şu karşılığı verdim: "Efendim, ben ne olduğumu dün anladım. Her Türk gibi. Benim de aklım, galiba zorda iken çalışıyor. Aklımız o zaman başımıza geliyor. Ancak, ben bu öneriyi yaparken yaşama geçirilebileceğinden emin değildim. işin yaşama geçmesi, Bülent, Erdül, Muzaffer ve Mustafa'nın eseri."

Ecevit, tüm arkadaşları "kutladı". Gerçekten de arkadaşlarımın teknik bilgisi sayesinde çok önemli bir iş başarmıştık. Uykusuzluğumuzu, yorgunluğumuzu unutmuş, adeta "zafer sarhoşu" olmuştuk.

İşin garibi, o günden sonra Reşit Galip Caddesi'nde ne elektrik arızası, ne de kesintisi oldu.

Ismarlanan Yeni Elbise

Arayış'ın 23. sayısını hazırlıyorduk. Akşama doğru Haluk Gerger, Oruç Aruoba, Mehmet Erdül ve Şahin Mengü ile sohbet ediyorduk. Tüm gün çalışmış, yorulmuştuk. Ancak, "Haftanın Yazısı" hazırlanmamıştı. Henüz ortada ne Danışma Meclisine Anayasa çalışmaları vardı, ancak söylentisi ayyuka çıkmıştı. Şahin Mengü Ecevit'le konuşmuştu, yeni anayasa ile ilgili bir şeyler yazmak gerektiğini söyledi. Haluk Gerger, konunun ilk anayasadan itibaren irdelenmesinde yarar olacağını savundu. Ben hemen benimseyerek, Ufuk Buzcugil'e konuyu anlattım ve katkıda bulunmak isteyen arkadaşları arayarak, notlarını hazırlamalarını rica etmesini söyledim. Notlar bende toplandı. Yazıyı arkadaşların önerileri doğrultusunda büyük bir özenle kaleme aldım. Yazının başlığı "Ismarlanan Yeni Elbise"ydi. Herkesin hoşuna gitmişti. Bülent Ecevit'in yaptığı ekleme ve düzeltmeleri saymazsak, yazıya 8-9 arkadaşımız katkıda bulunmuştu. Yazı şöyle bitiyordu:

Siyasi yaşamdaki bu parçalanma, ya da gevşeme bir yandan sendika ve dernek çalışmalarındaki kısıtlamalarla birleştiğinde, Türkiye'nin gelecekteki elbisesinin örgütsüz bir modele dayandırılacağı izlenimini vermektedir. Toplumun her kesiminde örgütlenme hakkı kısıtlanarak ya da, var olan örgütlenmelerin de yapıları gevşetilerek, bozularak parçalanmış bir topluma doğru gidiş gözlenmektedir.

Bu sistemin adı ne olacaktır? Demokrasi temel hak ve özgürlüklerin ancak örgütlü bir biçimde korunabildiği bir rejimin adı olduğuna göre, Türkiye'ye gelecekte giydirilmesi düşünülen elbise konusunda ciddi kaygılar duymak kaçınılmazdır.

Gerçek anlamıyla demokrasiyi yeniden kurmak olgunluk ve kararlılığına sahip Türk ulusuna güvenmek, onu oluşturan çeşitli toplumsal güçlere seslerini örgütlü biçimde duyurmak olanağı vermek önümüzdeki dönemde bulunabilecek en sağlıklı yoldur.

Dergiye kapak arıyorduk ki, Mehmet Erdül Mustafa Türkyılmaz'dan aldığımız bir slayt getirdi. Eski bir Ankara evi... Dökülen harap bir ev... "Ağabey kapak bu olsun" dedi. Hemen arkadaşlara danıştım, hepsinden "mükemmel" yanıtını alınca, kapağımız belli oldu.

Sade bir kapak olmuştu. Çevresi bomboş harap bir Ankara evi, altında da "Ismarlanan Yeni Elbise" yazısı...

Dergi piyasaya çıktıktan iki gün sonra Hasan Bıyıklı aradı. Basın

Savcısı 7. Sulh Ceza Mahkemesine başvurmuş ve Arayış'ın toplatılmasını istemişti. Şahin Mengü, her zaman olduğu gibi dergideydi. Toplandık. Şahin Mengü "Bir şey çıkacağını sanmıyorum ama izleyelim," dedi. Hasan Bıyıklı Adliye'deydi. Akşam saatlerine kadar heyecanla bekledik. Abonelere gidecek son dergileri de işimizi gücümüzü bırakıp hızla postaya vermeyi başardık. Saat 18.00'e doğru Hasan Bıyıklı geldi. Mahkeme Basın Savcısı'nın isteğini reddetmişti. Ancak Basın Savcısı, 7. Asliye Ceza Mahkemesine başvurarak, Sulh Ceza Mahkemesinin kararının bozulmasını ve derginin toplanması isteğini yinelemişti. Ertesi gün, Bıyıklı, 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nin de Arayış'ın toplatılma isteğini reddettiğini; Basın Savcısının beni ifadeye çağırdığını söyledi.

İsyan ettim: "Yahu bu yazının neresinde suç var, söyleyin Allah aşkına! Ulan, ne yaparlarsa yapsınlar vazgeçmeyeceğim. Hapse atacaklarsa da atsınlar." Şahin Mengü ve Bıyıklı beni yatıştırdılar. Sinirlerim iyice bozulmuştu. Akşama doğru Ecevit odasına çağırdı. Avukat arkadaşlar durumu Ecevit'e aktarmışlardı. Bülent Ecevit çok üzgündü ve "Sayın Duru, sizi mahkûm etmek için her yolu deneyecekler gibi görünüyor," diye konuşmasına başlamıştı ki, sözünü kesip hiç duraksamadan konuştum:

"Efendim, ben ilk gün demokrasi mücadelesinin kızıma bırakacağım en büyük miras olacağını söylemiştim. Bundan bir adım geri atmak yok. Hapse atsalar çıkınca yine bu cuntacılara karşı elimden geldiğince direnirim. Üzülmenize hiç gerek yok."

Ecevit, bu sözlerime karşı, üzüntüsünü gizlemiyor, ya da üzülmüş görünüyordu. Şahin Mengü ile Hasan Bıyıklı'yı çağırdı. Benim için savunma hazırlamalarını söyledi. Yaklaşık bir saat konuştuk.

Adliye Yolları

Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü çok kısa bir savunma hazırlamışlardı. Savcı'nın istediği saatte oradaydık. Savcı, bizi pek hoş karşılamadı. Tedirgindi. Önce, kimin yazdığını sordu. Anladık ki, Ecevit'in yazdığı konusunda kanaati vardı. Yazıyı benim yazdığımı, suç unsuru bulunmadığını kısaca anlattım. Söylediklerimi kendi dilinde savcılık kâtibine yazdırdı. Sonra okumamı ve imzalamamı istedi. Yazıyı okudum ve imzaladım.

Birkaç gün sonra, Şahin Mengü yine bir müjdeli haberle geldi. Gülüyordu ve "Gözün aydın, Basın Savcısı Türk Ceza Kanununun 312'nci maddesine göre dava açtı," dedi.

"Acı patlıcanı kırağı kırağı çalmaz," dedim. Ne var ki, içime bir kuşku da düşmüştü. İşkence yazısından sonra Mengü, bizi rahat bırakmayacaklarını söylememiş miydi? Şahin Mengü'ye bu 312'nci maddenin ne olduğunu sordum.

Bıyıklı TCK'yı açtı ve okudu:

"Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe veyahut cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik eyleyen kimse üç aydan bir seneye kadar hapis ve 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur.

Yukarıdaki fıkrada yazılı suçları neşir yoluyla işleyenlere verilecek ceza bir misli artırılır."

Buna göre; bana isnat edilen suç, yayın yoluyla işlendiği için, hapis cezası iki yıla, para cezası da bin liraya kadar artırılabilecekti.

Bir taraftan Ankara Toplu Basın Mahkemesinde yargılanmayı beklerken, diğer yandan dergiyi hazırlıyorduk. 25 Ağustos tarihinde Ecevit'ten bir not geldi. Bülent Ecevit, tatile çıkacaktı. Ancak Birand Ecevit'ten bazı belgeler istemişti. Bana, Birand'a anlatmam için daha önce söylediklerini yazıya dökmüş, notunun ekinde de sabah mahmurluğu ile Eylül yerine Mayıs yazmıştı:

Gece eve gitmemiştik. Sabahın ilk saatlerinde gelen notu ivedilikle okudum. Fotokopisini aldırdım. Masamın üzerine koyup, arkadaşlardan Türkeş'i bağlamalarını rica ettim. Ünal Türkeş,

Muğla'da gazetecilik yapan, CHP' ye ve Ecevit'e gönül vermiş yiğit bir adamdı. Arayış'a abone kazandırma konusunda çok yardım etmişti. Türkeş'le öğle saatlerinde konuşup, Ecevit'in dileğini ilettim. İki saat sonra Bülent Ecevit'in isteği yerine getirilmişti.

Birand ise, birkaç gün sonra Bülent Ecevit'i İstanbul'dan aramıştı. Lale bana bağladı. Ecevit'in notunu ilettim. Sesi biraz üzgün geliyordu. Ecevit'in belge ve bilgileri hazırladığını umuyordu. Ama Ecevit'in de tatile ihtiyacı olabiliyordu.

10 Eylül günü Ankara Toplu Basın Mahkemesindeydik. Yanımda her duruşmada, savcılık soruşturmasında olduğu gibi Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı vardı. Cumhuriyet Savcısı, basın savcısının tam aksine bir görüş bildirdi: Savcı'ya göre, yazı, ifademde söylediğim gibi yol göstericiydi ve suç unsuru içermiyordu:

"Ismarlanan Yeni Elbise" başlıklı yazıda, Türk Ceza Kanunu'nun 312'nci maddesine aykırı bir davranış tespit edilmemiştir. Bu yazıda yeni anayasanın nasıl olması gerektiği yönünde önerilerde bulunulmuştur. Bu nedenle Osman Nahit Duru'nun beraatını arz ve talep ediyorum."

Toplu Basın Mahkemesi üç hâkimden oluşuyordu. Mahkeme Başkanı söyleyeceğim bir şey olup olmadığını sordu. Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı'ya baktım, ikisi de kaşlarını kaldırarak işaret verdiler. "Savcının söylediklerine ekleyeceğim bir şey yok, beraatımı talep ediyorum," dedim. Mengü ve Bıyıklı da aynı şeyleri söylediler.

Üç hâkim fısıldayarak bir şeyler konuştuktan sonra, "beraat kararını" açıkladılar.

Duruşma salonundan çıkarken, Hasan Bıyıklı, "Çekirge bu kez de sıçradın," diye takıldı...

Arayış'ın 1 Ağustos tarihli 24'üncü sayısı Şeker Bayramı'na denk geliyordu. Büyük fotoğraf ustası Mustafa Türkyılmaz, tüm arşivini Arayış'a açmıştı. Türkyılmaz'dan aldığım arşivde duvar üzerinde oturan çocukların fotoğrafları vardı. O slaytı bulduk. Arkadaşlara slaytı gösterdim. Çok beğenildi... Kapak yapmaya karar verdik. Şahin Mengü her zaman olduğu gibi, "Bu fotoğrafa kulp takabilirler. Belirli bir sınıfı tahrik ettiğinizi ileri sürebilirler," diye uyardı. Ama, biz karar vermiştik, ön kapakta başlayan fotoğraf arka kapakta da devam ediyordu. Birbirinden güzel çocuklar; yüzlerinde hüzün, sevgi ve sevinç vardı. Mustafa Türkyılmaz belli ki, bu fotoğrafı çekebilmek için bir hayli uğraşmıştı.

Bir süre sonra, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına dava açılması için baskı yapıldığını, ancak bunun reddedildiğini öğrenecektik. Şahin Mengü, “Geçmiş olsun, direkten döndün... Yat kalk dua et, hâlâ böyle Cumhuriyet Başsavcıları da var. Başkası olsaydı ne olacağı belli olmazdı,” dedi. Şahin’e göre, “kötü niyetli bir Cumhuriyet Savcısı, TCK 311 veya 312’ye sokabilirdi.” Mengü, bundan sonra gelebilecek bir tehlikeyi işaret ediyordu.

Ulusu'nun Basın Toplantısı

Temmuz ayının başında Başbakanlık Basın Merkezinden bir yazı geldi. Başbakan 15 Ağustos tarihinde bir basın toplantısı yapacaktı. Yazıda, Başbakan'ın yanıtlamasını istediğimiz soruları göndermemiz isteniyordu. Hemen Yazı Kurulunu topladım, Başbakan'a sormamız gereken her konu hakkında çalışma yapmamız gerektiğini söyledim. Herkes konusuyla ilgili notlar hazırlayacak ve getirecekti.

Uzmanlarımız yaklaşık 50 ayrı soru hazırlamışlardı. Üst üste toplantılar yapıyorduk. Her toplantıda hangi konunun daha can alıcı olduğunu sorguluyorduk. Tüm soruları teker teker okuyor, bir kısmının daha önemsiz olduğuna karar veriyorduk. Sonuçta, hazırlanan soruları eleyerek 25'e indirdik.

Sorularda suç unsuru olup olmadığını da araştırmak gerekiyordu. Soruları Şahin Mengü ile Hasan Bıyıklı'ya okuttum. Bıyıklı, "Üslûp açısından kaba bulabilirler," diye görüş bildirdi. Soruları, oturup yeni baştan ve kuralına uygun bir üslûp ile kaleme aldım. Hasan Bıyıklı'dan yeniden okumasını rica ettim. Biraz sonra Bıyıklı, yazıyı, "Nasıl olsa çoğunu yanıtlamayacak, ama, yine de gönderelim. Şimdi olmuş" diyerek getirdi.

Sorularımızı bir ön yazı ile, 25 Temmuz günü Başbakanlığa teslim ettik.

19 Ağustos 1981 günü, Devlet Su İşleri Konferans Salonu'nu, yerli ve yabancı basın tıklım tıklım doldurmuştu.

Hepimize Başbakan'ın basın toplantısında okuyacağı kitapçığı dağıttılar. Süratle okudum. Sorular yanımdaydı. Karşılaştırdım konulan, ancak hiçbir sorumuza yanıt yoktu kitapçıkta.

Ulusu ve bakanları toplantıya geldiklerinde herkes ayağa kalktı. Ulusu ellerini iki yana açarak "buyurun" çağrısıyla herkesin oturmasını istedi. Ulusu ve bakanlar platforma çıktılar. Toplantıya, Başbakan Yardımcısı Zeyyat Baykana, Devlet Bakanı İlhan Öztrak, Maliye Bakanı Kaya Erdem, Ticaret Bakanı Kemal Cantürk katılıyordu. Bülent Ulusu kitapçığı okudu.

Basın toplantısı bittikten sonra Ulusu, biraz da "kinayeli" biçimde; "Konuşma metninde size yeterince flaş haber verdim, bunları kullanınız... Sözlü olarak soracağınız sorulara vereceğim cevapların

birkaç cümlesini, kelimesini kullanıp manşet yapmayınız" dedi.

Sonra soru almaya başladı. Soruların büyük bir bölümü, hükümetin ve Milli Güvenlik Konseyinin yaptığı iyi şeylerle ilgiliydi. Soruların çoğu buram buram "yağ" kokuyordu.

Ben de sürekli el kaldırıyor, söz istiyordum. Ancak, Başbakanlık Basın Müşavirliğindeki görevlilerin mikrofonu bana vermek gibi bir niyetleri yoktu. Elimi ısrarla kaldırmayı sürdürdüm. Sonunda yıllardır tanıdığım İlhan Öztrak, Başbakan Ulusu'ya beni gösterdi. İki üç soru daha aldıktan sonra, Başbakan mikrofonun bana verilmesini istedi. Başbakanlık görevlileri, istemeye istemeye mikrofonu uzattılar. Başbakan'a soru soracaklardan, önce kendilerini tanıtmaları istenmişti. Söz aldım:

"Nahit Duru, Arayış dergisi... Sayın Başbakan, Temmuz ayı başında Basın Merkeziniz size soracağımız soruları yazılı olarak istedi. Biz de 25 Temmuz günü Başbakanlığa -elimdeki soruları göstererek- sorularımızı gönderdik. Ancak, sorularımızın büyük bir bölümünün yanıtını kitapçıkta bulamadık. Cevap verilmeyecekse bizden niye soru istendi? Acaba, bizim size ne soracağımızı merak ettiğiniz için mi bizden soruları istediniz? Başka bir niyetiniz varsa, nedir, açıklar mısınız? Başka sorum yok teşekkür ederim."

Önce buz gibi bir hava esti, gazeteci arkadaşlarımın büyük bir bölümünün homurdanmalarını duyuyordum, bir kısmı daha da ileri gidip; "Böyle soru mu sorulur... Terbiyesiz... Küstah... Başbakanla konuşmasına bak" diyorlardı.

Kimi gazeteciler de homurdananları susturmaya çalışıyor, Başbakan'ı tahrik etmemeleri gerektiğini söylüyorlardı. Gazeteci arkadaşlarımın büyük bölümünün sinirlerini hoplatmayı başarmıştım. Ama Ulusu, hiç sinirlenmemişti. "Sayın Duru... Soruları alabilir miyim?" diye sordu. Gazeteci arkadaşlarımın homurdanması Ulusu'nun aksine benim sinirlerimi bozmuştu. 12 Mart dönemini de yaşamış bir gazeteci olarak, bu durumu yadırgamamam gerektiğini biliyordum. "Demokrasi havarisi" geçinen arkadaşlarımın tutumunu yadırgamıştım belki de.

"Basın büronuzda var... Onlar versin," diye direttim.

Ulusu, "Ben sizden rica ediyorum. Bir ihmal varsa gereğini yapacağım," dedi.

İlhan Öztrak'ın "Sayın Duru" diye seslendiğini duydum. Öztrak'ı kırmam olası değildi, sorularımı görevlilere başbakana ulaştırması için

verdim. Başbakan soruları süratle okudu ve bizim yazılı olarak sorduğumuz sorulardan birine yanıt verdi.

Arayış: Ülkemizde banka sayısının oldukça kabarık olmasına karşın son zamanlarda yeni banka açma girişimlerinin çoğaldığı ve konunun ilgili çevrelerde tartışıldığı biliniyor. Bu konuda Hükümetinizin politikası nedir?

Ulusu: Ülkemizde 45 adet banka var. Gelişen ekonomilerde ihtisas bankalarına gerek duyulabilir. İhtiyaç olursa ihtisas bankaları açılabilir. Bazı müracaatlar var. Ancak, Hükümetimizin bu konuda alınmış bir kararı yok...

Başbakan bir iki soru daha aldı... Basın toplantısını bitirirken, "Sayın Duru, sizi Başbakanlığa davet etsem acaba gelebilir misiniz?" diye sordu.

Beni kınayan gazetecilerin ağzı bir karış açık kalmıştı. Bir kısmı ise, hâlâ beni saygısızlık yapmakla suçluyordu. Onlara göre, Ulusu Başbakanlıkta bana fırça atacaktı. Çünkü onların emeğe, demokrasiye, hatta kendilerine saygıları yoktu. O soruların nasıl ve kaç kişinin emeğiyle hazırlandığını, nasıl kafa patlatıldığını bilmiyorlardı ve büyük bölümü 12 Eylül yönetimine biat etmişti. Dimdik duran bir Arayış dergisi kalmıştı, gazetecilerin önemli bir bölümü de kıskançlıkla izliyordu.

Ben, Ulusu'ya, "Tabii, ne zaman davet ederseniz, seve seve gelirim" yanıtını verdim.

Alkolsüz kokteylin verildiği yan salona geçtik. Kısa bir süre sonra, Ulusu, "Saat 12.00 olmak üzere... Hoşçakalın" diyerek ayrılırken, ben Devlet Bakanı Profesör Dr. İlhan Ötrak ile sohbet ediyordum. Başbakan yanımıza geldi ve herkesin duyacağı bir sesle, "Mutlaka bekliyorum, sayın Duru, görüşeceğiz," dedi. Ben de, "Arayıp randevu alacağım. Siz ne zaman isterseniz geleceğim," karşılığını verdim.

Prof. Dr. Öztrak, binadan ayrılırken, bana, dikkatli olmamı, herkesin gözünün bizim -Arayış'ın - üzerinde olduğunu ima etti.

Başbakan'la aramızda geçen bu olay, Arayış dışında kalan yayın organlarında yer almamıştı. Arayış'ta da bu olayı kısaca haberleştirdik.

Gerçekten de Arayış'ta çıkan yazılar MGK, özellikle de Kenan Evren tarafından dikkatle izleniyordu. Bunu anlamak için müneccim olmaya gerek yoktu. Arayış'ta yayınlanan bir eleştiriye, Evren ilk konuşmasında isim vermeden yanıt veriyordu. Bu da bize büyük bir

keyif veriyordu. Aramızda genellikle şu konuşma geçiyordu.

“Bizimki yine kızmış..”

“Kızmış mı, kızdırmış mıyız?”

“Galiba çok kızdırmışız.”

“Bizle de bizsiz de yapamıyorlar.”

“Kapatmaya da cesaret edemiyorlar.”

Evren, en mutsuz anlarımızda Arayış çalışanlarının neşe kaynağı olmuştu.

Şahin Mengü veya Hasan Bıyıklı’dan en azından biriyle Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, Ankara Adliyesi ve Arayış arasında mekik dokuyordum. Ama önemli değildi... Arayış, Çankaya’da ahkâm kesen beş kişi başta olmak üzere ülkeyi yönettiğini zannedenlere yol göstermeyi, demokrasi mücadelesini sürdürmeyi başarıyordu.

Başbakanlık

Ulusu'dan randevumuza yanıt Ankara dışında olduğum bir anda gelmişti. Ufuk Buzcugil, Eskişehir ve İzmir'e görev için gittiğimi, üç dört gün sonrası için bir randevu verilmesi halinde gelebileceğimi, bana ulaşmasının mümkün olmadığını söylemiş.

Başbakanlık Özel Kalemi, pazartesi günü Ufuk Buzcugil'i arayarak, randevu gün ve saatini iletmiş. Zaten Erdül'le çıktığımız görevi tamamlamış, Ankara'ya dönmüştük.

Ufuk notu iletince, Sayın Ulusu'nun davetine mümkünse iki arkadaşımla birlikte katılmak istediğimi Başbakanlık Özel Kalemine bildirmesini rica ettim. Özel Kalemden, bu isteğimi Başbakan'a bildirip sonra yanıt vereceklerini söylemişler. On, on beş dakika sonra istediğim "gelebilirler" yanıtı ulaştı. Aklımdaki ilk isim Şahin Mengü'ydü. Oruç Aruoba Ankara dışındaydı, Haluk Gerger ve Erdül de katılmak istemedi. İkinci kişi olarak Şahin Mengü, Ertuğrul Özkök'ü önerdi.

O gün, Bülent Ecevit'e gittim. Durumu anlattım. Vermek istediği bir mesaj olup olmadığını sordum. Bülent Ecevit teşekkür etti. Ulusu'nun iyi niyetli bir insan olduğunu, ancak Kenan Evren'in "mutlak hâkim" olması nedeniyle bir şey yapamadığını, yapamayacağını söyledi. Ecevit, "iplerin Evren'de olduğunu," o nedenle Ulusu'dan bir şey istememiz gerektiğini, bir şey istersek mutlaka Evren'in de haberinin olacağını ima ediyordu.

Biz konuşurken kapı çalındı. Rahşan Ecevit'in açtığı kapıdan içeriye Şahin Mengü girdi. Şahin'le konuşmuştuk, ancak o bir işi olduğunu, bitirince gelebileceğini söylemişti. Ulusu ile ilgili görüşme konusunda bana anlattıklarını Şahin Mengü'ye özetledi. Sonra, yaklaşık iki saat, hem dergiyi, hem yapılmaması gerekenleri konuştuk. "İmamın dediğini yap, yaptığının yapma" misali, Ecevit, bize yapmamamız gerekenleri söylüyor, ancak kendisi buna uymuyordu. Bunu anımsatınca, "Siz bir hata yaparsanız Arayış'ı kapatırlar, ben bir hata yaparsam, yalnızca beni tutuklarlar; başka bir şey yapamazlar," diyerek aradaki farkı açıkça ortaya koyuyordu. Ancak, Arayış'ın mücadelesini yılmadan, korkusuzca sürdürdüğünün de farkındaydı.

Buluşma günü, hepimiz "iki dirhem bir çekirdek" giyinmiştik. Bir taksi ile gittiğimiz Başbakanlık binasının merdivenlerinden çıkarken, Başbakanlık muhabirlerinden biri "Nahit ağabey hayırdır?" diye

sordu. Ben de “Sayın Ulusu’nun davetine icabet ediyoruz,” dedim. Çıkınca açıklama yapıp yapmayacağımı sorunca, yalnızca gülümsedim. Başbakanın basın toplantısı sırasında beni saygısızlıkla suçlayanlardan birkaçı da oradaydı, gözlerine inanamıyorlardı ve şaşkındılar.

Özel Kalemden bir görevli bizi Başbakanlığın giriş kapısında bekliyordu. Birlikte yukarıya çıktık. Bizi bir odaya aldılar. Başbakanın “özel bir” görüşmesi varmış, o nedenle bizi birkaç dakika bekletecekmiş. Bunları söyleyen görevli odadan çıkalı birkaç dakika olmuştu ki, Ulusu kapıdan içeri girdi.

Ben Şahin Mengü’yü, Ertuğrul Özkök’ü tanıttım. Ulusu, konuşmasına başlarken, “Burada konuştuklarımız aramızda kalacak; sizden rica ediyorum,” dedi. Sonra, ülkenin kan gölünden nasıl kurtarıldığını anlattı. Kendisinin ihtilallere karşı olduğunu söyledikten sonra, 12 Eylül öncesi siyasilerin yaptığı hatalardan söz etti. Bu noktada Şahin dayanamadı, “Sayın Ulusu haksızlık yapmayınız; Sayın Ecevit, o dönemde Parlamentoda gurubu bulunan tüm partilere çağrı yaptı, hatta bağımsız bir başbakanın kuracağı hükümete bile evet dedi,” diye itiraz etti. Ulusu, Sayın Ecevit’e duyduğu saygıyı belirtti, ama Mengü’ye hak verdiğini söyleyemedi.

Görüşme yarım saati geçmişti, Ulusu hâlâ ülkenin zor şartlardan geçtiğini, ortamı germenin yanlış olduğunu, MGK ile başında bulunduğu hükümetin uyum içinde çalışması gerektiğini anlatıyordu. Sonra, Basın Bürosundan bazı görevlilerle ilgili soruşturma başlattığını, bizim sorularımızın kendisine ulaşmadığını anlattı.

Sonra, “Sayın Duru, bir dakika gelir misiniz?” dedi. Yan odaya geçtik. Basın toplantısındaki cesaretimi beğendiğini söyledi. Sonra da ağzından belki de kendisine bile yakıştıramadığını hissettiğim şu sözler döküldü:

“Sayın Duru bu dönemde yapılan her şeyin doğru olduğunu tabii ki söyleyemem. Yazdıklarınızın büyük bir bölümüne katılmadığımı da... Ancak, Çankaya sizden de Arayış'tan da rahatsız. Haksız muhalefet yaptığınız inancındalar. Muhalefeti hafifletirseniz sizin için iyi olur... Hükümetimizle ilgili eleştirilerinizi de gözden geçirirseniz seviniriz. Ben kişisel olarak şikâyetçi değilim... Ancak, MGK, bu konuda rahatsızlığını sık sık dile getiriyor.”

Ben yanıt vermeden duruyordum. Ulusu da bir an duraksadı ve ekledi:

“Arayış'ı siz kapatmazsanız, sizi kapatabilirler; dergiyi kapatmak

istemiyorlar. Bir süre daha bekleyecekler... Sonrasını bilemem...”

Ben, bunu “bir tehdit olarak algılamak istemediğimi” vurgularken, Ulusu, “Kesinlikle tehdit değil, bunu bir dostça uyarı olarak kabul edin,” diyerek sözümü kesti. Ulusu’nun nefes almak için durmasından yararlanarak, dergiyi kapatmamızın mümkün olmadığını, bizim eleştirilerimizin yol gösterici olduğunu, yaptıkları her şeyi göklere çıkaranların ülkeye zarar verdiğini anlatıyordum ki, yine sözümü kesti:

“Ben bunları biliyorum. Özel olarak söylüyorum ki, bunlar benim değil, üst makamın düşünceleridir. Size iletmemi, ama kendi düşüncem gibi aktarmamı istedi. Bu konuşmanın aramızda kalmasını rica etmiştim. Biliyorsunuz. Size son olarak bir şey daha söyleyeceğim... İstifa etmeyi bile düşündük... Ancak, arkadaşlarımla, biz gidersek yerimize çok daha radikal bir hükümet kurulacağından korktuğumuz için vazgeçtik.”

Olay aydınlanmıştı... Ulusu bile, MGK’nın aldığı kararların bir bölümünü “içine sindiremiyor”du.

Erdal Eren'in İdamı

Ulusu, bu arada unutmam kaydı ile birkaç konuya daha dikkati çekti. Ulusu'yu en çok sıkıyönetim ve MGK'nın adliye üzerindeki baskıları rahatsız etmişti. Özellikle de yaşı büyütülüp Aralık 1980'de idam edilen Erdal Eren olayı... Vicdanı rahat değildi. Ancak yapabileceği bir şey de yoktu. Tüm yetkiler Çankaya'daki dört arkadaşının elindeydi.

Teşekkür ettim. Arkadaşlarımızın bulunduğu odaya geçtik. Veda ettik, bizi Özel Kalem Müdürlüğünün kapısına kadar yolcu etti. "Kendisini her zaman arayabileceğimi" söyleyerek... O günden sonra Bülent Ulusu ile hiç karşılaşmadık. Birbirimizi de aramadık.

15 Eylül 1981 günü bu kez de Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanacaktım. Arayış'ın 22 Ağustos tarihinde satışa sunulan 27'nci sayısında Haftanın Yazısı "Siyasi Şov" başlığını taşıyordu. Yazının konusunu belirlemek üzere, Haluk Gerger, Oruç-Zeynep Aruoba, Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı, Şükrü Sina Gürel, Önder Aker, Yücel Özkök, Baki Özilhan, Ertuğrul Özkök, Ahmet Erdoğdu ve Mehmet Erdül'ü toplantıya çağırdım. Haftanın Yazısı ile ilgili görüşlerini aldım. Her biri bir başka konu önerdi. Bu toplantıdan bir gün önce, Şahin Mengü ile birlikte Bülent Ecevit'i ziyaret etmiş ve önerisi olup olmadığını sormuştuk. O da Faruk Sükan'ın Yüce Divan görevi gören Anayasa Mahkemesindeki ifadesini anımsatarak hazırladığı bazı notları bana yazdırmıştı. Bu konuda Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu'nun da düşüncesine başvurmanın doğru olacağını söylemişti. Yüce Divanda o günlerde eski Gümrük Tekel Bakanı Tuncay Mataracı ile eski Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İşgüzar yargılanıyordu ve en önemli (!) tanıklardan biri de Faruk Sükan'dı.

Arkadaşlara, Sükan'ın ifadesinden yola çıkarak hem Yüce Divan, hem de Danışma Meclisini konu etmenin doğru olacağını söyledim. Her zaman olduğu gibi, bütün arkadaşlarım bir çalışma yapacak ve hazırladıkları notlan iki gün içinde bana getireceklerdi.

Notlar, bende toplanmıştı. Mengü ve Bıyıklı ile oturup, başta Ecevit'in verdiği notlar olmak üzere bütün notları inceledik; sakıncalı gördüğümüz cümleleri, fikirleri metinlerden çıkarttık. Metnin eli yüzü toplanmıştı. Temize çekmesi için Lale Eroğlu'na verdim. Yazıyı tekrar okuduğumda dil birliği olmadığını fark ettim. Akşam saatlerinde Ertuğrul Özkök uğramıştı, işim başımdan aşkındı. Dil birliği sağlamasını rica ettim.

Ertuğrul Özkök'ün redakte ettiği yazıyı okudum. Bence iyi olmuştu, sonra Mengü ile Bıyıklı'ya okuttum. Yazıyı bu haliyle Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Ahmet Erdoğdu da denetledi. "En yüce mahkemede üyelik yapmış biri hiçbir suç yoktur," diyordu. Her şey yolundaydı. Bülent Ecevit'i arayarak, Şahin Mengü ile ziyaret etmek istediğimizi söyledim. Hemen gelmemizi istedi. Şahin Mengü ile 10-15 dakika sonra Oran'da, Ecevit'in evindeydik. Rahşan Ecevit çay ikram ederken çalışma masasına geçen Ecevit, kalemi eline alarak bazı eklentiler yaptı, bazı cümleleri çıkarttı. Sonra tekrar tekrar okudu ve şöyle dedi: "Yazı çok güzel olmuş. Uygun görürseniz, Sayın Mengü de suç unsuru bulmazsa, bir iki ekleme yaptım da...".

Şahin Mengü, yazıyı dikkatle okuduklarını, benim Ahmet Erdoğdu'dan da onay aldığımı söyledi Ecevit'e.

Arkadaşlar Arayış'ta bekliyorlardı. Biten sayfaların pikajını ve montajını yapmaya başlayacaktık. Ecevit'ten izin istedik. Arayış'a vardığımızda ekip tam kadro bekliyordu. Lale'den yazıyı yeniden daktilo etmesini rica ettim. "Biliyorum, geç oldu ama, seni evine bu saatte tek başına göndermem, merak etme" dedim. Gerek Lale, gerek Ufuk hava karardıktan sonra evlerine dönmekten çekiniyorlardı. Belirli bir saatten sonra onları bir arkadaşımız evlerine bırakıyordu. Genellikle biri erken çıkıyor, diğeri kalıyordu. Önemli günlerde ise ikisi birden geç saatlere kadar çalışıyorlardı.

Ertesi gün yazıyı dizgiye gönderdik.

Ve sabah saatlerinde Rüzgârlı Sokak'taki Emaş matbaasında Arayış'ın 27'nci sayısı dönüyordu. Kapağında "Nötron Bombası ve Gerçekler"; "Onurlu Sendikacılar" ve "Siyasi Şov" yazılarının başlıkları anons ediliyordu.

Yazıdan o denli emindik ki; tüm yazılar iki hukukçumuz tarafından en ince ayrıntısına kadar incelenmişti, ayrıca Anayasa Mahkemesi emekli üyesi onay vermişti ve onlara göre "yazıda suç unsuru" yoktu. Yazı şöyleydi:

Siyaset yapma yasağı içinde 'siyasi şov'... 'İleride Türk siyasi yaşamının 12 Eylül 1980'le başlayan döneminin tarihi yazıldığında içinde bulunduğumuz şu günlere verilebilecek en anlamlı ara başlığı belki de bu olabilirdi.

Silahlı kuvvetlerin 12 Eylül sabahı başlattıkları hareketle ülkemizde siyasi partilerin faaliyetleri durdurulmuş, Milli Güvenlik Konseyi'nin 2 Haziran günü yayınladığı 52 numaralı kararıyla da '11 Eylül 1980 tarihinde parlamento üyesi bulunan Siyasi Parti mensuplarına her kademede siyasi

parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi ve hukuki yapısıyla ilgili olarak kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçla toplantı yapmaları' yasaklanmıştı. Anımsanacağı gibi, Arayış Dergisi Yayın Danışmanı ve Başyazarı Sayın Bülent Ecevit, 52 Nolu Konsey kararı gereğince Arayış'taki tüm görevlerinden ayrılmıştı.

11 Eylül tarihine kadar siyası partilere kayıtlı kişilerin Danışma Meclisine alınmamasıyla da, Türkiye'de siyasi kadrolar için 'klasik anlamda' siyaset yapma olanağı kalmamıştı. Durum gerçekten böyle midir? Türkiye'de gerçekten siyaset yapma olanağı yok mudur, yoksa siyaset yapma yalnızca belli insanlara mı yasaklanmıştır? Son günlerde meydana gelen gelişmelere bakılırsa, yukarıdaki savlardan daha çok İkincisinin geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Birtakım insanlar rahatça siyaset yapabilmekte ve bunun için devletin en yüce yargı organlarını bir sahne olarak kullanabilmekteler. Bütün bu olup bitenlere bakıp belki de buna siyaset demek olanağı bulamayanlar çıkabilir. Ancak buna siyaset denmezse bile bir 'siyasi şov'un sahneye konduğu açıktır...

Son günlerde iki eski bakanın yargılanmaları dolayısıyla Yüce Divan'da bazı kimselerce öne sürülen iddialar hukuk ilkeleri ve buna bağlı olarak 52 Numaraları Konsey Kararının yorumu konusunda bile çok soruyu gündeme getirmektedir.

Yargılamalar sırasında bazı eski politikacılar ve bu arada özellikle sayın Bülent Ecevit hakkında gerçek dışı birçok iddia öne sürülebilmektedir.

Hatta bütün bunlar mahkemeye tanık olarak çağırılan Faruk Sükan'ın iddiaları Tercüman Gazetesi yazarı Nazlı Ilıcak'ın deyimi ile 'iftira ve isnat' boyutuna ulaşmıştır..

Ne tip mahkeme olursa olsun yargılamanın mantığı, iddiaların ortaya atılıp, bunların yanıtlanması temeline dayanır. Ancak, bu yargılamalar sırasında ilginç bir gelişme olmakta ve 'tanık' olarak mahkemeye çağırılan Sükan, kendine verilen söz hakkını bir siyasi karalama aracı olarak kullanmak istemektedir.

Faruk Sükan ve öteki bazı tanıkların davranışları 'tanık' kavramının hukuki anlamı konusunda bazı sorulara neden olmaktadır. Hukuk dilinde tanık, 'beş duyusu ile elde ettiği bilgileri, yorum yapmadan mahkemeye aktaran kişidir.'

Sorun yalnızca mahkeme salonunda söylenen sözlerle sınırlı kalmamaktadır kuşkusuz. Yargılamalar açık bir biçimde sürdürüldüğü için

burada söylenen sözler, öne sürülen iddialar basın ve öteki iletişim araçları tarafından aktanlabilmekte buna karşıhk ilgili kişilere kendilerini savunma hakkı verilmemektedir.

Üzülerek söylemek gerekir ki, 52 Numaralı Konsey kararı bazı kişilerce istismar edilmektedir.

Bu karar Faruk Sükan ve Yüce Divan'a çağırılan öteki bazı tanıklara istedikleri biçimde saldın olanağı vermekte ve basın tüm bu iddiaları serbestçe yayınlayabilmektedir. Kuşkusuz basının Yüce Divan'da devam eden gelişmeleri halka aktarması son derece olumludur, hatta basm özgürlüğünün gereğidir. Ancak, saldırıların bir kısmının hedefi olan Sayın Ecevit'in 52 numaralı karar nedeniyle sessizliğe mahkûm olması Yüce Divan'ın saygınlığını tartışma konusu edebilir.

Yüce Divan'daki basına da yansıyan tek yanlı isnat ve ithamlara basın yoluyla yanıt verme ve kendilerini o yoldan savunma olanağı bulamayan kimselerin, belki tanık olarak konuşmak üzere Yüce Divan'a çağrılmalarını isteyebilecekleri, bu yolun açık olduğu öne sürülebilir. Ancak, bu yola gidilirse Yüce Divan büsbütün eski hesapların deşildiği bir tartışma alanı haline gelebilir.

Bu durumun bırakın işin ahlâki yanını, yargılama tekniği açısından çok sakıncalı ve sakat bir görünüm ortaya çıkardığı açıktır. Üstelik bu mahkemede yargılanan kimdir? Sayın Ecevit mi? Durum böyle olmadığına göre ortaya atılan bu iddialar neyi amaçlamaktadır? İşte bunun adı günlük siyasi dilde 'siyasi şov'dur.

Faruk Sükan'ın Yüce Divan önünde öne sürdüğü iddiaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını anlayabilmek için bazı soruların yanıtlanması gerekmektedir. Gümrük ve Tekel Bakam ile Sosyal Güvenlik Bakanı hakkındaki dosyalar hazırlanıp Sayın Ecevit'e iletildiğinde idari soruşturma süratle başlatılmamış mıydı? Ayrıca soruşturmaların hiçbir kuşkuya yer bırakmaması için yalnızca ilgili bakanlıktan değil, Maliye Bakanlığından da müfettişler görevlendirilmemiş miydi?

Bunun yanı sıra İşgüzar hakkında bir Meclis Soruşturma önergesi verilmiş ve soruşturma sonuçlanıncaya kadar İşgüzar istifa etmemiş miydi?

Mataracı'nın durumu ise değişikti. Kendisi hakkında soruşturma önergesi bulunmadığı halde Bakanlığı hakkındaki iddialar o zamanki Başbakanın isteği ile idari soruşturma konusu yapılmamış mıydı? Kısaca şimdi Yüce Divan'a iletilmiş olan soruşturmalar Sayın Ecevit döneminde başlatılmamış mıydı?

O dönemde Hükümette görev almış, yolsuzlukların üzerine gidilmesi için

kendisine olağanüstü yetkiler ve araçlar sağlanmış olan Faruk Sükan Hükümetten bu yolsuzluk iddialarından çok rejim hakkında bazı kaygıları olduğu için istifa etmişti. Kaldı ki, yolsuzluk iddiaları konusunda Anayasanın ve yasaların gerektirdiği her şey zamanında yapılmıştır.

Tabii bütün bunlardan öte, Türkiye'de başka hangi Hükümetin kendi dönemini ilgilendiren yolsuzluk iddialarına bu denli hızlı gittiğinin yanıtını da vermek gerekiyordu. Herhalde bunu en iyi bilecek kişi çeşitli hükümetlerde görev yapan Sükan olabilirdi.

Öte yandan 52 numaralı kararın getirdiği yasaklar yalnızca görülmekte olan bazı davalar dolayısıyla tartışmalı durumlar ortaya çıkarmakla kalmayıp, kişilerin de ötesinde, toplumumuzun geleceğine yönelik bazı sakıncalara yol açabilecek niteliktedir.

Danışma Meclisine başvuruların tamamlanıp, Meclisin oluşturulması aşamasına gelindiği şu dönemde yukarıda sözünü ettiğimiz sakıncaların daha yaygın bir boyuta taşınması olasılığı vardır. Danışma Meclisine başvuru için geriye sayma işleminin başladığı günlerde Ankara üzerine yoğun bir siyasi havanın çöktüğü bilinmektedir. Bu arada, 11 Eylül günü 'bir siyasi partiye üye bulunmayan' birçok eski siyasetçinin Danışma Meclisine girebilmek için başvurduğu da gazetelerde yer alan haberlerde belirtilmiştir. Bunlar içinde şimdi faaliyeti durdurulan siyasi partilerin liderlerine ve yönetici kadrolarına kırgınlıkları olan, hatta onlarla 'hesaplaşmaları' bulunduğunu öne sürenleri vardır.

Öte yandan 11 Eylül günü parlamenter olmayan kişilerin de Kurucu Meclis çalışmaları sırasında açılacak tartışmalara katılma hakkı vardır. Bu veriler Danışma Meclisinin çalışması sırasında da bazı kimselerin bu fırsatı bir takım karalama ve iftiralar için kullanabilme olasılığını ortaya çıkarmaktadır. Ve tıpkı Yüce Divan'da olduğu gibi tek yanlı iddialar ve saldırılar basına, hatta TRT'ye yansıtılacaktır.

Bu durum ise yalnızca iddialara hedef olan kişiler hakkında değil, Danışma Meclisinin asıl görevlerini tam olarak yerine getirebilmesi açısından da önem taşıyor, içinde bulunulan koşullar ve kuruluş biçimiyle zaten şimdiden tartışmalı bir duruma gelen Danışma Meclisi, bir de bu tür uygulamalar yüzünden eleştirilere uğrarsa bu süreç sonucunda ortaya çıkacak Anayasa'nın toplum katındaki kabulü sorunlu olacaktır.

Danışma Meclisi üzerinde başlatılan 'sessiz tartışma', başvuruların sayısı ve özelliklerine bakılırsa, ilgisizliğe dönüşme eğiliminde. Şimdi bir zamanlar halkın büyük çoğunluğunun onayını almış insanların tartışmaya katılmasına olanak verilmemesiyle bu ilgisizliğin ileride bir tepkiye dönüşme olasılığı ortaya çıkmaktadır.

ilgisiz gözler önünde kısır bir tartışma sonucunda oluşturulan Anayasalar ise ne sağlıklı bir toplumsal düzenleme getirebilir, ne de kalıcı olabilir.

Bu yüzden Danışma Meclisinin oluşturulmasına az bir zaman kaldığı şu günlerde 52 Numaralı Konsey Kararını yeniden gözden geçirmek, eski siyasileri belli bir ölçüde olsun tartışmaya katabilecek bir biçimde yumuşatmak yerinde olacaktır.

Yüce Divan'da tanık olarak konuşma olanağı bulan bazı kimselerin bu yüksek mahkemeyi nasıl istismara kalktıkları göz önünde tutulacak olursa, Danışma Meclisinde benzer davranışların daha da ileri ölçüde görülmesini beklemek gerekir. Yoksa Danışma Meclisinin ileriye yönehk hesapları olan bazı emekli aktörlerin 'siyasi şov' sahnesi haline dönmesini şimdiden kabullenmek gerekir.

Derginin piyasaya çıkmasının hemen iki gün sonrasında 24 Ağustos pazartesi günü Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Recep Ergun tarafından karargâha çağrıldım. Ergun bu kez önceki görüşmelerde olduğu gibi sakin değildi. Ergun Paşa söze hemen girdi:

"'Bu Siyasi Şov' yazısını Ecevit'in yazdığını biliyoruz. Onun yazdığını söyle ve bu işi kapatalım. Bu yazıdaki olayları sizin veya bir başkasının bilmesi, bu kadar ayrıntıyla bilmesi mümkün değil... Biz yazının Ecevit tarafından yazıldığından eminiz."

Şaşırmıştım. Recep Ergun, beni birkaç kez çağırmıştı. Her birinde çok kibar davranmıştı. Hemen söze girmezdi, böyle doğrudan sorular sormazdı, şaşkınlığım bundandı. Demek ki, sabrını taşırmıştık... Yanıt vermeme izin vermeden devam etti:

"Konsey çok sinirlendi... Hem Ecevit'in yazdığını söyleyeceksin, hem de dergiyi kapatacaksın. Bunları yapmazsan seni de kapatacaklar." Ben biraz hayret, biraz da korkuyla, "Nasıl yani?" diye sormuşum. Paşa, "Nasılını bilmem... Sen tahmin et... Dergiyi kapatın; siz de kurtulun, biz de kurtulalım... Ecevit'in yazılarını imzasız yayınlıyorsunuz, hem de her şeye muhalefet ediyorsunuz. Elinize ne geçiyor?" diye adeta haykırdı.

Bir an dağılmıştım, ancak toparlanmam uzun sürmedi ve şu karşılığı verdim: "Elimize bir şey geçmiyor. Yalnız, doğruları anlatacak bir yayın organı gerekiyor, o da Arayış. Yazdıklarımız yalan veya yanlışsa, yalan haber vermekten dava açınız... Kaldı ki, Ecevit imzasız yazı yazmayı içine sindiremedi, bunu da Arayış'ta açıkladık... Sizinle ilk konuşmamızda da size aktardım... Eğer kabul etseydi, imzasız yazılarını seve seve yayınlar, gerekirse sizin deyiminizle içeri

kapatılmaya razı olurdum". Recep Ergun, "Bu kadar bilgiye Ecevit dışında kim sahip olabilir? Bu yazıları kim yazıyor? Bunu açıkla bakalım," dedi. Recep Ergun işin özünde haklıydı. Biraz abartmıştık. Ne var ki, yazıdaki bilgiler biraz araştırma sonucu bulunmayacak belgeler de değildi. Yanıtım şöyleydi:

"Dergide çıkan tüm imzasız yazıların sorumlusu benim. Kaldı ki, o dönemi izleyen gazetecilerden biriyim. Bir kısmını da TBMM tutanaklarından aldık. Tutanaklara bakmak henüz yasaklanmadı... O nedenle ulaşabiliyoruz. Yazıdaki tüm bilgiler, TBMM kütüphanesinde var."

Bunları söylerken, 10 gün kadar önce TBMM kütüphanesine bir rastlantı sonucu gitmiş ve belirli tutanakları aldığıma dair kayıt yaptırmıştım. Ancak bu tamamen tesadüftü. Ancak araştırırlarsa, kütüphaneye gittiğimi öğrenebileceklerdi.

Belli ki Paşa'ya göre, "haddimi aşmış", belki de "ileri gitmiş"tim... Recep Ergun ayağa kalktı ve "Görüşme bitmiştir" dedi.

Her seferinde çay-kahve ikram eden Recep Ergun bu kez yalnızca tehdit etmek için çağırmıştı...

Arayış'a döndüm. Başta Şahin Mengü olmak üzere bütün arkadaşlar merakla bekliyordu. Olayı özetledim. Şahin Mengü, "Bu kez, iş biraz zor... İddiaya girerim dava açacaklar," dedi.

Bir İlke İmza Atıyorum

26 Ağustos Çarşamba sabahı Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığından çağrı geldi. Savcılık Perşembe günü bekliyordu.

Askeri Savcı Hakim Albay Nurettin Soyer'di. Saat 11.00'de Savcı'nın odasındaydım. Sıkıyönetim Komutanlığının yazılı emriyle, "Siyasi Şov" yazısı ile ilgili soruşturma açıldığını, ifademe başvuracağını söyledi. Şahin Mengü dışarıdaydı. Mehmet Erdül ise nizamiyenin karşısında arabanın içinde bekliyordu. Soyer'e, avukatıma gerek olup olmadığını sordum. Bunun mümkün olmadığını, ancak ifadeyi birlikte oluşturacağımızı söyledi. Elinden geldiğince iyi davranıyordu.

Soyer, Komutanlığın 52 sayılı bildiriye aykırılıktan soruşturma başlatılması yolunda yazılı emir verdiğini uzun uzun anlattı.

Demek ki, Recep Ergun beni tehdit ettiği o görüşmeden hemen sonra dava sürecini başlatmıştı.

Soyer bana, yazıyı kimin yazdığını, Ecevit'in katkısının bulunup bulunmadığını sordu. Ecevit'in katkısı tabii vardı, ama ifademde bunu inkâr ettim ve şunları söyledim.

"Bu anonim bir yazıdır. Sorumluluk da bana aittir. Ecevit'in katkısı bir yana, bilgisi bile yoktur. 'Haftanın Yazısı'nın konusu, Yazı Kurulu'nda belirlenir ve gerekli inceleme yapıldıktan sonra kaleme alınır. Bu yazıda da, 52 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararma, sıkıyönetim yasasına veya diğer yasalara aykırı hiçbir şey bulunmamaktadır. Yazıdaki tüm bilgiler hemen herkesin ulaşabileceği, bildiği bilgilerdir."

İfadem tamamlanmıştı. Çoğu tümceleri de Albay Nurettin Soyer yazdırmıştı. İfadeyi okudum. İmzaladım.

Nurettin Soyer'in ablası ile annem çocukluk arkadaşıydı. Ancak, Soyer bunu bilmiyordu ve ben de anımsatma gereği duymadım.

Şahin Mengü ile arabada bekleyen Mehmet Erdül'e doğru yürüdük.

Arayış'a giderken Soyer'le konuştuklarımızı ve ifademi özetledim. Şahin Mengü'nün ilk kez suratı asıldı. "Soyer istemese bile, bir biçimde dava açıp, bir yerden tutturup sana ceza verecekler. Recep Ergun'un uyarısını hatırla," dedi.

Annem ve babam da evde haber bekliyorlardı, ifademi Nurettin Soyer'in aldığını söyleyince rahatladılar.

Ancak Ağustos ayının son günlerinde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesinden celp geldi. Dava açılmıştı. Nurettin Soyer, davanın açılmasına engel olamamıştı. Dava açılmasının gerekçesi Soyer'in söylediği gibi "52 No'lu Milli Güvenlik Konseyi bildirisine aykırı davranmak"tı. 52 Sayılı MGK kararına aykırılıktan ilk kez bir gazeteci hakkında dava açılıyordu. O da Arayış'm Yazı İşleri Müdürü'ydü. Yani, ben...

Bülent Ecevit'e davanın açıldığını Şahin Mengü haber verdi. Ecevit yine üzgündü. Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı, Ecevit ve ben toplandık. Mengü ve Bıyıklı yazıda suç unsuru bulunmadığını, ancak, "Ben yaptım oldu" demeleri halinde benim mahkûmiyetimin kaçınılmaz olduğunu anlattılar. Ecevit, başka hukukçulardan yardım isteyip istemediklerini sordu. Ben atıldım:

"Sayın Mengü ile Sayın Bıyıklı varken başka kimseye vekalet vermem, yanımda istemem."

Ecevit, hukukçulara güvenin son derece önemli olduğunu, bana hak verdiğini söyledi.

Bir yandan duruşma gününü bekliyor, diğer yandan da Arayış'ı yayına hazırlamayı sürdürüyorduk.

Ecevit'ten 19 Ağustos'ta iki, 22 Ağustos'ta ise bir not geldi. Birinci not şöyle:

İlişikte gönderdiğim Eskişehir Sanayi Odası bülteninin 1. sayfasındaki yazının dergiye alınması iyi olur. Ancak sanırım son günlerde, sanayi tesislerine verilecek elektrikle ilgili yumuşatıcı bir değişiklik yapıldı. O açıdan sayın Ültanır'ın incelemesi iyi olur.

3. sayfada başlayan buğday konulu açık oturumu da tarım uzmanlarının görmeleri iyi olur. Saygılar.

28'inci sayıdan başlayarak 8 sayfalık "Çalışanların Sorunları" eki hazırlıyorduk. Ecevit'in notunu Önder Aker'e ilettim. O da Kurul'daki arkadaşlarla paylaştı.

Arayış'ın 26. sayısı için Baki Özilhan, Fikret Otyam ile röportaj yapmıştı. Otyam, Gazipaşa'da yaşıyordu. Baki onu buldu ve Filiz Otyam'la Gazipaşa öykülerini de yazdı. Ancak Baki, Otyam'ı Arayış'la yazmaya da ikna etmişti. Ve 28 Ağustos tarihli Arayış'ın kapağında şu

spotlar vardı:

“Çalışanlar Eki”, “Fikret Otyam Arayış’ta” ve Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğrafının altında, “Bağımsızlık ve özgürlük benim karakterimdir.”

Yılların eskitemediği ustaların ustası, büyük röportajcı Fikret Otyam artık Arayış'taydı. TV reklâmı verelim dedik. Ancak bütçemiz yeterli değildi. Haber bülteni yaptık. Ne var ki, hiçbir gazete ya haber değeri görmemişti ya da Otyam’ın Arayış'ta yazmaya başladığını okurlarına aktarma cesaretini gösterememişti.

Ecevit, 22 Ağustos tarihini taşıyan notla birlikte bir de dergi gönderdi. Ecevit’in o notu Kıbrıs’la ilgili ayrıntılı bir makale gibiydi.

İlk duruşma 15 Eylül günü saat 14.00’te yapılacaktı. Mahkemenin hâkimi sivildi. Hasan Bıyıklı “hâkimin sivil olmasının avantaj olabileceğini”, Şahin Mengü ise tam aksi görüşü savunup; “sivil hakimlerin, askeri hâkimlere göre daha fazla komutanların etkisinde kalabileceklerini” söylüyordu.

Salon oldukça kalabalıktı. Arayış çalışanları, başta Yüksel Çakmur ve Burhan Ecemiş olmak üzere iki üç milletvekili duruşma salonundaydı. Sıkıyönetim mahkemelerini takip eden arkadaşlar da duruşmayı izliyorlardı. Biliyorduk ki, çoğu gazete bir satır haber bile vermeyecekti. Nitekim öyle oldu.

Savcı, iddianameyi okurken, 1961 Anayasası’nın geçerli olduğunu söyledikten sonra, “Sıkıyönetimi düzenleyen 124’üncü madde, 2324 sayılı temel hukuk düzeni hakkındaki kanunla açıklandığı şekilde bunun istisnalarını açıkça ortaya koymuştur,” diyerek, MGK’nın yasaklarla ilgili bildirisinin 5. maddesini okumaya başladı

“Açılan kamu davalarında verilecek mahkûmiyet veya beraat kararları kesinleşinceye kadar ilgilileri suçlayıcı veya savunucu herhangi bir yorum ve yayında bulunmak (sadece açık cereyan eden duruşma safhaları doğru olmak şartıyla tam yahut özet olarak yayınlanabilir.)”

Bu maddeyi okuyan Savcı, yazının 52 no’lu Milli Güvenlik Konseyi kararının koymuş olduğu yasaklara aykırı bulunduğunu, bu nedenle benim “1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası’nın 16’ncı maddesine göre cezalandırılmamı” talep ediyordu.

Mahkemede yaptığım savunma özetle şöyleydi:

“Ben Arayış'm 27. sayısında çıkan Siyasi Şov başlıklı yazıda herhangi

bir suç işlendiğini kabul etmiyorum. Savcılıkta daha evvel savunmamı yapmıştım, bu savunmamı tekrar ediyorum.

... Ben bu derginin yazı işleri müdürüyüm, yazı bir grup tarafından yazılmıştır. Kimlerin yazdığı yolunda isim vermeyeceğim... Basılmadan önce yazıyı inceledim, mahiyetini biliyorum."

Bıyıklı ve Mengü, iddianamede öne sürüldüğü gibi yazıda eleştiri bulunmadığını, yalnızca durum tespiti olduğunu savundular.

Mahkeme, savunma yapabilmemiz için duruşmayı 29 Eylül günü saat 10.40'a erteledi.

Duruşmada avukatlarım, Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü de vardı. Mengü yine espri üzerine espri yapıyordu:

"Eskiden olsa, davayı kaybetsek, Yargıtay'a başvurma hakkını kazandık derdim. Şimdi ne diyeceğim yahu."

Bıyıklı araya girdi ve o da beni rahatlatmak için yarı şaka şu sözleri söyledi:

"Kaybetmeyiz ama; edersek, 'emir yoluyla bozma hakkını kazandık' deriz Şahin. Sonuçta biz avukatlar her şeye bir kılıf buluruz. Korkman için sebep yok, seni kurtaracak iki avukatın var."

Mamak'tan doğruca Bülent Ecevit'in Oran şehrindeki evine gittik. Mengü ve Bıyıklı, duruşmanın seyrini anlattılar. Ecevit, bir yorum yapmadı, yalnız gerçekten suç unsuru bulunup bulunmadığını sordu... Her ikisi de; suç unsuru bulunmadığını, davanın yasaların tam olarak uygulanması halinde daha öncekiler gibi beraatla sonuçlanacağını söyledi.

Derginin yeni sayısının hazırlanması gerekiyordu. Ecevit'in yanından izin isteyerek ayrılırken, daha önce kendisine ilettiğimiz Haftanın Yazısı'nın son halini uzattı. Dergiyi zaten bitirmiştik. Haftanın Yazısı'nı da dizgiye yolladık. Montajın büyük bölümü bitmişti. Saat 20.30 gibi dergiden ayrıldık. Ama, herkes huzursuzdu.

Arkadaşların havasını dağıtmak için o akşam, Tunalı Hilmi Caddesindeki Gülşen'in yerine gittik. Savaş Bağcan, Muzaffer Soykan, Baki Özilhan, Mustafa İlter ve birkaç arkadaşla birlikte efkâr dağıttık. Savaş Bağcan bizi kırmayıp sahneye çıktı. "Mican" türküsü ile başladı Savaş Bağcan, yarım saati aşkın her daldan söyledikten sonra, Kibariye'nin o günlerin moda şarkısı "Kim Bilir"i söyleyerek sahneden indi.

Eylül ayının ilk günlerinde Ecevit, Ahmet Kahraman'ın yazmak istediğini söyledi. Ahmet Kahraman iyi bir gazeteciydi. İyi bir arkadaş, iyi bir yazardı. Gazeteci arkadaşların "Köylü Ahmet"i...

Aynı günlerde, Jülide Gülizar uğradı dergiye. Yardım etmek istiyordu. Bu "aksi, huysuz", bir o kadar da "çalışkan ve samimi" kadını reddetmek olası değildi. Bir de, gözü pek, adam gibi adam Dr. Turhan Temuçin... Ben ikisine de "tamam" demiştim. Ancak, Arayış'ın resmi sahibi Bülent Ecevit'ti ve onu ikna etmem gerekiyordu.

Hem Jülide Gülizar'ın, hem de Dr. Turhan Temuçin'in katkıda bulunmak istediklerini Ecevit'e aktardım. Bülent Ecevit, her ikisini de çok iyi tanıyordu. Ancak Ecevit, Dr. Temuçin'in siyasi yazı yazmasını istemiyor, sağlık konularını işlemesinde ısrar ediyordu. Temuçin ile 7 Gün dergisinde birlikte çalışmıştık. Çok iyi bir kalemi vardı. Kara mizaha da yatkındı. Bu arada "Hastane mi Kestane mi?" adıyla bir kitap yazmış, sonrasında bu kitap oyunlaştırılıp sahneye konmuştu. Ecevit, Temuçin'in Sıkıyönetim yasaklarına aykırı davranacağından, başımın derde gireceğinden de korkuyordu.

Ecevit'in, Jülide Gülizar konusunda da içi rahat değildi. Onu da CHP Genel Başkanlığı döneminde parti içi muhalefete yakın olmakla suçluyordu. Aslında Jülide abla, muhalefete yakın değildi; ancak, onların parti içinde ezildiklerine inandığı için destek veriyordu. Yaşamı boyunca, ezilenlere destek verdiği gibi...

Aramızda her iki konuda da küçük anlaşmazlıklar çıktı. Ben kendisinin ayrılması ile birlikte çoğu yazarın ve kurul üyesinin dergiden kaçtığını, cesur birkaç kişiyi de reddetmenin doğru olmadığını uzun uzun anlattım. Ecevit'i sinirlendirmemek için sözcükleri özenle seçmeye çahşıyordum. Sorumluluğu benim üzerime attı ve "dikkatli olmamı" önerdi. Hem Turhan Temuçin, hem de Jülide Gülizar artık Arayış'taydı. Her ikisi de kapanana kadar dergiye önemli katkı sağlayacaktı. Türk basının huysuz kadını Jülide Gülizar, bazı yazıları yeniden yazıyor, dergiye uygun hale getiriyordu. Turhan Temuçin -ağabeyim- ise düzeltmenlik dahil her konuda destek oluyordu.

Günler çabuk geçiyordu... 29 Eylül de gelip çatmıştı. Sabah saat 10.15'te Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 numaralı Askeri Mahkemesinin önünde bekliyorduk. Arayış ekibinin dışında, her zamanki gibi Yüksel Çakmur ve birkaç milletvekili vardı. Gazeteci arkadaşların bir bölümü bizden önceki duruşmayı izliyor, bir kısmı da bizimle söyleşiyordu. Şahin Mengü, "Korkma, bunun sonunda idam yok..." derken, Hasan Bıyıklı, "En kötü ihtimal" verilecek cezanın paraya çevrilmesini sağlayacaklarını söylüyordu.

Ve duruşma başladı. Mengü ve Bıyıklı, savunmayı mahkeme heyetine sundular. Savunmada, “Siyasi Şov” yazısında adı geçenlerin 52 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararının 5’inci maddesinde tanımlanan ilgililer kapsamına girmediğini, bu nedenle suçun oluşmadığını belirterek, beraat kararı verilmesini talep ettiler. Savunmanın son bölümünde ise; beraat kararı verilmediği takdirde, verilecek hapis cezasının Askeri Yargıtay 2’nci Dairesinin kararına göre, paraya çevrilmesini istediler.

Ancak, mahkeme heyeti “emir komuta zinciri içinde” kararlıydı. Heyet, suçun işlendiğini iddia ederek, önce 3 ay hapis cezası verdi. Sonra bu cezayı Türk Ceza Kanunun 59’uncu maddesine göre, benim “kamu hizmeti yaptığımı” kabul ederek altıda bir oranında indirdi. Sonuçta iki ay 15 gün hapis cezasına çarptırıldım. Sıkıyönetim Mahkemesi, Askeri Yargıtay’ın kararına rağmen; “hapis cezasının para cezasına” çevrilmesi isteğini de reddetti. Böylece 52 sayılı MGK kararına aykırı davrandığı için hakkında dava açılan ilk gazeteci olma özelliğime bir yenisi daha ekleniyordu. 52 Sayılı karara muhalefetten hüküm giyen ilk gazeteci...

Ertesi gün Günaydın, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet gibi gazeteler, hüküm giydiğimi tek sütun haber olarak verebilmişlerdi. Çünkü onlar için de korku dağları bekliyordu.

Hüküm giydiğim haberini duyan eski milletvekillerinin bir bölümü, gazeteci arkadaşlarım telefon ederek geçmiş olsun dileklerini iletiyorlardı. İlk arayanlar, hapishanede ihtiyaçlarımı karşılayacağını söyleyen ağabeyim Sencer Güneşsoy ile hem okul arkadaşım, hem de bir ara sendika başkanlığımı yapan Muammer Niksarlı oldular, ikisi de üzüntülerini ifade ettiler. O gün akşama doğru Mahmut Özdemir İstanbul’dan Ankara’ya gelerek benim için yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu. Gelmesi bile benim için çok önemliydi. Arayış'tan sonra da Oran’a Bülent Ecevit’e ziyarete gitti. Akşam saatlerinde dergiyi hazırlarken Murtaza Çelikel aradı. “Vatandaş, şimdi tam gazeteci oldun” diye söze başladı. Çelikel’in, insanın en sinirli anında bile ortalığı yumuşatan bir üslûbu vardı. Uzunca bir telefon görüşmesinin ardından, sanki hüküm giymemiş gibi yüksek moralle çalışmaya başladım.

Birkaç gün sonra kararın gerekçesini görünce, Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve okuyan herkes hayrete düştü. Çünkü yazıda hiçbir biçimde yer almayan bir cümle, sanki varmış gibi kabul edilmişti. Gerekçede, yazıdaki “emekli aktörler” sözcüğü “emekli askerler” olarak değiştirilerek yer almıştı.

Ceza verilmesine neden olan paragraf kararda şöyle yazılmıştı: “Arayış Dergisi’nin 27. sayısında yayınlanan Siyasi Şov başlıklı yazıda öncelikle Milli Güvenlik Konseyinin 52 numaralı bu kararı eleştirilmekte bunun siyasi kadrolara klasik anlamda siyaset yapma olanağını kaldırdığı belirtilmekte, bu kararın diğer bazı şahıslara siyaset yapma olanağı verdiği halde, eski siyasi kadrolara bu hakkın verilmediği belirtilerek, yazının sonunda bu siyasilerin Danışma Meclisine alınmayacağı anlaşılınca, Kurulacak Danışma Meclisinde ileriye yönelik hesapları olan bazı emekli askerlerce siyasi şov sahnesi haline dönüştürüleceğini şimdiden kabullenmek gerekeceği belirtilmektedir.”

Arayış'ta yayınlanan yazının aslında o bölümü şöyleydi:

“Danışma Meclisinin ileriye yönelik hesapları olan bazı emekli aktörlerin siyasi şov sahnesi haline dönüşmesini şimdiden kabullenmek gerekir”

Buradaki “emekli aktörler”den kasıt, eski politikacılardı... Ancak, yazıdaki “emekli aktörler”, gerekçede “emekli askerler”e dönüştürülmüş ve bu nedenle ceza verilmişti.

Şahin Mengü’nün deyimiyle bu “adalet” değil, “emre itaat”ti. Hakim, Sıkıyönetim komutanının emrine uymuş, beni yazıda olmayan bir sözcüğe dayanarak suç icat etmiş ve mahkûmiyet kararı vermişti.

Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı’nın hapis cezasının paraya çevrilmesi taleplerinin ret gerekçesi de ilginçti:

"... Mahkemece Basın Kanunu’nun 16. maddesi hükümleri nazara alınarak yazının sahibi olarak kabul edilmiş ve basın kanununun hükümleri uygulanıp, sorumlu müdür sıfatı ile verilen hapis cezasının para cezasına çevrilmesi yoluna gidilmemiştir.”

Oysa Mengü ve Bıyıklı’nm savunma ekinde verdikleri Askeri Yargıtay kararında, “Yazarı belli olmayan yazılardan ötürü, Yazıişleri Müdürlerine verilecek hapis cezalarının paraya çevrilmesi” öngörülüyordu.

Ancak hukuk rafa kaldırılmıştı, iki yıldan az hapis cezalarında Yargıtay’a gidilemeyeceği hükmü de getirildiğinden, hâkimler hukuku çiğnemekten kaçınmamışlardı.

Bülent Ecevit yine çok üzgündü... Oran’da Bıyıklı, ben ve Mengü oturuyorduk... Bıyıklı, Sıkıyönetim Komutanlığına veya Milli Savunma Bakanlığına “yazılı emir yoluyla” cezanın bozulmasını

isteyebileceğimizi anlattı. Başvuruya karşı çıktım. Ancak Bülent Ecevit, en azından Milli Savunma Bakanlığına başvurmamız gerektiğini, hapse girersem derginin aksayabileceğini ifade etti.

Bıyıklı, başvurudan umutluydu. Milli Savunma Bakanı, Ümit Haluk Bayülken'di. Bayülken, yıllarca Dışişleri Bakanlığında çeşitli görevler yapmış bir büyükelçiydi.

Bıyıklı, bu denli donanımlı birinin, Milli Güvenlik Konseyinden korkmayacağına ve yazımı emirle bozma yoluna gideceğine inanıyordu.

3 Ekim tarihli Arayış'm 33'üncü sayısının kapağı üç başlıkla çıkıyordu: "Yazı İşleri Müdürümüz Mahkûm Oldu", "Ege'de Ulusal Bir Politika", "Konut Kimler için Sorun".

10 Ekim tarihli Arayış, Kurban Bayramı'na denk geliyordu. Haftanın Yazısı da "Bayramın Mantığı" başlığı ile kaleme alınmıştı.

Arayıcın 35'nci sayısının baskısını bitirmiş, dağıtımını tamamlamıştık.

Dergide Ecevit'in yargılanması şu haberle yer veriliyordu:

Bülent Ecevit Yargılandı

Cumhuriyet Halk Partisi eski Genel Başkanı ve Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit, 13 Ekim 1981 günü Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandı. Duruşmada Bülent Ecevit'in avukatları olarak Orhan Tosun, Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü bulundular. ... Açılan davalar konusunda savunmasını yapan Ecevit şunları söyledi:

'20.11.1975 ve 12.2.1976 ve 18.8.1976 tarihleriyle açılan bu davalarla ilgili olarak altı aylık sukutu hak müddeti dolmuş ve geçmiş bulunmaktadır. Diğer dava konusu konuşmam ise, 16 Şubat 1976 günü Millet Meclisi kürsüsünde CHP Grubu adına yaptığım konuşmada belirtilen bazı düşüncelerin hem de yumuşatılmış bir ifade ile tekrarından ibarettir. Anayasanın 79. maddesi muvacehesinde sorumluluğumun söz konusu olmaması gerekir. Aynı şekilde hak düşürücü süre dolduğu için esasen düşmesi gereken toprak reformu ile ilgili demecim de Anayasa'nın bu maddesi kapsamına girmektedir. Bu gerçeğin belgelenmesi ile Tandoğan konuşmam dolayısıyla beraat kararı verilmesi gerektiği herhalde kabul olunacaktır.'

... Ecevit, hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif iddiaları karşısında da şöyle konuştu:

‘Her üç demecimde ve Tandoğan alanındaki konuşmamda hükümeti kuran siyasi partinin deyimiyle, milliyetçi cephe adı altında oluşturulan bir topluluğun anatomisi ve sakıncaları vurgulanmıştır...’

Açılan dört dava konusunda ana hatlarıyla savunmasını tamamlayan Ecevit, daha sonra tek tek her dava ile ilgili savunmasına geçti...

Derginin “Yazı İşleri’nden” bölümünde ise, mahkûmiyetimdeki “maddi hataya” dikkat çekmiştim. Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı notları vermiş, yazıyı yazmıştım.

Danışma Meclisi

MGK, valilerin önerdiği isimler arasından 120 kişiyi ve kendilerinin seçtiği 40 kişiyi Danışma Meclisi üyesi olarak atadı.

15 Ekim günü MGK tarafından doğrudan atanan Danışma Meclisi üyeleri şunlardı:

“Emekli Orgeneral Eşref Akıncı, Emekli Hakim Aleaddin Aksoy, Emekli Kur. Alb. Ertuğrul Alatlı, Ali Nejat Alpat, Mustafa Alpdündar, Prof. Dr. Hikmet Altuğ, İsmail Arar, Emekli Orgeneral Etem Ayan, Sendikacı İmren Aykut, Sanatçı Mahir Canova, Ender Ciner, Ahmet Sanver Doğu, Emekli General A. Nedim Eray, emekli Orgeneral Adnan Ersöz, Em. Hakim Alb. Halil Gelendost, Emekli Korgeneral İhsan Göksel, Prof.Dr. Feyyaz Gölcüklü, Hayati Güntan, Vahap Güvenç, A. Pulat Gözübüyük, Mehmet Hazer, Selçuk Kantarcıoğlu, A. Mümin Kavalalı, Recep Meriç, Feridun Şakir Öğünç, Ertuğrul Zekai Ökte, Tülay Öney, Teoman Özalp, Nuri Özgöker, Nermin Öztuş, Kazım Öztürk, Atalay Peköz, Emekli Orgeneral İbrahim Şenocak, Ragıp Tartan, Aydm Tuğ, Emekli Alb. Bekir Tünay, Emekli Alb. Hidayet Uğur, Zeki Yıldırım, Namık Kemal Yolga, TGC Genel Sekreteri Mustafa Yücel.

İllerden gösterilen adaylar arasından atanan Danışma Meclisi üyelerinin adları ise şöyle:

Adana: Prof. Dr. Kemal Dal, Abdurrahman Ali Girmen, Hilmi Sabuncu, Turgut Yeğenağa.

Adıyaman: Mahmut Nedim Bilgiç.

Afyon: Erdoğan Bayık, Orhan Civelek.

Ağrı: Paşa Sanoğlu.

Ankara: Mahmut Akkıhç, Fikri Devrimsel, Prof. Dr. Hamza Eroğlu, Rafet İbrahimoğlu, Halil İbrahim Karal, Doğan Akan, Necmettin Narhoğlu, M. Fevzi Uyguner.

Antalya: Serdar Kurtoğlu, A. Fehmi Kuzuoğlu.

Artvin: Muammer Yazar.

Aydın: Halil Akaydın, 1. Doğan Gürbüz.

Balıkesir: İbrahim Barangil, Fenni Islimyeli.

Bilecik: Orhan Baysal.

Bingöl: Mehmet Aydar.

Bitlis Necdet Gebeloğlu.

Bolu: Tandoğan Tokgöz.

Burdur: Hamdi Özer.

Bursa: İsmail Hakkı Demirel, Recai Dinçer, Mehmet Ali Öztürk Tekeli.

Çanakkale: Mehmet Pamak.

Çankırı: Şükrü Başbuğ.

Çorum: Ahmet Samsunlu, A. Avni Şahin.

Denizli: Yıldırım Avcı, İsmail Şengün.

Diyarbakır: Vehbi Dabakoğlu, Ahmet Sarp.

Edirne: Ali Dikmen.

Elazığ: Lami Süngü.

Erzincan: Abdülbaki Cebeci.

Erzurum: M. Utkan Kocatürk, Abdülbaki Erenler.

Eskişehir: Tevfik Fikret Alparslan, Mehmet Akdemir, Bekir Sami Daçe.

Giresun: Bahtiyar Uzunoğlu.

Gümüşhane: Halit Zarbun.

Hakkari: Evliya Parlak.

Hatay: Zeki Özkaya, Lütfullah Tosyalı.

İsparta: A. Güngör Çakmakçı.

İçel: İbrahim Göktepe, Turhan Güven.

İstanbul: Prof. Dr. Turhan Güven, Prof. Dr. Mustafa Aysan, Muhsin Zekai Bayer, Prof. Dr. Feridun Ergin, Prof. Dr. Siyami Ersek, Enis

Muratoglu, M. Yılmaz Özman, Muzaffer Sağışman, Hayrullah Seçkin.

İzmir: Aydemir Aşkın, Prof. Dr. Kemal Karhan, Turgut Kunter, Dündar Soyer, Prof. Dr. Türe Tunçbay.

Kars: Fuat Azgur, Abbas Gökçe.

Kastamonu: Nurettin Ayanoğlu.

Kayseri: Yavuz Altop, Prof. Dr. Mehmet F. Feyzioğlu.

Kırklareli: Muzaffer Ender.

Kırşehir: Sami Erdem.

Kocaeli: Hamdi Açan, S. Feridun Güray.

Konya: Ordinaryüs Prof. Dr. Sadi Irmak, A. Asım İğneciler, Necdet Özdoğan, Osman Yavuz.

Kütahya: Halil Erdoğun Gürel.

Kahraman Maraş: Rıfat Beyazıt, Hahl Evliya.

Malatya: Ayhan Fırat, Abdurrahman Yılmaz.

Manisa: S. Sırrı Kırcalı, Tevfik Kitapçıgil.

Mardin: Beşir Hamitoğulları.

Muğla: Mehmet Kanat.

Muş: Nazmi Önder.

Nevşehir: Necip Bilge.

Niğde: Azim Eryılmaz.

Ordu: A. Mazhar Haznedar, Cavidan Tercan.

Rize: Şadan Tuzcu.

Sakarya: Cavit Tutum.

Samsun: Prof. Dr. Şenol Akyol, Cevdet Karslı, Turgut Oral.

Siirt: Fuat Yılmaz.

Sinop: Özer Gürbüz.

Sivas: Rahmi Karahasanoğlu, Adli Onmuş.

Tekirdağ: Salih İnal.

Tokat: Halil Ertem, Şerafettin Yarkm.

Trabzon: Zeki Çakmakçı, Prof. Dr. Akif Erginay.

Tunceli: Kamer Genç.

Urfa: Nihat Kubilay, M. Velid Koran.

Uşak: Remzi Banaz.

Van: Avni Müftüoğlu.

Yozgat: Fahri Öztürk

Zonguldak: Cemil Çakmaklı, Turgut Tan, İsa Vardal.

Banker İlanı Alıyoruz

Bankerlerin çalışmaları ile ilgili olarak, yeterli olmasa da bir yasal düzenleme yapılmıştı. Şahin Mengü ile birlikte Ecevit'le konuştuk. Bizim de banker ilanı almamızın yolunun açıldığını, bu şekilde, ekonomik sıkıntıyı kısmen aşabileceğimizi anlattık. Ecevit'e göre bankerler bize reklâm vermezdi. Biz denemek istediğimizi söyledik. Zoraki "Peki" dedi.

Dr. Turhan Temuçin, Dündar Kılıç'ın hemşehrisiydi. Çocuklukları beraber geçmişti. Kılıç'ı aradı ve İstanbul'a benim gideceğimi, reklâm konusunda yardım etmesini istedi. Kılıç, iki gün sonra beklediğini söyledi.

Dündar Kılıç'ın Cem Reklâm'ı Halaskârgazi Caddesi'ndeydi. Sabah erken saatte gittim. Bir süre bekledikten sonra Dündar Kılıç geldi. Kılıç beni tanıdı. 1970'li yıllarda ailesinin oturduğu Ergenekon Caddesi'ndeki evinin bir alt katında, babamın çalıştığı şirketin lojman olarak tahsis ettiği ev vardı. Kılıç, babama "müdür baba" diye hitap ederdi. Ve zaman zaman babama uğrayarak kahve içerdi. Ailesi de, babamı aileden biri gibi kabul etmişlerdi ve annemle babamı arada bir ziyaret ederlerdi.

Kılıç, babamı sordu. Selamı olduğunu söyledim. Sonra birkaç yeri aradı. İlk aradığı, Ankara'da Fırat Reklâm'dı. İskender Çolak'a, çok sevdiği, saydığı Turhan ağabeyinin aradığını ve Arayış'a reklâm sağlaması gerektiğini söyledi. Sonra, Banker Kastelli'nin koordinatörünü aradı. Karşıdaki kişi Yılmaz Karakoyunlu'ydu. Dündar Kılıç, Arayış'a da bazı reklâmları vereceğini söyleyerek dergi için eskiz hazırlattığını ifade etti. Sonra bana dönerek, "Ben bu işi çözeceğim, ancak, sen Kastelli'ye giderek dergiyi anlat, bilgi ver," dedi. Kastelli Eminönü'de bir iş merkezinin üst katındaydı. Çok lüks döşenmişti, içerisi ana-baba günüydü. Bir saat bekledikten sonra, Karakoyunlu ile on dakika kadar görüşebildim. Arayış'ı anlattım. Karakoyunlu, öğleden sonra, reklâm işlerine bakan arkadaşlarıyla görüşmemi, onlara da bilgi vermemenin yararlı olacağını söyledi. Bana yorgunu yokuşa sürüyor gibi geldi. Ancak saat 14.30'da gittiğimde güler yüzlü iki kişi beni karşıladı. Dergiyi onlara da anlattım. Biri dergiyi takip ettiğini söyledi. Çok şaşırmıştım. Edebiyatçı Yılmaz Karakoyunlu bile dergiyi izlediğini söylememişti. Cem Reklâm'la konuşacaklarını, Kastelli'nin olmasa bile yan kuruluş olarak kurdukları bankerlik şirketlerinin reklâmını verdirebileceklerini söylediler.

Gece Petrol Ofisi'nin Balta Limanı'ndaki misafirhanesinde kaldım. Ertesi sabah yeniden Cem Reklâm'a gittim. Kılıç, öğleden sonra geldi. "Yeğenim, sen Ankara'ya dön. İskender elinden geleni yapacak. Ben de burada işi çözeceğim," dedi.

Hemen Ankara'ya döndüm. Muzaffer Soykan ile Mustafa İlter, İskender Çolak'a gittiler. Ve ilk banker reklâmı Fırat Reklâm'dan geldi. Sonraları da, Cem Reklâm, Kastelli'nin diğer bankerlik şirketlerinin reklâmını Arayış'a gönderdi.

Banker reklâmları Turhan Temuçin'in çabaları sonunda Arayış'ta yer aldı. Hiç değilse çalışanların maaşlarının bir bölümünü karşılıyordu. İlk kez, Mahmut Özdemir'in mali müşavirlik bürosunun ve Spor Toto'nun bir iki reklâmı dışında para getiren reklâm alıyorduk.

Cem Reklâm'ın sahibi, kabadayı Dündar Kılıç, Arayış'ın son sayısına kadar arka sayfayı boş bırakmayarak reklâm vermeyi sürdürecekti.

Siyasi Partiler Kapatılıyor

24 Ekim tarihli 36'ncı sayıda neler yapacağımızı planlamıştık. Onun rahatlığı içindeydik ki; çok eski arkadaşım, Cumhuriyet gazetesinden Erbil Tuşalp saat 09.00 gibi aradı:

"Arap, siyasi partiler kapatılıyor. Dergiyi hazırlıyorsunuz, ana konunuzun ne olduğunu bilmiyorum. CHP dahil tüm partiler kapatılıyor. Haydi kolay gelsin"

Erbil gençlik arkadaşımdı, ancak ben ona "kısa pantolon arkadaşım," diye hitap ederken, O bana "Arap" derdi.

"Kısa pantolon arkadaşım, emin misin?" diye sordum. Aldığım yanıt netti:

"Haberleri izle, Arap..."

Haberi doğrulatmak için birkaç yeri ararken, diğer arkadaşlara, Mengü ve Bıyıklı'ya ulaşmalarını söyledim.

Ecevitler o gün İstanbul'daydı. Mehmet Erdül'e "Deli, Bülent Bey'i bul ve olayı anlat," dedim. Erdül, Koruma Mustafa'ya not bırakmış.

Bir süre sonra Ecevit, Erdül'ü aradı. Ecevit, CHP'yi kapatamayacaklarını söylüyor, Erdül de, ilk haberin Erbil Tuşalp'ten geldiğini, benim doğrulattığımı, Mengü ile Bıyıklı'nın dergide olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

Ecevit ise Erdül'e şöyle diyordu: "Siyasi parti faaliyetlerini durdurduklarını söylüyorlardı. Yeni Seçim Yasası ile Siyasi Partiler Yasası çıkana kadar faaliyetlerin durdurulduğunu öne sürüyorlardı. Buna rağmen böyle bir uygulama yapabileceklerine inanmıyorum."

Bu olay yaşanırken tarih 16 Ekim 1981'i gösteriyordu. Yani Danışma Meclisi üyelerinin atanmasının bir gün sonrası... Çok önceden planlanmış bir MGK kararı. MGK'nın bu kararı (Osmanlı Sultanlarının ağızlarından çıkan her sözcük nasıl yasa ise, bu da öyleydi) gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında çok tartışılacaktı. MGK tüm siyasi partilerin, bu arada hiçbir olaya karışmamış olan CHP ve AP'nin de kapatılmasına karar vermişti. Erbil Tuşalp'in verdiği bilgi doğru çıkmıştı... Ecevit'in, "sanmadığı", bir türlü inanmak istemediği kapatma olayı artık gerçekti.

TRT'den duyurulan, Milli Güvenlik Konseyinin siyasi partilerin feshine ilişkin 2533 sayılı yasası şöyleydi:

Madde 1-12 Eylül 1980 tarihine kadar kurulmuş olan ve faaliyetleri Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 Numaralı Bildirisi ile yasaklanmış bulunan bütün siyasi partiler, tüm merkez, il, ilçe ve diğer şube teşkilatları, kadın ve gençlik kollan, temsilcilik, lokal ve diğer adlarla kurulan her türlü yardımcı kuruluş ve yan organları ile birlikte feshedilmişlerdir.

Madde 2 - Feshedilmiş bulunan, siyasi partilerin ve her türlü yardımcı kuruluş ve yan organlarının para dahil taşınır ve taşınmaz bütün malları bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte hâzineye geçer.

Madde 3 - Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Atatürk'ün düzenlediği vasiyetnameye göre, maliki olduğu bütün para ve hisse senetleriyle Çankaya'daki taşınır ve taşınmaz mallarının, o tarihte mevcut tek parti olan Cumhuriyet Halk Partisi'ne belirttiği şartlarla tevdi ettiği idaresi görevi, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren vasiyetname uyarınca tam ve noksansız olarak Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliği'nce ifa olunur.

Madde 4 - Siyasi parti mallarının hâzineye intikaline ilişkin tasfiye işlemleri, en geç bir ay içinde Maliye ve İçişleri Bakanları'nca müştereken hazırlanacak yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre bu Bakanlıklarca yapılır.

Madde 5 - 2325 sayılı kanun hükümlerine göre kayyım tayin edilmiş olan siyasi partilerle ilgili tasfiye işlemlerinde bu kayyımlar da diğer görevlilerle müştereken görev ifa ederler. Tasfiye işlemi biten siyasi partideki kayyımın görevi kendiliğinden sona erer.

Madde 6 - Milli Güvenlik Konseyi tarafından yeni bir kararla değiştirilmedikçe 2 Haziran 1981 gün ve 52 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararında yer alan hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

Madde 7-13 Temmuz 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 8 - Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 9 - Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ecevitler İstanbul'dan karayolu ile Ankara'ya, Arayış dergisine geldiler. Saat 18.00'e geliyordu...

Arayış ekibi tam kadro hazırdı. Kısa bir toplantı yapıldı. Ancak Ecevit,

Arayış'ın dinlendiğine inanıyordu. O nedenle toplantıya Çakmurların evinde devam edip edemeyeceğimizi sordu. Yüksel Çakmur, salondan çıktı, sonra içeri geldi. Belli ki, Gülay Hanım'ı aramış ve durumun müsait olup olmadığını sormuştu. Şahin Mengü, Mehmet Erdül, İsmail Aşıkoğlu, Selahattin Kaynar, Ecevitler, Çakmurlar ve ben Kuleli Sokağı'ndaydık. Herkes fikrini söylüyor, siyasi partilerin ve özellikle Atatürk'ün kurduğu CHP'nin kapatılmasının kabul edilemez olduğu, ortak fikir olarak ortaya çıkıyordu. Bu arada, Ecevit bazı CHP'lilerin ismini veriyor, Erdül onlara, geçimini güç bela sağlayan Yüksel Çakmur'un ev telefonundan ulaşıyor, ulaşamadıklarına not bırakıyordu. İzmir, İstanbul, arandıkça aranıyordu.

Bu arada TRT'de Evren konuşuyordu:

Aziz Türk Milleti,

Ülkemizde, mevcut tüm siyasi partiler bugünden geçerli olarak feshedilmişlerdir. Milli Güvenlik Konseyi'ni bu kararı almaya zorlayan durum ve sebepleri şöylece açıklamak mümkündür:

12 Eylül 1980 öncesinde ülkemizin içinde bulunduğu çok tehlikeli durum hâlâ hepimizin gözleri önünde durmakta ve bütün tazeliği ile hafızalarımızda yaşamaktadır. Seneler ve senelerce bu fevkalade acı günlerin içinde, yaşama güvencesini kaybetmiş, yarınından ümidini yitirmiş olan Türk vatandaşları 12 Eylül 1980 günü Türk Silahh Kuvvetleri'nin yönetime bütünü ile el koymasını, büyük bir çoğunlukla tasvip etmiş ve desteğini esirgememiştir.

O günün şartlarına göre Parlamento ve hükümet feshedilmiş ve fakat demokrasiye olan inancımızın bir gereği olarak, siyasi partilerin sadece faaliyetlerinin durdurulması ile yetinilmişti. Ancak, Türkiye'nin bu duruma gelmesinde büyük sorumluluk taşıyan siyasi parti mensup ve yöneticilerinin, milletin büyük çoğunluğuna uyarak bu gereği idrak etmeleri yeni Anayasa, yeni Seçim ve Partiler Kanunu hazırlanıp normal seçimler yapılıncaya kadar, bu yönetime yardımcı olmaları, hiç olmazsa köstek olmamaları veya gölge etmemeleri beklenirken, maalesef yazı veya demeçlerle siyasi amaçlı faaliyet gösterdikleri veya siyasi nitelik taşıyan tutum ve davranışlarda bulundukları, hatta kendi içlerinde iktidar kavgasını başlattıkları, kısaca 12 Eylül'den önceki davranışlarını memlekette hiçbir şey olmamış gibi devam ettirme çabası içinde bulundukları görülmüş, bunun üzerine Türk toplumunun muhtaç olduğu huzur ve güven açısından bu gibi faaliyet ve davranışların önlenmesi maksadıyla 52 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı alınarak yürürlüğe konulmuştur.

Şu hususu bütün Türk milleti önünde bir kere daha belirtirim ki, Milli Güvenlik Konseyi hiçbir zaman, ülke yönetiminin tek bir partiye veya tek bir şahsa verilmesini düşünmemiştir. Biz, tek parti veya şahıs diktatörlüğünün ülkeyi arzu edilmeyen istikametlere sürükleyebileceği inancı içerisinde olduğumuzdan dolayıdır ki, bütün konuşmalarımda, hür, demokratik parlamenter sistemin yeniden sağlam temeller üzerine kurulacağını, her şeyi ile bozulmuş bir idarenin kısa sürede düzeltilemeyeceğini ve bunun için de makul bir süreye ihtiyacımız olduğunu dile getirmiştim. Parlamenter demokrasinin siyasi partilerle gerçekleşen bir sistem olduğunun bilinci içerisindeyiz. Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bundan dolayıdır ki, siyasi partiler rejimini benimsemiş her demokratik ülkede olduğu gibi milletimizin kaderi, siyasi partilerin gücüne, görüş ve düşünce doğrultusuna ve özellikle yöneticilerinin ehliyet ve dürüstlük derecelerine kesin olarak bağlıdır.

Siyasi partiler, devletin gücünü azaltan ve parçalayan, vatandaşları birbirine düşman cepheler haline getiren kuruluşlar olamaz. Siyasi partiler Anayasa ve kanunlar çerçevesinde devlet işlerinin ve bütün kamu faaliyetlerinin daha iyi yürütülmesi, bütün vatandaşların huzur, güven ve refaha kavuşması için programları istikametinde ancak meşru bir rekabet içinde bulunabilirler. Başka bir deyimle, siyasi partilerin vatandaşlar arasında uzlaşmaz ayrılıklara, kırgınlıklara ve bölünmelere asla yer vermeden medeni ve seviyeli bir hizmet yarışı yapmaları gerekir.

Şimdi elimizi vicdanımıza koyarak düşünelim; acaba milletin kaderinde başlıca rol oynamış partiler ve yöneticilerinden hangisi 12 Eylül'e gelinceye kadar bu görevin idraki içinde oldu? Hangisi devlet çatısının çatırdayarak yıkılmaya başladığını görüp de milletin refah ve huzuru, devletin bekası için kişisel ve parti çıkarlarından feragatte bulunabildi?

Ve yine vicdanımıza danışarak şu soruya cevap arayalım: Hangi siyasi parti ve yöneticisi 12 Eylül'den sonra siyasi ihtirasını bir müddet olsun durdurup da, yıkılan devlet düzeninin tamiri için beklemeyi tercih etti? Aksine basın ve diğer yollarla eskiden olduğu gibi birbirlerine sataşmaya, sen-ben kavgası yapmaya ve gizli kapılar arkasında toplantılar düzenleyerek, yalan haberler yayarak temiz vatandaşları mevcut yönetim aleyhine zehirleme içerisine girdiler. Hatta ilk yapılacak seçimde iktidara geleceklermiş gibi yandaşlarına şimdiden makam, mevki ve menfaat dağıtma vaatlerinde bulundular. Bu suretle 12 Eylül'e kadar ülkeyi nasıl yönetmişler ise, aynı alışkanlıklar içerisinde olduklarını ortaya koydular.

Bu siyasi partilerin yöneticileri hâlâ birbirlerine karşı o kadar kin ve nefretle dolular ki; bugün siyasi faaliyetlere müsaade edilmiş olsa, tekrar

11 Eylül 1980 günü kaldıkları noktadan yine bildikleri yolda yürümeye

devam edeceklerinden kimsenin şüphesi olmasın.

Sevgili vatandaşlarım,

Türkiye'de siyasi partilere dayalı demokratik parlamenter sistem mutlaka kurulacaktır. Ama mevcut, bu partilerle değil, yıkılan bir binanın enkazını kullanarak yapılan bir bina nasıl çökerse, yurdu 12 Eylül öncesine getiren partilerle kurulacak bir demokrasi de yeniden yıkılmaya mahkûm olacaktır. Sağlam olması için yeni malzeme ile yapılan binada olduğu gibi, biz de hür, demokratik parlamenter sistemimizin ancak yeni Anayasa ve Partiler Kanununa uygun olarak kurulacak yeni siyasi partilerle inşa etmenin mümkün olacağına inandık ve milletin de istediği doğrultusunda mevcut partileri feshetme kararını aldık.

Ayrıca Danışma Meclisi'nin her türlü etkiden masun olarak rahat ve huzurlu çahşabilmesi için de bu yola başvurulmasına zaruret duyduk.

Kurucu Meclis'in meydana getireceği Anayasanın milletçe kabulünden sonra hazırlanacak Siyasi Partiler Kanununa uygun olarak ihtiyaç duyulacak yeni siyasi partiler kurulacak ve bu partilerle normal seçimlere gidilecektir.

Sevgili vatandaşlarım,

12 Eylül'den beri Millete vaat ettiklerimizi adım adım tahakkuk ettirdik. Çok şükür bütün vaatlerimizi zamanında yerine getirdik. Eğer mev-

cut partiler ve yöneticileri milletin gösterdiği anlayışı gösterebilseler, kendilerini geçmişin kin ve nefretinden temizleyebilseler, kendi içimizde halledeceğimiz problemleri dış ülkelere jurnal ederek bir takım kuruluşlar vasıtasıyla bize baskı yaptırma denemelerine girmeselerdi, belki bu kararı almak gereğini duymayacaktık. Bunların hiçbirisini yerine getirmeyenler gitmeli ve geçmişten ders alarak kurulacak yeni partiler sahneye çıkmalıdırlar.

Şimdiye kadar söylediklerimi özetleyecek olursam:

Partilerin kısır, fakat klikleşmiş, bugüne kadarki başarısızlıkları sabit olmuş kişilerin kurduğu kadro çemberini kaldırarak geçmişteki hatalardan, şiddet ve yolsuzluklardan doğrudan veya dolaylı olarak sorumlu olmayan kişilerle çalışmasını temin etmek,

Bütün devlet teşkilatına sızmış olan kişisel menfaate dayah partizan hareketlerin önünü almak,

Danışma Meclisi'nin geleceğe dönük olarak rahat ve huzur içinde her türlü

etkilerden uzak çalışmasını sağlamak,

En hayati milli çıkarlarda dahi uzlaşamayan partileri geçmişte bırakarak Türkiye'de kurulacak özgürlükçü demokrasiye, acı hatalardan sorumlu olmayan, ideolojik dogmatik sapıklıklardan uzak, Atatürk ilkelerinde birleşebilen geleceğe dönük partilerle yeniden başlamak maksadıyla, partileri feshetme kararı alınmıştır.

Ümit ediyoruz ki bundan sonra kurulacak partiler, Atatürk ilkelerini esas alıp 1950'den beri yapılan hatalardan ders almış olarak faaliyette bulunurlar ve Türkiye'yi tekrar 1960'a, 1971'e ve 1980'e getirmezler. Bu husus tamamen sizlerin elinde ve sorumluluğunuzdadır.

Sevgili vatandaşlarım,

Eğer sizler yeni partilerin kurulmasında ve ileride yapılacak seçimlerde dikkatli davranır da ülkeyi, geçirdiğimiz karanlık durumlara getirmeyecekleri seçerseniz, Türkiye daima iyiye, güzele ve ileriye hızla gidecektir.

Hepinize sevgiler ve saygılar sunarım.

Ecevit, Evren'in konuşmasına çok sinirlenmişti. Her cümlesine karşılık veriyordu. Devlet Başkanı, halkı da "yanlış seçim yapmakla" suçluyor, siyasi partilerin "milli çıkarlar" doğrultusunda bile uzlaşamadıklarından yakınıyordu. Ecevit de bunların doğru olmadığını kendine özgü üslûbuyla neredeyse haykırıyordu.

Evren'in konuşması bittikten sonra gerçeklere döndük.

Çakmur'un isteği üzerine, bazı milletvekilleri ile ertesi sabah erken saatlerde Arayış'ta buluşulacak, oradan Oran'a gidilecekti. Oran'da, saat 11.00'de ortak akıl toplantısı yapılacaktı. 10.30 gibi Ecevitler ayrıldılar. Biz bir süre daha oturup değerlendirme yaptık. Oradan arkadaşlarla Arayış'a geçtik.

Ertesi gün saat 9.30'da Yüksel Çakmur, Çetin Bozkurt, Nebil Oktay, Burhan Ecemiş, Hasan Yıldırım ile bir grup eski milletvekili Arayış'ta toplandılar.

Erdül'le birlikte benim de tanık olduğum bu toplantıda, "Partinin kapatılması karşısında bir eylem konulması" konusunda karara vardılar. Ancak eylemin biçimiyle ilgili ortak karar oluşturulamadı.

Çakmur, eylem için yeni yollar bulunması, Anayasa Mahkemesine başvurma dahil her yolun denenmesi gerektiğini vurguladı. Ecemiş,

Oktay ve Bozkurt bu fikre katıldı. Hasan Yıldırım, eylem biçiminin Ecevit'le görüşüldükten sonra kararlaştırılmasını savunuyordu. Diğerleri yalnızca önermede bulunacaklarını anlattılar.

Sonra ekip Oran'a gitti.

Çakmur ve toplantıya katılanların bir bölümü, Anayasa Mahkemesine başvurmaktan, Meclis önünde eylem yapmaya kadar önerilerini sıraladılar. Konuşmalarda, ortaya çıkan gerçek şuydu:

"CHP'yi, Atatürk'ün kurduğu partiyi kapatma cüretini nasıl gösterebilirlerdi? Buna hakları yoktu. Siyasi partiler, yalnızca, Yüce Divan görevi gören Anayasa Mahkemesince kapatılabilirdi..."

Ecevit, beklenmesi gerektiğini, ivedi alınacak kararın sonuçlarının doğru olmayabileceğini ve bir açıklama yapmaya karar verdiğini söyledi. Ecevit'e hiçbir planı kabul ettiremeden döndüler.

Siyasi partilerin kapatılmasına Bülent Ecevit 19 Ekim 1981 gününde yaptığı yazılı bir açıklama ile karşı çıktı. Ecevit, gece Evren konuşurken söylediklerini uzun sayılabilecek şekilde yazıya dökmüştü:

Sayın Devlet Başkanı'nın 16 Ekim 1981 günü yaptığı konuşmayı içeren TRT yayınlarında ayrım gözetilmeksizin bütün partilere ve o gün kapatılan bu partilerin yöneticilerine yöneltilen iddialar, beni de hedef alır biçimde öne sürülmüştür. Şöyle ki:

1- Yayınlanan konuşmada, 'siyasi partilerin vatandaşlar arasında uzlaşmaz ayrılıklara, kırgınlıklara ve bölünmelere asla yer vermeden medeni ve seviyeli bir hizmet yanşı yapmaları gerekir. Şimdi elimizi vicdanımıza koyarak düşünelim. Milletin kaderinde başlıca rol oynamış partiler ve yöneticilerden hangisi 12 Eylül'e gelinceye kadar bu görevlerin idraki içinde oldu? Hangisi devlet çatısının çatırdayarak yıkılmaya başladığını görüp de milletin refahı ve huzuru, devletin bekası için kişisel ve parti çıkarlarından feragatte bulunabildi?'deniliyor.

Başka partilerle veya yöneticileriyle ilgili olarak yanıt verme durumunda değilim. Fakat Atatürk'ün kurduğu ve Cumhuriyeti de, demokrasiyi de kuran devlet sorumluluğunu ve millet huzurunu her şeyin üstünde tutan Cumhuriyet Halk Partisi, her zaman bu görevin idraki içinde davranmıştır.

Bunun sayısız kanıtlarına, Cumhuriyet Halk Partisi'nde sorumluluk taşıdığım dönemlerden birkaç örnek vermek isterim.

Yıllarca ağır baskı ve haksızlıklarına katlandığı bir siyasal kadronun, 27 Mayıs 1960 ertesinde uğradığı mahkûmiyetlerin kaldırılması ve siyasal

haklarının geri verilmesi yolundaki etkin girişimleriyle, Cumhuriyet Halk Partisi, vatandaşlar arasında "uzlaşmazlık"ların, "ayrılıkların, "kırgınlıkların yumuşatılmasına katkıda bulunmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, başlıca partiler arasında uzlaşma yolunu açarak, 12 Mart 1971 rejiminden demokratik sürece geçilebilmesini kolaylaştırmıştır.

1974'te, halk arasındaki itibarının en yüksek olduğu bir sırada, Cumhuriyet Halk Partisi, dış politikaya ilişkin görüş ayrılıkları nedeniyle koalisyon hükümetinden çekilerek, ülke ve devlet yararını kişi ya da parti çıkarlarından üstün tutmanın bir örneğini vermiştir.

1979 Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde beliren halk eğilimini göz önünde tutarak kendi isteğiyle hükümetten ayrılan Cumhuriyet Halk Partisi, başhca rakibi olan siyasal partinin kuracağı bir azınlık hükümetine, demokrasi açısından ve ulusal birliğimiz ve huzurumuz açısından sakıncalı bir yapı taşımaması koşuluyla destek olma önerisinde bulunmuştur. Gerek o önerisiyle, gerek bu koşula uymaksızın kurulan yeni hükümete görev devri sırasındaki tutumuyla da, 'devletin bekası' konusunda duyarlılığının ve 'medeni ve seviyeli bir hizmet' anlayışının somut ve ileri örneklerini vermiştir.

12 Eylül öncesinde, "devlet çatısının çatırdayarak yıkılmaya başladığını" gören Cumhuriyet Halk Partisi, başlıca partilerin devleti ve demokratik rejimi demokrasi kuralları içinde onarıp kurtarabilecek bir hükümet ortaklığı kurmalarını ve aralarında uzlaşma yoluyla bir cumhurbaşkanı seçebilmelerini sağlamak uğrunda "kişisel ve parti çıkarlarından azami "feragat"i göze alarak aylar süren ısrarlı girişimlerde bulunmuştur. Kendim için bir mevki istemeksizin, bu konularda aylarca çağrılarda bulundum.

Gerek sağ, gerek sol görüntülü bölücü akımlar veya cepheleşme hareketleri karşısında Cumhuriyet Halk Partisi her türlü cepheleşme düşüncesini reddetmiştir. "Milliyetçilik" kisvesi altında milletimizi bölmeye ve kendi içinde vuruşturmaya kalkışanların da "halklar" solganıyla veya mezhep ayrımı kışkırtıcılığıyla Türk halkının bütünlüğünü bozmak isteyenlerin de en kesin biçimde ve Atatürk milliyetçiliğiyle karşısına çıkmıştır.

Hükümette olsun, muhalefette olsun uğradığı çok ağır saldırılara ve kışkırtmalara karşın, Cumhuriyet Halk Partisi, partiler arası mücadelede ve tartışmada "seviyeli" bir üslup sürdürmeye büyük özen göstermiştir. Birçok yöneticilerinin ölümüne yol açan silahlı saldırıların yoğunlaşması karşısında bile, vatandaşların "huzurunu", demokrasinin esenliğini ve devletin "beka"smı gözeterek barışçı yöntemlere sımsıkı bağlı kalmıştır.

12 Eylül ertesinde bana ve partime yöneltilen ağır isnat ve hücumlar karşısında bile, yazıda iddia edildiği gibi bir 'sen-ben kavgası'na girmedim. 2 Haziran 1981 günü yayınlanan 52 sayılı bildiri benim dilimi ve kalemimi kesin yasaklarla bağlarken, yalnız belli siyasal çevrelerle yayın organlarından değil, bizzat bu bildiriyi çıkaran yönetimden de bildirinin yasaklandığı türde hücumlar gelmesi karşısında sessiz kaldım.

2- 'Gizli kapılar arkasında toplantılar düzenleyerek, yalan haberler yayarak, temiz vatandaşları mevcut yönetim aleyhine zehirleme' iddialarının muhatabı olmayı asla kabul edemem. Bugünkü yönetim biçimini ve Türkiye için yönetimce öngörülen rejimi, kendi demokrasi anlayışım açısından, içime sindiremediğim bir gerçektir, içime sindirmeye de mecbur değilim. Yürürlükteki Anayasayı benimsemek ve Türkiye'nin başına getirilen dertlerden anayasanın sorumlu gibi gösterilmesini reddetmek, suç olmasa gerektir.

Bununla birlikte benim gibi düşünenlerle konuşurken, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı tavır almak anlamına gelebilecek davranışlardan kesinlikle kaçınılması gerektiğini, çünkü ordunun hepimizin ordusu olduğunu her zaman vurgulamaktayım.

'*Yalan haberler yayma' iddiasına gelince, siyasal veya özel yaşamımda 'yalan'ın tek bir örneği gösterilemez. Ne var ki bazı acı gerçekleri gözden saklama gayretiyle de yalan söyleyemem.*

3- Söz konusu yayında yer alan 'mevki ve menfaat dağıtma' iddiasının da hedefleri arasında yer almayı kabul edemem. 12 Eylül 1980'den kısa bir süre sonra, genel başkanlık sorumluluklarından hiçbirini yerine getiremez durumda bırakılmam karşısında ve siyasal faaliyet serbest bırakıldığı zaman genel başkanlığımın önleneceği yolundaki resmi açıklama üzerine, kendi mevkiimi, seçimle getirildiğim görevi bile bıraktığıma göre, herhangi bir kimseye 'mevki' vaad etmem herhalde söz konusu olamazdı. Kimseye 'menfaat' dağıtmaya kalkışabilecek bir durumda bulunmadığım ise, herkesin bilgisi içindedir.

4- 'Siyasi partilerin yöneticileri hâlâ birbirlerine karşı kin ve nefretle dolular' yollu iddia da benim için gerekçesizdir. Hiçbir zaman kimseye karşı kin ve nefret beslemedim. Kin ve nefreti insan yüreği için bir yük saydım.

'*Kin ve nefret' iddiasına kanıt olacak, sayın Devlet Başkanının, daha önceki bir konuşmasında, bir yabancı heyete randevu konusuna değinmek suretiyle verdiği örnek de benim bakımımdan gerçeğe aykırı idi. Nitekim sonradan bu konu bizzat heyet mensuplarından birinin verdiği demeçle açıklığa kavuştu.*

5- Söz konusu yayında, yine ayrım gözetilmeksizin tüm partiler ve parti yöneticileri "kendi içimizde halledebileceğimiz problemleri dış ülkelere jurnal ederek bir takım kuruluşlar vasıtasıyla baskı yaptırma denemelerine girmekle" suçlanıyorlar. Benim bakımımdan gerçeğin tam tersi olan bu suçlamayı da reddederim.

Yazı yazma olanağı bulabildiğim birkaç aylık süre içinde açıktan hangi görüşleri belirtti isem, açıkta ya da kapalı kapılar arkasında aynı şeyleri söylemeye özen gösteren bir kimse olarak, dış ülkelerden gelip görüşlerimi soranlara da o görüşleri belirttim.

Şimdiki yönetime dışarıdan baskı yapılması için, doğrudan ya da dolaylı herhangi bir girişimde bulunmak şöyle dursun, tersine, dış yardımların aksatılmaması ve üyesi bulunduğumuz uluslararası kuruluşlarla bağlantılarımızın kesilmemesi için, bu kuruluşlardan bazılarının raporlarına kadar geçen çabalar gösterdim.

Beni ziyarete gelen yabancılarla görüşmelerimde, kendi siyasal haklarıma getirilen sınırlamalar üzerinde durmadığımı ve durmayacağımı da özellikle belirttim.

Benimle yapılmış bir görüşmenin bir yabancı dergide yayınlanması üzerine, 8 Nisan günü, Ankara Sıkıyönetim Komutanı aracılığıyla bana yapılan bir uyarı üzerine, Milli Güvenlik Konseyi'ne ulaştırılmak üzere, şunları söyledim:

"*Yabancı ülkelerden gelen politikacı, sendikacı ya da gazetecilerden isteyenlerin benimle de görüşmelerine, yönetim izin veriyor. Bu, uygarca bir davranıştır. Ancak bu kimseler benimle çay içip edebiyattan konuşmaya gelmiyorlar. Türkiye'nin bugünkü ve gelecekteki siyasal durumu ve sorunlarıyla ilgili düşüncelerimi öğrenmek istiyorlar. Herhalde yönetim, onlarla konuşurken kendi kendimle tutarsızlığa düşmemi benden bekleyemez. Bu konularda nasıl düşünüyorsam, kendi sorumluluk anlayışım içinde herkesle öyle konuşurum" dedim. Başka türlüsünü yapmak, yalan söyleyemediğim ve düşüncelerime ters düşer biçimde konuşamadığım için elimden gelmez.*

Eğer yabancı konuklarla görüşmelerim "gizli kapılar arkasında" oluyor diye benim "jurnalcilik" yapıyor olabileceğim düşünülüyorsa, şunu hatırlatmak isterim:

Ocak ayında, bu tür ziyaretçilerin artması üzerine, ben, Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak, kendi irademdışında yabancılarla gizli kapalı görüşmeler yapıyormuş gibi görünmekten rahatsızlık duyduğumu belirttim ve benim kendi devletimden saklayacağım bir davranışım ve düşüncem

olamayacağını söyleyerek yabancılarla görüşmelerimde devletin bir gözlemci bulundurmasını ısrarla istedim, fakat bu isteğim kabul edilmedi.

Eğer yabancılarla görüşmelerim kapalı kapılar ardında kalıyorsa, bunun sorumlusu ben değilim. 52 sayılı bildiri yürürlükten kaldırıldığı takdirde, yabancılarla görüşürken belirttiğim düşünceleri açıkta da belirtmeyi görev sayarım.

6- Yayınlanan konuşmada 'kurulacak özgürlükçü demokrasiye, ideolojik, dogmatik sapıklıklardan uzak, Atatürk ilkelerinde birleşebilen partilerle başlama' isteği, tüm siyasal partilerin feshi için bir gerekçe gibi gösteriliyor.

Oysa kişisel değerlendirmelere ve önyargılara dayanarak partileri feshetmekle veya devlet yöneticilerinin kişisel eğilimlerine göre partilerini ve programlarını sınırlandırıp yönlendirmekle 'özgürlükçü demokrasi'ye geçilemez.

Yıllarca üyeliğini, milletvekilliğini, genel sekreterliğini ve genel başkanlığını yapmaktan onur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi'yle ilgili olarak, 'ideolojik dogmatik sapıkhk' iddiasını da reddederim. Cumhuriyet Halk Partisi de, ben de, 'ideolojik dogmatizm'e her zaman karşı olduk. Gerek programımız, gerek olaylar ve değişik akımlar karşısındaki tutumumuz bunun açık kanıtlarıyla doludur.

Atatürk'ün kurduğu ve onun yolunda Türk devletine ve ulusuna sayısız hizmetler vermiş bir parti Atatürk'ün 100. yıldönümünde kapatılırken, bir de bu partiye 'sapıklık' isnat ediliyormuş gibi anlaşılabilecek resmi beyanlarda bulunulması çok acıdır.

Milyonlarca yandaşı olan herhangi bir büyük parti için böyle sıfatlar kullanılması, kamu vicdanını da incitir.

'Atatürk ilkelerinde birleşme'ye gelince, o ilkeler kuruluşundan beri Cumhuriyet Halk Partisi programlarının ve tüzüklerinin başında yer alan ve bilinçle bağlı kaldığımız ilkelerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi kapatılsa da, ülkemizde o ilkeleri, en başta Cumhuriyet Halk Partililer yaşatacaklardır.

Hırsız Polis Oyunu

Ecevit bu açıklamayı yapmış, TRT dahil tüm basın kuruluşlarına ve köşe yazarlarına gönderilmesini istemişti. Ama, açıklama nasıl dağıtılacaktı? Bunun için, Yüksel Çakmur, Şahin Mengü, Erdül, Baki Özilhan ve ben bir mini zirve yaptık. Bu işi Muzaffer Soykan'dan başka birinin beceremeyeceğine karar verdik. Muzaffer Soykan'ı çağırıp durumu anlattık. Muzaffer Soykan, "Çocuk oyuncağı. Siz bildirileri verin bana" diyerek zarf içindeki bildirileri aldı. Zarfların üzerine, kimlere teslim edileceğine kadar bütün bilgiler yazılmıştı.

Muzaffer gazetelere uğrayacak ve ilgiliye metni bırakacaktı. Ancak Erdül, dikkatli olması gerektiğini söyleyerek Muzaffer'i uyardı.

Saatler geçmişti... Ancak kimi gazetecilerden "açıklama hâlâ ulaşmadı" diye telefonlar geliyordu. Kimi yazarlar ise, devletin istihbarat birimlerinin bildiriden haberdar olduğunu, dağıtan arkadaşın başına bir iş gelmiş olabileceğini Erdül'e iletmişler. Biz iyiden iyiye kuşkulanmaya başlamıştık. Muzaffer yakalanmış olabilir, yasadışı bildiri dağıtmaktan gözaltına alınmış olabilirdi. Çünkü, Arayış ve Ecevit'le ilgili ihbarlar bazı gazeteciler tarafından da yapılıyordu. Bunu biliyorduk. Köşe yazarlarının bir kısmı ise bunu yazılarında açıkça yapmaktan çekinmiyorlardı.

Şahin Mengü ve Erdül ile birlikte gazeteleri aramaya başladık. Son bildiri Rüzgârlı Sokak'ta Günaydın gazetesine, Bekir Çoşkun'a bırakılmıştı.

Hepimiz merak içindeydik... Muzaffer ortada yoktu. Emniyetteki ve Sıkıyönetimdeki tanıdıklarımızı aradık, Baki Özilhan dahil hiçbirimiz Muzaffer'in izine rastlayamadık. O geceyi dergide uykusuz geçirdik.

Ertesi gün, gazetelerden telefonlar gelmeye başladı...

"Metni aldık... Ancak yayınlamamız olası değil"...

Demek ki, Muzaffer gözetim altına alınmamıştı. Biz rahatlamıştık ve "İyi de neden dağıtım aksamıştı" sorusuna yanıt arıyorduk. İhtimaller üzerinde tartışmaya başlamıştık ki, "Biraz sonra Muzaffer gelir, ona sorar öğreniriz" diyerek noktayı koydum. Öğle saatlerinde Muzaffer güleç yüzüyle Arayış'a geldi. Çok merak ettiğimizi, yakalandığını sandığımızı, neden geciktiğini sorduk. Muzaffer Soykan, "ışıl ışıl parlayan gözleri" ile hepimizi süzdü ve muzaffer komutan edasıyla

anlatmaya başladı:

“Bende yakalanacak göz var mı? Beni yakalayabilirler mi? Rüzgârlı Sokak’tan saat 17’ye doğru ayrıldım. Peşimde tipsiz iki kişi görünce, doğru Havva’nın yanına gittim. (Muzaffer’in eşi Havva; Köyişleri ve Orman Bakanlığında çalışıyordu.) Adamlar peşimdeydi... Havva’yı alıp koluna girdim ve sinemaya gittik... Biz sinemaya girince peşimdeki adamlar kayboldu. Gece sinemadan çıkıp doğru eve gittik. Bugün de kalan bildirileri adreslere rahatça bıraktım. Zaten dün dağıttığım gazeteler, basamayacaklarını söylemişlerdi. Onun için bir gün sonraya bırakmakta sakınca görmedim. Ancak Tercüman gazetesine sabah polis uğrayıp bildiriyi sormuş, haberiniz ola.”

Bildiri hiçbir yerde yayınlanmayınca, Ecevit’in avukatları Ankara 9’uncu Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak, TRT’den “cevap ve düzeltme hakkı” istediler. Ancak, Mahkeme 27 Ekim günü bu isteği reddetti. Şahin Mengü yine kendisine kızıyor, “Hukukun olmadığı bir ülkede, hak aranabilir mi, insanlara bu koşullarda, demokrasinin kalktığı, hukukun rafa kaldırıldığı, hâkimlere baskı yapıldığı bir dönemde, cevap ve düzeltme hakkı tanınır mı?” diye dergide dolaşıp duruyordu.

Ve o gün Ecevit, bu metni yabancı basın mensuplarına dağıttı. Ecevit’in demeci Türkiye’dekinin aksine tüm yabancı basında geniş yer aldı. Köşe yazarları Ecevit’in demeci üzerine makaleler kaleme aldılar. Yabancı televizyonlar, siyasi partilerin kapatılmasından daha fazla Ecevit’in bu demecine yer ayırdılar.

Türkiye’de ise bildiriden ötürü, Ankara 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde, Ecevit aleyhine MGK’nın 52 sayılı bildirisine aykırı hareket ettiği iddiasıyla dava açıldı.

Olayların gelişimi ile ilgili olarak Ecevit’le zaman zaman konuşuyorduk. Yaptığı toplantılarla ilgili verebileceği kadar bilgi aktarıyordu.

O günlerde Ecevit bir Arayış'ta, bir Oran’da, toplantı üzerine toplantı düzenliyordu. MYK üyeleri ile önce Arayış'ta toplandı. Yazı Kurulunun toplantı masasında MYK üyeleri bir araya gelmişti. Ecevit, bazı MYK üyelerine soğuk davrandı, ellerini sıkarken yüzlerine bile bakmadı. Ecevit bir sonuç alamayınca, Oran’da CHP Genel Sekreteri ve Başkan-vekili Mustafa Üstündağ ve bir gurup MYK üyesi ile bir toplantı yaptı. Daha çay servisi bile yapılmadan Ecevit konuşmaya başladı: “Durum çok vahim. Bildiğiniz gibi bir açıklama yaptım. Açıklamama destek vermeniz gerektiğini düşünüyorum.”

Bu noktada, Mustafa Üstündağ, açıklamanın hiçbir yayın organında yer almadığını hatırlatarak, başka bir eylem yapmak gerektiğini söyledi. Ecevit sinirlendi ve; "Ben üzerime düşeni yaptım. Sizin de, CHP örgütünün de tepki göstermenizi istiyorum. Eğer bunu yapmazsanız ileride çocuklarınıza, yeni nesillere bunun hesabını nasıl vereceksiniz?" diye çıkıştı.

Üstündağ, her zamanki sakin haliyle, tepkinin biçimi konusunda bir önerisi olup olmadığını sorunca, Ecevit kısaca "siz bulun" yanıtını verdi.

Toplantı uzadıkça uzuyordu. Ecevit tatmin olmamış, suratını asmış, yüzü iyice kararmıştı. Ilımlılığı ve itidali ile tanınan Erol Tuncer, Ecevit'e bir önerisi olup olmadığını sorunca Ecevit, Genel Kurul tarafından seçilen tüm kurul üyelerinin imzasıyla bir bildiri yayınlanmasını istedi.

Mustafa Üstündağ, yaşamı boyunca birlikte çalıştığı arkadaşlarına sahip çıkmaya çalışmış bir yöneticiydi ve CHP yönetim kademelerinde bulunan arkadaşların çoğunun kendilerine iş kurduklarını, o nedenle böyle bir bildiriye imza atmalarını isteyemeyeceğini anlattı ve sözlerini şöyle tamamladı:

"Sayın Genel Başkanım, siz bir bildiri hazırlayın, altına ilk imzayı ben atayım."

Ecevit hemen söze girerek, "Bildiriyi ben değil, siz hazırlayacaksınız. Ben bildirimi hazırladım ve dağıttım. Artık görev sizde," dedi.

Bu toplantıyı takip eden günlerde, Üstündağ, Tuncer ve Somuncu çok sayıda toplantı yaptılar. Ecevit, önerilerin hiçbirini kabul etmedi. Ecevit, hem bir şeyler yapılsın ister gibi görünüyor, diğer yandan da önerileri reddediyordu. İleride, "beni yalnız bıraktılar" kozunu oynamak için fırsat yaratıyordu.

Bütün planlarımız altüst olmuştu. 36. sayıyı hazırlamak için acilen toplandık. Yeni bir planlama yaptık. "Yazı İşleri'nden" yazısı bile değişti. Bu bölümde, siyasi partilerin kapanması sonrası, Evren'in konuşmasına, Ecevit'in TRT'den cevap hakkını kullanarak yayınlanmasını istediği metinden, hakkında açılan soruşturmaya kadar tüm olaylar özetleniyordu.

... Türkiye yeni bir döneme girdi geçtiğimiz hafta. Danışma Meclisi üyelerinin açıklanmasından hemen bir gün sonra, 12 Eylül günü faaliyetleri durdurulan siyasi partiler feshedildi. Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren bir konuşma ile partilerin niçin feshedildiklerini açıkladı.

Bu açıklamanın hemen ardından, siyasi partilerin kapılarındaki tabelaları indirildi, siyasi partileri yönetmekle görevlendirilen kayıtların bulundukları binalar da mühürlendi.

Öte yandan, eski CHP'nin istifa eden Genel Başkanı Bülent Ecevit'in TRT Genel Müdürlüğüne bir yazı göndererek düzeltme hakkı istediği öğrenildi. 359 sayılı TRT yasasının 19'uncu maddesine dayanarak, Ecevit'in bazı konuların düzeltilmesini istediği sanılıyor. Ecevit'in TRT Genel Müdürlüğüne yazısını noter kanalıyla gönderdiği edinilen bilgiler arasında.

Konuyla ilgili olarak Sıkıyönetim Askeri Savcılığınca çağırılan Bülent Ecevit'in ifadesi alındı...

... Sayın Okurlarımız, International Herald Tribune gazetesi 8 Ekim 1981 günkü sayısında Yazı işleri Müdürümüzle ilgili olarak şu haberi yayınladı:

'Türkiye'de Yazı İşleri Müdürünün Serbest Bırakılması İstendi

Associated Press

LONDRA-

Çarşamba günü Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) bir muhalif haftahk derginin Yazı İşleri Müdürüyle ilgili olarak Türk Hükümetine bir yazı gönderdi ve kendisinin serbest bırakılmasını istedi.

Türk Başbakanı Bülent Ulusu'ya gönderdiği bir mesajda, Uluslararası Basın Enstitüsü 29 Eylül günü askeri mahkemece sol eğilimli hatalık Arayış dergisinin Yazı İşleri Müdürü Nahit Duru'nun yargılanmasından duyduğu kaygıyı belirtti.'

... Arayış'ta zaman zaman yinelediğimiz gibi, Kavga değil barış dergisiyiz. Ancak Arayış işlevinin gereği inandığı her konuyu savunmakta, inanmadığı konuları ise eleştirmektedir. Bunu yaparken kesinlikle yıkıcı olmamaya, tam tersi yapıcı olmaya özen göstermekte ve barış ortamını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu arada Arayış olağan üstü durumun yasal düzenlemelerine uymaya da azami dikkat göstermektedir.

Körü körüne muhalefet Arayış çalışanlarının içlerine sindirebilecekleri bir şey değildir. Arayış Yazı Kurulu üyeleri ve çalışanları her şeyden önce, doğru bildiği konuları savunmaktadırlar.

"Yazı İşleri'nden" bölümünde kaleme aldığım çoğu cümle önce Şahin Mengü, sonra Ecevit tarafından değiştirildi ve yumuşatıldı: "öğrenildi", "sanılıyor", "edinilen bilgiler arasında" gibi...

Haftanın Yazısı, yine ekip tarafından, Ecevit'in isteği doğrultusunda hazırlanmıştı. Yazı kaleme alındıktan sonra, Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı ile birlikte Ecevit'le görüşmek üzere, Oran'daki evine gittik. Ecevit yazıyı okudu ve her zamanki gibi değişiklikler yaptı. "Toplum ve Siyasi Partiler" başlığını taşıyan yazı oluşmuştu. Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı'ya yazıyı okuttu. Onlar bazı noktalara karşı çıktılar. Ecevit bana "Saym Duru, siz de bir baksanız," dedi.

Şahin ve Bıyıklı'nın onayından geçen bir yazıya karşı çıkmamın mümkün olmadığını söyledim.

Derginin piyasaya çıktığı gün, Lale Eroğlu yanıma gelerek, sabah Sıkıyönetim Komutanlığından aradıklarını, 4. Kolordu Komutanlığı Kurmay Başkanı Tümgeneral Ali Fikret Atun'un beni çağırdığını söyledi. Saat 11.00'de beni bekliyordu. Atun Paşa'nın ağabeyi ile Kıbrıs'tan tanışıyorduk. O günlerde Maliye Bakanı olan ve hâlâ aile dostumuz olan Hakkı Atun... Biraz rahatladım. Recep Ergun bana küsmüş olmalı ki, bu kez Ali Fikret Atun'a görevi havale etmişti. Şahin Mengü ile Hasan Bıyıklı'yı arattım. Her ikisine de durumu anlattım. Şahin istersem gelebileceğini söyledi. Ben gerek olmadığını, yalnızca başıma bir şey gelirse kim tarafından çağırıldığımı bilmeleri için aradığımı anlattım.

Saat 11.00'de 4'üncü Kolordu'nun Mamak'taki merkezindeydim. Ali Atun, Recep Ergun'a göre daha sert görünümlüydü. Ne var ki, dış görünüş insanları hep yanıltır. Konuşmamız sohbet havasında başladı. Atun Paşa, Arayış'ın son sayısındaki "Yazı Işleri'nden" bölümünde yazılan, Ecevit'in TRT'ye gönderdiği yazıyı görüp görmediğimi, bu bilgileri bana Bülent Ecevit'in verip vermediğini sorarak başladı. Ben yazıyı görmediğimi, bilgileri ise aynı avukatlar tarafından savunulduğumuz için almamın zor olmadığını anlattım. Atun Paşa gülerek söylediklerime inanmadığını anlatmaya çalıştı ve şunları söyledi:

"Bak kardeşim, komutanlarım derginin gidişatından rahatsız. Durumunuzu gözden geçirerek derginin yayınına son vermeniz sizin için iyi olacak. Bak yeni de ceza almışsın. Sonra, "kavga değil, barış dergisiyiz" deyip resmen kavga ediyorsunuz. Ve bildiğinizi okuyacağınızı da ilan ediyorsunuz. "Haftanın Yazısı" bölümünde de, kapatılan partilerin yerine kurulacak siyasi oluşumların hem CHP, hem de AP'ye gönül vermiş insanlardan oluşacağını yazıyor ve resmen yapılanın sonuç vermeyeceğini ima ediyorsunuz. Buna izin vereceklerini mi sanıyorsunuz?"

Atun Paşa'ya derginin yayınına son vermeyeceğimizi, bildiğimizi

değil, doğru bildiğimizi yazmayı sürdüreceğimizi anlatırken, yeni kurulacak partilere kimlerin gireceğine MGK'nın karar vermesinin ise demokrasiye geçilmemesi anlamına geleceğini söyledim.

Konuşma bitmişti. İzin istedim. Ali Fikret Atun da ayağa kalktı, vedalaşırken, "Paşam, ben ağabeyiniz Hakkı Atun ve yengeniz Suna Hanım'la aile dostuyum. Görüşürseniz saygılarımı iletin," dedim. Ali Atun hiç renk vermedi ve vedalaştık.

Arayış'a geldiğimde Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve arkadaşlar merakla bekliyorlardı. Olayı özetledim. Sonra Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı ile arka odaya geçtik. İkisi de tedirgindi. Yeni bir dava açabileceklerini söylediler. Sonra Şahin Mengü yine olayı gırgıra vurdu:

"Nasıl olsa alıştın. Hem seninle ve Ecevit'le birlikte biz de alıştık gidip gelmeye. Dava açarlarsa açsınlar. Bana göre açsalar da bir şey tutturamazlar ama, yine bir hata yapabilirler."

Gülüştük. Sonra üçümüzü Ecevit'in beklediği haberi geldi ve Oran'a çıktık. Konuşmayı aktardım. Ecevit, "Dava açabilirler mi?"diye sordu. Birbirimize bakıştık ve gülümsedik. Hasan Bıyıklı söze girdi ve "Bülent Bey, 'açmazlar, açamazlar' diyemem. Çünkü bunların neden, nasıl dava açacaklarını tahmin etmek olası değil" dedi. Ecevit karamsar bir havaya büründü. Şahin havayı dağıttı ve "Biz Nahit'le konuştuk, hepimiz bu olaylardan zevk almaya çalışıyoruz. Olacağın önüne geçmeye çalışıyoruz." dedi. Çayımızı içtikten sonra izin istedik. Yeni haftanın hazırlığı başlamıştı. Derginin bayide olması gerekiyordu. Ecevit, ertesi gün Arayış'a geleceğini söyledi.

Arayış Aydar'a Emanet

Ecevit ertesi gün Arayış'taydı. Ve Arayış'ın yönetiminde değişiklik yapma planını yaşama geçirdi. Ecevit, beni ve Şahin Mengü'yü odasına çağırdı ve Cumhuriyet gazetesinde yıllarca Ankara Temsilciliği yapmış olan Kemal Aydar'ın Yönetim Kurulu Başkanlığına getirilmesini uygun gördüğünü söyledi. Erdül'ün hisselerini Kemal Aydar'a devretmesini istedi. Ben söze girerek, "Ben de hisselerimi devredeyim, biliyorsunuz hapis cezam da var. O nedenle üzerimde kalmasın," dedim. Ecevit, hisselerin üzerimde kalmasının sakıncası olmadığını, ancak yönetim kurulundan ayrılmamın doğru olacağını, hapse girmem halinde yönetimin karar almakta zorlanabileceğini ifade ederek, Şahin Mengü'ye hisse dağıtımının nasıl olacağını anlattı.

Bu arada Mukbil Abay da idari işlerden sorumlu olarak görev yapacak, belirli bir ücret alacaktı. Erdül, Mengü ve ben, böyle bir kadroya gereksinimimiz olduğunu defalarca Ecevit'e ifade etmiştik. Ne var ki, adayımız Mukbil Abay değildi. Bu görev için adayımızın, her işe koşan, gece gündüz demeden Bülent Ecevit'e yardım etmeyi amaç edinmiş Çakmur olduğunu söylemiştik. Ve Çakmur'un çalışmaya, paraya kazanmaya da ihtiyacı vardı. Ancak o, para kazanmayı bir tarafa bırakmış, Ecevit'i yalnız bırakmamak için ailesini ihmal etmeyi bile göze almıştı. Ecevit'e Çakmur'u anımsattım. Ona bir başka görev düşündüğünü söylemekle yetindi.

Ecevit, aynı gün akşam saatlerinde Yüksel Çakmur'la odasında baş başa bir konuşma yaptı. Bir saat kadar süren ikili görüşmeden çıkan Çakmur neredeyse ağlayacak gibiydi, alı al moru mor olmuştu. Mengü, Muzaffer Soykan ve ben ters bir şey olduğunu hissettik. Dördümüz, kullanılmayan odaya girdik.

Ecevit, Çakmur'a bir ekip kurmasını, bunlarla il il dolaşıp dergiye abone yapmasını ve gelirden yüzde vermeyi önermişti. Çakmur'un dünyası kararmıştı. Uzun uzun konuştuk. Çakmur bu görevi reddetmişti. Ancak Ecevit'in böyle bir öneri getirmesi onurunu rencide etmişti. Çakmur, bu konuyu kimse ile paylaşmamamızı da rica etti. Bu durumda Arayış'ı bırakması halinde Ecevitlerden "hain", "korkak", "bıraktı kaçtı" damgası yiyecekti. Ecevit'in yanından ayrılmasa birtakım kişiler de "onursuz" diyecekti. Çakmur bunları anlattıktan sonra, "Bizi dağıtmak istiyor, ancak daha da kenetlenelim," dedi. Çakmur haklıydı. Ecevit, Erdül'ü kovmak istemiş, Şahin Mengü ve benim isteğim üzerine İzmir temsilcisi olarak atamıştı. Ecevit, doğru

işleyen bir çarkın dişlilerini birbirinden ayırmaya çalışıyordu. Kaldı ki benim dışımda, Erdül, Aşıkoğlu, Kaynar, Muzaffer Soykan, Mustafa İlter; Yüksel Çakmur tarafından Arayış ekibine dahil edilmişti.

Ecevit, kendisini yalnızlığa adeta mahkûm ediyordu. Yakın çevresinde gerek partili, gerekse yazar çizer takımından insanlar giderek azalıyordu.

Süleyman Demirel'in Güniz Sokak'taki evi ise, yurdun dört bir yanından gelen insanlarla dolup taşıyordu. Güniz Sokak adeta "kâbe"gibiydi.

31 Ekim tarihli Arayış dergisinin künyesinde imtiyaz sahibi Kemal Aydar olarak yer aldı. Değişiklik, "Yazı İşleri'nden" bölümünde duyuruldu. Mehmet Erdül ile benim yönetim kurulundan ayrıldığımızı da yazının içine yedirdim.

31 Ekim tarihli Arayış'ın 37'nci sayısı bayrak kırmızısı bir kapakla çıktı. Arayış logosunun altında "Cumhuriyet Bayramı Kutlandı" başlığı yer alıyordu. Kapağın etek bölümüne ise "Her zaman, Ulus'un sevgisine dayanarak hep birlikte ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı ve utkulu olacaktır. Mustafa Kemal Atatürk" yazısını yerleştirmiştik.

Kemal Aydar ilk olarak kendinden kapaklı olarak yayınladığımız Arayış'ın kapağının kuşe olmasına karar verdi. Bütçemizin uygun olmadığını anlatmaya çalıştık, ancak o böylelikle derginin albenisinin artacağını, tirajının yükseleceğini ve reklâm geliri sağlayacağımızı söylüyordu. Yönetim Kurulu Başkanı'ydı, daha fazla ısrar etmenin anlamı yoktu... Ve büyük bir olasılıkla Ecevit'le konuşup bu karara varmıştı.

Kemal Aydar, ancak üç sayı dayanabildi. Aydar, rahat gazeteciliğe alışmıştı, kendisini hiçbir dönemde riske atmamıştı. Arayış, pimi çekilmiş bir el bombası gibiydi. Aydar ancak, Arayış'la çalışmaya başlayınca bunu anlayabilmişti. Sıkıyönetimin uyarıları Demokles'in kılıcı gibiydi. Bir de Ecevit'in her konuya müdahale etmesini Aydar kabullenemiyordu. Bunların üstüne Ecevit'in mahkûmiyeti de gelince "sağlık sorunlarını" ileri sürerek "görevinden affını" istedi.

Üç sayı sonra, 40'ıncı sayıdan itibaren imtiyaz sahibi yine değişmiş, Aydar'ın yerine Şahin Mengü getirilmişti. Ancak, lüks kapak maliyeti artırmış, Şahin Mengü, İmtiyaz Sahibi sıfatıyla eskisinden yüzde 20 daha pahalı bir ,Arayış bulmuştu kucağında.

Ekibi Dağıtmada ilk Hamle

Bülent Ecevit, Mehmet Erdül'ü imtiyaz sahipliğinden aldıktan sonra, onu Şahin Mengü ile bana sürekli şikâyet ediyor, ayak altında dolaşıp hiç iş yapmadığını ima ediyordu. Biz ise, Erdül'ün çok yararlı olduğunu anlatmaya çalışıyorduk. Ecevit, Erdül'ün üzerindeki hisseleri devretmesini istediğinde ekibi dağıtacağı hiçbirimizin aklına bile gelmemiş, çoğu bu hareketin Rahşan Hanım'dan geldiğine kendisini inandırmıştı.

Erdül'ün ailesi İzmir'deydi. Kimi zaman Havacı Yüzbaşı arkadaşının evinde, kimi zaman da bizde kalıyordu. Şahin Mengü ile konuşurken, "2-7 Kasım tarihleri arasında İzmir'de iktisat kongresi var. İzlemek gerekir," dedim. Şahin Mengü hemen atıldı ve "Yahu Erdül'ü gönderelim, yoksa Ecevit Erdül'ü atacak... Biz de kurtaramayız. Sonra da orada kal, temsilcimiz ol deriz. Ne dersin?" dedi. Kafama yattı. Şahin Mengü aynı gün Ecevit'e durumu anlatıp onayını aldı ve Erdül, kazasız bir biçimde İzmir'e gönderildi. Çocukları ile birlikte olacak, çalışmalarını İzmir'den sürdürecekti.

Ecevit, dergide desteklerimden biri haline gelen Erdül'ü kırmayı, Ankara'dan uzaklaştırmayı başarmıştı.

Derginin 38'inci sayısını hazırlıyorduk. İstanbul'dan Orhan Birgit aradı. Hürriyet'in Nezih Demirkent'in öncülüğünde çok önemli bir iş yaptığını anlattı. Nezih Demirkent, Amerika ve Kanada'da yaşayan 200 bini aşkın Türk'e ulaştırmak için Hürriyet'i ABD'de basma kararını yaşama geçirmişti. Ve bunu haber yapıp yapamayacağımı sordu. Biraz daha bilgi aldım ve "Amerika'da oluşan Türk Lobisi" başlığı ile haber yaptırdım.

Bu olaydan tam bir ay sonra, Kasım başında Birgit yeniden arıyor, Nezih Demirkent'in istifa ettiğini haber veriyordu. Birgit, Demirkent'i öne çıkararak bir yazı konulup konulmayacağını soruyor ve ekliyordu: "Nezih Demirkent'siz Hürriyet düşünülemez."

Birgit'in isteği üzerine "Mevsimsiz Transferden Sonra Beklenmedik istifa" başlığı ile 5 Aralık'ta yayınlanan 42'inci sayının 25'inci sayfasında Nezih Demirkent'in fotoğrafı ile haber Arayış okurlarına duyuruluyordu.

Yazıda Demirken'in ani istifasını verirken, Birgit'in "Demirkent'siz Hürriyet düşünülemez" cümlesinin, basın çevresinde yaygın olarak

söylendiğine vurgu yaptık. Zamansız transferden kastımız da kurulmakta olan yeni gazeteye -Güneş- alınan ve transfer edilmek istenen gazetecilerdi. O günlerde AİTİA'da öğretim görevlisi olarak çalışan gazeteci Sencer Güneşsoy, göreve başlamıştı. Yeni gazetenin yöneticilerinin Emin Çölaşan ve Teoman Erel'le de Ankara'ya gelerek görüştükleri, yazıda belirtiliyordu.

O günlerde Semih Gemalmaz diye bir gencin benden randevu telip ettiğini Ufuk Buzcugil söyleyince, "kim bu" demiş, bunca işimin arasında zaman ayırmak istememiştim. Sonra da "Gelsin de görüşelim" yanıtını vermiştim. Birkaç gün sonra, sakallı bir genç Arayış'taydı. Semih Gemalmaz İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencisiydi. Çok iddialıydı ve insan hakları konusunda sürekli okuduğunu, araştırdığını, Türkiye'de bu konuda kendisinin ilklerden olacağını söylüyordu. Yanında yazılar da getirmişti. Bir ikisini seçerek bıraktı. Ben bir öğrencinin yazılarının bize ne faydası olacağını, yayın politikamızla ne denli bağdaşacağını düşünmüştüm, iki yazıyı da süratle okudum. Yazıları çok beğenmiştim. 21 Kasım tarihinde ilk yazısını koyarken "Ecevit ne der" diye düşünmüş, Şahin Mengü yazının iyi olduğunu söyleyince, Ecevit'e yazıları göndermiştim. Ecevit de yazıları beğenmişti. Bunun üzerine Semih Gemalmaz'ın ilk yazısı "konuk yazar" olarak Arayış'ta yerini aldı. Sonraları Semih Gemalmaz "konuk yazar" olmaktan çıkacak, kadrolu yazarlarımızdan biri olacaktı.

Semih Gemalmaz da dediğini yapacak ve insan hakları konusunda Türkiye'nin en önemli hocalarından biri olacaktı. Şimdilerde o bir profesör; Prof. Dr. Semih Gemalmaz.

3 Kasım 1981

Ecevit'in duruşması 3 Kasım 1981'de yapılacaktı. Ecevit, örgütünün desteğini arkasında hissetmek ve darbecilere gücünü göstermek istiyordu. Onun isteği üzerine, Yüksel Çakmur'un koordinasyonunda Ufuk Buzcugil, Lale Eroğlu tüm CHP parlamenterlerine, kimi CHP il, ilçe başkanlarına telefonla duruşmaya gelmelerini rica ettiler. İlk durak Ecevitlerin Oran'daki evi olacak, oradan Mamak'a gidilecekti.

Niğde eski milletvekili Burhan Ecemiş, Niğde'den bir grup getirmiş, Ecevitlerin evinin önünde onlara talimat veriyordu. Mahkemede alkışlamanın, bağırmanın, ses çıkarmanın yasak olduğunu, böyle davranmazlarsa gözetim altına alınabileceklerini anlatıyordu. Ecemiş, milletvekili arkadaşlarına biraz da sitem ederek, "Yahu hepiniz, üç-dört kişi getirseydiniz burada 3-5 bin kişinin üzerinde olurduk," diyordu...

Yüksel Çakmur, İzmir örgütünün önde gelenlerini Ankara'ya toplamıştı. Yaklaşık bin Ecevit sempatizanı ve CHP'li gelmişti. Oradan da konvoy halinde Mamak'a gidildi.

Mahkeme salonu ve mahkeme koridoru CHP'lilerle ve Ecevit'i sevenlerle doluydu. CHP MYK üyelerinin tamamına yakını Mamak'taydı. Başlarında Mustafa Üstündağ vardı. Ecevit'in umduğundan fazla destek gelmişti.

Ecevit'in avukatları Mengü, Bıyıklı ve Tosun belki de ilk kez Ecevit için korkuyorlardı. Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi heyeti, büyük bir ihtimalle yapılan savunmayı bile dinlemedi. Ne Ecevit'in savunmasını ne de avukatların isteklerini duymuştu mahkeme heyeti; ya da duymazdan gelmişti. Kararlıydılar, Ecevit'i susturacak, mahkûm edeceklerdi.

Dava yıldırım hızıyla, hemen o gün sonuçlandı. Bu bir rekordu. Ecevit, önce üç ay hapse mahkûm edildi, sonra, cezası üçte bir oranında artırılarak dört aya çıkarıldı. Karara göre, hüküm Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından temyiz edilmezse kesinleşecekti. Çünkü, Ecevit'in de karara itiraz hakkı yoktu. Ama Ecevit'e dava açtıran Ankara Sıkıyönetim Komutanının itiraz hakkı vardı. Yani, Komutan cezayı az bulursa, konuyu Askeri Yargıtay'a taşıyabilecekti. Ne var ki, komutan buna cesaret edemedi. Çünkü, Askeri Yargıtay'da hakimler vardı ve Ankara Sıkıyönetim Komutanından emir almazlardı.

Ecevit'e Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından verilen dört aylık hapis cezası Sıkıyönetim Komutanının itiraz etmemesi üzerine kesinleşmişti...

Ecevit'i mahkûm eden mahkeme, hüküm Sıkıyönetim Komutanlığınca temyiz olunmadığı takdirde kanun yolu kapalı olmak üzere 'karar'" vermişti.

Mahkeme salonundan çıkarken, salonu dolduranlar alkışlamak istediler, ancak bu, görevli askerler tarafından engellendi.

Mahkeme sonrası araçlar yine Oran'a konvoy halinde çıktılar. Ecevit, evin önünde herkesle tokalaşarak, yukarı çıktı. Yanında avukatları ve Rahşan Ecevit vardı...

7 Kasım tarihli Arayış'm 38'inci sayısında Ecevit'in mahkûmiyetini birinci sayfadan verdik. Kapakta ayrıca, "Atatürk Yüz Yaşında" ve "Yaşayan Atatürk İçin Ağlamak" spotları da yer alıyordu.

Ecevit'in mahkûmiyet haberini Arayış olarak gazete kupürleriyle vermeyi uygun bulduk. Tercüman tek sütuna "Ecevit 4 ay hapis cezasına mahkûm oldu"; Cumhuriyet 4 sütuna "Ecevit mahkûm oldu" ana başlığı ve "Askeri mahkeme Ecevit'e 4 ay hapis cezası verdi" alt başlığıyla; Son Havadis, iki sütuna, "bir celsede karar verildi" üst başlığı ve "Bülent Ecevit 4 ay hapse mahkûm oldu" başlığıyla; Günaydın tek sütuna "Ecevit 4 ay hapse mahkûm oldu"; Hürriyet iki sütuna, "Ecevit 4 aya mahkûm oldu" başlığıyla; Milliyet tek sütuna "Ecevit 4 ay hapse mahkûm oldu"; Milli Gazetede "Ecevit 4 ay hapse çarptırıldı" başlığıyla olayı haberleştirmişlerdi. Cumhuriyet, Tercüman, Günaydın, Anadolu Ajansı, Son Havadis, Milliyet, Hürriyet kendi muhabirlerinin, Milli Gazete ise Türk Haberler Ajansının haberlerini kullanmışlardı.

Ecevit’e Tebliğ Ediliyor

Ecevit’in cezasının infazı ile ilgili yazı, 26 Kasım 1981 günü tebliğ edildi. Yazıya göre, Ecevit 7 gün içinde İnfaz Savcılığına başvurup, cezasını çekmek için cezaevine konulacaktı.

Avukatları Ecevit’in 3 Aralık günü infaz Savcılığına teslim olacağını bildirdiler.

Bülent Ecevit, benimle daha sık ve uzun görüşmeye başlamıştı. Gelecek sayılar için planlama yapıyor, bunlarla ilgili neler yapılması gerektiğini not ettiriyordu. Benim de kesinleşmiş cezam olduğu ve her an cezaevine konulmam ihtimali karşısında bu bilgileri Baki Özilhan ve Şahin Mengü ile paylaşıyordum.

Ve Ecevit Ulucanlar'da

3 Aralık çok çabuk gelip çattı. Saat 13.00 gibi hepimiz Oran'daydık.

Ecevit o gün de basına bir demeç vermişti. Ancak, demece hemen yasak geldi... Ecevit, demecinin yayınlanamayacağını biliyordu; amacı tarihe not düşmek, askeri rejime demokrasi dersi vermekti. O demeç şöyleydi:

Hapishaneye giderken vicdanımda bir rahatsızlık duymuyorum, Ben görevimi yaptığım düşüncesindeyim. Tabii, bu ceza, bir anlamda, özgürlüğüme getirilen yeni bir kısıntı olacaktır. Fakat ben öyle bir duygu içinde de değilim.

İnanıyorum ki, bedelini ödemeyi göze alanlar için özgürlük her zaman her koşul altında vardır.

Özgürlük bol ve ucuzken bazı kimseler onu serbestçe, hatta savurganca harcarlar. Böyleleri gerçekte özgür kişiler olmayabilirler. Fakat özgürlüğün bedeli ne kadar yükselirse yükselsin, o bedeli ödemeyi göze alanlar her koşul altında özgür olabilirler.

Dört ay hapiste kalmak, bence özgürlük için çok yüksek bir bedel değildir. Dışarıda bir mahpus gibi yaşamaktansa, bir özgür insan olarak bir süre hapiste kalmayı tercih ederim.

Ulusça özgürlüğün bedelini ödemeye alışmamız gerekir..

Ecevit, basına verdiği demecinde; "Özgürlük bol ve ucuzken bazı kimseler onu serbestçe, hatta savurganca harcarlar..." diye başlayan paragrafı, 16 Mayıs 1981 tarihli Arayış'ın 13.üncü sayısında, başyazısının ilk paragrafında geniş biçimde anlatmıştı:

Özgürlük bol ve ucuzken onu çalımla ve savurganca kullananlar, özgürlükler daralıp pahalanınca genellikle kabuklarına çekilip suskunluğa bürünürler. İkidir öyle oluyor ülkemizde: 12 Mart ve 12 Eylül döneminde de öyle...

Özgürlüğün değerini bilenlerse, özgürlük bol olduğu zaman onu ölçülü ve sorumluca kullanırlar: daraldığı zaman da sınırlarını genişletmek için uğraş verirler. Özgürlük bol ve ucuzken onu savurganca harcamadıkları gibi, özgürlük daralıp pahalanınca da onu kullanmaktan vazgeçmezler. Ne kadar pahalanırsa pahalansın, bedelini ödeyerek özgürce davranırlar.

Düşünce özgürlüklerini kullanabilmek uğrunda, fizik özgürlüklerini, gerekirse yaşama özgürlüklerini bile gözden çıkarırlar.

Ecevit bir de yazılı metin hazırlamıştı. Bunu basına dağıtmamızı istiyordu. O metin de şöyleydi:

Bildiğiniz gibi, Ankara Sıkıyönetim komutanlığı Askeri Mahkemesi'nin kararıyla 4 aylık hapis cezasını çekmek üzere cezaevine gidiyorum.

Adliyenin kararım saygı ile karşılıyorum. Ben görevimi, bana düşeni yaptığım kanaatini taşıyorum.

Ulusça özgürlüklerin bedelini ödemeye alışmamız gerekiyor. Her şey bedeli ödendiği ölçüde güzeldir. Ben özgürlük adına payıma düşen bir küçük bedeli ödüyorum. Bunu küçük bir bedel sayıyorum. Özgürlük için küçük bir bedel.

Özgürlük aslında insanın kafasının içindedir. Ben kafamın içindeki özgürlüğü içeri götürüyorum.

Dışarıda mahkûm gibi yaşamaktansa, içeride özgür bir mahkûm olmak bir tercih sorunudur. Ben Allah'ın her zaman bana böyle tercih yapma gücü vermesini diliyorum.

Ecevit'in yazılı demeci de 16 Mayıs tarihindeki "Kişiler ve Kurumlar Açısından Özgürlük" başyazısından esintiler taşıyordu. Muzaffer Soykan tarafından gizlice dağıtılacak, ancak, gazetelerde yasaklar nedeniyle tek satırı bile yer almayacaktı. Köşe yazarlarının bir bölümü havadan sudan yazılarla günü geçiştirirken, eski politikacılara saldırmak prim yaptığı için, bu tür yazarlar çoğalmaya başlamıştı. Bu yazarlar, Ecevit'in dediği gibi, demokrasinin bol olduğu dönemde, onu sorumsuzca kullananlardı.

3 Aralık 1981 günü Ecevitler saat 13.30'da evden çıktılar. Evin önü hınca hınç doluydu... Gazeteciler, CHP'liler, halk oradaydı... Evin önü miting alanı gibiydi... "Halkçı Ecevit!" sloganları tüm Oran'ı inletiyordu adeta. Ecevit, herkesi susturdu. Olay çıksın istemiyordu.

Adliye binasına Oran, Bahçelievler, Kızılay, Sıhhiye, Ulus üzerinden gidecektik. Güzergâhı Şahin Mengü çizmişti. Bülent Ecevit; Rahşan Ecevit, Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve Orhan Tosun'la birlikte Adliye'nin arka kapısından Cumhuriyet Savcı Yardımcısı'nın odasına alındı. Ancak birkaç dakika sonra, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Elverenli'nin Ecevitleri beklediği haberi geldi. Yaklaşık yarım saat Cumhuriyet Başsavcısı'nın odasında kalan Ecevitlerin saat 14.40'ta, avukatları ve Cumhuriyet Başsavcısı ile Ulucanlar'a doğru

yola çıktıkları bize iletildi.

Konvoy bir anda Ulucanlar'a hareket etti. Biz Cezaevi'nin önüne geldiğimizde Ecevit, vedalaşıyordu. Biz de kucaklaştık. Ecevit'le ilk kez kucaklaşıyordum. Duygulandım... Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Elverenli, cezaevine vardığımızda Ulucanlar'a girmişti. Avukatlar ve Rahşan Ecevit'le birlikte kapıya doğru yürüdüler.

Dergiye döndüğümüzde içimize bir ateş düşmüştü...

O sırada dergiye Ecevit'in cezaevine giriş haberini yetiştirmiş, baskıya geçmiştik. Baskıdan çıkan dergi, hemen mücellithaneye götürüldü. Dergiye takılacak kapağı dört-beş gün önce baskıya vermek zorundaydık. Ancak gelen bir yasak nedeniyle 5 Aralık günü bayilerde olması gereken Arayış, Ankara-İstanbul dışında gecikmeli olarak bayilere ulaştı. Arayış, yayına başladığı günden beri ilk kez gecikme yaşanıyordu. Ancak, mazeretimiz vardı. Bülent Ecevit hapse atılmış, onun resminin kullanıldığı ve baskıya verilen kapak yasaklanmıştı. 5 Aralık tarihli 42'nci sayının basılan ilk kapağında Bülent Ecevit'in bir fotoğrafı ve "Ecevit Cezaevinde" başlığı yer alacaktı.

Ancak, Sıkıyönetim Komutanlığından gelen bir telefon her şeyi altüst etmişti. Büyük bir ihtimalle, kapağı bastırdığımız matbaadan haber almışlar ve Ecevit'in resminin konulduğu, basılmaya başlanan kapağa "sözlü" yasak getirmişlerdi.

Derhal toplandık. Ne yapabilirdik? Bunu konuşmaya başladık. Zamanımız da yoktu... Birden Şahin Mengü' ye, "Sen Ecevit'in yasaklanan yazısının yerinin boş çıkmasını istiyordun. Bu kez siyah kapak yapsak ne dersin?" dedim.

Şahin Mengü, kapağın siyah olması fikrine olur verdi. Ancak, "Hiç yazı yazmayalım. Arayış logosu dışında bir şey olmasın," dedi.

42'nci sayımızda "Yazı İşleri'nden" bölümünde "Baskımız Gecikti" başlığı ile özetle şu yazıyı yazdım:

Son günlerde sizlerden aldığımız mektuplarda bazı olayları öteki basın organları gibi bizim de yazmamamızdan yakınıyorsunuz. Bildiğiniz gibi, Milli Güvenlik Konseyi'nin 2 Haziran günlü 52 numaralı bildirisi ile bazı konuların yazılması yasaklanmış bulunmaktadır. Ayrıca, Sıkıyönetim Komutanlığı da gelişen bazı olaylarda kısmen veya tamamen "yayın yasağı" koymaktadır. Bu nedenle, sizlerin yakındığı konulan yazamadığımızı bildirmek istiyoruz.

Bu hafta kapağımızda herhangi bir fotoğraf yayınlayamadık. Çünkü kapak

baskısına başladığımız sırada gelen bir uyarı yüzünden kapağımızı değiştirdik. Yeniden renkli fotoğraf süzdüremedik ve yalnızca zemin baskısıyla dergiyi sizlere zamanında sunmaya çalıştık. Buna karşın, bazı yörelerimizde Arayış yine de büyük bir olasılıkla elinize pazartesi günü ancak geçebilecek.

Bizleri bağışlayacağınızı umuyoruz...

... Sayın okurlarımız, tüm güçlüklere karşın sizlerle bütünleşebilmek ve isteklerinizi doğrultusunda bir Arayış çıkartmak en büyük onur kaynağımız.

Gelecek sayılarda buluşabilmek umuduyla, sizlere esenlikler ve mutluluklar diliyoruz.

Saygılarımızla...

Kapağın siyah çıkması da Sıkıyönetim Komutanlığının hoşuna gitmemiş, Evren'i sinirlendirmiş, ancak suç unsuru bulamadıkları için bir şey yapamamışlar, dava açamamışlardı.

Bülent Ecevit hapishanedeyken de irtibatımız kopmadı. Şahin Mengü ve Hasan Bıyıklı, Ecevit'in diğer davaları devam ettiği için rahatlıkla görüşüyorlardı. Haftanın yazıları Ecevit'e götürülüyor, onun yaptığı değişiklikler, öneriler yerine getirildikten sonra dergiye konuluyordu.

Ecevit, Şahin Mengü veya Hasan Bıyıklı ile eleştirilerini, kırgınlık ve kızgınlıklarını da iletiyordu. Biz de elimizden geldiğince onu üzmemeye çalışıyorduk.

O günlerde gazeteci dostum Selahattin Duman ile Lütfi Oflaz hüküm giymişlerdi. Kızılcahamam Cezaevi'nde cezalarını tamamlıyorlardı. Her hafta dergi gönderiyordum. Selahattin ile Halkçı ve Dünya gazetelerinde birlikte çalışmış, iki iyi arkadaş olmuştuk. Aralık ayı içinde Selahattin Duman'dan bir not geldi:

Sevgili Nahit,

Gönderdiğin dergi elime geçti. Bu hafta ise alamadık, herhalde bir aksilik oldu. Her neyse.

Senin kararını merak ediyorum. Ancak buralar felaket kalabalık, sakın gelmekte acele etme.. Bahara herhalde boşalır.

Görüşmek umuduyla.

Halbuki, Muzaffer Soykan elleri ile postaya vermişti. Hemen yanıt

yazdım... İçeride insanların ilgiye gereksinimleri olduğunu biliyordum. Ancak bu olaydan 10-15 gün sonra olacakları bilmem olanaksızdı. Selahattin'in tavsiyesine uyup cezamı bahar aylarına kadar ertelemeyi başarabilecek miydik?

Birleştirilen Davalar

Bilindiği gibi feshedilen Cumhuriyet Halk Partisinin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit hakkında, 1.9.1981 tarihli iddianame ile ‘suç niteliğinde görülerek’ dört ayrı dava birleştirilmiş ve dava açılması için Adalet Bakanlığından izin alınmıştı.

İddianameye konu olan:

a) 20.11.1975 günlü ‘CHP Basın Bürosu aracılığı ile öğretmenlerle ilgili olarak basına dağıtılan yazılı açıklama

b) 12.2.1976 günü Ankara’da basma dağıtılan, devlet belgelerinde tahrifat yapıldığına ilişkin yazılı açıklama

c) 18.4.1976 günlü Tandoğan konuşması ve

d) 18.8.1976 günü: Bağımsız Toprak İşçileri Sendikası Genel Başkanı ile yapılan görüşmeden sonra basma dağıtılan yazılı açıklamalarla ilgili olarak Bülent Ecevit’in TCK’nın 159’uncu maddesini ihlal ettiği ileri sürülmüştü.

Ecevit’in Yanıtları

13.10.1981 tarihinde yapılan duruşmada iddialarla ilgili görüşlerini açıklayan Bülent Ecevit özetle şunları söylemişti:

“20.11.1975 tarihli CHP Basın Bürosu aracılığı ile öğretmenlerle ilgili olarak verdiğim demecimde hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif anlamında hiçbir ifade yoktur. O dönemlerde öğretmenlere yapılan baskıların yaygınlaşması dolayısıyla o devirde öğretmen kıyımı günlük konuşma dilimize kadar girmiştir ve kitaplara başlık olmuştur.” Zulüm ve zalim kelimelerinin hükümetin manevi şahsiyetini tahkir maksadı ile söylenmiş bir söz olmadığını tekrarlayan Ecevit, ‘genel olarak toplumda yaygın olan bir izlenimi belirttiğini’ söyledi.

12. 2. 1976 tarihli demecinde de tahkir ve tezyif bulunmadığını, somut bir işlemi gerçekleştirdiğini, resmi evrak üzerinde tahrifat için genellikle yasa dilinde kullanılan sahtecilik deyimine yer verildiğini söyleyen Bülent Ecevit şöyle dedi: “Hükümet bir devlet organıdır. Devletin saygınlığını ve güvenilirliğini korumak için yapılan bir uyarı ile hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif söz konusu olamaz.” İlk duruşmada, savunması sırasında iddiaları tek tek yanıtlayan Bülent Ecevit, 18.4.1976 tarihli konuşmasını daha önce, 16 Şubat 1976 tarihinde TBMM’de yaptığı konuşmanın yumuşatılmış bir tekrarı olarak değerlendirdi. Aynı şekilde 18.8.1976 tarihinde yaptığı açıklamanın da TBMM’de yaptığı konuşmanın tekrarı olduğunu hatırlatan Ecevit, “bu konuşmamda TCK’nm belirlediği suç unsuru yoktur,” dedi.

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir suçundan 6 yıldan 24 yıla kadar hapsi istenen eski Başbakan ve feshedilen CHP eski Genel Başkanı Bülent Ecevit dört aylık cezasını çekmek üzere cezaevinde bulunuyor.”

Ecevit’in, manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif ettiği iddia edilen hükümeti, 12 Eylül darbecileri görevden uzaklaştırmışlar, partilerini kapatmışlardı. Tüm bunlara karşın yalnızca Ecevit’e dersini vermek için dava üstüne dava açılması konusunda baskılarını sürdürüyorlardı.

Ecevit'in Çilesi

Mahkûmiyet kararının kesinleştiği günlerde Ankara Cumhuriyet Savcılığı Bülent Ecevit'i 18 Haziran 1980'de meydana gelen Nevşehir olayları ile ilgili ifade vermek için çağırdı.

17 Haziran günü Nevşehir İl Başkanı, eski milletvekili Zeki Tekinel ve Yavuz Yüksel Baba akşam saatlerinde kurşunlanarak öldürülmüşlerdi. Ertesi gün düzenlenen cenaze törenine; başta CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit olmak üzere milletvekillerinin büyük bölümü ve CHP Gençlik Kolları yöneticileri katılacaklardı.

Tekinel'in ve Baba'nm cenaze töreni sırasında, katılımcıların üzerine ayrı binalardan yaylım ateşi açıldı. Üç milletvekili, Gençlik Kolları yöneticilerinden bazıları ve bir astsubay yaralandılar; Ecevit ve CHP'liler oradan uzaklaşarak vilayete sığınmak istediler. Emniyet, cenaze töreniyle ilgili hiçbir güvenlik önlemi almamıştı, olaylar yatıştıktan sonra Bülent Ecevit de Vali ve Emniyet Müdürü'nü suçlayıcı bir demeç vermişti.

Ecevit, bu konuda Cumhuriyet Savcı Yardımcısı'na ifade verdi. Birkaç gün önce de CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ adliyeye çağırılmış, aynı konuda ifadesine başvurulmuştu.

Mağdur olanlar aleyhine soruşturma başlatılıyor; ancak, cenaze törenine ateş edenlere, bu konuda önlem almayanlara dokunulmuyordu. 12 Eylül rejimi işte böyle bir şeydi.

Ecevit, 26 Kasım günü 4. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmaya başladı. Ecevit'le ilgili dört ayrı dosya daha sonra birleştirilecek, dava o hapishaneye girdikten sonra da sürecekti. İlk duruşmada savcı mehil istedi. İkinci duruşma 18 Arahk'ta yapılacaktı. O gün sabahın erken saatlerinde avukatlarla birlikte Adliye binasına geldik. Hükümlüler arka kapıdan alınıyorlardı, Adliye'nin park yerinin bulunduğu kapıdan... Puslu bir Ankara sabahında heyecanla Ecevit'i bekliyorduk. Ecevit, 8.30 sıralarında bir yüzbaşı ve 5 jandarma arasında Adliye'ye getirildi. Hükümlüler ve tutuklular, normalde, Adliye içindeki demir parmaklı özel bölüme alınıyorlardı. Ancak, Ecevit -Cumhuriyet Başsavcısı'nın emriyle- doğrudan doktorluk odasına alındı. Duruşmanın başlayacağı saatten birkaç dakika önce koridor "güvenlik nedeniyle" boşaltılacak, Ecevit duruşma salonuna alınacaktı.

Bundan sonrasını, Arayış dergisi, okurlarına şöyle duyurdu:

Basın mensuplarının dahi zorlukla girdiği mahkeme salonunda duruşma kısa sürdü. Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcısı M. Yaşar Hacıoğlu, "Dosya incelenmiştir" dedikten sonra görüşlerini şöyle açıkladı:

'... Davanın mahiyetine göre mahkememizce verilecek olan kararın ileride uygulamalara örnek olma olasılığının mevcut olması, sanık avukatlarının konuya ilişkin iddia ve savunmalarının kapsam yönünden oldukça değişik ve geniş olması, sanığa yükletilecek suçun biçimsel suç niteliği taşıması, manevi unsurun kişiye zamana ve yere göre oluşması, Demokratik Hukuk Devleti yapısı içinde esnek bir yapı arz etmesi, uygulama yönünden bütün davalarla ilgili basm hukukunun incelenmesine gerek duyulması bakımından önem taşımaktadır'

Bu nedenlerle incelemenin tamamlanması için savcı tarafından ikinci kez kısa bir süre isteminde bulunuldu.

Mahkeme heyeti ise duruşmayı 14 Ocak 1982 günü saat 10.00'a bıraktı. Bunun üzerine Bülent Ecevit'in avukatları Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ve Orhat Tosun mahkeme heyetine 27, 28, 29 Aralık günlerini önerdiler. Bütün günlerin dolu olduğunu söyleyen Başkan Abdullah Çelebioğlu, 'daha sonrası için gün verebilirim ama, öncesi için mümkün değil' dedi.

Duruşma salonundan çıkarılan Bülent Ecevit yine adliyenin doktorluk odasına alındı ve koridordaki kalabalık dağıldıktan sonra çıkarılarak Adliye'nin arka kapısında bekletilen araca bindirildi ve yeniden Ulucanlar Ceza ve Tutukevine götürüldü.

Mapusane Çeşmesi

5 Ocak... Her zamanki gibi sabahın erken saatlerinde Arayış'tayım. Saat 11.00 sıralarında ikisi erkek biri kadın üç polis memuru geldiler. Hemen hiç kullanmadığım bana ayrılmış odama aldım. Üçü de Ankara Emniyeti Basın Bürosunda görevliydiler ve tanışıyorduk.

Dünya gazetesinde Balgat katliamı sonrası Karakusunlar köyündeki binaya Ülkü Ocaklarına mensup kişilerin saldırısını konuştuk uzun uzun. O günlerde Dünya gazetesi Ankara sorumlusu olarak çalışıyordum ve Balgat katliamı haberini beğenmeyen ülkücülerin saldırısına uğramıştık. Polisin yetki alanında değildi, buna rağmen basın bürosundan arkadaşlar gelerek bize yardım ellerini jandarmayla birlikte uzatmışlardı.

Laf lafı açıyordu. Yemek saati gelmişti. Birlikte bir şeyler yedik, kahvelerimizi içtik, ancak gitmeye hiç niyetleri yoktu. Birbirlerine bakıp işaret ediyorlardı. Dayanamadım:

“Bir şey mi söyleyecektiniz?”

Kıdemli olan ıkına sıkına konuşmaya başladı:

“Nahit Bey biz sizi almaya geldik. Ama söyleyemedik. Tanıdık çıkınca başka oluyor.”

Hemen “Neden alacaksınız?” diye sordum. Aldığım yanıt ise merakımı daha da artırdı:

“Bilmiyoruz, bize ‘alın gelin’ denildi. Sizi, Birinci Şube’ye götüreceğiz.”

İzin istedim, Baki ve Muzaffer’in yanına gittim, “Beni 1. Şube’ye götürüyorlar, Şahin Mengü’ye ve Hasan Bıyıklı’ya haber verin,” dedim. Arabaya bindik, onlar konuşuyor, ben de sürekli düşünüyordum. “Bir örgüt davasına mı sokacaklar, başka bir kulp mu bulacaklar? Kesinleşmiş mahkûmiyetim için ihbarname gelmediğine göre, başka bir şey uydurmuş olabilirler.”

Kafamdaki sorular bitmiyor, yol da uzayıp duruyordu.

Emniyet Müdürlüğüne geldiğimizde, saat 14.00’e geliyordu. 1. Şube’ye çıktık, sarışın ve çok güzel bir hanım, “Nahit hayırdır?” diyerek yanıma geldi. Ben hiç düşünmeden, “Siz kimsiniz, tanışıyor muyuz?”

demişim... Sarışın hanım, “Nahit, ben Ayşe, basın bürosundan buraya tayin edildim,” dedi.

Ayşe’yi uzun süredir görmüyordum. Anımsadım... Saçlarını boyatmıştı... Basın bürosunda çalışmıştı uzun süre... Herkese yardım eden, iyi bir polis memuruydu. Beni götüren polis memurları fısıldayarak, “Ayşe Hanım artık başkomiser,” dediler. Özür üstüne özür diledim. Ayşe, “Neden getirildiğini öğreneyim,” dedi ve gitti.

Kısa bir süre sonra, “Seni Sıkıyönetim Komutanlığı Savcılığı istemiş. Hakkında yakalama emri var... Nedeni yazılmamış. Sadece yakalanıp Sıkıyönetim Komutanlığı Savcılığına teslim edilmen istenmiş,” dedi. Teşekkür ettim. Ayşe polis memurlarına bir kâğıt vererek, “Nahit Bey’i Askeri Savcılığa teslim edeceksiniz,” dedi.

Aklıma yine cezamın infazı geldi. Biraz rahatlamıştım... Ancak, Hasan Bıyıklı’nın “Senin hükmünü uygulamaları olası değil. Çünkü tahsisat bitmiş. Pul parası bulamadıkları için tebligat yapamıyorlar” sözlerini düşününce, kuşkularım yine depreşti, “ya başka bir nedenle yakalama emri çıkardılarsa” diye.

Aynı Ekip Mamak yoluna çıktık. İskitler, Ziraat Fakültesi kavşağı, Siteler üzerinden Mamak’a Sıkıyönetim Komutanlığına ulaştık.

Kısa bir süre sonra, Askeri Savcı Atilla Tülay’ın karşısındaydık. İçerisi kalabalıktı. Sıraya girdik. Sıra bize geldiğinde, Atilla Tülay, “Nedir?” diye kestirmeden sordu... Beni götüren polisler, “Efendim Osman Nahit Duru. Yakalaması var,” dediler. Savcı Tülay, önündeki dosyaları karıştırdı ve birden ses tonunu yükselterek bağırmaya başladı:

“Adresinde bulunmuyorsun, dergiye gelenleri atlatıyorsun. Cezanı çekmemek için bizi uğraştırıyorsun.”

Söze girdim: “Yanlışınız var bana hiç tebligat gelmedi.”

Tülay iyice sinirlenmişti, “Verdiğin adreste bulunamamışsın. Şimşek Sokak 18/2 diye adres vermişsin... Sen kimi kandırıyorsun. Kimi oyalıyorsun,” diye azarlamayı sürdürüyordu.

“Sayın Savcı, sakin olun, ifademe bakarsanız doğru kapı numarasını görürsünüz. Ben ifademi imzalarken özellikle adresi de kontrol etmiştim,” diye itiraz ettim.

İfademdeki adres doğruydu, zarf yazılırken 9 yerine 8’e basılınca tebligat 19 nolu apartman yerine 18 nolu apartmana gitmişti. Bu nedenle de bana tebligat yapılamamıştı. Ama Askeri Savcı Tülay,

“Dergide de bulunamamışsın,” diye azarladı.

Polis arkadaşlardan hanım olan, “Biz gittik, dergide bulduk,” dedi. Polis arkadaşlar da haksız fırçaya tahammül edememişlerdi. Onlar da durumu anlatmak isteyince, Savcı kendince onlara da hadlerini (!) bildirdi... Orada işlemimi tamamladıktan sonra, polislere “Bunu infaz Savcılığına götürün,” talimatını verdi.

Hem tavrına hem de “bunu” sözcüğüne çok sinirlenmiştim. Hem yürüyor, hem de kendi kendime konuşuyordum.

“Düşmez kalkmaz bir Allah... Bu günler de geçer. Sizler de sıradan adamlar olursunuz... O zaman ne yapacaksınız? Bunun hesabı ileride mutlaka sizden de sorulur.”

Görevli polis arkadaşlar beni teselli ederken, yollara düştük.

Savcılıkta, Hasan Bıyıklı ile Şahin Mengü bekliyorlardı. Hasan Bıyıklı ile birlikte İnfaz Savcısı’nın karşısındaydık.

Bıyıklı, “Bize yarına kadar izin verin... Yarın Nahit Duru’yu teslim edelim,” dedi. Savcı ise “Üzerimde büyük bir baskı var, günlerdir Osman Nahit Duru’nun neden cezaevine konulmadığını sorup duruyorlar” dedi.

Bıyıklı’nın ısrarı üzerine, Başsavcı’ya sormak üzere, dışarı çıktı. Bir süre sonra geldi ve “Yarın en geç öğlen saatlerinde burada olun. Yoksa hem beni, hem Başsavcımızı güç durumda bırakırsınız,” dedi.

Dışarı çıktık, biraz rahatlamıştık. Bıyıklı, “Sana da Nazlı Ilıcak gibi gece infazı uygulanmasını veya cezanın infazının ertelenmesini isteyelim,” dedi.

Bıyıklı’nın gece infazı dediği, hükümlü saat 18.00’de cezaevine teslim oluyor, sabah 06.00’da dışarı çıkıyordu. Ancak, 3 ay hüküm giymiş bir mahkûm, infaz indiriminden yararlanamıyor, cezanın tamamını çekiyordu. Normal hükümlüler ise 2 ay hapis yatıyorlardı üç ay yerine.

Nazlı Ilıcak da hapse mahkûm olmuş, ancak gündüz saatlerinde işine gidiyordu, akşam 18.00’de de cezaevine dönüyordu.

Ben değil üç ay, dört ay gece yatıp gündüz işte olmaya razıydım. Cezanın infazının ertelenmesi ise, birkaç ay sonra hapishaneye girmem anlamını taşıyordu.

Bıyıklı ve Mengü, Nazlı Ilıcak'a yapılan uygulamanın bana daha kolay yapılabileceğini söylüyorlardı. Onlara göre, benim hapse girmem, Arayış'taki işimi aksatabilecekti. Çok umutlanmıştım.

Bu rahatlıkla Arayış'a gittik...

O gece, Clup Beethoven'e gittik. Kulübü Savaş Bağcan ve kardeşleri işletiyordu. Çok az müşteri vardı. Geç saatlere kadar birlikte mahpushane türküleri söyledik.

Ertesi gün sabah erken saatlerinde, Mengü ve Bıyıklı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gece infazı veya infazın ertelenmesi için dilekçeyi vermişlerdi.

Ancak, saat 13.00'te Şahin Mengü "Reddettiler... Yukarıdan baskı yapmışlar, Başsavcı'ya kalsa kabul edecekti," dedi ve teslim olmam gerektiğini söyledi.

Ben sanki içeri girmeyecek gibi hiç hazırlık yapmamıştım. Şahin Mengü'ye evin anahtarını vererek, Muzaffer Soykan'ın kazak, eşofman, yatak, yorgan gibi şeyleri alıp getirmesini rica ettim. Muzaffer evi biliyordu.

Adliye binasına girerken kalbim küt küt atıyordu. Yanıma birkaç paket sigara aldım. Sanki işe gider gibi giyiniktim. Son anda Arayış'taki kazağı yanıma almıştım. Takım elbise gömlek kravat, elimde kazak, bir de kadife palto...

Savcı evrakı hazırlamıştı. Yanımıza bir memur verdi, Şahin Mengü, Hasan Bıyıklı ben ve memur Ulucanlar Cezaevi'ne doğru yola çıktık, ikisi de çok üzgündü. Beni teselliye çalışıyorlardı. Ben sıkıntımı belli etmemeye çabalıyordum. Adliye ile Ulucanlar Cezaevi arası mesafe olarak kısa sayılırdı. Hasan Bıyıklı'ya takıldım:

"İyi ki, adliye pul parası bulup bana tebligat yapamadı?"

Bıyıklı, "Bana öyle dediler," deyince hepimiz kahkahayı bastık. Bu daha sonraları aramızda espri konusu olacaktı:

"Adliyenin ödeneği bitmiş. Pul alamadığı için tebligat yapılamıyor."

Hüküm giydiğim günden başlayarak hemen her hafta Hasan Bıyıklı'ya soruyordum: "Tebligat hâlâ gelmedi. Bir baksak." O da adliyenin bütçesinin bittiğini, pul parası olmadığı için tebligat yapamadıklarını yineliyordu.

Sonuçta, tebligat; hem de birkaç kez, yanlış adrese yapılmaya çalışılmıştı.

Ulucanlar'a yaklaşırken, "Yeni Yazı İşleri Müdürü'nü düşündünüz mü?" sorusunu Şahin Mengü'ye yönelttim.

Şahin, Mehmet'i kabul ettireceğini, konuyu Ulucanlar Cezaevi'nde yatan Bülent Bey'le konuşup çözeceklerini söylemekle yetindi.

Kapı altına kadar birlikte geldik. Onlar Ecevit'le görüşeceklerdi. Gardiyanlar beni odaya -kapıaltı- çekerken vedalaştık.

Kapı altında üzerim arandı. Cebimdeki para sayıldı. O dönemde, tutuklu ve hükümlüler, üzerlerinde haftalık belirli bir para bulundurabiliyorlardı. Zaten maaş almadığımız için üzerimde fazla para da yoktu. Arama bir hayli uzun sürdü. Gardiyanların tümü benim kim olduğumu, neden içeri girdiğimi biliyordu. Gardiyanlardan biri benimle çok ilgilendi. Bülent Ecevit'in revirde kaldığını, Rahşan Hanım'ın sürekli yemek getirdiğini anlattı. Bu arada iki gün sonra oynanacak bir oyun için dört kişilik bilet gözüme çarptı. Cüzdanımda unutmuş, arkadaşlara verememiştim. Bu güleç yüzle gardiyana sordum:

"Tiyatroya gider misiniz?" Gardiyan, "Giderim ama, biletler çok pahalı, biz de dört kişiyiz, o nedenle gidemiyoruz," dedi. Bunun üzerine, "Bilet versem gider misiniz, iki gün sonra? Hem de dört bilet," dedim.

Çok teşekkür etti. Biletleri diğerleri görmeden cebine koyarken, gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Biletler Ankara Sanat Tiyatrosunda sahnelenen "Rumuz Goncagül" oyununa aitti.

Bu genç gardiyan oyunu seyrettikten sonra gelip "teşekkür" etmiş, bir isteğim olduğu takdirde kendisini buldurmamı istemişti. Ancak daha sonra ne aramış ne de sormuştu.

Oradan tecride atıldım. Tecrit bölümüne girdiğimde şoke oldum. İçerisi çok kalabalıktı. Açıkta bir tuvalet, oturmak için tahta sıralar.

Bekleyenler arasında, hırsızından, yankesicisine, fikir suçlusuna, katiline kadar her cinsten insan vardı.

İçerisi oldukça loştu. Tecrittekilerle sohbet etmeye başladık. Yarım saat kadar geçmişti ki, tecride iyi giyimli bir kişi girdi. Işık ters geliyordu, bu kişi içeridekilere selam verdikten sonra etrafı gözleriyle süzüyordu ki, tanıdım. TMMOB eski Yönetim Kurulu Başkanı Teoman

Öztürk'tü...

"Geçmiş olsun Teoman Bey," dedim.

"Teşekkür ederim, tanışıyor muyuz?"

Ben gazeteci olduğumu, Arayış'ın Yazı İşleri Müdürü sıfatıyla hüküm giydiğimi anlatana kadar bana kuşkuyla baktı. Daha önce karşılaşmış, ancak resmen tanıştırılmamıştık. Birbirimizi biliyorduk.

O dönemde herkes birbirinden kuşkulanıyor, karşısındakinin ajan ya da muhbir olabileceğini düşünüyordu. Çok haksız da değildi, ben bile Ankara Emniyet Müdürlüğünde 1. Şube'de yıllardır tanıdığım Ayşe'ye "seni tanımıyorum" dememiş miydim?

Teoman Öztürk, 19 Haziran 1979 tarihinde yapılan teknik eleman grevi nedeniyle hüküm giymişti.

Uzun süre sohbet imkânı bulduk. Öztürk, ağabeyim Cahit Duru'yu tanıyordu. Ağabeyim mimardı, sosyal bir kişiliğe ve sol görüşe sahipti. Biraz siyasetten, biraz Cahit Duru'dan söz ettik.

Konuşma sürerken, bir gardiyan gelerek, "Osmann Nahittt Duruuu," diye bağırdı. Vedalaştık... Ve bu, hapishanede Öztürk'ü son görüşüm oldu.

Gardiyan saçlarımın kesilmesi için berbere götürüyordu ki, bir başka gardiyan bağırdı: "Ulann... Bir gazeteci varmış, kim ulan bu?"

Beni berbere götüren: "Yanımda, ne var lan ?"

Diğeri: "Hapishane Müdürü istiyor. Yanında misafirler var," karşılığını verdi.

Bir dakika sonra dört kişinin beni beklediğini gördüm. İri, resmi elbiseli gardiyandı. Bunun Başgardiyan Bayram olduğunu sonradan öğrenecektim. içlerinde güler yüzlü, hafif toplu, babacan olanı, "Gel bakayım... Geçmiş olsun. Seni hangi koğuşa verdiler?" dedi.

Ben şaşırmıştım, hangi koğuşa verildiğimi bilmediğimi söyledim. Başgardiyan atıldı: "İkinci koğuş."

Sempatik adam çok sinirlenmişti... Bağırıyordu. Sonunda "10. Koğuş'a verin orada kalsın," dedi. Bu kez Hapishane Müdürü olduğunu sonradan öğrendiğim kişi, "Orada, hapishanede çalışan tutuklu ve hükümlüler kalıyor, gündüz kimse yok. Prensip olarak doğru olmaz,"

diye itiraz etti.

O da babacan adamın hışmına uğradı. Uzunca boylu olan ise, Hapishane Savcısı'ydı, devreye girerek Hapishane Müdürü ile Başgardiyan'a "Uzatmayın," dedi ve "Sayın Savcım, Sayın Duru emrettiğiniz gibi 10. Koğuş'ta kalacak," diye noktayı koydu.

Babacan adamın soruları bitmiyordu. "Nahit Bey'i nereye götürüyordunuz?" sorusuna gardiyan; sırıtarak, "Berbere" diye ağzını yaya yaya cevap veriyordu ki, babacan adam yine sesini yükseltti:

"Bu saçın neresini kestireceksiniz. Usturaya vurdurun bari. Savcı Bey bu tür durumlara müdahale edin. Kış günü insanların saçlarını üç numaraya vurdurmanın ne âlemi var?"

Gerçi saçlarım gerçekten de çok kısaydı ve iki üç gün önce tıraş olmuştum. Babacan adam haklı olabilirdi. Ben şaşkın şaşkın ne olduğunu anlamaya çalışırken, Hapishane Müdürü kafasıyla işaret ederek gardiyanları gönderdi.

Sempatik ve babacan adam koluma girerek, kapı altı denilen ve idamların yapıldığı alanda beni bir kenara çekti ve şunları söyledi:

"Ben Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Elverenli'yim. Sayın Süleyman Demirel gözlerinden öpüyor. Beni gönderdi. 'Bir gazeteci arkadaşımız içeride, Ulucanlar'da misafiriniz, sahip çık, sıkıntı çekmesin,' talimatını verdi. Ben de hemen geldim... Sizi tanımıyorum ama, Sayın Demirel'e saygım sonsuzdur. Dilekçenizin reddi konusunda da üzgünüm. Ancak, yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu."

Ben teşekkür ettikten sonra şöyle dedim: "Sayın Demirel'e saygılarımı iletirseniz sevinirim. Sizin adınızı çok duydum. Sayın Ecevit'i de siz getirmiştiniz. Ama o zaman tanışamamıştık. Hatta sizi görememiştim bile..."

Sonra biraz ileride bekleyenlerin yanına doğru yöneldik, bu sırada, Mehmet Elverenli sesini iyice yükselterek şunları söyledi:

"Her çarşamba sana kahvaltıya geleceğim. Kızarmış ekmek ve peynirin yanında çay yeter. Başka bir şey hazırlatma. Zaten rejimdeyim..." Hapishane yetkilileri ilgi ve merakla bana bakıyorlardı. Koskoca Ankara Cumhuriyet Başsavcısı gelmiş ve bir hükümlüye sahip çıkıyordu. Hem de Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından mahkûm edilen birine... Başsavcı ayrılırken Başgardiyan, "Ali buraya gel, arkadaşı 10. koğuşa götür," dedi.

Koğuş iki odadan oluşuyordu. Mutfak olarak kullanılan bir koridor ve koridorun sağında tuvalet vardı. Tuvalete tuvalet demeye bin şahit gerekiyordu. Rengi kararmış taşlar, bir ibrik, kırık bir kapı... Girişin sağındaki odada, rüşvet iddiası ile hüküm giymiş bir memur ile bir askere tokat atarak ölümüne neden olduğu gerekçesiyle hüküm giyen bir subay yatıyordu. Sol tarafta ise, üç kişi kalıyordu. Birincisi cezaevi hamamında, diğeri revirde, üçüncüsü de çay ocağında görevliydi. Üçünün ortak yanı, cinayet ya da cinayete teşebbüs hükümlüsü olmalarıydı. Revirde çalışan öldürmeyi başaramamış, ancak öldürmeye teşebbüsten hapis yatıyordu..

Hamamda çalışan, beni tanıdı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kaloriferci olarak çalışmıştı. Kimi arkadaşlarımla SBF'ye çok gidiyordum. Arkadaşlarımın büyük bölümü ya SBF'de, ya Hukuk'ta ya da Basın Yayın Yüksek Okulu'nda öğrenim görmüşlerdi. O dönem, kimi hocalar bile SBFde beni öğrencileri zannedip zorla sınıfa sokarlardı. SBF'nin kalorifercisi, dedesini öldürdüğü iddiasını hep reddetti. Ama yapacak bir şey de yoktu, hüküm giymiş, sonra kaçmış, aleyhine tanıklık edenlere saldırmış, yakalanmış, yeniden hapishaneye konulmuştu. 10'uncu koğuşun sorumlusu da oydu. Tam bir Yılmaz Güney hayranıydı. Sürekli, Yılmaz Güney'in SBF'ye gelişini anlatır dururdu. Tümü bana ilgi gösterdi. Odamızda, girişin hemen sağında televizyonumuz bile vardı.

Akşama doğru gardiyanım Ali geldi ve "Savcı Bey seni çağırıyor," dedi. Ben ne isteyecek diye düşüne düşüne, sıfırın altında 14 derecede yavaş yavaş yürümeye başladım. Savcı'nın odası kapıaltının bulunduğu kesimde, ikinci kattaydı, içeri girdiğimde, Savcı Bey ile Bülent Ecevit'in karşılıklı oturduklarını gördüm, ikisi de ayağa kalktılar, tokalaştık.

Savcı büyük bir anlayışla bizi Bülent Ecevit'le yalnız bıraktı. Ecevit, eski revir denilen yerde cezasını çekiyordu.

"Nasılsınız?" diye sordu, iyi olduğumu, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı'nın gelerek benim cezamı Hilton denilen 10. Koğuş'ta çekmemi sağladığını anlattım. Ecevit, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı'nı nereden tanıdığımı hiç sormadı. Ben de söylemedim. Ecevit, Hapishane Savcısı'nın, CHP'li parlamenterlerden birinin kardeşi olduğunu, ancak onu zor durumda bırakmamak için özel şeyleri, özellikle Arayış'la ilgili konuları yazarak anlaşmamız gerektiği konusunda, bir kâğıda yazarak uyarıda bulundu. O bana istediklerim yazacak, ben de yanıtlarımı aynı yolla iletecektim. Ecevit'in daktilosu vardı, ancak ben el yazısı ile yazmak zorundaydım.

Bülent Ecevit'in bana yazdığı notların arkasına düşüncelerimi yazarak kendisine sunacaktım. Böylece Ecevit ile hapishanede yazıştığımıza ilişkin bir belge bulunmayacaktı. Görüşmenin sonuna doğru, Ecevit şunları söyledi:

"Sizin benim isteğim doğrultusunda yazılan bir yazı nedeniyle ceza almanızı içime sindiremiyorum. Çok üzgünüm. Ancak, hapishane insanlara çok şey kazandırabilir."

Bu son cümleyi, kazanımlarım olabileceği umuduyla üzülmemem için söylediğini fark ettim. Ben ondan daha rahattım. Şöyle dedim: "Efendim kaç soruşturma açıldı, anımsamıyorum... Açılan davalardan yalnızca birinden hüküm giymek bile, bence şans. Bunlar suça, suçluya bakmıyorlar, emir komuta zincirinde dava açıp, istedikleri gibi hüküm verebiliyorlar. Ancak, askeri hâkimlerin, sıkıyönetimlerde görev yapan sivil hâkimlerden daha cesur ve adil olduklarını hep anımsayacağım. Bu; benim değil, Şahin Mengü'nün tezidir."

Gerçekten de sıkıyönetimde görevli sivil hâkimler, askerler gibi direnemiyorlardı. Onlar, komutanların istekleri doğrultusunda karar verebiliyorlardı... Tabii, tüm sivil hâkimler için bunu söylersek haksızlık yapmış oluruz.

Bülent Ecevit, CHP'den parlamenter olmuş birinin kardeşine bile güvenmiyor ya da onun kendisi yüzünden sıkıntıya girmesini istemiyordu. Biraz havadan sudan konuştuk. Bülent Ecevit hava kirliliğinden yakındı. Rahşan Ecevit'in her gün geldiğini, bir ihtiyacım olursa bana da getirebileceğini anlattı. Teşekkür ettim ve "Hanımefendi zaten sizin için yoruluyor, benim için de zahmet etmesin," dedim. Israrcı olmadı... Sonra, ayrılırken, Ecevit "Sizi rahatsız etmeyeceksem, arada bir konuşmak için rica edebilir miyim," dedi. Şaşırmıştım... İnsan hapishanede bir dost sesi duymayı özlemez mi? Her zaman çağırabileceğini ifade ettim. Kapıda Ali bekliyor, Savcı Bey ise ortalıkta görünmüyordu.

Muzaffer ve ağabeyi Muammer Soykan, eve gidip eşyaları getirmişler, ancak saat 18.00'i geçtiği için "Ulucanlar Ceza ve Tevkifevi" yetkilileri eşyaları almamışlardı. O geceyi, koğuş arkadaşlarımın eşyalarını kullanarak geçirdim. Hepsi çok iyi insanlardı. Bana ortama uyum sağlamam konusundaki katkılarını unutamam.

O günlerde annem ve babam Samsun'a, akrabaları ziyarete gitmişlerdi ve benim hapishane günlerimin başladığından haberleri olmamıştı. Cezaevine girişim 6 Ocak akşamı TRT'de kısa bir haber olarak verilmişti:

“Arayış Dergisi Yazı işleri Müdürü Nahit Duru, 2 ay 15 günlük cezasını çekmek üzere İnfaz Savcılığına teslim oldu. Duru, Ulucanlar Ceza ve Tevkifevi’ne konuldu.”

BBC ise, uzun bir haber yapmıştı. Yazının içeriğini, mahkeme kararındaki maddi hatayı uzun uzadıya verdi. Merkezi Fransa’da bulunan Uluslararası Af Örgütü, Kenan Evren’e ve Bülent Ulusu’ya telgraf çekerek benim derhal serbest bırakılmamı istiyordu.

O akşam haberleri izlemedikleri için, annem ve babamın bilgileri olmamıştı. Haberi Cumhuriyet gazetesinde görünce, Muzaffer Soykan’ı arıyorlar ve olayı öğrenerek Ankara’ya dönüyorlar...

Benim için 1982’nin Ocak ayının ilk günlerinden itibaren yepyeni bir yaşam başlıyordu. Gündüzleri tek başınaydım; geceleri ise yeni koğuş arkadaşlarım, hapishane dostlarımla.

Hapishanedeki üçüncü günümde bir genç geldi ve “Eğer isterseniz, size belirli bir ücret karşılığında hizmet edebilirim,” dedi. Gardiyan Ali göndermişti... Ne yapabileceklerini anlatırken de, “Sobanı yakar, etrafı temizler, çay yapar, götür getir işlerini hallederim,” dedi. Anlaştık... Artık Mustafa, her gün gelecek ve yardım edecek, bunun karşılığında da benden ayda bin beş yüz lira alacaktı. Mustafa elektronik eşya çalan bir hırsızdı. Çok sayıda davası vardı, birkaçı kesinleşmişti. Sürenlerle birlikte 40-45 yıl ceza yemesi gerekiyordu. Ama umutluydu ve yüzü hep gülüyordu. Her mahkûm gibi “af” umudu taşıyordu.

Öğleden sonra, Cezaevi Savcısı’nın çağırdığı haber verildi. Odaya girdiğimde, annem ve babam karşımdaydı. Sarıldık... Beni merak ediyorlardı. Ben de onları merak etmiştim.

Savcı yine, “Siz rahat konuşun” diyerek bizi yalnız bıraktı. Havadan sudan konuştuk. Elbise, gömlek, iç çamaşırı getirmişlerdi. Muzaffer’in getirdiği yatak, yorgan vs. ihtiyaçlarım da bir gün önce elime geçmişti.

Yüz yüze ilk ve son görüşmemizde babam, her zamanki zarafetiyle “Savcı Bey’in iyi niyetini suiistimal etmeyelim,” diyerek bana sarıldı, annem ve babamla vedalaşırken hepimizin gözleri doldu. Ancak, üzüntümüzü birbirimize belli etmemek için kendimizi zorladık. O anı daha sonra gülerek, hatta kahkaha atarak anımsayacaktık.

Koğuşa dönerken Ali, “Hilton’da senden önce kimlerin kaldığını biliyor musun?” diye sordu. Hilton diye adlandırılan 10. Koğuş’ta kimler kalmamıştı ki... Aklıma gelen ilk isimleri saymaya başladım:

Şinasi Nahit Berker, Osman Bölükbaşı, Beyhan Cenkçi, Nihat Subaşı, Kurtul Altuğ, Erdoğan Tokatlı, Ülkü Arman, Hasan Hüseyin Korkmaz, Turhan Dilligil, Muzaffer Erdost, Metin Toker...

Bu isimlerin büyük bölümü ile gazeteci olarak birlikte çalışmış, onlardan çok şey öğrenmiştim. Şinasi Nahit Berker, Beyhan Cenkçi, Nihat Subaşı, Ülkü Arman, Ulus gazetesinde bana hem amirlik hem de ağabeylik yapmışlardı. Kurtul Altuğ, 7 Gün dergisinde her şeydi; iyi bir öğretmendi. Osman Bölükbaşı ile gazeteci siyasetçi Metin Toker, Turhan Dilligil ile gazeteci kardeşleri olarak yakın ilişkim olmuştu. Hasan Hüseyin Korkmaz'la da Erdoğan Tokatlı'nm Halkçı gazetesinde birlikte çalışmıştık. Yani burada kalanlardan Erdoğan Tokatlı da Halkçı ve Telgraf gazetelerinde patronluğumu yapmıştı.

Koğuşa gelmiştik, Mustafa çay demlemişti. Ali'ye "Sen de içer misin?" diye sordum. Mustafa, "Tavşan kanı oldu vallahi" deyince, Ali çay içmekten vazgeçti. Mustafa'ya bir daha böyle bir söz söylememesini, insanların inançlarını alay konusu etmemesini rica ettim. Ben bir sigara yakarak çayımı yudumladım.

Gardiyan Ali, Alevi kökenliydi. Bu nedenle de Başgardiyan tarafından sevilmiyordu ama; saf, temiz, mert ve insancıl bir Anadolu çocuğuydu. Hükümlü ve tutuklular tarafından çok seviliyordu. Hemen herkes Ali'ye şaka yapma cesaretini kendinde buluyordu. Diğer gardiyanlar karşısında tir tir titreyenler, Ali'ye takılmadan edemiyorlar, o da onları sevdiği için ses çıkarmıyordu.

Ali sohbetimiz sırasında, Başgardiyan ve diğerlerinin beni sevmediklerini, o nedenle de açığımı arayacaklarını söylemiş, "Başsavcı'nın seni kollamasını hazmedemedi diyorlar" demişti. Benim açığımı bulmaları olası değildi. Ancak Ali, "Bunlar, kadınlar koğuşunun önünde buldukları bir kibrit kutusunu benim içeri soktuğumu iddia ettiler. Kibrit kutusunun içinde esrar varmış... Çok uğraştım kendimi temize çıkarmak için," diye ekleyince kuşkuya düştüm.

Gardiyan Ali, 6 Mayıs 1972 tarihindeki, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarına tanık olmuştu. Hep ağlayarak anlatırdı, üçünün de dimdik gelip sehpaya çıkışlarını... Hele Deniz Gezmiş onun için bir efsaneydi, 5 Mayıs 1972'ye götürürdü bizi:

"O gün gardiyan sayısı artırılmıştı... Hapishanenin çevresinde her zamankinden farklı bir durum vardı. Çok geçmeden nedenini anladık. Sehpa kuruluyordu... Önce iki cellat geldi. Kendilerini iyi tanıyorduk... Geç saatlerde avukatlar geldi. (Halit Çelenk ve Mükerrem Erdoğan), onlardan

biraz önce de İnfaz Savcısı (Sami Uğur) geldi.

Sonra Sıkıyönetim Mahkemesi (Ankara Bölgesi Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesi) Başkanı Paşa (Tuğgeneral Ali Elverdi) Merkez Komutanı (Tevfik Türüng), Polis müdürleri, çok sayıda subay... İçeri girdiler.. Cezaevi oldu olalı böyle kalabalık görmedi. Kimler için geldiklerini anlamıştık. Hepsi Deniz'in odasına girdiler. Biraz sonra içeri Yusuf'u getirdiler... Yusuf gittikten sonra da Hüseyin geldi. Anladığımız kadarıyla Deniz ve arkadaşları vedalaşmıştı.

Hüseyin, Deniz'in bulunduğu bölümden dışarı çıkardıktan bir süre sonra bir gürültü geldi... 40'a yakın insanın arasında Deniz dimdik yürüyordu... Saat bir buçuğa geliyordu.

Deniz; doğrudan sehpanın üzerindeki tabureye çıktı. İlmiği boynuna geçirmeyi denedi, olmadı. Cellat ilmiği büyük bir ustalıkla boynuna geçirdi. Deniz Gezmiş, ilmik boğazına geçer geçmez "Yaşasın tam bağımsız Türkiye! Yaşasın Marksizm-Leninizm! Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği! Yaşasın İşçiler, köylüler! Kahrolsun emperyalizm!" diye bağırdı... Deniz tabureyi kendi devirmek istemişti, ancak, Mahkeme başkanı olan (Ali Elverdi) buna izin vermedi ve cellatlara bağırdı 'işinizi yapın' diye, cellat tabureyi tekmeledi. Deniz, çok acı çekiyordu... Cellat tabureyi tekmeleyince Deniz'in ayakları yere değmiş olacak ki, boynu hemen kırılmadı. Bir saat kadar darağacında asılı kaldı. Bu dönemde doktor birkaç kez muayene etti, her seferinde 'yaşıyor' dedi. Ve son muayenede öldüğüne karar verdi. Orada bulunanların çoğu seviniyordu. Avukatlar, ben ve belki iki, üç kişi daha gözyaşı dökmemek için kendimizi tutuyorduk.

Deniz idamdan sonra hemen bir tabuta konularak oradan apar topar askerler tarafından kaçırıldı..

Oradakilerin çok acelesi vardı galiba. Deniz'in infazından beş-on dakika geçmeden aynı ekip, Yusuf'u getirdi. Saat iki buçuk gibiydi. Yusuf da sehpaya hemen çıktı. Cellat ilmiği Yusuf'un boynuna geçirirken, bağırmaya başladı:

"Ben ülkemin bağımsızlığı ve halkımın mutluluğu için şerefimle bir defa ölüyorum! Sizler, bizi asanlar şerefsizliğinizle her gün öleceksiniz! Biz halkımızın hizmetindeyiz! Sizler Amerika'nın hizmetindesiniz! Yaşasın devrimciler! Kahrolsun faşizm"

Yusuf konuşurken tabureyi itmeye çalıştı. Onun da çabası boşa çıktı, başaramadı. Ama başarmak için can atanlar vardı...

Hüseyin de gömleğini giymişti. Tören aynı. Bakan gözler aynı. Sete çıktı.

Bekledi.. Savcı, "Tabureye çık" diye uyardı. Saat tamı tamına üçtü.. Hüseyin onu aşağılarcasına, ondan, çevresinde hevesle bekleyenlerden tiksindiğini belli eden bir ses tonuyla, "Sabırlı ol çıkacağım," dedi ve ekledi:

"Ben şahsi hiçbir çıkar gözetmeden halkımın mutluluğu ve bağımsızlığı için savaştım! Bu bayrağı bu ana kadar şerefle taşıdım! Bundan sonra bu bayrağı Türk halkına emanet ediyorum! Yaşasın işçiler, köylüler ve yaşasın devrimciler! Kahrolsun faşizm!"

Bu sözleri haykırırken tabureye vurdu. Hüseyin işi cellatlara bırakmamıştı.

Gardiyan Ali, o gün dökemediği gözyaşlarını tutamıyor, tutma gereği de duymuyordu. Ben de onu dinledikçe gözyaşlarıma hâkim olamıyordum.

Ali, Ulucanlar'ın yakın tarihini çok iyi biliyordu. Kimler gelmiş, kimler geçmişti buralardan. Ancak, sağcısıyla, solcusuyla gencecik fidanların idamlarını; üzülerek, gözyaşı akıtarak yaşar ve yaşatırdı anlatırken.

Ertesi sabah saatlerinde avukatlarımın geldiğini haber verdiler. Avukat odasına götürdüler. Şahin'le Hasan Bıyıklı birlikte gelmişlerdi. Önce Ecevit'le görüşmüşler.

Hasan Bıyıklı, "Milli Savunma Bakanlığına yaptığımız başvuruyu takip edip bekleyeceğiz," dedi. Ben de, Bülent Bey'in umudunun olmadığını, bu işi savsaklayacaklarını sandığını söyledim. Hasan ve Şahin de aynı kanıdaydı. O zaman, "keşke hiç başvurmasaydık," diye hayıflandım. Şahin "çıkmayan canda umut olduğunu," hatırlattı. Her zamanki gibi, yaşam dolu ve sevecendi. Şahin, Yazı işleri Müdürlüğü için Mehmet'i zoraki kabul ettirdiğini araya sıkıştırdı.

Şahin Mengü en karamsar ortamlarda bile çevreyi neşelendirecek bir şeyler bulurdu. "Nahit, ne oldu biliyor musun?" diye söze başladı, benim bilmemin imkânsız olduğunu bildiği için de, yanıt vermeme gerek duymadan sözlerini sürdürdü:

"Geçen gün Mustafa Ekmekçi aradı ve 'Bülent Bey'e sorar mısın, hapishanede ne okuyor, hangi kitabı okuyor?' Ben sormadım, ama o da yılmadı, her gün arıyordu. 'Şahinciğim hâlâ sormadın mı Bülent Bey'e... O'nun hapishanede hangi kitapları okuduğunu herkes merak ediyor,' diye dayattı. Dayanamadım bugün sordum. 'Bülent Bey, Ekmekçi sizin ne okuduğunuzu merak ediyormuş. Size sormam konusunda ısrarlı.' Bülent Bey elindeki gözlüğü fırlattı... Ve sesini yükselterek, 'Benim ne okuduğum değil, O'nun ne yazdığı önemli. Yazdıklarına baksın' dedi. Nahit, olan gözlüğe oldu..."

Hepimiz gülmeye başlamıştık. Ekmekçi, okurlarıyla bütünleşmiş, onlarla arkadaş olmuş iyi bir yazardı. Bülent Ecevit, Ekmekçi'den daha cesur yazılar bekliyor olsa gerek ki, sinirlenmişti.

Ancak, o günlerde, MGK kararlarına uyarak doğruları yazmak, neredeyse olanaksızdı. Arayış'ta da yazıları kılı kırk yararak yazıyor, hukukçularımız, Mengü ve Bıyıklı'ya okutmadan yayınlayamıyorduk?

12 Eylül rejiminde çoğu yazar, suya sabuna dokunmadan yazıyor, o nedenle de etraftan pis kokular yükseliyordu... Ancak korku dağları bekliyordu...

Koğuşa (Hilton) döndüm. Mustafa yine çay demlemişti. Sigaramı yaktım, kâğıt kalemi elime aldım ve üç günün notlarını yazmağa başlamıştım ki, kapıdan içeri kalabalık bir grup girdi. En önde paltosu omzunda, orta boylu, kır saçlı bir kişi vardı ve sıtma görmemiş sesiyle neredeyse haykırdı:

"Buraya bir gazeteci varmış... Kimdur o!.."

O sırada, Mustafa'yı kantine bisküvi alması için göndermiştim, o nedenle koğuşta yalnız ben vardım. Şaşkın şaşkın bakarken, o da yaptığı hatayı anlamış olmalı ki, kendine özgü şivesiyle sözlerini sürdürdü:

"Bana bak gazeteci, ben heyadımda rüşvet vermedum. Rüşvet vermeyi, rüşvet vermekten içeru alinduktan sonra öğrendum."

Bu kır saçlı adamın adı Ali Yıldız'dı. Sonraları dostluğumuz pekişecek olan Ali Yıldız, Çalışma Bakanı Hilmi İşgüzar ve Gümrük Tekel Bakanı Tuncay Mataracı'ya rüşvet verdiği iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde yargılanıyordu. Arkasındaki kişilerin bir kısmı da, Gümrük Bakanı Tuncay Mataracı'ya rüşvet verdikleri, bir bölümü de rüşvet aldıkları iddiasıyla yargılanıyorlardı. Ali Yıldız'la ziyaretime gelenler arasında, zamanın kabadayılarından Abuzer Uğurlu, işadamı Suat Sürmen, Köksal Mataracı, Şaban Eyüboğlu, İstanbul Gümrük Baş Müdürü, Haydarpaşa Gümrük Müdürü Ali Galip Kayıran, İpsala ve Edirne Gümrük Müdürleri vardı. Tümü 9'uncu Koğuş'ta kalıyordu. Aramızda, kantin ve hücreler vardı. Bunlardan Abuzer Uğurlu bir sabaha karşı, İstanbul'daki bir başka dava nedeniyle alınıp götürülecek, bir daha da dönmeyecekti.

Ali Yıldız'la arkadaş olmuştuk. 9'uncu Koğuş sakinleri, haftada iki üç gün duruşmaya gidiyorlar, dönüşlerinde benim koğuşa uğrayıp çay içiyorlardı. Ali Yıldız'ın derdi çoktu. Bir dokun bin ah işit örneği. Davasının nasıl başladığını anlatırken, hırçınlaşıyor, sinirlerine hâkim

olamıyordu.

“MGK Genel Sekreterliği, bakanlarla ilgili soruşturma komisyonu kurmuştu. Beni de gözaltına alıp tutuklamışlardı. Komisyon Başkanı ilk sorgumda, “Bakanlıkların müteahhidisin. Buralardaki yolsuzluk ve suiistimalleri anlat. Seninle işimiz bitsin,” dedi.

Sinirlenmiştim, şöyle dedim: “Bakanlıklarda yolsuzluk ve suiistimal yoktur. Dört aydır Mamak’ta gözaltındayım. Deniz Kuvvetleri İzmir, Kara Kuvvetleri Mamak, Hava Kuvvetleri Merzifon Alarm İskân Tesisleri’nin de müteahhidiyim. İşlerim sürmektedir. Bu üç kuvvet komutanlığının işlerinde yolsuzluk ve suiistimal vardır. Bunlar için tahkikat yapın.”

Komisyon Başkanı sinirlenerek “Atın bu adamı dışarı,” dedi. Tim elemanları, beni apar topar dışarı alırken, ben de “Nereye atarsanız atın... Emellerinize alet olmayacağım. Beni kullanamayacaksınız,” diye haykırıyordum.

Birkaç kez daha komisyona götürüldüm. Ben direndikçe Komisyon Başkanı tanıklık etmem için rüşvet niteliğinde vaatte bulunuyordu. Bir sorgumda Komisyon Başkanı “Bak Ali Yıldız, çok gençsin. Kendine yazık etme. Bu bakanları suçla, bizim söylediklerimizi, bildiklerimizi onayla, seni Mamak yerine evine göndereyim. Namus sözü veriyorum,” deme cesaretini gösterdi.

Bu teklif tepemi attırdı ve bağırdım:

‘Ben yalancı tanıklık yapmayacağım. Kendinize göre bir yalancı tanık, yalancı muhbir bulun!’

Komisyon Başkanı beni yine dışarı attırarak, Yüce Divan yolumu açtı.”

Birkaç gün sonra Ali Yıldız yine Yüce Divandan gelmişti, sinirleri tepesindeydi. Kendine özgü şivesiyle anlattıkları ilginçti:

“Yüce Divanda yaptığım konuşmayı aktarayım. Dedim ki;

“Burada emir komuta zinciri içinde yargılanıyoruz. Yalancı şahit bile bulamıyorsunuz. Tanık ve sanık ifadelerine inanmıyor, itibar etmiyorsunuz. Suçsuzluğumun ortaya çıkması, kanıtlanması için Amerika’da ve Avrupa’da kullanılan yalan tespit makineleri vardır. Bedeli tarafımdan ödenmek üzere bu makinelerden getirtin ve doğru söyleyip söylemediğimi test edin.”

Bu sözlerim üzerine heyet 45 dakika ara verdi, sonra da talebimin

reddedildiğini açıkladılar.

Duruşmayı erteleyince de, hapishane aracına bildirilene kadar bağırıp durdum:

'Mahkeme tarafsızlığını yitirmiştir! Anayasanın olmadığı yerde Anayasa Mahkemesi mi olur?! Hukuksuz mahkeme olur mu?...'"

Ali Yıldız'ın araca bindirilirken çekilen fotoğrafı ertesi gün gazetelerde de yer alacaktı...

Ali Yıldız, şöyle diyordu: "Benimle ilgili hukuki delil, hatta aleyhimde tanık bile yoktu. Kaldı ki, 22 Eylül öncesi SSK aleyhine dava açmış ve işi tasfiye talebinde bulunmuştum. Mahkeme de beni haklı bulmuş ve tasfiye kararı vermişti. Ancak, Anayasa Mahkemesi ne mahkeme kararını, ne SSK ile anlaşmazlığımı, ne de benim aleyhimde konuşan bir tanık olmamasını dikkate almadı. Onlar, kararlarını peşinen vermişlerdi."

Yargılama sonunda, Yüce Divan Ali Yıldız'a 6 yıl 4 ay hapis cezası verecekti. Ali Yıldız'ın kararı oybirliği ile değil oy çokluğu ile çıkmıştı. Kimi üyeler Ali Yıldız aleyhine hiçbir delil bulunmadığı için beraat kararı verilmesini isteyerek karşı oy yazısı yazmışlardı.

Ali Yıldız aynı dönemde Ulucanlar'da konuk olan Bülent Ecevit'le de konuşma olanağı bulmuştu. Görüşmeden sonra bana uğradı ve konuşmayı özetledi:

"Bülent Bey'e dedim ki, 'Sayın Başbakanım' dedim, 'İki bakanlık için yaptığım işlerde yolsuzluk, rüşvet kesinlikle yoktur. Askeri ihalelerde bunların hepsinin yaşanmasına, sorgumda bunları anlatmama rağmen soruşturma bile açmadılar. Anayasa Mahkemesi üyesi Yekta Güngör Özden ise, hukukçu gibi davranmıyor. Milli Güvenlik Konseyi'nin emirlerini yerine getiriyor. Öğrendim ki, onu CHP Anayasa Mahkemesine üye seçtirmiş. Hukukçu gibi davranması konusunda uyarıp yardım edebilir misiniz?'

Ecevit'in yüzü asıldı ve bana 'Elinden gelse beni de ipe götürür. Kusura bakma, yardım isteyemem,' karşılığını verdi."

Ulucanlar'ın Bülent Ecevit dışında da önemli konukları vardı. Eski Bayındırlık Bakanı Şerafettin Elçi, Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İşgüzar ve Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı...

Elçi, "Ben Kürt'üm" dediği için Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde, işe alımlarda usulsüzlük yaptığı iddiasıyla da Yüce Divanda

yargılanıyordu. Elçi, sonraları Yüce Divan tarafından 2 yıl 4 ay, Ankara Sıkıyönetim Mahkemesince de 2 yıl 3 ay hapse mahkûm edilecekti. Bu arada, Elçi'ye bir ceza da Ankara Barosundan gelecek, avukatlık mesleğini yapmaktan men edilecekti. Bunlar ara dönemin cilveleriydi. Ecevit de mesleğini yapmaktan men edilen ilk siyasetçi değil miydi? Hem de hüküm giymeden, hakkında dava açılmadan. Çankaya'dakilerin çıkardığı bir sayfalık, 52 sayılı kararla...

[Bu kitabı hazırlarken, Yekta Güngör Özden'e "Ecevit neden böyle bir şey söyledi?" diye sordum. Yanıt verirken acı acı gülümseyerek şunları söyledi:

"Bülent Ecevit CHP'ye benden üç ay sonra geldi. Gençlik Kolları Genel Merkez Yönetim Kurulu'nda Altan Öymen, Suphi Karaman ve Bülent Ecevit'le birlikte 15 kişiydik. İki yıl aynı masa çevresinde çalıştık. Yıllar sonra beni CHP'nin Baş Hukuk Müşaviri yaptı. Yanımda 10 avukat vardı. Ayrıca, beni, Ahmet İsvan, Vedat Dalokay, Kemal Kayacan, İsmail Ertan ile birlikte Yüksek Danışma Kurulu üyeliğine getirdi. 1967 ile 1979 yılları arasında tek avukatı bendim. Hiçbir davasını kaybetmedim. Ancak Ankara Barosu Başkanlığı dönemimde, 1974'teki Af Kanunu'na karşı çıktım. Bir toplantıda, konuşmalarının sakıncalı ve suç olduğunu söyledim. Turan Güneş de beni destekledi.

En önemli konu şu:

Ben Anayasa Mahkemesi üyeliğine adaylığımı koyunca, Mustafa Üstündağ telefon ederek, Bülent Ecevit'in adaylıktan çekilmemi istediğini söyledi. Ecevit Tabii Senatörlerle anlaşma içinde emekli Askeri Yargıtay Başsavcısı Nahit Saçlıoğlu'nun üye olmasını istiyordu. Ben çocuk olmadığımı, Genel Başkanın buyruğu ile hareket etmeyeceğimi, adaylıktan da vazgeçmeyeceğimi söyledim. O sırada Anayasa Mahkemesi üyesi Hasan Tunç öldü. Cumhurbaşkanı vekili Sırrı Atalay da Nahit Saçlı'yı üye olarak atadı. Benim önüm de açılmış oldu. Ne var ki Ecevit; anayasa mahkemesi üyeliğim konusunda, isteyenlerin beni destekleyebileceklerini söyledi. Ve 24 Adalet Partilinin verdiği oy ile seçilebildim.

Evine hiç gitmedim. Eşinin de avukatı olmama rağmen, gönderdiği kişilerin olmayacak işlerini üstlenmedim, geri çevirdim. Komşum olan Afife Hanım'a da (Bülent Ecevit'in halası) sürekli yardım ettim ve yalnız bırakmamaya çalıştım.

Yüce Divan'da İşgüzar, Mataracı ve Elçi yargılanırken görevimi tam bir tarafsızlıkla yaptım. O bunlardan hiç hoşlanmadı. DSP'yi kurunca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı partinin program ve tüzüğünün 15 maddesinde aykırılık bularak ihtar davası açtı. Mahkememiz 9 maddede aykırılık buldu. Ben karşı oy kullandım ve 15 maddede aykırılık olduğunu

yazdım. Ben diğer arkadaşlara göre siyasi partiler konusunda daha uzmanlaşmıştım.

O buna da asla katlanamadı. Ve 10. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde tavır ve yanıtlarıyla karşıtlığını belli etti."]

Mataracı ise, MGK tarafından rüşvet aldığı iddiasıyla Yüce Divana sevk edildi. Yirmi iki kişiyle birlikte yargılandı. Sonuçta, bu davada adı geçen Elçi beraat ederken, Mataracı 36 yıl hapis, 787 milyon lira para cezasına çarptırıldı. Diğer sanıklar da 10 ile 6 yıl arasında çeşitli hapis cezası aldılar.

İşgüzar ise; Bağ-Kur ve SSK'yı zarara uğratmakla suçlanıyor, 16 kişi ile birlikte yargılanıyordu. İşgüzar, Yüce Divan tarafından 9 yıl 8 ay ağır hapis cezasına çarptırılacak, yargılama sırasında sayıları 18'e yükselen diğer sanıklar ise 3 ay ile 4 yıl arasında değişen cezalar alacaklardı.

Bakanlar, hapishanenin hamamına belirli bir günde yalnız alınıyorlardı. Benim cezaevine girmemin ardından, onların daveti üzerine hamama birlikte gidiyorduk. Orada geçmiş, masaya yatırılıyor, geleceğin ne olabileceği tartışılıyordu. Elçi, 12 Eylül'ü yapan beş kişinin, Türkiye'nin geleceğini karartan adımlar attığını, ülkeyi bölünme noktasına götürebileceklerini anlatıyor, sıkıntılarını dile getiriyordu.

Mataracı, "Paraya ihtiyacım mı var?" diye başlayıp rüşvet almadığını, boğazından haram lokma geçmediğini anlatıyordu.

İşgüzar ise, davada birlikte yargılandığı kişilerin çoğunu mahkeme salonunda gördüğünü anlatıp duruyordu.

Ecevit, henüz Ulucanlar'a gelmeden önce de bu üç eski bakan arkadaşı ile yakından ilgilenmişti. Tümünün ailesini aramış, ihtiyaçları olup olmadığını, avukat takviyesi isteyip istemediklerini sormuştu.

Üç bakan Ulucanlar'da, Ecevit'le yüz yüze konuşma imkânı bulmuşlardı. Ancak, Elçi'nin yorum ve eleştirileri Ecevit'i rahatsız etmiş olacak ki, sonraları ilişkiyi asgari düzeye indirip kopartmıştı.

Her sabah beş-altı gazete aldırıyordum. Gazeteleri okurken, Arayış geldi. Kapakta hapse girişime yer verilmemişti. Yalnızca, "Yazı İşleri'nden" bölümünde "Yazı İşleri Müdürümüz Duru Cezaevi'ne kondu" başlığı ile Ulucanlar'a girişim okurlara duyuruluyordu.

Yazı şöyleydi:

Yeni yıla sorunlarla girdiğimizi duyururken söz konusu ettiğimiz sıkıntılar arasında Yazı İşleri Müdürümüz Nahit Duru'ya ilişkin gelişmeleri hiç aklımıza getirmiyorduk. Getirmek de olanaksızdı...

Hiç kimse bir daktilo hatasının Yazı İşleri Müdürümüzü 'ikametinde bulunamayan, aranan kişi' durumuna düşüreceğini tahmin edemezdi. Evet, Duru Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinde yargılanmış ve mahkûm edilmişti. Yargılama dosyasında ev ve iş yeri adresleri vardı. Her gün sabahtan, akşamın geç saatlerine kadar büromuzda çalışıyordu. Arayışta ise adı Yazı İşleri Müdürü olarak çıkıyordu. Tüm bunlara karşın kendine gönderilen duyuruyu alamamıştı. Çünkü zarfın üzerindeki adres doğru ama binanın numarası değişikti. Bu yüzden de 'arandığı adresinde bulunamamıştır' denilerek kaçak kişi durumuna düştüğü ilgili yerlere bildirilmişti. Bu olumsuz gelişmenin sonucu büromuza gelen Emniyet görevlileri Duru'yu önce 1. Şube Müdürlüğüne, oradan da Savcılığa götürdüler. Hakkindeki mahkûmiyet kararını tebellüğ ettirdiler.

Yazı İşleri Müdürümüz hakkmda avukatların erteleme isteği kabul edilmedi.

Nahit Duru iki buçuk aylık hapis cezasmı çekmek üzere Ankara Kapalı Cezaevine kondu.

18 Ocak tarihli Arayış'ta da benimle ilgili şu cümleler yer alıyordu:

Arayış'ın 48. sayısı satışa çıktığı gün, çeşitli güçlük ve engellere karşın dergimizin sizlere ulaşmasında her türlü özverili çalışmasını esirgemeyen Yazı İşleri Müdürümüz Nahit Duru hapishanedeki 13. gününü doldurmuş oluyor. Duru'nun mahkûmiyetine ilişkin olarak Uluslararası Basın Enstitüsü Müdürü Peter Gallimer'in Başbakan Bülent Ulusu'ya yazılı başvuruda bulunduğunu öğrendik. BBC Türkçe servisinin 8 Ocak 1982 günü saat 23.00 haber bülteninde yayınladığı Gallimer'in mesajında 'Duru'nun mahkûmiyetinin uluslararası basm camiasında üzüntü yarattığı, bu nedenle serbest bırakılmasını ve görevini yapmasının sağlanmasını dilediği' duyuruldu.

Duru'nun mahkûmiyetine ilişkin olarak yurt içinden ve yurt dışından mektup, telgraf ve telefonla duygularını belirten okurlarımıza teşekkürlerimizi iletirken, yeni Arayış'larda buluşabilmek umuduyla esenlik ve mutluluklar diliyoruz.

25 Ocak tarihli 49'uncu sayıda ise, avukatların cezamın bozulması için Milli Savunma Bakanlığına başvurdukları, adım anılmaksızın veriliyordu.

Hapishanede zaman kolay geçmiyordu. Kantinden kâğıt ve zarf

aldırarak Mehmet Erdül'e mektup yazdım. Arkadaşları sorduktan sonra, kâğıt ve kalem göndermesini istedim. Mektupta, derginin düzenli gelmediğini de anlattım. Gelen telgraflara yanıt veremiyordum. Birkaç dostumun çektiği telgraflara yanıt yazmış, adreslerini bilmediğim için mektup gönderememiştim. Mektupları Erdül'e ileterek, adreslerine postalamasını istemiştim. Bu dostların başında Mahmut Özdemir geliyordu. Eski Yerel Yönetim Bakanı Mahmut Özdemir, hapiste yattığım süre içinde beni hiç yalnız bırakmamış, sürekli aramıştı. Bunların dışında Cevdet Selvi ve Cevdet Selimoğlu da arayanlar arasındaydı.

Gerek yurtiçinden, gerekse yurtdışından çok sayıda mektup ve telgraf geliyordu.

Lübeck ve Çevresi Atatürkçü Halkbirliği (AHB-L) üyelerinden 52 imzalı destek mektubu, can sıkıntısından patladığım bir anda geldi. Mektupta şunlar yazıyordu:

"*Sayın Duru,*

Suçunuzun Türkiye'de gerçek Atatürkçülüğe, ilkelerine ve özgürlükçü demokrasiye sahip çıkmak olduğunu 'Türkiye Gerçeğini' izleyen tüm dünya ve ülke kamuoyu biliyor.

Ve yine bu kamuoyu biliyor ki, siz hapiste iken sahip çıktığınız değerlerin düşmanları dışarıda, serbest ve özgürler.

Yakın gelecekte yine Arayışta kucaklaşmak coşkusuyla size dostluk ve dayanışmalarımızı iletir, sağlık ve başarı dileklerimizi saygıyla sunarız."

İmzalayanlar arasında çok sayıda SDP milletvekilinin de imzası vardı. Bu tür mektuplar içeride insanın moralini düzeltiyor, mutlu ediyordu.

Savcı'nın Ziyareti

Ulucanlar'da ilk çarşamba günü gelmişti. Sabah saat 8.30 sıralarında Mustafa geldi, sobayı harladı, çayı demlemeye başladı. Mustafa'yı kantine gönderdim, beyaz peynir ve kaşar peyniri almasını istedim. Mustafa çıkmıştı ki, kapı açıldı, içeriye Hapishane Müdürü ve Cumhuriyet Başsavcısı girdiler. Başsavcı, "Siz işinize bakın" diye Müdür'ü ve arkasında göremediğim gardiyan ordusunu gönderdi.

Mehmet Elverenli'yi görünce şaşırmıştım. İşin doğrusu beni ziyaret edeceğini hiç ummamıştım. O gün "Her çarşamba geleceğim" derken, etraftakilere yalnız olmadığım imajını verdiğini sanmıştım. Elverenli ranzalardan birine oturdu. Hemen söze girdi: "Beyefendi'nin (Süleyman Demirel) sevgileri var. Gözlerinden öpüyor. 'Merak etmesin annesi ve babası bana emanet,' dedi. 'Bir sıkıntısı var mı? Varsa sen bana bildir,' diye sordu."

Teşekkür ettim. Rahatım diğerlerine oranla çok iyi idi. Sayesinde Hilton'da kalıyordum. Bunları anlatırken, Mustafa hemen masayı kurdu. Masa örtüsü bir gün önceki gazetelerden biriydi. Ekmek kızarttı. Peynir ve kızarmış ekmek ile mahpushane usulü demlenmiş çay... Mustafa, çayı demledikten sonra, sobanın üzerinden alıyor, havlularla sarıp dinlenmeye bırakıyordu. 10-15 dakika sonra çay demlenmiş olarak servis ediliyordu. Havlulara sarıldığı için de suyu soğumuyordu.

İlk kahvaltımız on beş dakika kadar sürdü. Elverenli ayrılırken, 9'uncu Koğuş'a doğru yöneldi.

Hilton'dan kapı altına doğru uzayan yolun sağında kadınlar koğuşu, solunda ise solcuların, siyasilerin koğuşu vardı.

Solcuların koğuşundan zaman zaman gençler geliyor, suçsuzluklarını anlatıyorlardı. Bunlardan biri vardı ki, sınıf birincisiymiş, Hacettepe Üniversitesi'nde... Hiçbir olaya karışmamış. Ancak bir çatışmanın ortasında kalmış ve polis bu genci yakalamış. Yere atılan bir silahı da bu gencinmiş gibi göstermişler. Ve o silah bazı olaylarda kullanılmış. Milliyetçi görüşe yakın bir ailenin çocuğu iken ve AP'ye sempati duyarken solcu olmuş bir anda. Dört ya da beş olaydan yargılanıyordu.

Milliyetçi görüşlerle yetişen bu genç, sol görüşlülerle aynı havayı soluyor ve sol öğreti ile günlerini geçiriyordu. Hatta bir gün, "ailemin

etkisi altında kalmayıp biraz kitap okusaydım, mutlaka sol görüşlü olurdum. Ama insana kıyamazdım, ne olursa olsun," demişti.

Sadece o değil, o koğuşta kalan hemen herkes arada bir uğruyordu. Ancak Başgardiyan bir süre sonra, bu çocukların havalandırma saatleri dışında dışarıya çıkmalarına yasak getirdi. Sonraları bu çocukların hiçbirini görüp konuşamadım.

Bu arada Yüksel Çakmur'dan bir mektup aldım. Çakmur, kendisini suçluyor, başıma ne geldiyse onun girişimi sonucu olduğunu anlatıyor ve ihtiyacım olması halinde kendisine yazmamı istiyordu.

Annem, babam artık normal ziyaretçi günlerinde geliyorlar ve tel örgüler ardından görüşüyorduk. Kirlilerimi kapı altından alıp temiz çamaşırlar getiriyorlardı.

Annem ile babam yine ziyarete gelmişlerdi. Annem, Güneş gazetesinden Cüneyt Arcayürek'in aradığını, herhangi bir ihtiyaç halinde kendisini aramalarını istediğini söyledi. Arcayürek'in bir zarf gönderdiğini, içinde para olduğunu görünce "kabul etmemiz mümkün değil" diyerek zarfı iade ettiğini anlattı.

Sonradan öğrenecektik ki, Sencer Güneşsoy ağabeyim -o günlerde Güneş gazetesinin genel koordinatörüydü- Arcayürek'i arayarak bana para göndermesini, annemin ve babamın aranmasını istemiş. Ancak Cüneyt Arcayürek, annemi ve babamı ararken Sencer Güneşsoy'dan hiç söz etmemiş...

Ağabeyim hemen her hafta eşi Gülsün'le ziyaretime geliyordu. 1975'ten sonra Kıbrıs'a yerleşmişler, orada yaşıyorlardı ve ben hapse girince işlerini bırakıp Ankara'ya gelmişlerdi. Ağabeyim, her ziyarette iki karton Rothmans sigara getiriyordu. Ancak sigaralardan bir kartonu bana ulaşıyor, diğeri ise iki adımlık yolda yok oluyordu.

Aynı günlerde, Süleyman Demirel annemi arayarak, önce "geçmiş olsun" dileklerini iletiyor. Onları teselli eden Demirel, "Sizin ya da Nahit'in bir ihtiyacı olursa, telefonum ..... yirmi dört saat arayabilirsiniz," diyor... Annem telefon numarasını kaydederek teşekkür ediyor...

Hükümlü olduğum süre içinde Arayış dergisi de, kâğıt kalem de düzenli gönderilmedi. Babamın ve ağabeyimin desteği ile, maaşlarımın ödenmediğinden habersiz, rahat bir mahpusluk yaşadım...

Arayış, bana hapishanedeyken sahip çıkmadı kısacası.

Matbaa Karmaşası

Ben Ulucanlar'da hapishanedeyken, dışarıda neler oluyordu? Dergi o günlerde EM-AŞ Matbaasında basılıyordu. Aralık ayı ortalarında matbaa kayyumdan Güçlü Yayıncılık Matbaacılık A.Ş.'ye geçmişti. Matbaa'nın yeni sahiplerinin Ankara sorumluları, Ocak ayı itibariyle Arayış'ı basamayacaklarını bildirmişler, biz de bu konuyu, okurlarımızla paylaşmış, yeni bir matbaa arayışına girdiğimizi yazmıştık. Bu arada, yeniden Daily News matbaası ile temasa geçmiş, ön anlaşma yapmıştık.

Hapishaneye girdiğimin ilk günlerinde, dergi kâğıt bulamamıştı. Dostum, arkadaşım Bekir Coşkun o günlerde Günaydın gazetesinin Ankara temsilcisiydi. Muzaffer Soykan Arayış İdare Müdürü olarak Bekir Coşkun'dan randevu alıyor. Bekir, Muzaffer'e "Nahit nasıl.. Haber alıyor musunuz" gibi sorular soruyor. Çaylarını yudumlarken, Muzaffer Soykan, "Bekir Bey, Nahit ağabey hapse girdikten sonra, zaman zaman ikinci imza yetkilisi bulamadığımız için para çekemiyoruz. Bülent Bey hapiste, Nahit ağabey hapiste. O nedenle kağıt parası çıkaramadık, bize ödünç kağıt verebilir misiniz?" diyor. Bekir Coşkun hemen İdare Müdürü Yüksel Kangal'ı çağırıp Arayış için gerekli kâğıdı vermesini, kâğıtların EM-AŞ'a teslim edilmesini söylüyor... Bekir Coşkun, kâğıtları geri alamayacağını bildiği halde Arayış'a yardım elini uzatıyor, sorumluluk alıyor... .

Arayış, Daily News matbaasına geçecekken bir olay yaşanıyor. Güçlü Gazetecilik A.Ş.'nin Genel Koordinatörü Sencer Güneşsoy olmuştu. Bana Arayış'a başlarken hapishaneye gireceğimi, ihtiyaçlarımı bildirmemi isteyen dostum...

DİSK'e bağlı Genel İş Sendikasının da ortak olduğu EM-AŞ'ın kurucuları Abdullah Baştürk, Kurtul Altuğ, Sencer Güneşsoy gibi isimlerdi. Sencer Güneşsoy, Kenan Evren'in bir konuşmasında Avrupa'nın beşinci büyük matbaası olarak nitelediği EM-AŞ'ın yönetimine yeniden gelmişti. O günlerde Gelişim Yayınlarında görevli olan ortak arkadaşımız Av. Adil Özkol, Sencer Güneşsoy'a giderek, "Arayış'ı artık basmayacakmışsınız. Basmaya devam edemez misiniz?" diye ricada bulunuyor. Güneşsoy, bu olaydan haberi olmadığını ve araştırıp elinden geleni yapacağını söylüyor.

Kaldı ki, Ecevit'in Güneşsoy ile de arası iyi değildi. 7 Gün dergisinde çalışırken, Attila Bartınlıoğlu Arjantin'in ilk kadın devlet başkanı Isabel Peron'la ilgili bir yazı yazmıştı. Aynı sayıda CHP ile ilgili de bir

haber vardı. CHP haberinde Rahşan Ecevit'in, Arjantin haberinde de Isabel Peron'un fotoğraflarına yer verilmişti. Isabel Peron'un fotoğrafının altına "Bir kadın diktatör" yazısı konulacaktı. Ancak, resim altları pikaj sırasında karışmış, bu yazı Rahşan Ecevit'in fotoğrafının altına girmişti. Dergi baskıdan çıktığında, Rahşan Ecevit'in fotoğrafının altında "bir kadın diktatör" yazısını görünce hepimiz şaşırmıştık. Gerçekten de sayfa sekreteri ve montajcı hatasıydı.

Ecevitler, derginin bu şekilde hazırlanmasından Sencer Gü-neşsoy'u sorumlu tuttular. Bu olaydan kısa bir süre önce, Güneşsoy'un da yönetiminde bulunduğu Ankara CHP İl Örgütü olaylı biçimde feshedilmiş, yerine yeni atama yapılmıştı. Ecevitler bu olay nedeniyle, Güneşsoy'un intikam olsun diye fotoğrafın altına o yazıyı yazdırdığını ileri sürmüşlerdi. Ancak, Güneşsoy da o resim altını Ecevitler gibi dergide görmüştü. Bartınlıoğlu'nun kaleme aldığı iki yazıdaki bir hata, zaten limoni olan Ecevit ile Güneşsoy'un arasını iyice açmıştı.

Adil Özkol'un bu ricası üzerine Sencer, gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Güneri Cıvaoğlu'na durumu anlatıyor. "Arayış'ı ortada bırakmanın doğru olmayacağı"nı söylüyor. Cıvaoglu o günlerde çok güvendiği Güneşsoy'a "Bana ne soruyorsun, bildiğin gibi yap," diyor. Güneşsoy, Ankara Bürosu yetkililerinden bilgi alarak, Türk Haberler Ajansının Ankara Temsilcisi Aydın Veziroğlu'na, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşaviri Yüzbaşı Yılmaz Hızlı'dan randevu talep etmesini rica ediyor. Güneşsoy, randevu sabahı uçakla Ankara'ya geliyor. Randevuya Veziroğlu ile birlikte giden Güneşsoy'u Yılmaz Hızlı her zamanki güleç yüzüyle karşılıyor.

Sencer Güneşsoy, Hızlı'ya, Arayış'ın EM-AŞ'ta basıldığını, buna devam etmek istediklerini söyledikten sonra, "Arayış'ı, böyle bir dergiyi ortada bırakmak, kapanmasına göz yummak bir ambargo olur. Sizi de zor durumda bırakır," diyor. Hâkim Yüzbaşı Yılmaz Hızlı, Güneşsoy'u dinledikten sonra hak verdiğini, ancak, Komutan Recep Ergun'un "olur"unu almadan evet diyemeyeceğini söylüyor ve Recep Paşa ile görüştükten sonra, sonucu bildireceğini ifade ediyor.

Sencer Güneşsoy'un girişimi ve Hızlı'nın çabası sonucu izin çıkıyor. İzin çıkar çıkmaz Güneşsoy, Ankara'ya Arayış'ın kâğıdı dahil basılmasını, basım ücretinin de alınmaması talimatını veriyor. Ocak ayının sonuna kadar Arayış, EM-AŞ'ta ücret alınmaksızın basılırken, Şahin Mengü Ecevit'e, önce Bekir Coşkun'un sonra da, yayın yaşamına henüz başlamamış, adı bile belli olmayan Güneş gazetesinin yardımlarını anlatıyor. Ecevit, Güneri Cıvaoğlu'na, Tercüman gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni'yken kendisine yaptığı haksızlık

nedeniyle kızgın. Hatta kinli... Ecevit, "kini seve seve taşıdığını" bir kez daha ispatlarcasına, Şahin Mengü'ye EM-AŞ'tan ayrılmaları gerektiğini ifade ediyor, ancak nedenini söylemiyor. Şahin Mengü, arkadaşlara durumu anlatıyor ve Ocak 1982'nin sonunda matbaa değiştiriliyor.

25 Ocak tarihli 49'uncu sayıda EM-AŞ ve Güneş gazetesi yöneticilerine teşekkür yazısı yayınlanıyor. Ecevit'in anlamsız kini yüzünden Arayış, hapishaneye girmeden ön anlaşma yaptığımız Daily News matbaasına geçiyor.

Ecevit hapishaneden çıktıktan sonra, ne Bekir Coşkun'a, ne de Sencer Güneşsoy'a "bir kuru teşekkür" bile etmeyecekti.

Ulucanlar'da Ecevit'le haftada bir mutlaka görüşüyorduk. Bu bir araya geliş, iki güne de çıkabiliyordu. Ecevit'le görüşmelerimiz Savcı yanımızdayken havadan sudan konularda oluyordu.

Yazışmalarımızı ise bizim koğuştaki revir görevlisi arkadaşım Hamdi sağlıyordu. Ecevit'in cezası tamamlanmak üzereydi. Birkaç gün içinde tahliye edilecekti. Gardiyan, Hapishane Savcısı'nın çağırdığını söyledi. Belli ki, Ecevit çağırmıştı. Hazırlanıp, kravat bağlayıp yola koyuldum. Kara kış hüküm sürüyordu.

Savcı'nın odasındaydık. Savcı bu kez dışarı çıkmadı. Büyük bir olasılıkla benden önce konuşmuşlar ve Ecevit, çıkmasına gerek olmadığını söylemişti.

Çaylarımızı içerken Ecevit, "Sizin ne kadar kaldı?" diye sordu. Hiç hesaplamamıştım. Hapishaneye girdiğimin ilk gecesi, "Sakın gün sayma, geçmek bilmez" demişlerdi. Ben de hiç saymamıştım kaç gün kaldığını. "Bir ay kadar" yanıtını verdim.

Ecevit, kendisi tahliye olacağı için sanki suçluluk duygusuna kapılmıştı. Konuşurken sıkılıyordu. Sözcükler ağzından güçlükle çıkıyordu. Savcı görüşmemiz sırasında bir bahane ile dışarı çıktı ve sonra da gelmedi. O da Ecevit'in kendinden rahatsız olduğu kanısına varmıştı.

Savcı gittikten sonra, Ecevit şöyle dedi: "Siz çıkınca, daha iyi bir Arayış yapmamız lazım... Çocuklar ellerinden geleni yapıyorlar ama, içlerinde gazeteci yok... Baki Bey televizyon kökenli bir araştırmacı, gayretli, çalışkan, ancak dergi ve gazete farklı". Arayış şirketinin Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Ecevit'ti. O nedenle de bu kadar kesin konuşuyordu.

Ben devam edecek kanısıyla sustum. Bir süre sessizlik yaşadık. O an benden yanıt beklediğini fark ettim.

“Efendim, ben birkaç taslak hazırladım. Çalışma yaptım. Yeni başlıklar, bölümler ve derginin mizanpajına kadar... Ancak, ekip gerçekten sizin de belirttiğiniz gibi çok zayıf. Yazı kadromuz bile 10-15 kişiye indi.”

Sözlerimi sürdürümedim... “Siz çıktığınızda bunların tümü çözülmüş olacak,” dedi.

Artık veda zamanı gelmişti. Ecevit ayrılırken, avukat arkadaşların beni ziyareti sürdüreceklerini, bir isteğim olması halinde onlar aracılığı ile iletmemi istedi. Kucaklaştık. Ve ilk kez Savcı’nın odasından birlikte çıktık. Eski revirin önünde yeniden tokalaştık ve ayrıldık.

Arayış dergileri düzenli gelmiyordu. O nedenle bayiden aldırmak zorunda kalıyordum. Ecevit hapishaneden ayrıldıktan sonra, Arayış dergilerinin bana ulaşması daha da aksamaya başladı. Zaten her gün bir takım gazete alıyordum, bir de Arayış alsam ne çıkardı.

8 Şubat tarihli Arayışım 51’inci sayısında Fikret Otyam’ın “Dünya Dostlarla Güzeldir” başlığını taşıyan yazısında fotoğrafımı görünce şaşırmadım dersem yalan olur. Akıcı kalemiyle yazdığı yazısında “haklı bir kinaye” vardı... Yazının benimle ilgili bölüm şöyle:

... Basınla yöneticiler arasında bir kopukluk var. Yazmıştım geçenlerde bu konuda, hatta -kulakları çınlaya- Arayış yazı İşleri Müdürü Nahit Duru’ya da bir görev önermiştim, aç telefonu bakana, sizle ilgili yazı var dergimizde deyiver, demiştim. Sanki Nahit’cik bu görevi yapmasın diye atıverdiler mapus damına... Asıl bu değil, aynı Nahit Duru iki üç sayı önceki bir yazımı, uzun geldi diye olacak hallice kırpmış, yazı yazılıktan çıkmış, kendim anlamadım, okur nasıl çözsün? İşte bizim Nahit’i bu yüzden aldılar içeri, o canım yazıyı nasıl kuşa çevirip anlaşılmaz duruma soktun diye! Gazetecilere de, hapiste diye bas bas bağıran Avrupa ve Konsey üyelerine bunu özellikle duyurmak isterim...

Fikret usta o yazı konusunda yerden göge kadar haklıydı. O hafta dergiyi hazırlamıştık. Yalnız Fikret ağabeyin yazısı gelmemişti. Ona da iki dergi sayfası ayırdık. Yazıyı 8 punto dizdirmemize karşın ayırdığımız yere uzun geldi. Biz de kırptık biraz, Usta’nın demediği gibi, insafsızca... Ya yazısını koymayacaktık, ya da biraz kırpacaktık. Pikaj sırasında kısalttık yazıyı. Ve sonuçta Fikret Otyam’ın dediği gibi “anlamsız hale geldi” yazı ve belki de “bu yüzden attılar beni içeriye”...

Bana Ciro Et

Bir sabah gardiyanlardan biri koşarak koğuştan içeri girdi “Ağabey seni acele çağırıyorlar,” diye.

Anlamamıştım, “Nerden çağırıyorlar, kim çağırıyor?” diye sordum.

“Sizin koğuşun ‘ağa’sı seni çağırıyor”... Bizim koğuşta ağalık sistemi yoktu, sadece koğuşun yöneticisi vardı. Aynı zamanda hapishanenin hamamından sorumluydu. Eşofmanla oturuyordum. “Giyinip geleyim,” dedim. “Gerek yok, üzerine bir palto al gidelim,” yanıtını aldım. Merak-lanmıştım, demek ki önemli bir şey vardı...

Paltomu sırtıma aldım. Hava soğuk ötesiydi. Hem hava kirliydi, hem de ayazdı... Yerler buzdu... Koğuşlarda soba yakma yasağı vardı. Ankara’da yaşlıların sokağa çıkması yasaklanmıştı. Nefes alınmıyor, üç metre ötesi kirli hava nedeniyle görünmüyordu. Kaymamaya ve kirli havayı az solumaya dikkat ederek hamama vardık.

İçeri girdim, “Selam beyler” dedim. Sıralarda oturan kişi -üç kişiyi öldürmekten tutuklu celep olduğunu öğrenecektim- çağrılmamdan rahatsız olmuştu. “Bana bak gazeteci, sen bu işe karışma, sonu kötü olur,” diye çıkıştı.

Hayatım boyunca kuru tehdide pabuç bırakmamış biri olarak, “Beni tehdit mi ediyorsun? Sen kim oluyorsun?” diye bağırdım.

Ortalık bir anda buz kesti, sessizliğe büründü. Celep kararmış, tesbihini çekiş hızı artmıştı. Bizim koğuşun yöneticisi, “Ağabey sinirlenme,” diye söze girdi ve devam etti:

“Nahit ağabey, şurada gördüğün bankerlik yapmış ve batmış. Yarın duruşması var. Celep buna diyor ki, hâkim sana en az 8 yıl verecek, sen bu cezayı bana ciro edeceksin, senin yerine ben yatacağım. Sen dışarı çıkacaksın. Bu salak da inandı... Celep bu iş için 10 milyon lira istiyor.”

Şaşırmıştım. Celep lafa girdi:

“Bak gazeteci ağabey, bu işe karışma, ekmeğime mâni olma. Bak ben anlatayım. Sen bana bir çek versen, ben bunu başka birine ciro edebilir miyim?”

Herkes benim yanıtımı bekliyordu, “Evet, ciro edebilirsin,” deyince

Celep rahatladı... Ve hemen sözünü tamamladı:

“İşte, hâkim bey de, bu arkadaşa cezayı verecek, o da bana ciro edecek. Onun yerine ben hapis yatacağım. Ben para kazanacağım, o hapis yatmayacak ve özgürlüğünü kazanacak.”

Sinirim geçmişti, gülmeye başlamıştım. Meraklı bakışlar üzerimdeydi. Söze başladım:

“Bu kadar insan enayi mi? Hâkimin verdiği ceza ciro edilebilseydi, bakanlar, devlet memurları cezalarını ciro etmezler miydi? Celep, herhalde şaka yapıyorsun. Arkadaşla kafa buluyorsun, sen katilsin, dolandırıcı değil.”

Celep, yalnızca benim duyabileceğim bir sesle, “Ağabey, bu adam, zaten dolandırıcı değil mi?” diye sordu ama, onun durumuna düşmekten de utanmıştı... Celep, yaptığı hatayı yumuşatmama sevinmiş olacak ki, “Kafa yapıyorduk ağabey, içki yok, başka bir şey yok, arkadaşla kafa buluyorduk,” dedi.

Sonra bankeri köşeye çekip, “Oğlum, paran varsa gizli saklı, yarın duruşmada hâkime, “Şu kadar param var. Gerisini de belirli bir süre içinde öderim diye taahhütte bulun. İyi niyetini göster, büyük bir ihtimalle seni tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakır,” dedim.

Piyasadan 200 milyon lira kadar para toplamış, iddiasına göre 90 milyon lira bir yere ayırmış. Bunu mahkemeye sunabilirmiş. Avukatına talimat vermesini, bu paranın duruşmaya getirilmesini söyledim. Oradan ayrılırken, Celep, “Teşekkür ederim, beni madara olmaktan kurtardın,” dedi.

Ertesi gün akşam saatlerinde, banker bir gardiyan eşliğinde geldi, tahliye edilmiş, yargılaması tutuksuz devam edecekti. “Teşekkür” etti, minnettar olduğunu söyledi ve “Bu iyiliğini hiç unutmayacağım” diyerek cezaevinden ayrıldı.

O günden sonra da kendisini hiç, ama hiç görmedim. Ancak, gardiyanlardan mahkemeye 70 milyon lira verdiğini, 20 milyon lirayı da kendisine sakladığını öğrendim. Üzülmüştüm... Gencecik insanlar dolandırıcılıktan vazgeçmiyorlardı.

Hapishaneden Çıkış

İçeride tüm arkadaşlarla, ve gardiyanlarla vedalaştık. Sabahtan beri eşyalarımı hazırlamıştım. Hesabıma göre bir gün önce tahliye edilmem gerekiyordu. Ancak, Bıyıklı, infaz Savcılığının hesabına uymak gerektiğini, 25 Şubat günü sabahleyin tahliyemin gerçekleşeceğini söylemişti.

Son olarak 9'uncu Koğuş'ta yatan Ali Yıldız ve arkadaşları ile vedalaştım. Birlikte çay içtik. Sonra eski bakanların bulunduğu memurlar koğuşuna uğradım. Sabah tahliyemin geleceğini umuyordum. Sonra koğuşuma döndüm. Koğuşa vardığımda odamın karıştırıldığını fark ettim. Eşyalarıma baktım, kayıp bir şey yoktu. Ancak içime bir kuşku düşmüştü.

Tahliyemi beklemeye koyuldum, ancak saatler dakikalar bir türlü geçmek bilmiyordu.

Öğleden sonra günlerdir benden sorumlu gardiyanım Ali Haydar geldi. "Tahliyen geldi," dedi. O an buruk bir sevinç yaşadığımı hissettim. O güne kadar hiç duymadığım bir duyguyu yaşıyordum. 51 gün birlikte yaşadığım bu insanlara sanki ihanet ediyordum. Koğuş arkadaşlarımın tümü kapı altında bekliyordu. Mustafa yatağımı, yorganımı, tüm eşyalarımı kapıya getirmişti. Tahliye olan hükümlü ve mahkûmlar hapishanede hiçbir eşyalarını bırakmazlardı. Bu batıl bir inançtı... Eşyalarını bırakanların yeniden hapishaneye döneceklerine inanılırdı. O nedenle de tüm eşyalarım kapı önüne çıkarılmıştı.

Herkesle vedalaştım, gardiyanım Ali Haydar dışarıya kadar gelerek beni yalnız bırakmadı.

Demir kapı yavaşça açıldı... Dışarıdan sesler geliyordu. Ve adımımı demir kapıdan dışarıya attım. Yanımda gardiyanım Ali Haydar. Ama o artık gardiyanım değil, hapishanede kazandığım çok sayıda dostumdan biriydi.

Ulucanlar Ceza ve Tevkifevi'nin önü ana-baba günüydü. Annem, babam, ağabeyim Cahit Duru, eşi Gülsün Duru, kızları Zeynep ve Selin, amcam Zeki Duru bana doğru ilerlerken, kızım Erinç'in "Babam, babacığım," diye bağırışı... Arayış çalışanları Ufuk Buzcugil, Lale Eroğlu, Mustafa ....., Muzaffer Soykan, Mehmet Erdül, Yazı Kurulu üyeleri Oruç-Zeynep Aruoba, Ertuğrul Özkök, Yücel Özkök, Haluk Gerger, avukatlarım Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü, İsmail Aşıkoğlu,

Gençlik Spor Bakanlığında müsteşarlık yapmış Nuri Kılcı, Müsteşar Yardımcısı Yusuf Çevik, arkadaşlarım, hepsi Ulucanlar'ın önündeydi. Her biri ile kucaklaştım.

Birkaç gazeteci de tahliyemi bekliyordu. İçlerinden biri "Bir şey söylemek ister misiniz?" sorusunu yöneltti. Cevabım kısa ve netti:

"Ben hapse girme özgürlüğümü kullandım. Özgürlüğün her türü güzel. İnanın içerdeyken de özgürdüm. En azından düşünmeme engel yoktu."

Bu sözlerim gazetelerin hiçbirinde yer almadı. İki üç gazetede iç sayfalarda tahliye haberim birkaç satır ve tek sütunda verildi.

Evde bayram havası vardı. Sevdiğim ne kadar yemek varsa hepsi yapılmıştı. Annem, Süleyman Demirel'in aramasını ballandıra ballandıra anlattı. Güneş gazetesinden Cüneyt Arcayürek'in arayışını, para gönderişini ve kabul etmeyişini aktarırken gururu gözlerinden okunuyordu. Ancak duygulanarak anlattığı tek isim vardı... Doktor Turhan Temuçin... Ben Ulucanlar'dayken hemen hergün arayıp ya da uğrayıp, bir istekleri olup olmadığını sormuş.

Arayış çalışanlarından iki kızımız ve Muzaffer dışındakilere kırgındılar. Erdül, telefon bile etmediği gibi, babam aradığı zaman, "yok" dedirtmiş, geri dönüş de yapmamıştı. Ocak ve Şubat aylarına ait maaşlarım da ödenmemişti. Üzüldüm, kırıldım.

Annemle babam, Ulucanlar'ın önünde tahliyemi beklerken, Mehmet Erdül annemle babamın yanma geliyor ve "Anneciğim nasılsın?" diye sarılmak istiyor. Annem uzak duruyor ve, "Bak Mehmet, sen benim oğlumun yerinde olsaydın, o İzmir'e gider, aileni yalnız ve parasız bırakmazdı. Baba dediğin adamın telefonlarına bile çıkmadın," diyerek hatasını yüzüne vuruyor.

Babam ise, her zamanki hoşgörüsü ile" Evlat, annenin sinirleri bozuk," deyip Erdül'ü kucaklıyor. Babam çabuk parlar, ancak "kin" tutmazdı. O tam anlamıyla "kini insan yüreği için yük" sayanların başında geliyordu.

O gece eşyalarımı boşaltırken, hapishanede tuttuğum notların, gelen mektup ve telgrafların bulunduğu dosyanın boş olduğunu görünce donup kaldım. Ben veda ziyaretinde bulunurken birileri notlarımı, mektup ve telgrafları almıştı. Ne işlerine yarayacak diye düşünürken ağabeyim, "Özellikle almışlardır. Bunları yarın öbür gün yazma diye," dedi. İçinde benim için çok önemli mektuplar, telgraflar olmasa hiç üzülmeyecektim. Ama, onlar sihirli bir el tarafından alınmıştı. Sonraları görüştüğüm gardiyanlardan biri, o gün kapımın önünde iki

gardiyanın nöbet tuttuğunu gördüğünü söyleyecek ve bunun gardiyanların işi olabileceğini düşünmeme neden olacaktı.

27 Şubat günü sabahı Arayış'a gittim. Herkes oturuyordu. Dergi baskıdan yeni gelmişti.

Öğleden sonra Ecevit geldi. “Geçmiş olsun,” dedi. Yukarıya, odasına çıktık.

Biraz konuştuktan sonra Ecevit, “Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” sorusunu yöneltti. Sinirlerim bir hayli bozuktu. Hapishaneden eve gittikten sonra, annemin anlattıklarım özetledim. Maaşlarımın neden gönderilmediğini anlayamadığımı söyledim ve şöyle dedim: “Sayın Ecevit, ben hapse sizin ve ben dahil 8-9 arkadaşımın katkısı ile hazırlanmış bir yazı yüzünden girdim... Yani bu dergi nedeniyle... Arkadaşlar herhalde benim başka bir nedenle hapise girdiğimi düşünmüş olacaklar ki maaşlarımı ödemediler”.

Ecevit, biraz bozulmuştu, tiki atmaya başladı ve yanıtı “Bunu soracağım,” oldu. Ancak, bu soruma yanıt vermediği gibi maaşlarım da hiçbir biçimde ödenmedi.

Biz yeni sayıyı hazırlamaya başlamıştık ki, 2 Mart sabahı Sıkıyönetim Komutanlığından bir zarf geldi.

Zarfı açtık. Birkaç satırla Arayış'ı sonlandıran yazıyı okuduk:

Yazı, gereği için Ankara Emniyet Müdürlüğüne, bilgi için ise, Genelkurmay Başkanlığı ile Arayış'a, gönderilmişti.

Toplandık... Ben söz istedim ve Recep Ergun’un baskı altında dergiyi kapatmak zorunda kaldığını anlatmaya çalıştım. “Recep Paşa isteseydi ve baskılara göğüs germeseydi, Haziran ayında Arayış diye bir dergi kalmazdı. Evren’in zorladığı konusunda hiç kuşkum yok,” dedim. Ecevit kısa bir konuşma yaptı, beklememizi, ne yapacağımızı kararlaştıracağımızı söyledi. Dergi kapatılmıştı. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Yeniden bir araya gelme kararı ile ayrıldık.

Ecevit’in kararını bekliyorduk. Her konuda olduğu gibi bu konuda da Ecevit’ten ses soluk çıkmayacaktı.

3 Mart günü dergide otururken Kenan Evren’in eşi Sekine Evren’in ölüm haberi geldi. Ecevit’e haber verdik. Dergiye geldi. Önce cenazeye katılıp katılmama tartışıldı. Dergiyi bir gün önce kapatmışlardı. “Gidilmeli mi, gidilmemeli mi” sorusuna yanıt aranıyordu. Ecevit, Rahşan Hanım’la birlikte gelmişti. Onların dışında Şahin Mengü, ben,

Baki Özilhan... Ecevit, fikrimizi sordu, ancak yanıtımızı beklemeden "Cenazeye gitmeliyiz," dedi.

Cenaze 5 Mart günü Hacıbayram Camii'nden kaldırılıp, Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilecekti.

Cenazeye Ecevit, Rahşan Hanım'la birlikte gidecekti. Şahin Mengü söze girdi ve "Nahit'le ben de gelelim... İsterseniz," dedi. Ecevit, "Ben de rica edecektim, ama, gelmek istemeyebilirsiniz diye düşündüm," dedi. Birlikte gidecektik.

Ertesi gün öğleye doğru beni Arayış'tan aldılar. Koruma Mustafa, ben, Rahşan Ecevit, Bülent Ecevit... Şahin Mengü, Adliye'den Hacıbayram'a gelecekti. Gittiğimizde Şahin bekliyordu. Yanında Muzaffer Soykan da vardı. Bülent Ecevit, Rahşan Ecevit, Şahin Mengü, Muzaffer Soykan ve ben, protokole ayrılan yere geçtik. Şahin Mengü Ecevit'in kulağına eğilerek, "Evren'e başsağlığı dilemeyecek misiniz?" diye sordu. Ecevit, protokolde bunun yeri olmadığını söyledi. Bizden hemen sonra, Süleyman Demirel ile ekibi Hacıbayram'a geldiler. Sadettin Bilgiç'ten İsmet Sezgin'e, Ihsan Sabri Çağlayangil'den Ali Şevki Erek'e, Nahit Menteşe'den Ali Naili Erdem'e kadar onlarca Adalet Partili eski politikacı, Demirel'in basın danışmanı Türker Sanal ve Tahir Zengingönül de yanlarında...

Çok yakın olmalarına rağmen iki lider birbirlerini görmezden geldiler. Kimi CHP'liler de cenazedeydi, ancak onlar da birkaçı dışında Ecevit'i "yok" saydılar. Kendilerini deviren, partilerini kapatan, yasak üstüne yasak koyan bir insanın eşinin cenazesine geliyorlar, ancak birbirlerine olan kırgınlıklarını, kinlerini sürdürüyorlardı.

Arayış'ı kapattıran, Bülent Ecevit'i mahkeme mahkeme dolaştırıp emir komuta zinciri içinde mahkûm ettiren Kenan Evren'in eşi Sekine Evren'in cenazesine giden Ecevitler, 9 Nisan 1982'de yaşamını yitiren Turan Güneş'in 13 Nisan salı günü Ankara'da düzenlenen cenaze törenine, bir çiçek bile göndermeyecekti. Bülent Ecevit, Güneş'in Ankara'da yapılacak cenaze töreninden üç gün önce, bir Norveç gazetesine verdiği demeç nedeniyle 10 Nisan günü gözaltına alınmış ve Dil Okulu'na götürülmüştü. Ecevit'in bu demeç nedeniyle tahliye edilmesine karar verildi. Ancak, 4 Nisan'da BBC'ye yaptığı açıklama nedeniyle 12 Nisan günü tahliye edilmeden tutuklandı.

Ne var ki, Rahşan Ecevit dışarıdaydı ve cenaze törenine iki dakika uğrayabilirdi. Dil Okulu'na giderken veya dönerken... Aradaki mesafe 2-3 dakikadan fazla değildi arabayla. Ancak gelmedi...

13 Nisan günü Muzaffer Soykan ve Şahin Mengü ile Maltepe Camii'ndeydik. Ecevitlerin çiçeğini aradık yüzlercesinin arasında, yoktu.

CHP'li eski milletvekilleri Ecevitlerin çiçek bile göndermeyeceklerini söylemişlerdi; ancak biz buna inanmak istememiştik. Muzaffer'e para vererek hemen bir çelenk yaptırmasını söyledim. Turan Güneş'in cenazesi araca konulurken, "Rahşan-Bülent Ecevit" yazılı çelenk yetişti. Turan Güneş'in tabutunun üzerinde tek çelenk vardı. O da haberleri bile olmadan yaptırdığımız Ecevitlerin çelengiydi. Araç İstanbul'a doğru yola çıktı. Rahatlamıştık... Ecevitlerin Güneş'e göstermediği vefayı onların adına biz göstermeye çalışmıştık.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda sağ kolu olan Ecevit, Güneş'i bir anda silmiş, ancak, kendisini mesleğini bile yapmaktan men eden, bu milleti yaptığı her konuşmada Atatürk diye diye Atatürkçülükten soğutan adamın eşinin cenazesine gidebilmişti. Hangisi gerçek Ecevit'ti?

Biz Ecevit'in kararını bekler ve hemen her gün Arayış'a giderken Sıkıyönetim Komutanlığından elden teslim bir zarf geldi. Muzaffer Soykan imzalayıp zarfı açtı. Zarftan çıkan yazıyı okuyunca rengi attı.

Muzaffer Soykan, "Bize 'bekleyin' deyip işten çıkarılmamız için izin istemişler... Bu nasıl iş yahu?" diye kızgınlığını dile getiriyordu.

Sıkıyönetim Komutanlığının yazısında, "ihbar ve tazminatları ödenmek suretiyle" denilmesine karşın, çalışanlar hakları ödenmeden işten çıkarıldılar, işçilere grev hakkını tanımakla övünen Ecevit, çalışanlarına haklarını ödemiyordu.

Daha sonraları, Yönetim Kurulu toplanıp bu konuda Genel Kurul kararı aldı. Sıkıyönetim Komutanlığı Genel Kurul yapılmasına ilişkin izni, 16 Mart 1982 tarihli yazı ile verdi.

Genel Kurul'dan önce hepimize Yönetim Kurulunun aldığı karar tebliğ edildi.

Yönetim Kurulunun 26.3.1982 tarih ve 60 sayılı kararı ile iş aktiniz 31.3.1982 tarihi itibariyle fesh edilmiştir.

Yeni yaşamınızda başarılar dileriz.

Arayış Yayıncılık Matbaacılık A.Ş.

"Yeni yaşamınızda başarılar dileriz" diye biten bir cümle. Ne bir teşekkür, ne bir sıcaklık... Kuru bir yazı... Arayış çalışanları bir yıl

boyunca, 8 saatlik yasal çalışma süresini 18-20 saate çıkarmışlardı. Birçok gece evlerine gitmeyip, derginin zamanında okurun eline geçmesi için hem içeride, hem dışarıda mücadele etmişlerdi. Ve onlara reva görülen kuru, kupkuru bir yazıydı.

Kaldı ki, çalışanlara 1 Mart'ta ödenmesi gereken maaşları bile verilmemişti. Sıkıyönetim Komutanlığı çalışanların iş akdinin "ihbar ve kıdem tazminatları ödenmek suretiyle sona erdirilmesi" koşuluyla olur vermişti. İş akdi feshedilen Arayış çalışanlarına bir ibraname imzalattılar. Hiç kimse itiraz etmedi, imzaladı. Ancak, haklarının ödeneceğini umuyorlardı. Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Ecevit'ti. Ecevit işçi haklarını ülkeye getiren Çalışma Bakanı'ydı. Onun çalışan haklarını vermeyeceği kimsenin aklının ucundan dahi geçmiyordu... Ancak, hepsi beş parasız çalıştı ve beş parasız kapının önüne konuldular.

O günlerde, aile arasında bile konuşulmaktan korkulan konuları gündeme taşıyan Arayış, 54 sayı çıktı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatılana kadar da "yol gösterici", "uyarıcı" bir görev üstlendi. O günlerde Arayış'a emek vermiş, katkıda bulunmuş herkese şükranlarımı sunuyorum.

Ecevit'le 1982'de, dergi kapandıktan hemen sonra, Arayış Yayıncılık Matbaacılık A.Ş'nin tasfiyesi ile ilgili genel kurul toplantısında karşılaştık. Küçük de olsa ortağı görünüyordum. Kısa bir toplantı oldu ve Arayış'ı tarihteki yerine koyduk. O tarihten sonra, 1983 yılında Güneş gazetesi Ankara Haber Temsilcisi görevini sürdürdüğüm dönemde birkaç kez evinde ziyarete gittim. Hep sıcak karşıladı. Bu görüşmelerin bir bölümü Arayış dergisinde bile olmadığı kadar uzun sürdü.

1985 yılında Güneş gazetesinin Ege Bölge Temsilcisi olarak görevlendirilmiştim. Hem Süleyman Demirel'den hem de Bülent Ecevit'ten randevu istedim. Bir hafta sonra İzmir'e gideceğimi, o nedenle de randevunun bu süre içinde gerçekleşmesi gerektiğini uygun bir dille anlattım. On beş dakika sonra Güniz Sokak'tan aranıyordum. Demirel, benimle hemen görüşebileceğini söylüyordu. Güneş gazetesi Ankara Bürosundan Selman Erdoğdu ile birlikte gittik. Demirel her zamanki gibi içtendi. Ayrılırken, kendisine doğrudan ulaşabileceğim iki telefon numarası da verdi. Yanaklarımdan öpen Demirel "Bir sıkıntın, ihtiyacın olursa ara... çekinme" dedi ve kapıya kadar yolcu etti.

Ecevit'ten randevu isteğime Ankara'da kaldığım süre içinde yanıt gelmemişti. Koruması Mustafa'yı arayarak, "Yarın gidiyorum,

saygılarımı ilet," dedim.

İzmir'de göreve başladıktan on gün sonra, annem aradı. Annem, Oran şehrinden arandığımı, Ecevit'in iki gün sonra, Perşembe günü beni beklediğini söylüyordu. Yani, randevu talebimden on yedi gün sonra aranıyordum; iki gün sonra da Ankara'da olmam isteniyordu.

O tarihten bir yıl sonra Ecevit İzmir'e geldi. Bir mitingde konuşacaktı. Kalabalık arasında tokalaştık. Ve bu Ecevit'i son görüşüm oldu. Ta ki, iktidardan düştüğü 2002 yılına kadar... Belli ki Ecevit bana kırılmış ve küsmüştü. Ancak, ben onu kıracak hiçbir şey yapmamıştım.

Ecevit iktidardan düşmüş, yerine AKP iktidarı kurulmuştu. CNBC-e televizyonunun Ankara Temsilciliği görevini yürütüyordum. Ecevit rahatsızlanmış, Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde tedavi ediliyordu. Her rahatsızlığında olduğu gibi, "geçmiş olsun" dileklerimle çiçek göndermiştim.

Eşim Yasemin ile bir alışveriş merkezinden çıkıp arabamıza binerken telefonum çaldı. Karşıdaki ses, "Ben koruma müdürü Recai (Birgün), Sayın Başbakanım konuşacak müsaitseniz," dedi. Yasemin'e "Başbakan beni arıyor" derken, "Sayın Duru, ben Bülent, nasılsınız?" sözü ile irkildim. Hemen kendimi toparlayarak, "Sağ olun efendim, sağlığınız nasıl? Sesiniz iyi geliyor" karşılığını verdim. Bülent Ecevit'le aramızda şu konuşma geçti:

B. Ecevit: Sayın Duru çok teşekkür ederim. Yine çiçek göndermişsiniz.

N. Duru: Rica ederim efendim.

B. Ecevit: Görüşmeyeli çok uzun süre oldu... Görüşemedik.

N. Duru: Evet efendim, yaklaşık on beş-yirmi yıl...

Burada Ecevit bir an duraladı ve devam etti.

B. Ecevit: Bundan sonra görüşürüz, Sayın Duru.

N. Duru: Ne zaman emrederseniz efendim.

B. Ecevit: Saygılar sunuyorum, Sayın Duru.

N. Duru: Saygı bizden efendim. Hanımefendi'ye de saygılarımı sunuyorum.

Yasemin de ben de oldukça şaşırmıştık. Ancak, kırgınlığının sona ermesinden de mutlu olmuştuk.

2004 yılında Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Yönetim Kurulu Başkanı olduğu Kanal B'nin yapılanmasında yer almış ve Genel Müdürlüğünü üstlenmiştim. Haftada iki program yapıyordum. Bunlardan biri pazar günleri yayınlanan "Çıkış Noktası" idi. Gazeteci ağabeyim Sencer Güneşsoy ile birlikte Ecevit'ten randevu alarak gittik. Bizi çok sıcak karşıladı. Sanki Arayış'tan sonra her gün görüşüyormuşuz gibiydi. Bir buçuk saat biz sorduk, o cevap verdi. Programın bant çekimi bittikten sonra, Haberal Hoca'yı sordu, kendisine duyduğu saygı ve sevgiyi anlattı. Biz ayrılırken Milliyet'in Ankara Temsilcisi Fikret Bila geldi. Ecevit'in ısrarı ile bir süre daha oturduk.

Bu olaydan bir süre sonra yine Ecevit'in Oran'daki evinde ikinci bir bant çekimi yaptık. Yine bizi bırakmak istemedi, ancak görevim nedeniyle kalamadım.

Bu olaydan bir süre sonra yeniden Gülhane'ye kaldırıldı ve...

*****

Ecevit'in politikacı yanı ile ilgili bir şey söylememin doğru olmadığı inancındayım. Ancak, gazeteciliği... Gerçekten ondan çok şey öğrendim. Zaman zaman, "keşke hiç siyasete bulaşmayıp salt gazetecilik yapsaydı," diye düşündüğüm de olmuştur. İnanıyorum ki, Türkiye tarihine geçecek çok önemli bir gazeteci olurdu. Sanırım Arayış'ı yayınlayarak bunu bir nebze de olsa başardı.

Arayış 12 Eylül'de demokratların nefes alabileceği bir pencereydi.

12 Eylülcüler, demokrat ve darbelere karşı olan insanlara bunu bile çok gördüler. Ancak Arayış, döneminin demokrasi abidesi olarak tarihte yerini aldı...